

Incipit dialogus dictus malogra-
natum spiliatus a quodam venerabili
abbate monasterij Auleregie in Bohem-
ia ordinis cystercei. **E**t filius lo-
quitur patri.

Erba exhortatiōis

ex tuo ore o pater ad me directa aīme
mee multum salubria cordis mei aure
libens suscipio. **S**ed rogo vt illa que
mibi breuiter p̄strinxisti latius ⁊ ma-
nifestius ad interrogatiōem meā p̄ in-
structione ⁊ edificatione mea velis ex-
planare vt p̄ hoc salubrem aīe mee do-
ctrinā valeā assequi. **E**t illa q̄ supius
memoratus es possum p̄fectius ad im-
plere ⁊ a dño grām in p̄nti ⁊ gloriā
in futuro obtinere **U**n̄ primo peto me
in formari quō sit accedendū ad deū
⁊ p̄rio vt accessus ad deū fiat p̄ grāz
dei aut p̄ libez arbitriū siue p̄ volunta-
tē hoīs. **D**istinctio I. Ca. I

Pater respondit filio.

Alire debes fili

q̄ oīs salus hoīs primo h̄z or-
tum a grā dei. **U**n̄ iaco. i. Omne datū
optimū ⁊ oē donū p̄fectū desursum est
descendens a patre luminū. **I**stud do-
nū p̄fectū est grā spūs sancti p̄ quā d̄s

oēs p̄ ip̄m a seculo p̄destinatos vocat
ad salutē. **U**n̄ necesse est spiritui rōnali
si debet eē dignus eterne beatitudinis
q̄ fiat p̄iceps influentie spūalis. **A**d
bonū em̄ grē non p̄t quis p̄ se puenire
cū hoc nō sit scdm̄ limites nature sed
scdm̄ influentiaz largitatis diuine qz
homo p̄ ppriam industriā sine grā nec
accedere ad deū nec cogitare nec opa-
ri quicquam boni valet. **E**rgo vocatio
prima siue accessus ad deū fit p̄ grām
Doc testat̄ grego. in. xxiiij. libro mo.
sup̄ illo verbo **U** Et q̄s dedit mi-
hi vt reddaz ei ira dicēs **N**emo quip-
pe vt diuina eū grā subsequat̄ aliqd̄ cō-
tulit deo nam si nos deū bene viuendo
⁊ opando p̄uenimus vbi est qd̄ ait p̄
pheta **V**ia eius p̄uenit me. **S**i n̄rā
dilectio deū p̄uenit vbi est qd̄ ait iohā-
nes **N**on quasi nos dilexerimus deū
sed qm̄ ip̄e p̄rior dilexit nos. **S**i sine
eius munere nostra d̄rute deū sequam̄
vbi est qd̄ dicit̄ d̄r **S**ine me nihil p̄-
testis facere **E**t illud. **N**emo potest ad
me venire nisi pater meus traxerit eū
Si saltem bonoz opm̄ facta d̄rute no-
stra ppria bene cogitando p̄uenimus
vbi est qd̄ rursum p̄ paulū tam subtili-
ter dicit̄ vt oīs de se humane mentis
fiducia ab ip̄a cordis radice succidat̄
cū ait. **N**on qz sufficientes sumus co-
gitare aliquid a nobis quasi ex nobis
sed sufficientia nostra ex deo ē. **H**ec gre-
gorius. **S**ic igitur patet q̄ conuersio
siue accessus ad deum fit primitus p̄
gratiam ipsius dei.

Filius.

Sicut audio conuersio siue ac-
cessus ad deum fit per gratiā.
quid ergo de libero arbitrio.
agit ne aliquid aut cooperatur gratie
ad hominis salutem.

Capitulum .II. Patet X.

Quam principaliter fiat accessus ad deū. non tñ per hoc excludit liberum arbitriū. qz puerio siue accessus ad deū et oē opus bonū et dñsum per qd acquirif salus pcedit a grā et a libero arbitrio. principaliter tñ a grā. Nā opō dñs eis quos vult saluos facere et quos p̄legit primo donū sue gratie infundit. q̄ infusio mouet liberū arbitriū ad bonū appetendū. Cū vero immissio nes has salubres liberū arbitriū suscipit. et ad bonū appetendū motū fuerit statim grā que prius p̄uenit liberū arbitriū mouēdo subsequit sibi coopando in his que p̄tinent ad salutem. Hoc p̄bat b̄tus greg. xvj. moē. cū dicit. **S**up̄na pietas prius agit in nobis aliquid sine nobis vt subsequēte quoqz nōo libero arbitrio bonū qd iā appetimus agat nobiscū. qd tñ per impensam grām in extremo iudicio ita remuneret in nobis ac si solū p̄cessisset ex nobis. Quia em̄ dīna bonitas vt innocentes nos faciat p̄uenit. **P**aulus ait. **G**rā dei sum id qd sum. **E**t qz eandē grām nostrū liberū arbitriū p̄sequit adiungit. **E**t grā eius in me vacua nō fuit sed abundanti laboranti. **Q**d cū semibil p̄spiceret. ait. non aut ego. **E**t tñ qz se esse aliqd cū grā inuenit adiūxit. sed grā dei me cū. si cū p̄ueniente grā subsequēns liberū arbitriū nō h̄rēt. vt ergo sine grā se nihil esse oñderet. ait. **N**ō ego. vt dō se cū grā esse opatū per liberū arbitriū oñderet. adiungit. sed grā dei mecum. **D**icit beatus aug. **N**olentē deus p̄uenit vt velit. subsequēns ne frustravelit. **D**e hoc etiā ait ber. **D**eus tria hec hoc est bonū cogitare. a malo decliare et velle p̄ficere in nobis opat. primū sine nobis. scdm nobiscū. terciū p̄ nos

facit. **S**iquidē immittendo bonā cogitationem nos p̄uenit. mutando etiā malā voluntatē sibi p̄sensum iūgit. minifirando etiā p̄sensui facultatē vel facilitatē foris p̄aptū opus nīm intra nos opifex innotescit. **S**ane ipsi nos p̄uenire neqz p̄sumus. **Q**ui aut bonū nemine inuenit nemine saluat quē nō p̄uenit. **A**deo ḡ sine dubio nē fit salutis exordiū. nec p̄ nos vtiqz nec nobiscū vtz p̄sensus et opus tñ nō ex nobis fit nō tñ sine nobis. **C**ū igit deū inuisibile intra nos ac nobiscū acritare sentim? soli grā eius attribuamus. **I**psa liberū excitat cū seiat cogitatū. sanat cū mutat affectū. roborat vt p̄ducatur ad actū. fuit vt nō sentiat defectū. **H**ec ber. **P**z ḡ p̄ p̄cedā quō grā p̄ueniat liberū arbitriū et etiā subsequitur. nā ipsa grā spūs scī bonā voluntatē q̄ p̄cedit ex libero arbitrio primo opat in hōie vt fit. deindē coopat ne vacua fit. **B** **Q**d hugo pulcris v̄bis p̄bat d. **S**pūs nāqz scūs bonā voluntatē primo in hōie opatur. deinde bonē voluntati mouenti se et operanti coopat. prius bonā voluntatem aspirat vt fit. deindē bonē voluntati mouenti se inspirat vt moueatur et opet vt vacua nō fit. primo opat eā. deinde opat per eā. bona em̄ voluntas est instēm sed spūs scūs est artifex. primo instēm opatur. deinde p̄ instēm opat. primo solū instēm opat. qd dō p̄ instrumentū nō solus ipse opat sed etiā instēm ipm p̄ qd ipse opat. **S**ic spūs scūs primo bonā voluntatē in hōie solus opat. sed q̄ postea per bonā voluntatē opat non solū ipse opat sed etiā voluntas per quā opat. tñ opus bonū ex spūs scō est qui opat non ex voluntate hōis p̄ quā opat in ipsa quidē bonū sed non ex ipsa. qz aliunde accepit. **I**dem ḡ opus bonū et suū est inq̄rum h̄z. nō suū inq̄ntū a se metipso nō h̄z. **H**ec hugo. **D**e hoc eti

am habet in glo. sup. ix. ca. de cele. ier. rar. vbi dicitur: **S**icut in nostra parte non est ut dicitur illuminatio donum nobis offerat ita non nisi in nostra parte esset oblatum suspiciat. **N**am et aliquando et cum volumus offerat sed non quod suscipit nisi cum volumus et cum volumus a deo volumus quod donum dei est voluntas bona cum autem volumus a nobis volumus quod nolle nihil aliud est quam non velle quod desertio boni est. **H**ec glo. **C.** Per istas autoritates colligere possumus quod opus bonum omne quod per hominem agit fit per gratiam inspirantem et liberum arbitrium siue voluntatem consentientem et requirunt hec duo ad salutem hominis salus proficiat. **D**e hoc dicit bernardus in libro de gratia et libero arbitrio super illud capitulum ad romanos. ix. **N**on est voluntas neque currentis sed misericordiam dei. **Q**uid igitur agit liberum arbitrium breviter respondetur. **T**olle liberum arbitrium non est quod saluem tolle gratiam non est vni saluem opus hoc sine dubio effici non potest nisi vno a quo fit sine altero cui vel in quo fit. **D**eus autor salutis est cuius est liberum arbitrium tamen capax nec dare illud nisi deus nec capere valet nisi liberum arbitrium. **Q**uid ergo a solo deo et soli datur liberum arbitrium tamen absque consensu accipiendum est non potest quod absque gratia dantur et ita gratie operanti salutem cooperari dicitur liberum arbitrium dum consentit hoc est dum saluatur. **C**onfiteri enim saluari est. **P**roinde peccatoris spiritus saltem huiusmodi minime capit eo quod illi voluntarius desit consensus quo saluari videtur deo placide obtemperat siue in boni acquiescendo siue pollicenti credendo siue reddenti gratias agendo. **H**ec bernardus. **D**e hoc etiam ait quidam glo. super illo verbo apocalyp. iij. **E**go sto ad hostium et pulso. **E**go sto videtur dominus ad hostium videtur cordis humani et pulso ad bonum supernaturale mouedo. **S**i quis audiret vocem meam monitioni mee consentiendo et aperuerit mihi ianuam per conatum liberi arbitrii ad bo-

num. introibo ad illum. scilicet per gratiam gratum facientem habitando in illo cenabo cum illo et ipse mecum nam deus in tali homine delectatur et ipse in deo. **H**ec glo. **P**er ista igitur dicta apparet clare quod opus bonum fit per hec duo. scilicet per gratiam et liberum arbitrium. **Q**uod gregorius in xxxiij. mora. per martianum dicens Bonum quippe quod agimus et dei et neminem dei peruenientem gratiam non situm pro obsequio liberi arbitrii. si enim dei non est vni ei in eternum gratias agimus. **R**ursum si neminem non est vni nobis retribui premia speramus? **Q**uia ergo non immerito gratias agimus dum scimus quod eius munere peruenimus. **E**t rursum quod non immerito retributionem querimus scimus quod obsequium quante libero arbitrio bona eligimus quod gerimus. **H**ec gregorius. **N**otandum tamen quod licet opera meritoria salutis eterne sint liberi arbitrii et gratie principaliter sunt gratie. **G**ratia enim liberum arbitrium dirigunt in exercitio virtutum. per nos enim male facere possumus sed non bonum. **Q**uis quis ergo bonum aliquid in suis actibus perdetat dono gratie id ascribat sed quid mali in se perpenderit hoc suum dicere poterit in bonis vitando arrogantiam in malis seruando humilitatis constantiam que sepe perdit dum mens de virtutibus per arrogantiam gloriatur. **F**ilius. **A**fficienter mihi nunc exposuitur est quomodo omne opus bonum per gratiam et liberum arbitrium proficiat per gratiam peruenientem et mouentem liberum arbitrium vero consentiens et salutis monita suscipiens et quod in his duobus salus hominum consistat. **S**ed mouet valde mentem meam cum liberum arbitrium sine gratia spiritus sancti nihil possit operari. **E**t cur omnipotens deus qui plenus est omnipotente pietate et misericordia sua gratiam non infundat omnibus communiter hominibus per quam cuncti possent saluari.

Sta que te mo-
nent. et de quibus queris valde
sunt occulta. et nulli intellectui rationali
penitus Judicia eius sunt hec et valde in-
scrutabilia. de quibus per psalmum dicitur. Judi-
cia tua abscondisti multa. Quis penetrande
re poterit que deus cum possit non vocet omnes ad
viam salutis. Vel que magis vni peccatori
munus gratie largiatur quam alteri ipsum eligere
et vocando ad viam vite hic oratione silentium
imponere humane loquacitati et exclama-
re cum apostolo paulo qui considerans populum is-
raheliticum propter perfidiam pro maiori pre-
esse reprobatum et gentilem ad fidem christi
carum et electum ait Ro. xi. **Q**ualitudo di-
vinitatis sapientie et scientie dei que incomprehensibi-
lia sunt iudicia tua et inuestigabiles
vie eius. quis enim agnoscit sensus domini.
Scire tamen debes fili quod nihil visibili-
liter et sensibile et intelligibile in ista to-
tus creature amplitudine quadam im-
mensa res que publica fit vel agit que non de-
illa impiali aula summi imperatoris aut
iubeat aut permittat sed ineffabilem iusticiam
premiorem atque penam gratiam atque retributi-
onem. hinc est quod omnia que in universo sunt
agunt et regunt divina providentia que pro
omnia est irreprehensibilis. que nihil agit nisi
bonum. nihil permittit iniuste. **D**e hoc dicit ab-
bas pascentius in collatione parisiensi. **C**redere in-
decessa fide nobis pervenit nihil sine do-
minis in hoc mundo geri. aut enim voluntate
re eius. aut permissum agi universum fa-
tendum est. ut scilicet que bona sunt voluntate di-
vini auxiliique eius credantur. que autem
peccata sunt permissum. cum per nequicia aut
duricia cordis nostri deserens nos divina pro-
videntia diabolo malo omnium interiorum tra-
ditur patitur vel ignominiosas corporis passio-
nes patitur divini. hec pascentius **S**
Per hoc igitur colligitur quod nullo modo potest
aliquis bonum aliquid efficere nisi deo coo-
perante et efficiente. nullus deficiente potest

vel peccare nisi ipso iuste deserente. iuste
autem deserit. quia iustus est ut sic admittit
res que perdidit et sic cooperetur rebus que cre-
avit ut eos agere proprios motus sinat.
et ideo si liberum arbitrium ad utrumque utibile
de lege nature dicitur in malum cadere.
hoc non permittit nisi iuste. **R**ursum si per
gratiam perveniat et sustentet nulli facit ini-
uriam ideo non iniuste. nec omnino iuste secundum exi-
gentiam meritorum. quia merita ad hoc non
sufficiunt. sed gratis et misericorditer illud fa-
cit et quodammodo iuste quantum est ex pro-
prietate bonitatis sue. **C**um ergo datur et re-
probatur operam secundum iusticiam. quam non predestinat
operam secundum gratiam et misericordiam que non excludit
iusticiam. **Q**uia non omnes secundum quod de massa
erant perditio datur debent. ideo plures
reprobantur quam eligantur ut ostendatur quod sal-
vatio est secundum spem gratiam. daturatio autem
secundum iusticiam predestinat. **N**ullus potest queri de
divina voluntate que reprobat secundum iusticiam
et predestinatos vocat per gratiam et misericordiam ad
salutem. quia omnia agit rectissime. **D**
Que tamen predestinatio non infert rebus necessi-
tatem. quam si predestinatio rebus necessitatem
imponeret multa sequerentur inconvenientia
nam frustra preponerentur bonis premia. et
malis supplicia. **I**tem iniuste remunera-
rentur boni et punirentur mali. **I**tem nec spe-
randi aliquid nec supplicandi vlla esset
ratio. **I**tem evacuaretur libertas arbitrii que se-
habet ad utrumque. **I**tem nec bona facientes
essent laudabiles. nec mala vitupabi-
les. **U**nus deus cum reformat hominem in-
fundendo gratiam per hoc leges nature in-
victas non infirmat. quia liberum arbitrium sic
per gratiam movetur ad viam salutis. ut tamen ip-
sum non cogat. sed eius sensus liber ma-
neat. **E**t ideo ad hoc quod culpa expellatur non
solum necesse est quod gratia introducat. **x**perti-
am liberum arbitrium se reformet expulsio-
ni culpe per detestatos omnium peccatorum. **H**inc
est quod in nostra productione iustifica-
tionis concurrat actus liberi arbitrii et

gratie cōsone et ordinate ita q̄ gr̄e gra-
tis date est excitare lib̄r̄ arbitriū Libe-
ri aut̄ arbitriū est h̄mōi exercitōi p̄sen-
tite vel dissentire ¶ Et ita in iusti-
ficatōe p̄senciētis est ad gr̄am gratū fa-
cientē se p̄pare q̄ hoc est facere qd̄ in
se est et disposito gr̄a gratū faciēs h̄z in
fundi cū lib̄r̄ arbitriū possit coopari
si vult et tūc meref̄ vel p̄riari p̄ p̄ctm̄ et
tūc demeret̄ Si ḡ cooperet̄ et vsq̄ in fi-
nē p̄seneret meref̄ venire ad eteritā sa-
lutē ¶ Ex hoc colligere possumus
v̄z esse qd̄ Aug. ait. q̄ qui creauit te si-
ne te. nō iustificabit te sine te. Verum
etiā est q̄ nō est volētis neq̄ currētis
s̄z dei miserētis. v̄z etiā est q̄ nullus
p̄t sup̄bire de merito q̄z nil deus in no-
bis p̄ter sua dona coronat. reseruauit
em̄ deus sibi munera gr̄e sue liberaliter
largiendo vt̄ discat hō nō eē ingratus
nec in se q̄si nō accepit s̄z in d̄no gl̄ari.
¶ V̄z etiā est q̄ lib̄r̄ arbitriū p̄ se legē
implere non posset nec gr̄am in se effi-
cere Inexcusabile tñ̄ ē si nō facit legē
implēs q̄z gr̄a gratis data semp̄ ē p̄re-
sto ad p̄secratōem lib̄ri arbitriū cuius
ammuniculo p̄t facere qd̄ in se est quo
facto habeat gr̄am gratū facientē qua
obtenra d̄inā ipleat legē et faciat volū-
tatē qua facta tandē ad b̄ritudinē per-
ueniat sempiternā p̄pter qd̄ opa meri-
toria totaliter sunt a gratia totalit̄ etiā
a lib̄ro arbitrio s̄z p̄ncipaliter a gr̄a
¶ Et nota q̄ licet nō sibi mereat̄ p̄
primā gr̄am. hoc est p̄ gr̄am p̄uenientē
p̄t tñ̄ p̄pare et habilitare se ad illā fa-
ciendo qd̄ in se est q̄z nulli gr̄a denega-
tur. ¶ De congruitas tñ̄ multo magis ex
pre bonitatis dei gr̄am p̄ferētis est q̄
ex pte hoīs se ad gr̄am habilitantis q̄z
ip̄a habilitatio ex pte hoīs solū dat di-
uine m̄ie q̄ salua iusticia possit alicui
gr̄a p̄ferri q̄z iniuria fieret d̄ine iusticie
fici daref̄ gr̄a in quo esset ad huc obex

gratie ¶ Qui obex triplex ē et d̄z
p̄ eū cor̄ obdurari tripliciter ¶ Uno mō
p̄ inhabilitatē ad suscipiendā gr̄am et
fit p̄ malā volūtatē q̄z i malivolā aīaz
q̄ vult malū et nō vult flecti ad bonū p̄
ut d̄t sapiēs non introibit sapientia. i.
gr̄a dei. ¶ Secdo p̄ firmā inflexionem ad
p̄ctm̄ et hoc fit qñ hō ē in actu p̄cti et tñ̄
sibi placet iniquitas et ad h̄ret volup-
tati carnis et mūdi q̄ non p̄t nec vult
suscipe monita salutis. ¶ Tercio mō p̄
rebellionē d̄inaz inspirationū et man-
datoz qd̄ fit p̄ malū vsum et p̄suetudī-
nē p̄ctoz q̄z talis p̄suetudo q̄ p̄trahit̄
p̄ desideria carnaliū voluptatū et etiāz
mūdi excecāt mentē hoīs intm̄ q̄ di-
uinas inspirationes et salubria monita
ad cor̄ puenire nō patiant̄ vñ necē est
qui se senserit in h̄mōi laq̄is irretitū
et voluerit saluari vt̄ mortē suā et d̄ana-
tiōz p̄petuā p̄e oculis h̄eat p̄tra vitia
p̄cta et p̄suetudinē p̄uersam vim sibi
faciat et cor̄ suū toto conamine ad gr̄as
suscipiendas abilitet vt̄ a deo gr̄am et
m̄iam p̄sequi mereat̄ ¶ Suffici-
ens aut̄ habilitatio ad gr̄am est si hō
facit qd̄ in se ē. ¶ Facere aut̄ qd̄
in se est tria p̄lectif̄. s. vt̄ hō actū p̄cti
et volūtatē peccādi deserat et coner̄ ad
bonū. p̄t sibi possibile ē igit̄ si hō fece-
rit qd̄ in se ē d̄s vtiq̄z faciet qd̄ in se ē
gr̄a gratū facientē infundēdo et tūc po-
terit hō facere opa meritoria vite eter-
ne p̄volūtatē lib̄ri arbitriū et gr̄as sp̄it̄
sancti. hoc em̄ duo exigunt̄ ad salutē
¶ Quid aut̄ sit vel possit eē in hoīe
p̄patoriū ad gr̄as et vñ fit illud in hoīe
difficile est videre q̄z videt̄ q̄ nec illud
possit esse nisi a gr̄a. q̄z aug. in libro de
gr̄a et lib̄ro arbitrio d̄t q̄ gratia p̄ue-
nit non solū volūtatē s̄z etiā cogitatio-
nem hoīs p̄velit bonū. i. vt̄ de nolentē
fiat volens et vt̄ de volūtatē parua
fiat magna et de magna fiat tanta que

Liber .I. Dist. I. Ca. V.

est supnaz dispositionū occultas p̄di-
cationes videre. rōnem dō eius in ter-
ra ponere ē supnoz iudicioz misteria
vel p̄siderādo discutere vel loquēdo ma-
nifestare q̄d vtriq̄ facere in hac vita po-
situs nullus p̄t. vt em̄ a puis vsq̄ ad
maiora veniamus r̄ q̄s intelligat q̄ eē
ratio secretoz p̄t q̄ semp vir iustus a
iudicio nō solū nō iudicatus s̄ etiam
punitus redeat r̄ iniquus eius aduersa-
rius nō solū nō punit s̄ etiā victor ab-
cedat. Quis intelligit cur viuat alius
insidiās mortibz primoz r̄ mort ali?
qui p̄futurus esset vite multoz. Alius
culmē p̄tatis assequit̄ q̄ nō nisi ledere
studet. Alius t̄m modo lesos defendere
p̄cupiscit r̄ t̄m oppressus iacet. Alius fa-
cere h̄c appetit r̄ innumeris negocijs
implicat. Alius negocijs ip̄licari desi-
derat r̄ coactus vacat. Alius male in-
choans ad vite sue terminū. ad peiora
prabit. Alius bene inchoans vel inci-
piens p̄ longitudinē t̄pm p̄ficit ad au-
gmēta meritoz. atq̄ ecōtra. Alius ma-
le viues diu reseruat vt corrigat. Ali-
dō bene quidē videt viuere s̄ i hac vi-
ta eoz s̄ durat quo ad p̄uersa p̄rūpat.
Alius celsitudinē b̄n viuendi appetere
r̄ vult r̄ valet. Alius nec vult nec valet.
Alius vult r̄ nō valet. Alius valet r̄ nō
vult. Quis ḡ ista iudicioz secreta dis-
curiat ad cognoscendū quippe istos se-
cretoz si nullus ascēdit dicat ḡ h̄o vt se
nescire cognoscat nescientē dō se cog-
noscat vt timeat. timeat vt hūiliet. hu-
miliet vt nō p̄sumat in se. non p̄sumat
in se vt p̄ditoris sui auxiliū requirat r̄
q̄ in se p̄fidens mortuus est auxiliū
sui p̄ditoris appetēs viuat. Cuncta ḡ q̄
pariū tanto tolerare patientius debe-
mus q̄nto secretoz celestiu ignari cur
h̄c pariam noscimus. h̄c grego. Per
h̄c ḡ dicta h̄s sufficientē informatio-
nez q̄ nō debeamus p̄silia r̄ secreta dei

discutere sed timere r̄ te ad tantā rem
humiliare. **Filius.**

Saris primesco h̄c audiens r̄ p̄fi-
tero terribilē eē deū i suis occul-
tis consilijs r̄ iudicjs sup filios h̄oim
S̄z peto de hoc informati qliter agere
debeat p̄ctōz qui multis vicjs r̄ p̄ctis
mortalibz ē inuolutus r̄ irretitus r̄ se
ob culpā sentiens in frigidatum ab oī
affectu sp̄iali r̄ p̄riuatū ḡa dei r̄ p̄pter
scelera ita infectū q̄ nō p̄t excutere se
de tanto iugovicioz passionū r̄ carna-
litarū h̄z quidē timorē de p̄perua dam-
natione r̄ ob hoc velle deo approxima-
re p̄p̄iam sed nō valet p̄pter pondus
criminū ip̄m deprimentiū ac in volup-
tarijs illicitis detinentiū. q̄d in q̄ tal
facere debet vt saluet. **Ca. V. Pater**

Sire debes fili

q̄ h̄oies corruētes i p̄ctā mor-
talia sepanē a deo r̄ efficiūt mēbza v̄
aboli r̄ post perpetrata facinora r̄ ma-
xime p̄pter vsū r̄ malā p̄suetudinē que
p̄trabit in vicjs r̄ p̄ctis nō valet h̄o p̄
se resurgere ab h̄mōi laq̄is diaboli in-
fivalida manu dei adiuet q̄ talis pec-
cator quodāmodo p̄tinet sub dominio
maligni sp̄s q̄ ducit ip̄m ad scelera p̄
volūtate sua. hoc p̄bat iohānes criso-
in q̄dam ome. dices. **Dēs** h̄oies ante
q̄z peccemus libez habemus q̄dē arbi-
triu si velimus sequi volūtate diaboli
an non q̄ si obligauerimus nos op̄ibz
eius iam n̄a voluntate euadere nō pos-
sumus sicut nauis fracto gubernaculo
ducitur vbi tempestas voluerit. **Sic** r̄
homo diuino auxilio p̄dito per p̄ctū
nō q̄d vult agir sed q̄d diabolus vult.
Et nisi d̄s valida manu misericordie
sue soluerit eū vsq̄ ad mortē in p̄ctis
permanebit. Ergo quidē nostra volun-
tate r̄ negligentia obligam̄ diuina aut
m̄ia absoluiamur nam liberuz arbitriū

Liber I. Dist. I. Ca. V.

licet per se potens sit ad malū nō est po-
tens ad bonū sine redēptōis grā ad-
iurice. lxx cris. **P**z igit p̄p̄redcā quō
mīa dei sola liberare p̄t eos qui in laq̄-
os dyaboli p̄pter pctā corruerūt. 7 in
ipsius retibz detinent. **S**ed 7
hoc sciendū q̄ libez arbitriū valde tri-
bile est magis p̄nū ad malū q̄ ad bo-
nū. p̄pter diuersa q̄ impellūt illud ad il-
licita. q̄ viz libez arbitriū sola dei grā
liberari p̄t. **D**e hoc h̄t in glo. sup li. de
dinis noībus vbi d̄r q̄ h̄is arbitriū
verribile factuz magis libez est ad ma-
lum q̄ ad bonū qz plura sunt q̄ impel-
lunt ad malū q̄ ad bonū. **I**nfirmitas
em̄ corpis 7 aīe. dyabolice suggestio-
nes. mundane delectatōes ad malum
incitant. sed sola grā dei inuitat ad bo-
nū. nihilominus penes libez arbitriū
ē velle 7 nolle. qz libertas liberi arbitriū
ocasio est meriti 7 demeriti. **U**
Un̄ p̄p̄ie circa motū liberi arbitriū p̄si-
st̄ meritū. **G**ratia autē efficit q̄ ipse
morus est meritū. sine grā em̄ nullum
opus vel motus est meritū. 7 ita penes
grām p̄sistit meritū efficaciter. 7 ideo
velle nature p̄ se impotens est 7 vincit
7 trahit ad velle virtū nisi velle grē sub-
ueniat. lxx glof. **A**ppet igit manifeste
q̄ d̄s potens sit liberare tam a p̄tate di-
aboli quā h̄z super h̄ōnem p̄pter pctm̄
p̄tractū q̄ etiam libez arbitriū a suis
defectibz per grām 7 suā mīam. **X**
Unde oīs pctōz quibuscunqz pctis sit
inuolutus attendat ad tantā oīpoten-
tiam 7 mīam dei 7 non respiciat faci-
noza sua sicut despet. nec d̄z etiam at-
tendere aut discutere q̄ multi in suis
flagitijs ac pueritatibz derelinquunt
7 q̄ pauci respectu multoz sunt in ter-
ris ad verā p̄miam inclinati. 7 ad viā
salutis eterne vocant vel etiā trahunt
Sed toto conamine 7 oī suspīrio quo
valet de mīam clementiā 7 grām im-

plorēt. 7 pius d̄s cui p̄p̄rium est mise-
reri sp̄ 7 p̄cere. dignet ip̄m a vinculis
pctōz quibz irretitus est absoluerē. 7
p̄verā p̄miam ad se trahere seu vocare
Ad hoc hortat nos scūs aug. sup illoz
bo d̄m. **N**emo venit ad me nisi pater q̄
misit me traxerit eū. dicens. **M**agna
grē p̄mendatio. nemo venit nisi tract⁹.
quē trahat 7 quē non trahat. quare il-
lum trahat 7 illū non trahat nolivelle
iudicare si non vis errare. si non traxe-
ris orat ut traharis. nā trahi ad p̄miam
7 vincere pctm̄ dei est donum **D**e quo
idē aug. in li. de libero arbitrio d̄r. **U**
ctozia qua pctm̄ vincit nihil aliud ē q̄
dei donū in isto certamine adiuvās li-
bez arbitriū. **L**ibez aut arbitriū
est facultas rōnis 7 voluntatis qua eli-
git bonuz grā a s̄sistente. malū vero grā
desistente. vnde q̄n h̄ō cepit habere me-
rita. sibi non d̄z tribuere illa sed deo.
q̄ vnusquisqz p̄ suam p̄sciam dimicās
oret ne intret in temptatōem. ne impi-
etatē 7 mala opa faciens grā dei. nō co-
adiuvate post hanc vitā eternis suppli-
cijs deputet. lxx aug. **I**n hac exhorta-
tione scīssimi viri aug. habet sana do-
ctrina vīz q̄ h̄ō non debeat discutere
occulta iudicia dei. nec attendere infi-
p̄miam illoz qui incaute occupant men-
tem suā tractantes de p̄destinatōe q̄
p̄destinant h̄ōes ad vitam eternam
dicentes. si p̄destinati sumus ad vitā
vriqz saluabimur. nec t̄n̄ volunt tales
ralia dicentes opari ea que prinēt ad
salutes. sed repescunt in sua ignavia 7
negligentia. quoz d̄natio nisi respic-
cant iusta est. **U**ult em̄ oīs deus
vt illi qui p̄destinati sunt ab ipso la-
boz h̄eant 7 p̄ sollicitudinez 7 humi-
les orōes ab eo obtineant mīam 7 gra-
tiā 7 dona sp̄ualia q̄ eis dare disposuit
ab eterno p̄ q̄ puenire valeant ad glāz
sempiternā. **D**e hoc d̄r beatus gre. in
e. j.

libro. dyal. Sancti viri ea que orādo efficiūt ita p̄destinata sunt vt p̄cibz ob rineant nā ip̄a quoq; p̄xmis regis p̄ destinatio ita disposita est ab oīpotenti deo vt ad hoc electi pueniāt ex labore q̄tenus postulando mereant accipe qd̄ eis oīpotens deus añ secula dispo suit donare. hxc gre. **D** Per hāc igit̄ autoritatē colligere possumus qd̄ ad vitā eternā p̄destinati sumus p̄ laborē et postulationē oī pueniamus. q̄ uis em̄ deus sit largitor oīm bonoz vult tñ vt hō seip̄m in bono ope quārum valet exerceat. nō em̄ torpescēs sed in via dñi laborātes pueniant ad regnū dei. qd̄ pbat Leo papa ī quodā sermone sic dicens Quāuis em̄ bonoz sit ip̄e deus largitor etiā tñ nē fructū querit industrie. nō em̄ dormiētibz puenit regnū celoz s; in mandatis dei laborantibz atq; vigilātibz. hxc leo papa. **D**abemus igit̄ manifeste p̄ p̄dicta quō homo p̄ industriā laborē et ordē dñi tñ auxiliante puenire debeat ad salutē. **U**n̄ quilibet peccator qui vult saluari et desiderat a suis sceleribz absolui debet se prouoluere coram visceribz m̄ie dei nostri quibz visitauit nos oriens ex alto et tam diu eius pietatē per humiles p̄ces ac gemitus pulsare donec m̄iam et gratiam ab ip̄o psequat et si in tali humiliatiōe orans p̄seuerauerit. p̄culdubio saluus erit nam talis humiliatio q̄ sic gerit̄ in hōie fit a deo opante et coopante a quo cuncta bona p̄cedunt et est signū in hōie p̄destinati om̄is eterne.

Filius.

Aquisitioni mee de quibz interrogari sufficienter video mihi esse satisfactū nec est opus vt de his ultra requiram. **S**; flagito instanter vt de m̄ia dei aliqua mihi edisseras vt peccatores qui in multa flagitia inciderūt audientes tantā pietatem et m̄iam dñi faciliores

sint ad recedendum a via sua mala et ad penitendū. Ca. VI. **P̄. E**

Habe omnia sci re debes qd̄ homo p̄pter peccata p̄petrata meruit damnatiōem p̄petuā nec potest dei iusticie satisficere p̄ penitentiā p̄p̄iam sed dei m̄iam sup̄ omnem nequiciā. hoc p̄bat beatus Iheronimus cū d̄t. **U**er̄ quidem dñe qd̄ p̄sci entia mea meruit dānatiōez p̄m̄ia mea non sufficit ad satisficentiōē s; tñ certū est qd̄ tua m̄ia sup̄at offensionē. **E**t beatus bern̄. **S**icut nullius merita sufficiunt si finem iudicant̄ sic nullius peccata impediūt si cum m̄ia suscipiant̄. hxc bern̄. **E**t qd̄ dei m̄ia oīm sup̄at offensionem nemo de eius pietate diffidat dūmodo cui p̄posito cauendi a vicij ip̄ius m̄iam imploret. **D**e hoc d̄t ambro. **B**onus dñs et facilis ad indulgendum peccata. nemo ḡ diffidat. nemo veterū p̄scius delictoz p̄m̄ia diuina de desperet nouit dñs mutare s̄m̄am si tu noueris emendare delictū. hxc ambro. **B**eatus etiā aug. hoc p̄firmat dicens **N**emo de dei pietate diffidat quomā maior est misericordia eius q̄ nostra miseria. quisquis ḡ ad eum toto corde clamauerit exaudiet illuz quia misericors est. hxc aug. **S**ed mouet forassis aliquē qd̄ post multa facinorā p̄missa non possit veniā tantoz p̄sequi delictoz. non debet aut̄ talis desperare de veniā qd̄ m̄ia dñi omnem multitudinem p̄cellit peccatorum. **U**nde dicit richar. de sancto victore. nulla nostra malicia diuinam misericordiam vincere potest. **E**t qd̄ beatus aug. idem sentit dicens **A**ultum p̄mendat bonitatem dei in nobis non solum largitas sua sed etiam iniquitas nostra. **D**e qualis dei pietas quā nulla sup̄are potest iniquitas siue impietas. **A**lia sunt que

deus misericorditer ignoscit. alia que
 affluenter tribuit. ignoscit mala nra.
 largif bona sua. semp p̄stesto est ad ig-
 noscendū. patus sp̄ad largiendū. hic
 pius. hic largus. vtroq; benignus. v-
 biq; bonus. Cōfiteamur ergo illi ma-
 la nostra. Cōfiteamur a nobis esse mala
 nostrayt pie ignoscat Cōfiteamur ab ip-
 so esse bona nostra vt p̄seruet ⁊ augeat
 Dec igit incessanter agam? ne ingra-
 ti appeam? vel de nobis data veniavel
 de p̄cessa gratia. verus em̄ amor? Cōfite-
 semper. h̄c aug. In quib; verbis dat
 intelligi non debere pctōrem despera-
 re etiam in multis criminib; Cōstitutū.
Sed sunt nōnulli qui post mul-
 ta ⁊ enozmia pctā de dei misericordia
 desperantes se tradūt ad ampliora fla-
 gicia perpetranda. vt saltem hic viuāt
 guloſe ⁊ voluptuose qui futura assequi
 bona se desperant. Quoz periculosaz
 excecationem beatus aug. in quadā au-
 toritate tangit sic dicens. Sunt non-
 nulli homines qui cum cogitare cepe-
 rint mala que fecerunt. non sibi putāt
 ignosci posse. ⁊ hoc dū putant dant aī-
 mum iam perire. ⁊ desperatōe peunt
 dicentes in cogitationib; suis. iā nul-
 la nobis spes est neq; enim tanta illa q̄
 cōmisimus donari nobis aut ignosci
 possunt. quare ergo non satisfacimus
 cupiditatib; nostris. impleamus sal-
 tem p̄ntis t̄pis voluptatem. qz nullaz
 habemus in futuro mercedē. faciam?
 quicquid libet ⁊ si non licet vt habea-
 mus suauitatez tempalem. qz percipe-
 non meremur eternā. Talia dicentes
 despando peunt. **S**ed p̄cedit
 ad eos dñs dicens per Ezech. In qua
 cunq; die cōuersus fuerit homo a via
 sua mala omnes iniquitates eius obli-
 uiscat. Haec voce audita ⁊ credita a de-
 speratione recreant ⁊ ab illa altissima
 ac p̄funda vragine qua submersi fue-

rant emergunt. **H**ec augusti. Ecce ad
 desperatiōem homines stulti p̄pter pec-
 cata deueniunt. quoz stulticiam Ful-
 gentius commemorat sic dicens Stul-
 tissima res est desperatio cum nimiruz
 omnia opera sua diuina excellat mise-
 ratio. De hoc etiam dicit Hilarius.
 Stultus reuera est qui de dei pietate
 misericordiaq; desperat. Damnatōe
 autem dignus est qui super misericor-
 dia dei fronte imperterrita peccat. h̄c
 hilarius. Unde etiam dicit Ixromi.
 Hoc ipsum non lateat desperantes q̄
 cuncta excellat dei opera ipsa sua mise-
 ricordia. misericordiaq; saluatoris su-
 is preferi operibus vniuersis. h̄c hie-
 romimus Ecce habemus q̄vere penitē-
 tes nullo modo debeant despare de dei
 misericordia. Quia vt dicit Daymo.
 deus est semp̄ paratus misereri homi-
 nis tam in morte q̄ in vita. sed non sp̄-
 eq; ydoneus atq; dignus est suscipere
 dei misericordiam tam in morte q̄ in
 vita sed hoc faciunt peccata siue negli-
 gentie hominum. Nam scōm richard-
 dum. Summa dei delectatio est effun-
 dere ex se imbrez sue pietatis ⁊ mise-
 ricordie. Iusto autem dei iudicio ille
 damnat qui hunc felicez impedierit
 atq; restrinxerit effluxū. qui effluxus
 pietatis ⁊ misericordie impedit in ho-
 mine p̄pter malam voluntatem ⁊ vitio-
 rum perpetratiōem. Unde quilibet pec-
 cator q̄uis multis ⁊ magnis crimini-
 bus sit obutus si ex toto corde conuer-
 sus fuerit ad dominū nequaq; debet de
 dei misericordia desperare.

Filius
Est ne aliquod peccatum tam
 graue quod non possit nec va-
 leat indulgētiā a deo p̄mere
 ⁊ misericordiam.

Non est aliquod

flagitium sine peccato tam grave
et enorme si pro eo homo perit fuerit
et penam egerit veniam indubitanter
et misericordiam a deo consequens excepta despera-
tione que veniam caret. De hoc primo dicit
Bernardus. Neque criminis quantitas nec vi-
te enormitas temporum diuturnitas ex-
cludit a misericordia dei si mutatio fuerit
voluntatis. Et beatus augustinus. **R**ec-
cantes quoque ad spem venie ne despiciant
horas per exempla in tractatu de consi-
ctu vitiorum sic dicens. Si de criminibus
agitur de delictis ecce david adulterio
simul et homicidio reus de inferni fau-
cibus misericordia domini scribitur liberatus. Ecce
manasses omnium peccatorum nequamissi-
mus impurissimus sordidissimus et sce-
leratissimus penam de morte ad vitam re-
vertitur. Ecce maria magdalene innumeris
facinorosis sordibus inquinata ad fontem
pietatis anxie currens dominum vestigia lac-
rimis rigans capillis detergens oscu-
lans unguento pungens ablui meruit.
Ecce petrus negationis sue vinculis
astrictus amarissimis lacrimis infirmitatis
nodos resoluit. Ecce seditio simul et
effusionis fraterni sanguinis
latro obnoxius. unius horre momento
vna confessionis voce de cruce ad padu-
sum transit. Ecce Paulus ecclesiam dei
persequens multos pro nomine christi peri-
mens et ut dicam martirem se toto cruo-
te inficiens apostolus factus in vas electio-
nis mutatus est. ubi ergo tot tantaque pec-
catorum exempla non dent locum desperari
omni colloquia mala. Cum etiam scriptum
sit in quacumque peccator ingemuerit sal-
uus erit. Et rursum nolo mortem pec-
catoris sed ut convertatur et vivat. **I**-
tem. De conversione dei melius nequaquam mu-
tari quid aliud respondeam nisi ut quod
lxxi quisque non egit hodie dum adhuc vi-

vere licet agat ne differat de die in die
dum nescit si vel vna correctionis hab-
beat diem. hxc augustinus. Hanc tantam pie-
tatem dei Ambrosius admiratur dicens. de
benignitate dei non sufficio ammirari
eo quod tantum peccare potest homini peccatori sed
non est mirandum quia tanta est pietas
et misericordia in visceribus dei nostri qui cum om-
nipotens sit et omnia facere possit hoc tamen
facere non potest ut non misereatur hu-
milibus et contritis corde ad seipsum con-
vertentibus. Et ne hoc absurdum esse di-
catur beatus augustinus in libro lxxxiij. questi-
onum probat sic dicens. Deus omnia potest
preter hoc quod non potest non misereri
gemitibus peccatoris qui ad se revertitur.
Hoc idem sentit beatus ambrosius in libro
de officiis cum dicit. Deus namque omnia im-
potentie expertus sola tamen sue misericordie li-
gatur et vincitur pietate. Ecce quanta dei
pietas quam nulla superare potest nostra ini-
quitas. Preceat enim eius pietas et
misericordia omnem iniquitatem et malitiam. De
tanta eius misericordia dicitur in quodam tractatu
mirandum est et valde mirandum quod dicitur
certissima tamen et indubitata fide tenen-
dum. Ecce si totus mundus esset glo-
bus igneus et in medio eius de stipula
lini pugillus hic ex sua naturali incli-
natione non tam cito flammam incen-
dia recipet sicut abissus miserationum
dei peccatorem penitentem et converti volen-
tem quod in illa actione naturali aliqua-
lis licet minima et imperceptibilis re-
quiritur motus sed nulla penitus mora
inter peccantem et remittentem gemen-
tem et gemitus exaudientem. Et beatus
gregorius. Vera magna dei misericordia videtur
quasi simile sentire cum dicitur in registro
matorum est dei misericordia quam quoniam malicia et
sicut scintilla in medio maris sic om-
nis malicia ad dei misericordiam. hxc
gregorius. Nec mirum quod omnia pec-
cata quibus multa et enormia sunt tamen

sub numero et mensura sunt. misericordia vero dei sine numero et mensura est. ergo vincere eam peccata non possunt.

Quod probat beatus aug. in quodam pulchra auctoritate sic dicens. Reuerte ad deum o peccator cum fiducia. non enim vincunt omnia peccata tua magnitudinem misericordie dei. Quanta cumque enim sint sub numero et mensura sunt. misericordia vero dei sine numero est et sine mensura. non ergo vincere potest quod cum mensura est illud quod absque mensura est. Iuxta aug. Ecce quod aperte claret per dicta sanctorum patrum ineffabilem et immensurabilem esse misericordiam dei. Tollat ergo ab homine omnis desperatio et maxime ab illo qui in toto corde suo perveram penitentiam sequatur dominum. et tantam spem habere debet ad deum quod si etiam unus tantum homo ex omnibus hominibus de toto mundo saluaretur. eundem seipsum debet estimare esse et sperare. Ad tantam consolatoriam spem beatus aug. in libro ecclesie inuitat unumquemque fideles sic dicens. Omnis autem ab homine christi non tollat desperatio. nam si inter omnes mundi homines solus unus homo saluari deberet. unusquisque sperare teneat se esse illum qui saluaretur. Iuxta augustinum.

Filius

Ad iens tanta mirabilia de dei misericordia pro gaudio et admiratione penitus deficio. o opus deus pater nostrorum viscerum pietas inaudita. o gratia singularis. o diuine misericordie pelagus infinitum cunctis mortalibus incomprehensum. excedens ingenia. superans vota. denique suppingens merita vniuersa. quis enim tam flagiciosus qui aure percipiens et intelligens tantam tuam pietatem ad spem venie suorum delictorum possessa sua iniquitate quam gessit ut non resurgat.

Ca. .VIII. **Pater.**

Bene sapi fili et

optime dixisti de tam incomprehensibili misericordia dei. Erubescat ergo humana malicia et superbia. et consideras tantam benignitatem dei currat quanto rarius non despando ad fontem eius pietatis ad veram penitentiam et reuerentem. et tanto humiliter et feruentius ipse misericordiam postulet quanto ad indulgentiam promptiorem cernit ipsum existere.

De hoc dicit richardus doctor sanctoctorum. In nullaviriozum enormitate dei miseratio est desperandum qui tam multus est ad ignoscendum. Sed nunquid idcirco ipsum impudenter et irreuerenter implorare debemus quem ad indulgentiam tantam penitentiam agnouimus. imo tanto magis debemus in eius conspectu erubescere. tanto humiliter veniam postulare quanto benignior et dulcior rem agnouimus quem primum acriter offendimus. Iuxta richardum. Considera res igitur tantam pietatem in visceribus dei nostri curramus singuli ad sinum pietatis et ad gremium misericordie eius dum licet et hoc corpusculo sumus. ne preoccupati die mortis queramus spacium penitentiae et inuenire non possimus. **Accedamus ergo cum fiducia ad thronum gratie eius et si sentimus in nobis duriciam cordis flagitemus clementiam ipsius ut emolliat illud gratiam compunctionis infundendo per quam possumus saluari et misericordiam eius inuenire. ne forte tardantes incurramus indignationem ipsius et perpetuam duriciam cordis nostri. ipse enim corda praua et dura potest emollire cum sibi placet et quando sibi placet. et diuerso modo quo sibi placet. De hoc dicit beatus augustinus. Quis tam impie desipiat ut dicat deum malas hominum voluntates quas voluerit. quando voluerit. ubi voluerit e. iij.**

in bonum non posse pertere sed cum facit miam facit. cū aut non facit pū dicit non facit. qm̄ cui vult miseret et quem vult indurat. hęc aug. De hac dei mīa dicit beatus grego. xxxix. mor. Misericors deus diu peccata hoīm tollerat et cū iam vitium respicit plerūq; mentes peccantium immutat recte de se vincante pieras insinuans ait illud iob. Nunquid tenuisti cutiē extremā terre et excussisti ipios ex ea. Per terram quippe homo infirma sapiens designat cui peccanti dicitur est. Terra es et in terram ibis. Sed q; pius p̄ditiō facturā suā nō deserit. mala hoīm et p̄ suam sapiētiā tolerat et per eorū qn̄q; p̄uersionē relaxat. **P** Cum duras atq; insensibiles mentes respicit modo eas in misericordia modo v̄tibus mō reuelationibus terret ut qui p̄ssima securitate durauerāt salubri timore mollescant quatenus vel sero redeāt et hoc ipsum saltem q; diu expectati sunt erubescant. **S**cit em̄ dñs q; extrema vite nostre plus iudicat et idcirco electos suos in fine sollicitos purgat. **S**criptum quippe est. dñs iudicabit fines terre. Tanto ergo intensius vltimis n̄is inuigilat. quanto in ipsis penderes inicitia sequentis vite pensat. hęc greg. **Q** Item de eadē mīa dei quomodo corda etiā desperata ad p̄miam trahat. **I**dem grego. sup̄ illo verbo. iob. Nunquid ingressus es in pfundum maris dicit. **Q**uare quippe est mens humana cuius pfunda deus ingreditur qn̄ p̄ congnitionem suam ad lamenta penitentie ab intimis cogitationibus perturbatur quando prioris vite nequicias ad memoriam reducit et fluctuante in pfusione sua animum conuertit. **P**ro pfunda maris deus penetrat quando etiam desperata corda p̄mutat. **T**ūc em̄ corda p̄mutat quando cor seculare bu

miliat. tūc pfundum maris ingreditur quando v̄sitare mentes etiam p̄ssas sceleribus non dedignat unde et recte percunctando subiungitur et in nouissimis abissi deambulasti. quid enim abissus nisi mens humana que dum seipsam p̄prehendere non valet sese in omne quod est velut obscura abissus latet in nouissimis ergo abissi debent deambulare. est etiam nouissimorum hominum corda conuertere et desperatas mentes v̄sitarōis sue vestigis tangēdo mirabiliter reformare. **C**um em̄ post imensa scelera quisquis p̄ungit quid aliud q̄ in nouissimis abissi deus deambulasse videtur. quasi in abisso nā q; deus deambulabat cum obscurum cor penetrans fluctus inuisibiles viciorum calcat. **P**lerūq; em̄ p̄terita. alia plangimus. alijs p̄sentibus v̄gemur. et modo supbia modo ira modo luxuria modo auaricia temprante fatigemur. **S**ec cum cuncta hęc in corde nostro dñs occulte v̄sitationis sue timore reprimit quid aliud q̄ in abisso gressū ponit. **Q**uos gressus mente conspicimus qn̄ contra insurgentia vitia quomodo timoris eius obuiet tonam pensamus. hęc greg. **E**cce habemus p̄ hęc dicta quomō misericors deus etiam corda nequissima et desperata ad penitentiam conuertit. **C**onsiderantes aut̄ tantam pieratem dei cauendum sum̄ moperere est ne quis in peccati crimē labatur q; si lapsus fuerit nō deseret s; p̄ lamenta penitentie surgat. **R**elaxat em̄ deus peccatū qd̄ deslet attramē qui stat timeat ne in peccatum cadat. quia si deslere possit peccata que commisit ignorat. **H**anc scientiā beatus gregori. xxxix. moral. super illo iob. Nunquid armilla p̄forabis maxillas eius videlicet vehemoth pulchre tangit cum dicit. **C**auendum sum̄ moperere

Liber .I. **Dist.** .I. **Ca.** .VIII.

est ne quis delectatione peccati leuia-
than istius ore rapiat. et tñ si raptus fue-
rit non despet. qui si peccatus perfecte
lugeat. adhuc foramen in maxilla ei?
inuenit per qd euadat. iam dentibus te-
ret sed adhuc si euadendi via queritur
in maxilla foramen inuenit. habet eti-
am caprus qua exeat qui preuidere vo-
luit ne caperet. Quisquis ergo q non
dum caprus est maxillam eius fugiat.
quisquis vero iam captus est in maxil-
la eius foramen querat. pius quippe ac-
iustus est p ditor noster. **R** Sed
nemo dicat. qz pius e remaliter pecco-
z nemo qui peccauit dicat. qz iustus e
de peccati remissione despero. relaxat
enim deus facinus qd deflet. sed perpe-
trare quisqz timeat. qz si digne deflere
possit ignorat. Ante culpā ergo iustici-
am meruat. post culpam tñ de pietate
presumat. neqz ita iusticiam timeat vt
nulla spei solatōe sualescat. neqz ita
p fidat de miā vt adhibere vulneribus
suis digne pñe negligat medicinam.
Sed quē videt sibi pccere sp etiam co-
gitet discrete de se iudicare. sub pieta-
te itaqz eius spes pccōis gaudeat. sed
discretōe illius penitētis correctio cō-
tremiscat. Spes igit nōstre presump-
tionis habeat etiā morsum timoris vt
ad corrigenda pctā iusticia iudicātis.
terreat quem ad fiduciā venie grā pie-
tatis inuitat. Hinc enim p quendā sa-
pientem dō. Ne dixeris miseratōnes
dñi multe. peccatorū meorū nō recorda-
bis. pietatē namqz eius pñus z iu-
sticiā subdidit dicēs. miā enim z ira-
bilis ab illo Diuina itaqz clementia maxil-
lam vehemētis istius perforans vbiqz
humano generi z miscōiter z potēter
occurrit. qz nec libero ammonitōnem
peccandi tacuit. nec capro remedium
fugiendi subtraxit. Ad hoc quippe in-
sacra scriptura viroz talium. scz Da-

uid z Petri peccata sunt indita vt cau-
tela minorū ruina sit maiorū. Ad hoc ve-
ro vtrozūqz illic z penitētia infinu-
atur z venia vt spes peruentium sit recu-
peratio de perditōz. Statu ergo suo da-
uid cadente nemo superbiat. de lapsu
etiā suo dauid resurgente nemo despe-
ret. Ecce qz mirabiliter scriptura diui-
na eodem verbo superbos pñit quo
humiles leuat. vnam rem gestā pñit
z diuerso modo supbos quidez humi-
litas formidine. huiles vero ad spei
fiduciā reuocauit. Inestimabile no-
ui generis medicamentum qd vno co-
demqz ordine positum z pñendo ru-
mentia exiccat z subleuando arēria in-
fundit. de maiorū nos lapsu teruit. sz
de reparatione roborauit. Sic quippe
semp nos diuine dispensationis mise-
ricordia z supbientes reprimit. z ne
ad desperatōem corruamus fulcit. hxc
grego. **S** Per ista dicta sanctis-
simi viri docet homo sp habere spem z
timorem. spem de misericōdia. timores de
iusticia. Spē vt si lapsus fuerit surgat
per penitētiā. timorem ne iterum in-
cidat in peccati ruinā. qz valde displicet
omnipotenti deo recidiuatio seu re-
iteratio peccati. Quid omnis penitens
semp misericōdiam dei z iusticiam coram
oculis habeat. misericōdiam vt p spem eri-
gat. iusticiam vt per timorem humili-
etur. Ad hoc faciendum hortat beatus
aug. sic dicens. Nunqz peccatorū enoz
mitas sine intuitu diuine clementie e-
pensanda. nec diuina bonitas sine rigo-
re iusticie cogitanda. nam hxc sine illa
facit insolescere. illa vō sine ista despe-
rando facit nimis pñescere. hxc Au-
gu. sz fortasse est aliqs qui tot crimi-
na se pñit pñisse qz ppter illa time-
at dei amicitia z dilectōem qz quis vole-
at nequaqz assequi posse. sz absit hoc
a cordibz oim pctōz. sua tñ pctā plan-
e. iij.

gentiū et dolentiū. nam per la mēta pīne peccator quāuis sordidissimus dei efficitur amicus et dilectus. De hac magna pietate et mīa dei dicit beatus bernardus. Quid de tua mīa dicam bone ihesu qui non minus peccatorem puersum diligis quā eū qui nunquā peccati maculam praxit. hoc beatus bernardus. Non enim qui peccauerūt sed qui in peccatis pseuerant sunt odibiles et abominabiles deo. Conuersos eos et penitentes peccatores ad gremiū sue pietatis et dilectionis paratus est suscipere christus. De hoc ait beatus augustinus in quodam sermone. Non enim qui peccauerit sed qui in peccatis suis pseuerauerit odibilis erit deo et abominabilis. Nā ut de indulgētia diuina diffidat dñs nos per pphētā uelut pater pijsissimus consolatur dicens. Nolo mortem peccatoris sed ut puerit et uiuat. Et illud. Impietas impij nō nocebit ei. in quacūq; die puerus fuerit ab iniquitate. Sed ista tam magna mīa tunc nobis prodest si non tardemus pueri ad dominū nec crimina criminibus supaddimus. Sed forte cogitat aliquis se tam grauiā admisisse peccata ut iam mīam promereri non possit. Absit hoc a sensibus omnium peccatorū. O homo quicūq; illarū multitudinem peccatorū attendis cur omnipotentiam celestis medici non attendis. Cum enim uelit deus misereri quia bonus est et possit quia omnipotens est ipse contra se diuine pietatis ianuā claudit qui deum sibi misereri aut nō uelle aut non posse credit. eumq; aut bonū aut omnipotentē esse diffidit. Nemo ergo post centū peccata aut post mille crimina de misericordia diuina desperet. Sic tamen non desperet ut sine uel la mora deū sibi repropiciare festinet. ne forte si consuetudinem peccandi fecerit etiam si uelit a diaboli laqueis liberari possit. **De** augustinus. **E**cce

quomodo beatus augustinus. oēs peccatores etiam in peccatis multis et maximis iacentes hortatur ad spem uenire et neminē debere despare de dei mīa et pietate. sic tamen ut sine uel la mora per penitentiam et puerionem ac bonam puerfationem festinet facere sibi deum propiciū. ne tardando per negligentiam et incuriā detur in reprobum sensum et incidat in laqueos dyaboli ex quibus etiam si uoluerit excurrere se non possit. **U** Sciendum etiā quod diuine mīe multi sunt effectus. Ipsa enim dei mīa preuenit nescientes. trahit nolentes. sequitur nō querentes. precurrit fugientes. reuocat recedentes. expectat tardantes. suscipit reuertentes. remittit debitum. offert meritum. premiat ultra pōdignum. Primum preuenit nescientes. Psalmista. Deus meus misericordia eius preueniat me. et hoc per occultam inspirationem. **Jo.** iij. Spiritus ubi uult spirat et uocem eius audis et nescis unde ueniat aut quo uadat quia uox diuine inspirationis auditur intus in corde penitentis per cognitionem. et nescitur unde ueniat. quia ab homine ignorat diuine uocatiōnis causa cū sit pure gratuita. aut quo uadat. quia similiter ignorat de finali pseuerantia. **Secundo** trahit nolentes. **Jo.** vj. Nemo potest uenire ad me nisi pater traxerit eum. **Tercio** sequitur non querentes. **Ezechel.** xxiiij. Quōd perierat requiram et quod abiectū fuerat reducam. **Quarto** precurrit fugientes. **Exodi.** xxij. Ecce ego mitto angelum meū qui precedat te. **Quinto** reuocat recedentes. **Isa.** xxxj. Conuertimini filij israhel sicut in pfundū recessatis. **Sexto** expectat retardātes. **Isa.** xxx. Expectat dñs ut misereatur et iō exaltabit pccens uobis. **Septimo** suscipit reuertentes. **ps.** Suscipit eos de

via iniquitatis eorum. Et illud dicitur. ubi
dominus ad peccatricem animam dicit. Tu fornicatrix
es cum amatoribus multis. tunc reuertetur
ad me et ego suscipiam te. Octavo re-
mittit debitum. **Matth.** xviii. De debitum
dimisi tibi quoniam rogasti me. Nono confert
meritum. **1. Cor.** vii. Quid habes quod non
accepisti. Decimo promittit supra digne
nunc ad **Ro.** vii. Non sunt digne passio-
nes huius temporis ad futuram gloriam que re-
uelabitur in nobis. **Dec.** igitur omnia que pre-
missa sunt de dei pietate et misericordia debent
vniquemque peccatorem sua facinorosa tre-
pidantem ad spem fiducie animare et ad ci-
tam peruersionem ad deum seu patriam agen-
dam mouere ut saluus esse possit in extre-
mis suis et in die iudicii. **Filius**

Audens gaudeo audiens tantam
misericordiam et pietatem esse in visceribus
dei nostri. et quod aptum est gremium benigni-
tatis eius ad suscipiendum omnes peccatores
in sordibus facinororum constitutos. necesse est
ut currant singuli qui se sentiunt onere
crimini grauatos nihil laxantes ad
fontem tante pietatis. ut abluti a fetore
suorum scelorum veniam et gratiam ab ipso misericordiam
deum non valeant impetrare. **Sed** rogo
per vos me de hoc informes. **Cum** igitur deus
sit ita misericors quare omnes peccatores
non attendunt eius pietatem ut se per misericordiam
peruertant ad seipsum. vel quid est quod im-
pedit tantam eorum salutem.

Ca. .IX. **Pater.** .X.

Quod homines
quibus plurimi et heu per maiori pre-
sertim tardius sunt et negligentes
ad peruersionem ad deum siue ad patriam a-
gendam facit amor presentis vite et delecta-
tio in rebus transitorijs. **Qui** vero peruertit
volunt necesse est ut presentia despiciat et fu-
tura diligant. ut testatur **greg.** .i. mo. di-
cens. Sunt nonnulli qui vitam suam negli-
gunt. et dum transitoria appetunt tunc

eterna negligunt et neglecta premunt.
cumque eterna que amiserunt non considerant
esse se heu miseri in bonis non putant.
nequaquam enim ad veritatis lucem ad quam
tunc perdit fuerat mentis oculos erigunt.
nequaquam ad contemplationem presentie eterne
desiderij aciem tendunt. sed semetipsos
in his ad que perierunt sunt deserentes vice
presentie diligunt exilium quod patiuntur. in ces-
sitate quam tolerat quasi in claritate lu-
minis exultant. contra elektorum mentes
dum cuncta transitoria nulla esse respiciunt
ad que sunt perditae exquirunt. **Cum**que
ad eorum satisfactorum nihil extra deum sufficit
ipsa inquisitionis exercitatio fatigata il-
lorum cogitatio in perditionis sui spe et pre-
sentatione requiescit. supernis interferi ciui-
bus appetit. et unusquisque eorum adhuc in
mundo corpore positus. mente iam extra
mundum. surgit enim. nam exilij solitudine
nequaquam tolerat deplorat et ad sublimem
patriam incessantibus se amoris stimu-
lis excitat. cum enim dolens videt quantum
sit eternum quod perdidit. inuenit salubre
consilium temporale hoc respicere quod precur-
rit. et quo magis crescit consilij scientia ut
non peritura desideret. eo augeat dolorem
quod nondum ad mensuram pertingat. **Unde**
bene per salomonem dicitur. **Qui** ad dit sci-
entiam addit et dolorem. **Qui** enim alio si-
cut iam summa que adhuc non habet magis
de infimis in quibus retinetur dolet. **Dec.**
greg. Item de eisdem carnalibus homi-
nibus dicit idem. vii. mora. super illud
Job. **Cutis** mea aruit et contracta est. **In**
sancte quippe ecclesie corpore his qui so-
lis exterioribus curis inserviunt agrue
cutis vocantur. que nimis cutis arescen-
do attrahitur. quod mentes carnalium dum presentia
diligunt et quasi iuxta posita percipiunt
ad futuram tendi per longanimitatem vo-
lunt. **Hanc** namque attractioem per se for-
midauerat cuius dicebat **Sicut** adipe et
pinguedine repleat anima mea. **Ad** ipsos

quippe pinguedinis animam replet cum hac
propter peccatum desideriorum estus superne spei
infusio refouet. **C**unctis ergo arefescens attra
hit cum cor rebus exterioribus deditum atque
ex desperatione fixatum in aurore sui a
more non tendit sed in semetipso ut ita
dixerim rugosa rogatione triplicatur.
Pensandum vero est quod carnales mentes
idcirco peccata diligunt quod vita carnis que
fugitiua sit minime attendunt. **N**am si ve
locitatem transitus eius aspicerent hanc eti
am prosperitatem minime amarent. **S**cri
bit autem quod peccatis vite momenta decurrere sub
festinatione percipiunt nequaquam in hoc no
bilitatis itinere cordis intentione figunt
hoc greg. **A** Per hoc igitur dicta mani
feste apparet quod amor rebus transentium siue
delectatio peccatum faciunt homines tardos
ad penitentiam. **B** Et e converso contemptus
mundi facit promptos ad deo obediendum
nam ipse amor mundi cum prevaler ad ambiendum
dum honores terrenasque mentes hominum
instigat ne despecti videantur res facit
cumulare terrenas rebus in prosperis
gaudere sola que assunt cogitare nullam
memoriam celestis patrie habere. **D**e talibus
dicit beatus greg. viij. moral. super illud iob.
Tabernaculum impiorum non subsistet sic Ta
bernaculum quippe destruitur ut ab estu cor
pus et frigore defendatur. **Q**uid igitur hoc
loco tabernaculi nomine nisi edificatio ter
rene felicitatis insinuat per quam super se
reprobis castra multiplicat ut se a peccatis
vite necessitatibus quasi ab estu et ymbri
bus defendat. honoribus namque exerce
re ambiunt ne despecti videantur terrena ex
aggregant ne inopie frigore torpescant
contemnant curare quod sequitur et tota inten
tione satagunt. ne quod in peccatis desit. stu
dent nomine dilatare ne lateant inunctos
se in omnibus et felices putant. ubi ergo mentis
habitu struunt ibi peccati dubio ra
bernacula fixerunt aduersa impatienter fer
runt remisse in prosperis letantur sola que

assunt cogitant nec ad affectum celestis
patrie ulla recordatione respirant gaudent
sibi bona superere que cupiunt. atque ubi
carne requiescunt ibi et mentem extrinsecum
de sepeliunt quod secularis cure zelo tenent
dari terrenarum rerum cumulum aggerant et
que foris exquirendo multiplicat hunc
semper interius per cogitationem portant.
Alc peccati iusti nec oblata bona hic per mag
no accipiunt nec allata mala valde pri
mescunt sed et cum bonis peccatis utuntur ven
tura mala metuunt et dum de malis peccatis
bus gemunt bonorum sequentium amore sol
lantur. **S**icque temporalium subsidio sicut
viatorum cum pausat et recedere festi
nat quiescit corpore aliud tendit mente. non
numquam vero et aduersa perpeti appetunt et in
transitorio prosperari refugiunt ne delect
atione itineris a patrie perventione tardetur
ne gressum cordis in via peregrinationis
figant et quoniam ad aspectum celestis pa
trie sine remuneratione perveniant gaudent
despici nec dolent se necessitatibus affli
gi. **Q**ui ergo contra peccata se aduersa non mu
nuunt quasi contra estus et pluvias habere taber
naculum nolunt. **I**usti itaque se destruere ne
gligunt ubi peregrinos se esse et hospites
nouerunt. quod enim in propriis gaudere desi
derant esse in alieno felices premunt.
Iusti autem quanto longius ab eterne
patrie hereditate divisi sunt tanto in ter
ra altius fundamenta cogitationis fi
gunt. **B**ene ergo dicitur tabernacula im
piorum non subsistent quod vite fugientis
amatores dum se studioso peccatis con
struunt repente ad eterna supplicia rapi
untur. hoc greg. **C** Quod autem carnales
homines sic inhxrent temporalibus hoc facit quod
negligunt pensare eterna nec precipiunt habere
omnia transentia et in sua consolacione totam in
voluptatibus carnalium desideriorum ponunt.
De hoc dicit idem beatus greg. x. moral.
super illo verbo iob. **O**culi impiorum desi
ciunt et effugium prohibet ab eis. **O**culi impiorum

intentōes sunt carnalium desiderioꝝ. q̄ idcirco deficiunt q̄ eterna negligūt
 ⁊ sola sp̄ transitoria p̄solant. Adipif
 ci q̄ppe terrenā glam cogitant. multi
 plicari rebꝝ tpalibꝝ exoptant. ad moꝝ
 rez quoꝝ quotidie cursu etiā labentiū
 tendunt. sꝫ cogitare mortalia nesciūt.
 carnis vita p̄ momenta deficit. res h̄i
 ta instanti sine corrup̄tē ⁊ h̄ndi anxie
 tas nō finit. sed cū moꝝ impios sub
 trahit eoꝝ p̄fecto desideria cū vita ter
 minant quoz. s. oculi tunc sup̄navltō
 ne deficiunt. q̄ suo hic iudicio a terre
 na deficere delectatōe noluerūt. a qui
 bus ⁊ effugiū pibit. q̄ eoꝝ malicia ab
 aīa dūerfioe districti iudicis quo se va
 leat occultare nō inuenit. nā nunc cuz
 reificiā iniqui aliq̄ vel aduersa pariun
 tur effugij latebras inueniūt. q̄ ad vo
 luptatē prius desiderioꝝ carnaliū re
 surgunt. Ne em̄ paup̄tas cruciet diri
 is aīm demulcet. ne despectus p̄rioꝝ
 deprimat sese dignitatibꝝ exaltant. aī
 positis epulaz diuerfitatibꝝ nutriunt
 si fastidio cozꝝ p̄ arterit. si quoꝝ me
 ficie impulsu deijcti moꝝ p̄ interposi
 ra locoꝝ blandimenta releuat. Tot ḡ
 hic h̄nt effugia quot sibi p̄parant dele
 ctamenta. sed q̄nqꝫ ab eis effugiū p̄it.
 q̄ dū eoꝝ mens amissis oībz se solum
 mō ⁊ iudicē p̄spicit. tunc voluptas sub
 trahit. voluptatis culpa seruat ⁊ repē
 te miseri peūdo discunt. q̄ pictura re
 nuerūt. qui tñ quousqꝫ viuūt cozꝝ ali
 ter q̄rere nocitra nō desinunt. Cū ⁊
 subdit. ⁊ spes illoꝝ abhoīatio anime.
 Quid hic pctōꝝ totis cogitatōibꝝ spe
 rat nisi vt p̄tate alios transeat. cūctos
 rez multiplicatōe trāscendat. aduersi
 tates donando subijciat. obsequiibus
 mirādus innotescat. ire ad vortū fatiffa
 cit. benignū se cuz laudat oīdat. q̄cqd
 gula appetit offerat. Bene ḡ illoꝝ spes
 abhoīatio d̄z. q̄ ea q̄ carnales ambiūt

sp̄iales quicqꝫ iudicio rectitudinis ad
 uersant. nā qd̄ pctōꝝ voluptates estā
 mant. p̄culdubio hoc iusti penā putāt.
 abhoīatio h̄c aīe spes est p̄auoꝝ q̄ mi
 niz sp̄s deficit. vbi caro requiescit.
 vt em̄ caro mollibꝝ. sic aīa duris nutri
 tur. illā blanda refouent. hanc aspa ex
 ercent. illa delectationibꝝ pascit. h̄c
 amaritudinibꝝ vegetat. ⁊ sicut carnes
 dura sautiant. sic mollia sp̄m necant
 sicut illā laboriosa interimūt. ita h̄c
 delectabilia extinguunt. Spes itaqꝫ car
 naliū abhoīatio anime d̄z. q̄ inde in
 perpetuū sp̄s interit vñd̄ ad tps̄ caro
 suauiter viuūt. h̄c greg. **D** Et sci
 endū q̄ amatores mundi cū ab eis af
 fectū se non solū non obr̄pant. sed eti
 am ad ipsius dilectōnem p̄pter carna
 les voluptates ⁊ vanitates se effundūt
 in tantū p̄ualet in eis amor seculi ⁊
 quodam mō in eius dilectōe excecant
 vt nec etiam circa mortem amare tpa
 lia desistant. Qd̄ pulcre tangit beatus
 grego. viij. moꝝ. sup̄ illo verbo iob **E**t
 p̄sumpti sunt absqꝫ vlla spe. dicēs Ne
 p̄boꝝ mentes erga dies p̄ntis vite tā
 to amore hic p̄stringunt. vt sic sp̄ hic
 appetant viuere q̄tenus si valeant viuē
 di cursum desiderent nunqꝫ finire. Co
 gitare q̄p̄uentura despicūt. sp̄m tot
 tā in rebꝝ trāseuntibꝝ ponunt. h̄c nul
 la nisi q̄ p̄tereūt p̄cupiscūt. cūqꝫ nimis
 trāseuntia cogitāt ⁊ māsura nullatenꝫ
 spant. sic cecitate insensibili cordis o
 culus claudis vt eterne luci nullatenꝫ
 incendat. vñ sicut sepe iā corpus mo
 lestia q̄riat. ⁊ vicina moꝝ d̄turē sp̄s
 vital' incidat nec tñ curare q̄ mōdi sunt
 desinat. iāqꝫ eos vltōꝝ ad iudiciū p̄tra
 hit ⁊ tñ ipsi ordinatōe sollicita rebꝝ trā
 seuntibꝝ occupati nihil aliud cogitāt nisi
 in hoc mōdo adhuc q̄liter viuant. relin
 q̄nda oīa q̄si possidēda disponunt. q̄
 spes viuendi non frangit. etiam cum

vita terminat iam ad iudicis trahuntur pñtiam et tñ ad huc labendis rebz inheret p curā. **D**ura em̄ mente abeē moꝝ longe credit etiā cū sentit. sicq; a carne aīa soluit vt erga pñtia immo derato amore se retinēs ad eternū sup plicium ducit. hoc ipm̄ quoq; nesciat quo ducat. et deserens q̄ amare cū termino noluit. repente sine termino inuenit que nūq; p̄uidit. **A**c p̄tra electoꝝ mens ad eternitatis intentiōem tenditur etiā cū p̄sens eam feliciter vita comitat. **M**agna carnis salute vrit. nec tñ eius fiducia retardat nullus adhuc mortis articulus erumpit et q̄si pñtem hanc quotidie p̄spicit. qz em̄ vita indefinenter labit spes ei uiuendi funditus amputat. **B**eneq; de diebz p̄tereūtibz d̄z p̄sumpti sunt absq; vlla spe ac si apte diceret mentis fiducia in pñti vita non posui qz oē qd̄ p̄terit calcando desperi. vnde et apte subditur. **M**emento qz ventus est vita mea h̄j et em̄ vitam carnis q̄si p̄manentē diligunt qui quāta sit vite seq̄ntis eternitas nō intendūt cūq; soliditatez p̄xennitatis non p̄siderant exiliū patriā tenebras lucē cursum stationez putant. **A**c p̄tra sancti viri quo ad eterna cor̄ eleuat q̄ breue sit qd̄ sine claudis p̄sant et eo eorum sensibz vilescit qd̄ p̄terit quo intellectus radiante interlucet qd̄ acceptus nūq; recedit. **C**unq; infirmitatē p̄xennitatis aspiciunt nequaq; iā p̄ magno desiderāt q̄quid finis angustat s; subleuata mens extra tpm̄ terminos ducit etiā cū carne in tpe teneat et tanto altius finiēda despicit quanto verius infinita cognoscit. **S**ed h̄c ip̄a humane breuitatis p̄sideratio auctori nō magne virtutis oblatio est. **U**nde bene d̄z. **M**emento qz ventus vita mea est. **A**c si apte diceret transiit et velociter benignus respice qz tāto videri a te mi

sericordius deo quanto ipse a p̄sideratiōe breuitatis mee oculos nō auert. **S**ed qz dū tēpus vite pñtis abscondit ad opationē p̄merende venie vltorius non redit recte subiungit nec reuertet oculus meus vt. vi. bo. **A**d videnda bona extincti oculus non redit qz ad exhibenda recta opera exuta carne aīa non recurrit. **N**equaq; oculus ad videnda bona reuertit qz retributionē suaz mens inueniēs ad opatiōis vsum nullatenus reuocat. **H**ec grego. **E**cce quō homines carnales et circa finem vite amare t̄palia et t̄raitoria nō desistunt. **E**lecti vero econtrario p̄pter amorem celestis p̄te etiā cū sani sunt ea contemunt. **S**ed et hoc considerandum qd̄ ad cumulum miserationum. illo rum videlicet hominū qui sic absorpti sunt in amore t̄paliū et carnalium voluptatum rapiunt etiam et tradunt in quādam duriciā cordis et insensibilitatem mentis vt labores p̄ mundo labenti aīo sustineāt dū modo potiuntur et assequi valeāt seculi voluptates. **H**ec p̄bat grego. xx. moral. cū dicit. **Q**uoniam di amatores attendūt transitoria que p̄cipiunt et intueri negligunt bona p̄manentia que perdunt. cūq; t̄paliū amore flagrant veram leticiam violenter ignorant quā si studiose cognoscere querebant q̄ flenda sint gaudia que appetunt viderēt sed cum meliora sciunt que visibiliter oculis seductione sagaci blandiuntur visibilia sequētes cor̄ fugiūt et tanto extrinsecus gaudēt quanto recordationes sui intrinsecus non habent. **V**iscentur cum eorū gaudijs plerumq; tribulationes atq; ex rebus ipsis quibus superbiunt flagellantur et tamen hoc ipsum delicias efficiunt quia et dura quidem ex presentis huius vite amore tolerāt et tamē

affectu nimie cupiditatis obligari la-
bozē eiusdem tolerantie voluptatē pu-
tant. Humanū ḡ genus recto dei iudi-
cio voluptatibus suis dimissum atq; per
easde voluptates spontaneis tribulatō-
nibus traditū. qz amara sunt q; p huius
vite amore tolerat. et tñ eandē amaritū-
tudine cecitate cupiditatis qsi insensi-
bilitate ebrietatis ignorat. **E** A-
mant em̄ pueri hoīes p huius mundi
glā etiā tribulatōes. cunctisq; p ea su-
doribus libenter seruiunt et grauiū labo-
rum iugo deuotissime colla submitrūt
Dñs autē cessatōem a mundi laboribus
impat. scē quietis dulcedinē psuadet
et tñ desamā iniquoz mens plus affeq;
aspera carnaliter q; tenere blanda spi-
ritaliter gaudet plus acerbitate fatiga-
tionis q; quietis dulcedine pascit. Qd
apte in semetipso nobis istalixiticus
ppls ostendit. qui dum refectōnem man-
ne desup percipet. ab egipto ollas car-
nū. porcos. cepasq; percipuit
Quid em̄ signat in māna nisi esca grē
suaue sapiēs ad refectōem interioris
vite bene vacantiū desup data. Et qd
per ollas carnū nisi carnaliū opa iux-
ta tribulatōem labores quasi ignibus
excoquenda. quid p porcos ac cepas ex-
dulcedines. quid p plerūq; qui comedūt lacri-
mas emittūt. nisi facultas vite pñtis
als delectationibus que adulatoribus su-
is non sine luctu agit et cum lacrimis
amat. **M**anna igit̄ deserentes cum pe-
ponibus et carnibus porcos cepasq; quasi
erunt. qz vices peruerse mentes dulcia
per grām quietis dona despiciunt. et p
carnalibus voluptatibus laborioso huius
vite itinere etiam lacrimis plena scu-
piscunt. stemnunt habere als habita-
re vbi spiritualiter gaudeant. et deside-
rant et appetunt vbi carnaliter gemāt.
quia dura lenibus. aspera mitibus. transi-

tozia eternis anteponunt. hxc grego.
De hoc per eundem super ezechie. sic
dicit. Sicut sunt nonnulli qui quietem
cunctis mundi premijs atq; honoribus
preponunt. ita nonnulli sunt qui vt in
hoc mundo aliqd esse videantur terre-
nis laboribus insudant. insistant causis
permiscens iurgijs. et quis se corpore
deficere inter labores sentiant. amore
tamen terrenarū rerum deuicti delecta-
biliter fatigant. qz quibusdam prauis
mentibus nihil est laboriosius q; si eis
precipit vt in huius mundi actibus nō
laborent. nā quidem sepe repulsi ab a-
ctione terrena deprecant vt redeāt. ro-
gant vt premant grauius se incurris-
se periculū quietem. hxc greg. **A**pparet
igitur ex predictis qualiter amatores
mundi ppter res et voluptates transito-
rias labores et sudores libenti aīo subi-
re quodammō. delectent. fortes enim
sunt dilectores seculi. p rebus et gloria
mundi et quedam difficilima tolerare
p spero perpetua nec pūm quidem
laborem volunt subire. fortes in rebz
terrenis. debiles in celestibus. **Q**d et iā
attestatur grego. xix. moral. cum dicit
Omnes seculi amatores in terrenis re-
bus fortes sunt. in celestibus debiles.
nam p temporalī gloria vsq; ad mortē
desudare appetūt. et p spe perpetua nec
parum quidem in labore suscipiunt.
vel subsistunt p terrenis lucris. quasi
ber. p celesti mercede vel tenuissimi ver-
bi ferre stumelias recusant. **S**epe nu-
ditatem. deiectionem. famem p acqui-
rendis diuitijs atq; honoribus et earum
rerū se abstinentia cruciant ad quas
adipiscendas festinant. superiora ve-
ro laboriose querere tanto magis dis-
simulant. quanto ea retribuī tardius
putant. **H**ec gregorius. **E**t no-
randum q; sicut reprobi fortes sunt ad
sustinendos labores etiam maximos

propter gloriam mundi et amorem temporaliū. ita iusti fortes sunt ad sustinenda aduersa et tolerandos labores propter amorem patrie celestis. De hac duplici fortitudine dicitur. vii. moral. super illo iob. **Q**ue est fortitudo mea ut sustineam sic. Sciendum est inquit quod alia est iustorum alia reproborum fortitudo. Iustorum quippe fortitudo est carnem vincere propter ipsius voluptatibus praeire delectationem vite presentis extinguere huius mundi aspera propter eterne presentis amare prosperitatis blandimenta tenere aduersitatis metus in corde superare. Reproborum vero fortitudo est transitoria sine cessatione diligere propter flagella peccatoris insensibiliter perdurare ab amore rerum temporalium nec aduersitate quiescere ad inanem gloriam. etiam cum vite detrimento peruenire bonorum vitam verbis ac moribus impugnare iniquitatem quotidie sine ullo desiderio defectu perpetrare. **H**inc est quod per psalmistam electis dicitur. **V**irilem agite et fortes cor vestrum. **H**inc per prophetam reprobis dicitur. **E**le qui potentes estis ad bibendum vinum et viri fortes ad miscendam ebrietatem. **A**n non reprobi fortes sunt qui ad presentis vite percipiendas tot laboribus currunt periculis se auertenter obiciunt propter lucris et tumelias libenter ferunt ab appetitu sui libidine suauiter praevarietate resiliunt percussio nibus dure scunt et mala mundi tolerant pro mundo eiusque ut ita dixerit gaudia querentes perdunt nec tamen hoc perdendo fatigant. **E**nde bene ex humani generis voce per Hieremiam dicitur inebriauit me absinthio. **E**brius quippe quod patitur nescit. **A**bsinthio ergo est ebrius qui pro amore presentis vite seculi a sensu rationis est alienus. dum quicquid pro mundo sustinet leue deputat. laboris amaritudinem quam tolerat ignorat quod minime ad cuncta delectabiliter ducit in quibus penaliter

fatigat. **A** contra vir iustus ad mundi pericula pro mundo toleranda esse debet. **S**tudet finem suum concupiscere vita presentis quae sit transitoria attendit et pro ea exterius labores propter renouit. cuius intrinsecus delectationem vincit. **D**icat ergo beatus iob. ex ore voce iustorum. **Q**ue est fortitudo mea ut sustineam aut quis finis meus ut patienter agam. **A**c si aperte dicat mala mundi pro mundo tolerare nequeo quod iam in eius desiderio fortis non sum. dum enim presentis vite finem aspicio cur pondus eius patior cuius appetitum calco. **E**t quod iniuste quibus ut diximus tanto fortius labores illius proferunt quanto auidius delectatione pascuntur recte subdit. **N**ec fortitudo lapidum fortitudo mea. **Q**uid hic pro lapides nisi insensibiliū hominum corda signant qui sepe et supernos ictus accipiunt et tamen nulla discipline percussione molescunt quo contra electis propter prophetam pollicente domino dicitur tollam a vobis cor lapideum et dabo vobis cor carneum. **H**ec gregorius. **E**x istis omnibus dictis beati gregorius colligere possumus quod dilectio rerum temporalium et amor carnalium voluptatum retrahunt hominem a conuersione ad deum et ad penitentiam propter excessibus et peccatis agendam faciunt tardum. **I**nter haec etiam considerandum est quod sunt nonnulli in seculo constituti qui considerantes suam peruersam et viciosam vitam. aut propter metum gehenne vel propter amorem virtutum proponunt ex animo se a vitiis reabstinere sed veniente temptatione seu occasione qualicunque proritus in priora facinorosa relabunt a quibus proposuerant abstinere et hoc fit quia laborem nolunt ad resistendum habere. **E**t sunt nonnulli qui se a quibusdam vitiis abstinere in quibusdam vero peccantes iacent. sed

cum tñ non repugnant et cum non refi-
 sunt oibus etiam ad illa vitia a quibz
 prius abstinabant redeunt. Et sunt nõ
 nulli qui p mentis rñem se deprehen-
 dunt peccando errare. tñ qz negligen-
 ter vitijs resistunt a carnis delectatõne
 supantur. et per psequens in ea excecã-
 tur. **I**sta beatus greg. rangit. vñ. mox.
 sup illo iob **I**nuolute sunt semite gres-
 su eoz dicens. **S**unt nõnulli qui se
 ducentibz vitijs obuiare tota intentõe
 deliberant. sed irruente temptatõis
 articulo in deliberatõis pposito non
 pdurant. **A**lius namqz p nauo vsu infla-
 tus cum magna esse premia humilita-
 tis pñderat aduersus semetipm se eri-
 git et quasi tumore turgidi status depo-
 nit exhibere se quibuslibet cõmunijs
 humilem pmitit. sed euz repente huc
 vnus verbi iniuria pulsauerit ad psue-
 tam ptinus elatõem redit. sicqz ad tu-
 morem ducit vt nequa qz humilitatis
 bonũ qd pceperat recorde. **A**lius aua-
 ricia estuans augendis facultatibz an-
 xelat. cū pretereire velociter oia pspicit
 vagante per pcupiam mentem figit.
Decernit iã nil appetere ad epra transi-
 toria sub magne moderatõis freno
 possidere. s; cū repente fuerint oculis
 oblata que placeant in ambitõne pri-
 nus mens anxelat. sed semetipsam nõ
 cupit adipisci. **H**anc occasionem que
 rit et oblita pñentie quã secũ pepigerat
 cogitatõnũ se stimulis pñideria
 acquisitionis inquietat. **A**lius luxurie
 thabe polluit et longa iã psuetudine ca-
 ptus tene. **Q**uanta aut fit castitatis
 mundicia cõspicit et carnẽ vincit. et se
 turpitudine als deplendit. **R**estringe-
 re vero vniuersa fluxa deliberat et resul-
 tare psuetudini quasi toris seviribz pa-
 rat. s; vel obiecta oculis spēs vel ad me-
 moriã reducta cum subita temptatõe
 pcuritur ptinus a pristina pparatõne

dissipatur et qui ptra hanc clipeum de
 liberatõis exererat delectatõis iacu-
 lo fessus iacet. sicqz eũ luxuria inermẽ
 supat ac si nulla ptra eã intentõis ar-
 ma pparasset. **A**lius ire flammis incẽ-
 dit et vsqz ad inferendas pximo pñi-
 melias estrenat. **C**um vero nulla furo-
 ris occasio aĩm pulsat quanta fit man-
 suetudis virtus. qũta patientie altitu-
 do pñderat. se qz etiã cõtra pñumelias
 patienter pat. **S**ed cum pua quelibet
 cõmõtionis occasio nascit repente ad
 voces et cõmunijs medullitus inflã-
 mat. irayt non solũ ad memoriã pati-
 entia non redeat. sed et semetipsam
 mens et ea que loquit pñitia nõ agnos-
 cat. cumqz furori plene satisfecerit qz
 si post exercitiũ in tranquillitatẽ redit
Vix igit sero post pñitia illata se cõbi-
 bet. qz et a cursu sepe spumantes equos
 non pñideris dextera. sed campi ter-
 minũ coerces. **B**ene ergo de reprobis
 dicit. **I**nuolute sunt semite gressu eoz.
 qz recta quidem deliberando appetunt
 sed ad psueta sp mala replicant. et qz
 extra se extensi ad semetipsos per cir-
 cuitũ redeunt. qui bona quidẽ cupiunt
 sed a malis nunqz recedunt. **E**ssẽ quip-
 pe humiles sed tñ sine respectu. eẽ con-
 tenti pñijs sed sine necessitate. esse pa-
 tientes sed sine pñumelijs esse volunt.
 cumqz virtutes adipisci querũt sed la-
 bore virtutis fugiunt quid aliud qz
 ad belli certamina in campo nesciunt
 et triumphare in vrbibz et bella pcupif-
 cunt. **Q**uãuis hoc qz eoz semite inuo-
 lute memorant ad huc itelligi et aliter
 possit fieri. **S**epe nãqz nonnulli que-
 dã se vitia velimenter accingunt. sed qz
 dã subigere negligunt cū se ptra ista nõ
 erigant et illa ptra se repant que subes-
 gerunt. **A**lius namqz iam carnẽ a luxu-
 ria domuit. sed ramen ad huc mentem

ab auaricia non refrenauit cum se in mundo per exercenda auaricia retinet et rumpente occasionis articulo etiam in luxuria labitur quam iam subegisse videbatur. Alius auaricie estum vicit sed nequaquam vim luxurie subdidit cum explende luxurie animi preparat iugo quoque auaricie quam dudum edomuit cordis certamine alio ceruicem subdidit. Alius rebellantem impatientiam stravit sed inanem gloriam nec dum vicit et tamen se per hanc mundi honoribus inserit per hunc causam stimulis ad ipsam etiam redit cum inanis gloria ad defensionem sui animi erigit et illam victus tolerat quam superauit. Alius inanem gloriam subdidit sed tamen impatientiam necdum stravit et cum multa resistantibus per impatientiam minatur erubescens non implere quod loquitur sub inanis glorie iugo reuocatur et hoc victus per alium tolerat quod plene se viciisse gaudebat. pueris itaque inuoluntate sunt semite gressuum quod et si deuicta vna nequicia pedem leuant. regnante tamen altera hunc in eas quam vice tant implicant. Aliquam vero inuoluntis gressum semitis et nonnulla culpa deuincitur et alia per aliam perpetratur. Nam sepe furto negationis fallacia iungitur et sepe culpa fallacie peruritur reatu cumulat. Sepe quolibet vitium imprudenter presumptione committitur et sepe quod omnino culpa fit grauius etiam de commisso vitio superbit. Nam quamuis de virtute nascelatio soleat nonnullum quod vero stulta mens de perpetrata se nequitia exaltat. Sed cum culpe culpa adiungitur quid aliud quam inuoluntis semitis atque innodatis vinculis prauorum gressus ligant. Etiam inter hec sciendum est quod aliquando prius oculus intellectus obtunditur et postmodum captus animus per exteriora desideria vagatur et ceca mens quod ducatur nesciat et carnis sue illecebris sese libenter subdat. Aliquando vero prius desideria

carnis ebulliunt et post longum usum illiciti operis oculus cordis claudunt nam sepe mens recta discernit nec tamen audet contra aduersa se erigit et remittens vincitur dum hoc ipsum quod agit diiudicium carnis sue delectatione superat. Unde Ieremias captiuitatem zedechie narrans dicit Et occidit rex babilonis filios zedechie in reblata in oculis eius oculosque zedechie eruit. Rex quippe babilonis est antiquus hostis possessor intempestus cuius quod prius filios ante inuentis oculos occidat quod sepe sic bona opera interficit ut hec se amittere ipse quod captus est volens cernat. Qui genuit plerumque animus et tamen carnis sue delectationibus victus bona que genuit amans perdit ea que pariter vana considerat nec tamen virtutis brachium contra regem babilonis leuat sed dum videns nequicie perpetracionem pernit ad hoc quod neque peccatiu su perducitur ut ipso quoque rationis lumine priuetur quod malignus spiritus subductis prius bonis operibus post et intelligentie lumen tollit hec grego. **H** Ecce quomodo in seculo manentes propter diuersa impedimenta et occasiones seu propter societatem malam etiam si firmiter proponant tamen a virtute se non valent continere. Qui ergo vult vitare vitia oportet ut fugiat mundum et ea que in mundo sunt nam mundus iste plenus est spiritibus. Conuersari autem in mundo et non ledi difficilimum est. Testatur beato bernardo qui sic dicit. Caro et mundus pleni sunt spiritibus conuersari in his et non ledi diuine potentie est et non virtutis humane. hec bernardus. **S** Si quis vero est tamen te virtutis ut existens in seculo possit caste viuere et a mundi vanitatibus abstinere valde laudabile est. Si quis autem non potest manens in seculo a virtute se continere salubre est ut fugiat mundum et sic fugiendo possit et valeat carnales delectationes seu vanitates declinare quod alio modo vitare

ei non p̄t. De hoc dicit beatus greg.
Mundus et mulieres nō melius q̄ fu-
 giendo vincunt q̄ cū ceteris moribus
 quis resistere poterit hos oīz eū fugere.
 vnde fugā arripe si vis victoriā obri-
 nere. hxc gre. Et quidā verficatoz dī.
Mundus non mundat. s̄ mundos pol-
 luit. ergo Qui manet in mundo quo-
 mō mundus erit. Valde em̄ rap̄ est in-
 teresse seclī voluptatibz vel vanitatibz
 et non peccari maculari put testā ysid.
Satis rap̄ est vt aliquis inter
 seculi voluptates positus a vitijs mane-
 at alienus. non em̄ diu tutus esse pote-
 rit qui piculo primus fuerit. hxc ysid.
Qui ergo desiderat mūdus a peccatis
 exire fugiat mūdū et adhxreat deo

Ad hoc faciendū horia nos
 beatus ang. dicens. fuge mūdū si vis
 esse mundus. Conuerti em̄ ad deū ne-
 mo pōt nisi ab hoc mundo se auerterit
 Qui ergo vult se puertere ad deū. et a
 peccō esse mundus necesse est vt fugiat
 mūdum.

Filius.

Satis ex predictis auctoritatibus
 sanctorū patz patet. sed et rō hoc
 dicit et experientia docet q̄ puerfari in
 seculo et esse immunis a vitijs et manē-
 to in mundo posse per amorē adhxere
 deo valde est difficile. Sed peto te hoc
 instrui qualiter homo debeat declinare
 mūdū. vel si est aliquavīa p̄ quā possit
 sine amatores mūdi retrahi siue auer-
 ti a dilectione et vanitate seculi

Capitulū X. Pater. I

Ria sūt que re-
 trahunt hōiem ab amore secu-
 li. si tñ illa bene p̄sara et p̄fecte discus-
 sa fuerint in corde hōis. Primū est q̄
 vitia p̄tracta in seculo faciūt sordidū.
 miser et plenū inordinatā et abhōia-
 biliū passionū. Secundū est breuitas
 t̄pis huius vite. nā vanitates et volup-

tates seculi cito p̄transeunt. q̄ sp̄ veni-
 ente morte termināf. Tercū qd̄ et ma-
 ximū est p̄petua dānatio et tormentū.
 qd̄ amatores h̄ mundi et voluptatū in
 inferno sine fine sustinebunt. De p̄rio
 q̄ vitia siue pctā faciant hōiem sordidū
 et feridū dicit beatus greg. **S** si vi-
 dere possemus q̄liter p̄ vnū qd̄ pctā
 vulneraret et ferat aīa vsq̄ ad mortē
 pctō resistere mus. hxc greg. Tales q̄
 p̄ hōies sic in voluptatibz carnis iacē-
 tes sunt bestijs et pecoribz files nō rōez
 sed sensualitatē seq̄ntes. De hoc dī tu-
 lius. **P**lures dicūt voluptatē summū
 bonū esse que mibi vox pecudū nō ho-
 minū esse videt. Sunt eī quidā hōies
 non re sed noīe. Itaq̄ victus cultusq̄
 corpis ad valitudines referat et ad vi-
 res nō ad voluptatē. **N**ulla capitalioz
 pestis q̄ voluptas corpis. Et cū deus
 nihil prestabilius dedisset mente huic
 mōdo nihil esset inimicū q̄ voluptatē
 Non eī in regno voluptatis virtus p̄
 subsistere. nec h̄z vllum cū veritate cō-
 mercū. sed oē lumen aīe solet extingui
 vere. hxc tullius. De hoc etiā dī h̄atus
 bern. **B**estijs bestialioz est homo rōe vi-
 gens et rōne nō vtrens. Et p̄lta dicit
Cōputuerunt iumēta in stercore suo.
Qd exponēs b̄tūs gre. ait. **I**umēta in
 stercore p̄putrescere ē carnales hōies
 in fetore luxurie vitā finire. **A**tē q̄ cupi-
 ditates et voluptates faciāt hōiez mise-
 rū dī cris. **M**iserimus mōs
 et miserimi q̄ sequunt. sp̄ em̄ mūdialia
 opa excludēt hōies a vita. Et b̄tūs ber.
Nulla vior miseria q̄ falsa leticia. te-
 niq̄ intm̄ miseria ē q̄ videt felicitas in
 hoc seclō. vñ melius ē ire ad domū luc-
 rus q̄ ad domū p̄uiū. De hoc etiā dī
 sene. **Q**uidā in voluptatibz se mergūt
 et in p̄suetudinē adductis carere n̄ p̄t
 et ob hoc miserimi sunt ad eos p̄uenēf
 vt illis q̄ superuacua fuerūt facta sunt
 f. j.

necessaria tunc est summata infelicitas
ubi turpia non solum delectant sed etiam pla-
cent. **Hec** seneca. Item quod res temporales et
voluptates generent quosdam molestias et
punctiões mentis dicit beatus augustinus in glosa
super psalmum primo penti dictum est. In labo-
re et sudore edes panem tuum et terra spinas
et tribulos pariet tibi. Aut si est ali-
tud vita nostra vel si potes puertere ad ali-
quam voluptatem ubi spinas non sentias.
Elige quod volueris. sis auarus. luxurio-
sus. ambiciosus. in honorum cupiditate
ante spine in ardore auaricie. quante
spine amores turpes. quantas molestias
habet. quantas sollicitudines hic in ista vi-
ta. obmirro gelennas. vide ne iam ipse
tibi gelenna sis. **Bed** et cum te iam puer-
tis ut iuste agas non poteris nisi laborare
te in terra et non finire labor nisi cum finita
fuerit vita. 03 enim in via laborare ut in
patria gaudemus. **hec** augustinus. **Dicit** eri-
am yfido. **Quid** in hac vita laboriosus
est terrenis desiderijs estuare. quod hic se-
curius quam huius seculi nihil appetere.
Qui enim hunc mundum diligunt turbulen-
tis eius curis sollicitudinibus perturbantur
qui autem eum odium. nec sequuntur interne
tranquillitatis quiete feruentes futuris
re pacis equam quam illic expectant hic
quodammodo habere iam inchoant. **hec**
yfido. **De** hoc etiam dicit quidam doctor sic.
Quis miser cuius animus res temporales per
amorem amplectitur que cum labore acqui-
runt cum timore possident cum dolore amit-
tunt. **Et** **hec** de diuicijs. **Quid** de hono-
re referat. **In** sublimi loco positus es.
numquid non eris iudicandus ab omnibus.
lacerandus ab omnibus. numquid in honore
sine dolore. in platione sine tribulatio-
ne. in sublimitate sine vanitate quis
esse poterit. **Quid** de gloria vana. nihil
aliud est nisi narium inflatio. numquid
et ipsa est sine inditio. **Hec** enim asserat
beatus iheronimus. in quadam auctoritate sic

inquit. **Quid** imbecillius miseria hu-
ius vite qua tot circumdamur doloribus et
passionibus agminibus ut nulla pene hora
sit in qua viuens quicumque homo liber a ti-
more transeat. **Si** diues undique angus-
tatur a timore ne quod possidet amittat.
si pauper nunquam quiescit. si bonus. hic
diaboli timet periculum. hic ne nauis
mortalis corporis in huius mundi pelago
nastraget non mediocriter permes-
cit. **Idcirco** nullus sexus vel etas vel
conditio doloris transit expers quousque
manet in hac miseria. **Den** quod naufragium
per hoc mare magnum et spatiosum
in quo sunt tot diuersa genera imbeci-
lorum secundum cuiuslibet viri quantitate col-
luctantia post multam nauigandi fluctu-
tatem. post multas periculas iam cre-
dentes finem cape populatum aliqua ty-
pologica suggestionem in hac hora ad la-
queum perditionis sua indiscretionem pue-
nerunt. **Idcirco** dum hic viuitis timea-
tis fratres. vita vestra militia est super ter-
ram. qui hic vicerit alibi coronabitur.
duz hac pelle regim nulla nobis certa
est victoria. **Quo** inter latrones qui
onus auro securus aggreditur. **Quis**
sanctior et sapietior est plus semper timeat.
nam qui altior est cadens maiores casus
suis recipit. **hec** iheronimus. **Ecce** quomodo vanitates
mundi et voluptates seculi reddunt
hominem ut predictum est sordidum miserum
plenum doloribus et inordinatarum passionibus.
Et ideo ipse mundus a quolibet sapien-
te est merito fugiendus. **Et** **hec**
dum quod retrahit a seculi vanitate sine
voluptate est breuitas temporis huius vite
et consideratio mortis. quod qui veraciter
prependit cuncta esse transitoria et momen-
tanea et se finaliter per mortem esse finientem
dum de facili pretenet mundum et ea que in
mundo sunt. restante beato iheronimo. quod de-
facile pretenet omnia que semper se cogitat mor-
tatur. **Item** dicitur. breuitatem huius vite

aspicias et bona mundi non appetes. nec mala quelibet primescas. **hxc** **Die** ro. **S**portet igitur qui vult mundi vanitates et vitia vincere vult intente intueatur finem vite sue. **A**d hoc faciendum hoc nos cassianus cum dicit. **O**culus igitur mentis humane circa finem ster intuetur et circa obitum carnis sue. **D**ifficultas enim vita hęc pñsa noctis custoditur nisi obitus et mors carnis mēris oculo incessanter et iugiter preponatur. **hxc** cassianus. **N**ā q̄ hoīes pñtia diligunt faciunt vita ista q̄ sit fugitiua ppendunt. **D**e quo dicit beatus hiero. **C**arnales mētes idcirco pñtia diligunt. q̄ vita pñs q̄ sit fugitiua non ppendunt. nā si velocitatem eius transitus aspicerent hanc p̄ speritatem minime amarent. **H**oc etiam tangit beatus greg. viij. mora. cum dicit. **S**epe enim dum pñtis vite breuitas q̄ diu per seueratūra diligis ab eterna spe animus frangit et delectatus pñtibus desperationis sue caligine reuerberat. cum q̄ longū putat qd̄ ad viuendū spaciū sibi restat. repente vitā de serēs eterna inuenit que vitare iam nequeat. **H**inc est enim q̄ per quendam sapientē dicit. **D**e his qui p̄diderunt sustinentiā sustinentiā p̄dunt qui dū diu se immorari visibilibus estimant spem inuisibiliū derelinquunt. cum q̄ mens in pñtibus figit vita terminat. et sic repente ad supplicia improvisa pueniunt. **H**inc scriptū est. dies enim dñi sicut fur in nocte p̄paratur. **T**anto igitur debet qualiam p̄pinq̄ans minime aspici. **f**uri in nocte p̄paratur. **T**anto igitur debet qualiam p̄pinq̄ans metui quanto a nobis non valere ventura p̄sciri. **U**nde et sci viri q̄ breuitatem vite indefinenter aspiciunt q̄ si quotidie morientes viuunt. et tanto se solidius mansuris preparant quanto et nulla esse transitoria sp̄ ex fine pensant. **H**inc est q̄ p̄s. veloci cur

su fugere vitam peccatoris aspiciens ait. **N**on illum adhuc et non erit peccator **H**inc ysa. ait. **O**mnis caro fenū et omnis gloria eius tanq̄ flos agri. **E**t **J**aco. **Q**ue est vita vestra vapor ad modicum parens. **R**ecte ergo per **J**ob dicit. **E**xpecta paulisper. q̄ immensus est qd̄ sine termino sequet. et par quicquid finit. **L**onge quippe videri nobis non debet qd̄ cursu sui tempis tendit non sit **hxc** greg. **I**tem de eodē in. viij. li. moral. sup̄ isto **J**ob **N**ihil enim sunt dies mei sic dicit. **S**ancti viri quo verius summa cognoscunt. eo sublimius terrena despiciunt. et idcirco pñtis vite dies nihil esse aspiciunt. q̄ mentis illuinate oculos in p̄sideratione eternitatis figunt. de qua dum ad se redeunt quid se esse nisi puluerem cognoscunt. et in firmitatis sue cōscij districte iudicari metuunt. cum q̄ vim tanto vigoris aspiciunt trepidant examari qd̄ sunt. **hxc** grego. **Q**ui igitur vult pñtia p̄ternere et mundū fugere necesse est vt breuitatem huius vite et horam mortis frequenter studeat in animo renouere. **A**d hoc faciendū hortamur in libro de spiritu et anima vbi sic dicit. **I**ugi meditatione animū exerceamus et p̄sideremus miserias et necessitates nostras. labores et dolores lugentes. in hanc vitam intravimus cum dolore. vivimus cum dolore. et timore exituri sumus. **C**ogitemus ergo q̄ brevis sit vita n̄ra. q̄ via lubrica q̄ mors certa et hora mortis incerta. cogitemus quantis amaritudinibus admixtū sit si quid dulce aut iocū dū sit in via huius vite quod nobis ocursu suo alludit. q̄ fallax et suspectū. q̄ instabile et transitoriū est quicquid huius mundi amor p̄rurit. quicquid sp̄s aut pulcritudo temporalis p̄mittit. **C**ogitemus etiā que sit patrie celestis suavitas atq̄ dulcedo. attendam?

et perpendamus unde cecidimus. ubi
iaceamus. et quod perdidimus et quod inveni-
mus. et ex utroque intelligamus quantum
nobis in hoc sit lugendum. **H**inc est Sa-
lomon ait. Qui apponit scientiam apponit
et dolorem et laborem. quod quanto magis homo
mala sua intelligit tanto amplius suspi-
rat et gemit. **H**ec in tractatu de spiritu
et anima. **D**e fallacia enim huius vite et bre-
uitate dicit beatus gregorius. vita mea nauis
ganci similis est. siue dormiam siue vigilem
semper festinus vado ad mortem. **V**ita
pneus quam multos decipis quam dum fugis mi-
serabilis. dum videris umbra es. cumque ex
altaris fumus es. dulcis es stultis. a-
mara sapientibus. qui te amant non te
cognoscunt. qui te fugiunt ipsi te intelli-
gunt. Aliis et promittis longam ut decipi-
as. aliis bene ut in desperatione ducas
decit gregorius. **D**e hoc etiam per beatum iheronimum. dicit
Vita mundi non vita sed mors. vita fal-
lax vita medax et nunc florens et statim
arescit. vita momentanea et caduca quam
quanto magis crescit tanto magis de-
crescit. **V**ita plena laqueis. quot in
mundo homines illaqueas. quot per te iam
sustinent tormenta infernalitatis. quam brutus
qui tuas agnoscit stultitias et tuas non
curat vanas blanditias. quam beatissimus
qui te bene priuatus est. hic iheronimus. **C**on-
siderantes ergo mundi deceptionem et eius
breuitatem et mortis vicinitatem debe-
mus eius vanitatem declinare. multum
enim valet ad preceptum seculi et ad resis-
tendum peccatis et virtus iugis mortis
memoria. **Q**uod beatus gregorius in quadam
omelia. suadet facere sic hortando di-
cens. **E**xrema nostri debemus formido-
lose et indefinenter aspicere ne incida-
mus in peccatum iuxta quod hortamur per sapien-
tem Ecclesie. vij. **I**n omnibus operibus tuis me-
morare nouissima tua et in eternum non
peccabis. **P**ensare etiam debemus malum
illud quod peccates post mortem sequitur

pensantes gemere. gementes vitare et
ea que promissimus pertra indefinenter ad-
spicere. aspicientes flere. flentes abster-
gere. **N**ulla nos prosperitatis transitorie
leticia dissoluat. nec mentis nostre oculos
ea que sunt transitoria obstruant ne cecos
ad ignem ducant. nam cogitandum valde est
quantum nobis valde terribilis erit hor-
ra nostre dissolutionis que spauor mentis qua-
ra tunc omnium malorum memoria quam obliuio
transacte felicitatis quam formido et postea
ratio iudicis. **L**uc maligni spiritus egredi-
diente anima a corpore sua opera requirunt. tunc
mala que sua fuerunt replicantur socias ad-
tormentum trahant. **S**ed cur hec te per-
sa solummodo anima dicimus cur ad electos
quosque egredientes veniant et suum in illis
preualeant aliquid requirant. vnus autem ho-
minibus extitit qui ante passionem suam libe-
ra voce dixit. venit princeps huius mundi
di et in me non habet quicquam. quod est hunc mor-
talem vidit hominem. suum in illo mundi
princeps aliquid inuenire posse se credi-
dit. sed sine villo peccato a mundi corrupti-
one extitit qui sine peccato in mundum venit
Hec de se contra mundi principem nec
petrus nec paulus nec iohannes apostoli
dicere presumpserunt. **I**n multis enim offen-
dimus omnes dicit iacobus. **C**onstat enim quod
omnes qui de carnis delectatione precepti
sunt in eorum peccato dubio vel locutione vel
actione vel cogitatione aliquid suum prin-
ceps huius mundi habuit. **Q**uam curandum
nobis est et cum magnis quotidie fletibus
cogitandum quam seuis quam terribilis sua in
nobis opera requirit. in die nostri exitus
princeps huius mundi veniat. carne mo-
riente in illo aliquid que fuit in quo mi-
serabilis potuit. **Q**uid itaque nos miseri di-
cturi. quid acturi sumus qui in numer-
abilia mala promissimus. **Q**uid requi-
renti aduersario et multa sua in nobis
inuenienti dicemus nisi quod solummodo no-
bis certum est refugium solida spes quod vnus

cum illo facti sumus in quo princeps
huius mundi et suū aliquid requisit
et inuenire nō potuit. qm̄ solus est
inter mortuos liber et a pct̄i iam seruit̄
tio libertate solvitur. qz ei quivere lib̄
ber est v̄nimur. Constat em̄ nec negare
possumus. sed veraciter fatem̄ qz prin
ceps huius mundi h̄z in nobis multa
sed tñ mortis nostre tpe nō valet nos
ra pe. qz eius membra effecti sumus in
quo non h̄z quicq̄. **I**ungenda ḡ sunt
recte f̄d̄i recta opa et mala q̄ fecimus
p̄ quotidiana lamenta viluamus. trāf
actas nr̄as nequicias surgēria ad amo
rem dei et p̄xi recta opa supent. nulla
q̄ possumus fratribus bona impendere
recusemus. **N**ecq̄ em̄ aliter redemptio
ris nostri mēbra efficitur nisi ad h̄rē
do et p̄patiento p̄ximo. **H**ec greg. **E**x
his igit̄ dicitis sc̄ssimi viri greg. et ali
or̄ doctoz sufficienter appet fallacia
et vanitas mundi et breuitas huius vi
te et hora mortis incerta et propter hoc
merito mōs est p̄remendus. **T**er
tium et maximū qd̄ detrahit h̄iēm
et vanitate mundi et seculi vanitatibus et
a vitis ē metus gehenne siue timor dā
nationis perpetue. **D**e hoc d̄t fortuna
rus. **N**il fortiorē reddit mentes h̄iōs
ad resistendū carni et vitis q̄ timor de
gehenne supplicis et tormentis. **U**n̄ si
non p̄t amor dei retrahere pct̄orem a
p̄cupiscentis mundi seu a vitis terra
l̄t saltem timor gehenne et inferni. p̄
ut mouet hugo dicens **S**i amor dei re
tenere non potest saltē teneat et terreat
timor iudicij. metus gehenne. laquei
mortis. dolores inferni. ignis vrens.
vermis corrodens. sulphur fetens. flā
ma tartarea et omnia mala. h̄c hugo.
Debet igit̄ quilibet vt̄ facilius possit re
sistere vanitatibus et p̄cupiscentis mun
di in animo suo frequētius revolueret
mortem. iudicij et gehennam. **A**d hoc

faciendum hortat̄ nos beatus ber. cum
dicit **F**ilioli mei memoremur nonissi
ma nostra nec peccemus. **T**imor h̄c
reconditio facit timoratum. timor enim
peccati negligentiam non admittit.
Quid horribilius morte. quid iudicij
terribilius nā gehenna nihil p̄ intole
rabilius cogitari. **Q**uid metuendum
si quis ad istā non trepidet. nō expaue
scar. non timore p̄cutitur. **N**ā in mor
te non magnū. non p̄uim aliqd̄ de bo
nis huius mūdi secū delaturus est bō
in iudicio. nec fallere nec possibile re
sistere erit. in gehenna nulla penitus cō
solatio. sed perpetuū ve ululatus et fle
tus. et stridor dentium. **T**ime ergo o hō
q̄ in morte sepandus es a bonis omni
bus huius corpis et tam dulce carnis
et anime vinculū amarissimo secandū
est diuorcio. time q̄ in iudicio p̄ntan
dus es in cuius manus horrendum est
incidere et eo examinate quē nihil la
tet. **S**i quidē inuenta fuerit in te iniq̄
tas alienandus es ab v̄nitate quie
tis et glorie et segregandus a numero
bonoz. et iungendus in forte dyaboli
et angeloz eius. **P** **V**alum tri
plex super pct̄ores manet. manet em̄
sup eos horroꝝ in exitu. doloꝝ in transi
tu. pudor in aspectu glorie magni dei.
Quis ille p̄uor erit o aīa cū dimissis
oībz quoz tibi p̄ntia est tā iocunda. tā
gratus aspectus. sola ingredieris inco
gnitā penitus regionē et occurrentia tibi
bi caternati reuera tererrima illa mō
stra videbis. **Q**uis tibi in die tāte necē
ratis occurrer. q̄s p̄solabit. quis dedu
cet. p̄ ignē etiā nobis transeundū est et
v̄niuscuiusq̄ q̄le opus fuerit ignis p̄
babit. felix cuius opus nō arserit. quē
supedificasse. et argentū lapidesq̄ p̄ci
osos examen illud inuenerit. h̄c bern.
Necē est ḡ q̄ timet gehennā et vult eua
dere eternā flammā ignis vt̄ mutet in
f. iij.

melius vitā suam De quo brūs augu:
sup ps. Si timemus futurū ignē mus
temur et non timebimus. ignes palea
timet. auro qd facit. Si em̄ possemus
frēs facere vt dies iudicij non veniret
puto nec sic esset male uiuendū Si nō
veniret ignis in die iudicij et sola pctō
ribz imineret sepacio a facie dei i qua
laret oīs affluentia deliciaz nō viden
tes a quo creati sunt et separari ab illa
dulcedine ineffabilis vultus eius plā
gere se deberent. Qui dulcedinē sapiē
tie et veritatis nouerunt utruq; sentire
ceperūt. qd dico quāta pena sit tantū
modo a dei facie separi Qui autē dulce
dinem illam nondū gustauerūt si non
desiderant dei facies timeant vel ignē.
supplicia terreant quē premia nō inui
tant. vile tibi ē qd deus pollicet. pte
misce qd minat. hęc aug. In his vobis
sancti docent abstinere a vanitatibus
mūdi et eius p̄cupiscentijs nō solū p̄
ter metū ignis gehenne. v̄p̄eriā p̄ter
p̄miū glorie future vite Nam hęc duo
cuz p̄fecte in aīo pensant et voluntur
multum valent ad p̄emptū rez transe
untium et carnalium p̄cupiscentiaruz
De his duobz Aurelius dr sic. **B**
bona regni celestis dicere cogitare vel
intelligere vt sunt nullus potest carne
vestitus. multo em̄ maiora et meliora
sunt q̄ cogitant vel intelligunt Unde
scriptū ē. j. coz. ij. Quod oculus nō vi
dit nec auris audiuit nec in coz hōis
intrauit Regnū nāq; celeste dr omni
fama maius et oī laude melius oī glo
ria excellentius Mala autē inferni di
cere vel cogitare vt sunt nemo p̄t. peio
ra quippe sunt valde q̄ cogitant Reg
nuz itaq; dei plēnū est lucis. caritatis
lericie. beatitudinis plenitudo. et oīs bo
ni ineffabilis qd nec dici nec cogitari
potest. At p̄tra locus inferni plenus est
tenebz. discordie. miserie. turpitudi

nis. amaritudinis. doloris. fitis. fa
mis. ignis extingibilis. tristicie. vin
dicte plenitudo. et omnis ineffabilis ma
li. que nec cogitari nec dici p̄t. In re
gno dei nō inuenit nisi qd satiet et pla
ceat At p̄tra in inferno nihil videt aut
sentit nisi qd displicet. offendit et cru
ciat Omne bonum in regno dei habū
dat et nullum malum Omne malum
habundat in carcere diaboli et nullum
bonū. **U**e igit̄ illis plenitudo qui subire
hęc oīa mala et sine fine merent̄ p̄tele
crabili vniuersi hōre spacio Iridentus
igit̄ est. quisq; mūdi huius caducam
fragilitatē et inutilē voluptatis carnes
diligat et querit. eterna gloria p̄empt
ta et neglectis regni celestis ineffabili
bus gaudijs. hoc p̄merciū insipientiū
valde est et miserorū et coz nō habentū
sanum Quis em̄ sano sensu p̄p̄rius
diei delictis centū annoz penam elige
rit et tamē miseri sine vlla sapientia vo
luptatē carnis sequentes nec vitāt nec
fugunt intolerabiles penas nō centū
annoz sed milies mille sed sine fine se
culorū p. xl. vel. lx. annoz delictis vel
qualibet corruptibili delectatōne For
titer ergo carnali resistendū est volup
tati. fortiter p̄tra mūdi blādicias pug
nandū est et p̄tra multimodas sa hanc
suggestiones vigilanduz omni studio
lata via seculi vitanda est que ducit
ad mortem. At vero omni cordis desi
derio ad eundā est via angusta que ducit
ad vitam. via hęc angusta est videt̄
licet via abstinentie. castitatis. humi
litaris et omnis religionis quam vias
ante nos christus ambulauit et eam at
trinit quā via ad suum regnum migra
uit cuius vestigia et nos sequamur do
nec post eum eadem via ad urbem regi
am peruēiamus in qua ipse regnat.
de q̄ urbe quicqd homo dixerit q̄ si stil
la de mare ē vel scintilla de foco in qua

videlicet vult fulgebunt iusti sicut sol. hxc
aug. aurelius **V**idemus ergo nunc p
predicte q valde est stultu r amax p
tes vanitates r delicias mundi exclu
di a visione dei r oim sanctoru pfortiu
r incidere in flamas tartareas ignis.
R Ad hoc malu sedule cogitan
dum horat quida doctor dices sic **C**o
gita quantum fit malu a facie xpi separi
ab illo gaudio diuine ptemplatois ex
cludi. beatissima sanctoru oim sociera
te pnuari. mori vite eterne. r viuere
morti sempiternae. p fudo fluctuatis
gelenne immergi. edacissimis denti
bus pmentibus in eternu lamari. nec
finiti baratri fumantis amara caligi
ne oculos obcecari. nec sentire qd illu
minat. sed sentire qd cruciat. hxc ille.
Eriam beatus greg. de hys tormentis
inferni r gelennalibus flammis ac d te
medijs ptra hxc libro. ix. moral. expo
nens illa verba iob. **A**nteq vadam ad
terra tenebrosam r sic sic ait. **Q**uid ter
ra tenebrosi noie nisi terra tartari clau
stra signant que eterne mortis caligo
operit. qz damnatos quosq in ppetuu
a vite luce dissiigit. **N**ec immerito in
fernus d terra. qz quicq ad eam rapti
fuerint stabiliter tenentur. nequaq vl
tra mia parcentis liberat quos semel i
locis penaliu iusticia iudicatis dam
nat. **S**equit. vbi vntura mortis. **S**ic
mors extertor ab anima diuidit carne
ita mors interior sepat animam a deo
Ambra ergo mortis est obscuritas di
uisionis. qz damnatus quisq cu eter
no igne succendit ab interno luce ob
tenebrat. **S** Naturaxero ignis e
vt ex seipso r lucez exhibeat r pcrema
tionem. sed transactoru illa vltix flami
na vitioz pcrematodem hz r luce non
hz. **H**inc ps. ait. **S**up eos cecidit ignis
r no viderut sole r c. **I**gnis em sup
impios cadit. sed sol igne candete no

cernit. qz illos quos gelenne flamma
denorat a visionexeri luminis cecat vt
r foris eos dolor p bustionis cruciet. r
intus pena cecitatis obscurer. quaten
qui auroz suo corpe r corde deliquit
simul corpe r corde pmanet. r vtriqz
penas sentiant. qz dum hic viuere p
uis suis delectationibz r vtrobiqz ser
uiebnt. sequit. **E**t sempiternus horoz
inhabitat **I**n huius vite tormentis ti
mor dolor hz dolor timorem no ha
bet. qz nequaq metus cruciat cuz pati
ceperit quod metuebat. **I**nfernum er
go r vmbra mortis obscurat r sempit
ernus horoz inhabitat. qz eius ignibus
traditi r in supplicijs dolorem sentiunt.
r doloris angustia pulsari semp pauo
re ferunt vt r qd timet toleret vt ruc
su qd tolerant sine cessatone ptimefcnt
Horrendo igit modo erit tunc repro
bis dolor cum formidine. flamma cuz
obscuritate. **S**ic sic videlicet a dam
natis podus sentiri summe equitatis
debet. vt quia a voluntate p ditoris ne
quaq sunt veriti discrepare dum viue
rent. in eorum quandoqz interitum ip
sa a suis qualitatibz etiam tormenta
discordent. que tamen supplicia in se
diuersos r vltra vires cruciat r in eis
vite subsidium extinguentes seruant.
vt sic vira terminus puniat quatenus
semper sine termino cruciatus viuat.
quia ad finem per tormenta properat.
et sine fine deficiens durat. **F**it ergo
mors miseris sine morte. finis sine fi
ne. defectus sine defectu. r quia mors
viuit. r finis semper incipit r deficere
defectus nescit **Q**uia igit r mors per
imit r non extinguit. dolor cruciat. sed
nullatenus pauore fugat flamma p bu
rit sed nequaqz tenebras discurit. qua
tum per noticia pntis vite colligit sup
plicia ordinem non habent. qz no sua
per omnia qualitate tenent. **T**unc
f. iij.

em illos eduxit flamma pburit quos
nuc carnalis delectatio polluit Tuc in
finte patens inferni baratrus deuorat
quos nunc inanis elatio exaltat. atqz
quolibet ex vicio qd hic volutate calli
di p suaforis expleuerant tuc cuz duce
reprobi ad tormenta pueniunt. Ecce
que maneat damnatis pena Cognos
cimus r instruente nos sacro eloquio
quantus in danatõe ignis. quata in ig
ne obscuritas. quatus in obscuritate
pauoz fit nullatenus ambigimus. **S**
quid pdest ista puenisse si non ptingat
euadere. tora g intentione curandum
est vt cu vacatiõis tempus pspicimus
bene viuendi studio maloz vlticia tor
menta fugiamus **H**inc quippe p salo
monẽ d: Quodcuqz p manus tua in
stanter opare r. **H**inc ysa. ait **Q**ueri
te dñm dñ inueniri possit. inuocare dñ
ppe est. **H**inc paulus d: dñ rps habe
mus opem bonũ ad omnes. **S**ed ple
rũqz se ad viam rectitudinis animus
pcingit. torporem discuit. tantoqz in
celestibz desiderio rapit vt pene nil ex
eo inferius remansisse videat r tñ cũ
ad carnis curã reducit sine qua pñtis
vite via nullo mō explet. ita hũc infer
tus ex psum tenet ac si adhuc de sum
mis nulla cõrigisset **H**inc veritas ait.
Nolite solliciti esse in crastinũ. **H**inc
paulus d: Carnis curã ne feceritis in
desiderijs. **S**ed r his nimirũ ducis r
militis vobis agnoscimus. qz tunc ab
eo mortifero vulnere animus pungit
cũ in ea mensura equitas non tenet.
Neqz em mortali adhuc in carne viuẽ
tibz funditus cura carnis abscinditur
sed vt discrete aĩo seruiat r paf. **N**az
qz sollicitos nos esse dicit in crastinũ
pbiuit habere vtrumqz curam in pñ
tibz. nõ negat qz tendi ad tempus qd
sequit verat. **E**t paulus **C**ũ carnis cu
ram fieri in pcupiscencijs non sinit. p

culdubio in necessitate pcedit **D**iscre
tione igit magna in moderamine car
nis cura frenanda est vt seruiat r mie
pncipet. ne quasi domina animũ vin
cat sed subiecta mentis dominio quasi
ancilla famuletur vt iussa assistat atqz
ad nutum cordis repulsa dissiliat vt
vix a tergo sancte cogitationis appa
reat r nunqz contra faciem recta cogi
tantis obfistat. **C**urandum itaqz est ne
aut necessitatis metus cura carnis trã
seat aut in eo qd moderate exequitur
de se psumat **S**epe vero aĩmus falli
tur vt quod voluptate appetit necessa
riuz suspicet. quatenus omne qd libet
vite debitam vtilitatem putet. **E**t sepe
quia effectus prouidentiam sequit in
sui fiducia mens leuat. cũqz sibi ad est
qd deesse ceteris pviderit cogitãone
de magnitudine sua hilarescit. rãtoqz
iam a vera prouisione longe fit. quan
to ipam quoqz elationẽ quã patit nesci
cit. vnde solerti semper custodia r in
tentione pensanduz est vel quid opere
vel quid corde versamus **N**e aut men
tem ppediens foris se terrena cura
multiplicet aut salutem de eius moder
amine intrus se cogitatio exalteret cũ
diuina iudicia temporalis circũspectio
ne metuimus sempiterni supplicia hor
roris enadamus. **I**xc grego. **E**cce tria
que pmissa sunt remedia saluberrima
r satis efficacia ad retrahendum siue
reuocanduz animum a vanitatibz mũ
di. a pcupiscencijs. a voluptatibz secu
li si in corde hoĩs fuerint bene discussa
r pfecte menti impressa

Filius
Tamor r pauoz magnus inuast
ne audiens tot mala imminent
tia r occurrentia amatoribz mũdi vi
delicet breuitatẽ huius rps. acerbitatẽ
mortis. amaritudinẽ r doloz eternẽ

damnationis. et miro valde quod peccator hoc audiens vel intelligens ac animo reuoluens tanta mala non pungetur ad penitendum siue ad recedendum a vanitatibus seu voluptatibus huius seculi nisi forte aliquis sit ita induratus in tantum quod non velit attendere seu perpendere futura pericula anime sue aduenientia vel ira desperatus ut diffidat de misericordia. aut ira excecatus in nequicia et malicia quod propter hoc non possit nec valeat etiam metu gelenne se continere a voluptatibus carnis et lasciuia. **S**ed vellem scire propter tales vel similes mundi amatores cum aliqui ex eis ad penitentiam trahantur vel etiam vocantur. qualiter vel per quem modum hoc fiat.

Ca. XI. Pater.

Silire debes quod valde dux cor habet ille quem a suis prauiatibus et voluptatibus nec supplicia infernalium nec gaudia eterna retrahere possunt. **H**oc testat beatus bernardus cum dicit. nimis cor est dux quod non emolliunt beneficia nec terret supplicia. nec alliciunt promissa. nec castigant flagella. hoc bernardus. **S**ed opus deus scit quos predestinavit ab eterno et precelegit ad vitam eternam. put ipse dicit. ego scio quos elegerim. cum vult et quando sibi placet vocat ad conversionem et ad penitentiam agendam et hoc diuersis modis. aliqui per aliquas reuelationes. aliqui per tribulationem aut corporales infirmitates. aliqui per exhortationes vel exempla aliorum. interdum per internam inspirationem gratiam et punctum infundentem. **D**e hoc dicit ysaia. **M**ultis modis terret deus homines ut vel sero conuertantur atque exinde magis erubescant quam tunc expectati sunt ut redirent. nam nunc mis. nunc plagis. nunc reuelationibus quosdam conuertit. despicit despicit

tes. et moniti terroribus corrigantur plerique ex sola mentis deuotione conuertuntur ad deum. nonnulli vero coacti plagis conuertuntur qui ex deuotione non conuertebantur. hoc ysaia. **X** De hoc etiam habet in collationibus patrum ubi profertur in sua collatione sic dicit. **P**rimus vocacionis modus ex deo est. secundus per hominem. tertius ex necessitate. **E**x deo quidem est quod dicitur ex inspiratione quedam immissa in cor nostrum nonnunquam etiam dormientes nos ad desiderium eterne vite ac salutis excusat. deumque sequi et eius inhaerere preceptis et punctum salutis in ma coartatur. ut in scripturis sanctis Abraham voce divina de genitali solo et totius cognationis affectibus patrisque domo legimus euocatum. dicente domino. **E**xi de terra tua et de cognatione tua et de domo patris tui. **S**ecundus modus vocacionis est quem fieri per hominem diximus vel exemplis quorundam sanctorum vel monitis instigati ad desiderium salutis accendimur. **T**ertius vero vocacionis modus est qui ex necessitate descendit dum diuitibus huius mundi vel voluptatibus obligati ingruentibus repente temptationibus vel que merentur pericula minantur vel amissione bonorum vel carum morte impungimur ad deum quem sequi in prosperitate reprobamur saltem inuiti sperare compellimur. **A**d hoc quod manifeste probat initium nostre salutis dominum vocacione fieri. dicentis ut sicut. **E**xi de terra tua. et summationes perfectionis ab eodem ac puritatis similiter tribui cum dicit. **V**eni in terram quam monstrauero tibi. id est non quam tu ex teipso nosse vel industria tua valeas reperire. sed quam tibi ego non solum ignoranti sed etiam non inquerenti monstrauero. **E**x quo manifeste colligitur quod quemadmodum inspiratione dominum prouocari ad viam salutis occur

rimus. ita etiā maisterio ipsius et illu-
minatione deducti ad perfectionem sum-
me beatitudinis pervenimus. hęc pasun-
tius. Apparet igitur permissa non solum
carioris modus. sed et principium nęe sa-
lutis et presumptio perfectionis per gratiam dei
in nobis activari. vñ quilibet qui desi-
derat saluari cum se senserit per predictos
modos a deo moveri seu vocari respō-
deat per bonam voluntatem recipiendo gra-
tanter monita salutis obediendo et fa-
ciendo quod in se est. De hoc dicitur idem pasun-
tius in eadē collatione. sic itaque si-
cut occasiones salutis adversus modis
cognoscimus deum operari. ita nempe est oc-
casionibus a divinitate processis vel emixius
vel remissius famulari. Nam sic dei fuit
vocatus oblatio. Exi de terra. itaque
Abrahe fuit exeuntis oblatio. et quęadmo-
dum illud quod dicitur et veni in terram ut fiat
obtempantis est opus. atque illud quod
ad iudicium. quā monstraverit iuventis dei
vel permittentis est gratia. Quibus mani-
feste processum et initium bone voluntatis
nobis a deo inspirante procedi. cum autem per
se aut per exhortationem cuiuslibet homi-
nis aut per necessitatem nos ad salutem
attrahit viam et perfectionem. prout ab
eodem similiter donari. nostrum do-
bit esse ut ad exhortationem auxiliūque
dei vel remissius vel emixius exequamur
et per hoc nos remunerationem vel sup-
plia dignissime promereri. quod eius
dispensationi aut prudentie erga nos
benignissima dignatione collate vel neg-
leximus vel studuimus nostre obedi-
entie deuotione congruere. unde diuine est
gratie prestare nobis occasiones salu-
tis et prouentus secundos atque victo-
riam. nostrum vero ut concessa dei be-
neficia vel intēsus vel segnius exequa-
mur. hęc pasuntius. Dabemus igitur
ex dictis sancti viri modum vocatio-
nis per quem vocamur ad deum habere

mus etiam quomodo monitis eius ob-
temperamus obediendo et faciendo quod in no-
bis est. **B** Inter hęc considerandum
quod maxime duo sunt que trahunt ho-
minem ad conuersionem et ad vitam
salutis. timor videlicet et amor. Timor
ne incurrat eternam damnationem. amor
ut perveniat ad eterne glorie manifestationem.
Nam sepe contingit quod peccatores diuer-
sis sordibus vitiorum involuti ad memo-
riam reuocant eternam gehenne tormen-
ta que eis debentur pro flagitijs et pec-
catis ab ipsis commissis et per divinam
gratiam inspirati ad penitendum conueni-
unt. Sunt etiam nonnulli homines ira-
duri cordis quod metus et timor futurorum
malorum dum sani sunt flectere ad peniten-
tiam non possunt. Sed tacti infirmitate
et egritudine corporis mox inuadit eos
timor mortis et metus eterne damnationis.
quo timore stimulante ad peni-
tendum compunguntur. et tales ut vi-
demus frequentius proponunt post con-
ualescentiam egritudinis vitam suam
mutare in melius per ingressum reli-
gionis. aut alio modo mores et malas
vitam emendando. Ex quibus etiam
plurimi votum emittunt ad hoc faci-
endum qui operulante domino votum
quod emiserunt aut sine voto qui se
emendare proposuerunt per ingressum
ordinis aut alio modo vitam suam cor-
rigendo fideliter et deuote exequuntur.
De isto metu tormentorum et vita emen-
datione dicit beatus gregorius super can-
tica. Sunt nonnulli qui magna inten-
tione que sunt tormenta reproborum
aspiciunt et sua facta propria sine palpa-
tione examinare contendunt. cumque se
peccasse cognoscunt et per hoc ire ad tor-
menta reproborum pertimescunt. subito
tenebras iniquitatis derelinquunt et luce
iusticie accendi cupiscunt. mox ad sanctam
operacionem insurgunt. et per bona que faciunt

clarere primis quibusq; incipiunt. hxc
 greg. Ecce habemus quod plurimi p
 pter metum infernalium tormentorum
 pccata et vitia deserentes viam pnie et sa
 luti aggrediuntur. **E** sunt etiam non
 nulli qui per inspirationem diuinam pfi
 derantes et ppendentes gaudia celestia
 ac dulcedine glorie future et maxie vi
 sione sancte trinitatis in qua summa vo
 luptas et dulcedo pssistit seipso reprer
 hendunt de pueris actibus quos ptra de
 um ppetrauerunt. et ppter hoc lam en
 ris ac lacrimis agendo pnam se affici
 unt. subiacere etiam tpalibus et dignan
 tur. hxc ardentem eternalia pcupiscunt.
De quo dicit beatus greg. sup illud Eze
 chi. Abij amarus in indignatione spūs
 mei. pensate hmi cui dona sci spūs cre
 auerat cur amarus abibat. **S**ed mentem
 quam spūs sanctus replet in ama
 ritudine tpalium delcātione eternoꝝ
 pmouet. **D**ulce est em esse in rebus tpa
 libus et humanis. s; ei qui adhuc de ces
 lestibus gaudia nulla gustauit. q; quan
 to minus eterna intelligit tanto delcā
 bilius in tpalibus requiescit. **E**c si q; s
 iam cordis ore gustauerit que sit dul
 cedo celestium premioꝝ. q; illi ymidici
 angeloz chori. q; incomprehensibilis vi
 fio scē trinitatis. huic quanto illd dul
 ce fit q; intrus vident. tanto in amarit
 tudine oē q; foris sustinet. rixas secu
 de his q; male egisse se recolit. et sibi
 metipso displicet cum illi iam placere
 incepit qui omnia creauit. **R**eplendit
 se in cogitationibus. insequit de verbis
 et punit flendo. de factis supnis inhiat
 terrena oia iam pmentis respectu cal
 cat. **E**t q; diu illud q; desiderat adhuc
 per spēm non habet flere dulce habet et
 se pnuis lamētis affligere. **E**t q; nec
 dum se eē in patria ad quam creatus
 est videt in huius vite exilio nihil plus
 ei q; sua amaritudo placet. et dignat

em subiacere tpalibus et ardentem sus
 pirat eternis. **U**nde per salomonē dicit
In multa sapia multa est indignatio.
 q; si eterna iam sapimus nosmetipso
 despiciunt? egi se hoc qd nos potuit ab
 eternitatis amore separare. **S**i eterna
 iam sapimus concupiscere tpalia de
 dignamur. **R**eplendit semetipsa; cō
 scia accusat qd egit. damnat p pnam
 quod accusat. fit rixa in animo p rixie
 ris pacē cum deo. **S**ic achab iniquus
 rex a ppheta replens cum ptra se di
 uinam sniam audisset pertimuit et ma
 gno timore depressus ē ira ut pphete suo
 dñs diceret. **N**onne vidisti achab hu
 miliatū coram me. q; igit humiliatus
 ē mei causa nō inducā malū in diebus
 eius. **I**n quibus verbis dñi pensandum
 est quomodo ei in electis suis meror a
 maritudinis placet qui amittere deus
 timent si sic ei et improbo als reprobo
 penitentia placuit qui timebat perde
 re pns seculum. **A**ut quomodo ei gra
 ra sit spontanea afflictio pro culpis in
 eis qui placent si hxc ad tempus placu
 it et in eo qui displicebat. **D** **S**
 sciendū quia nullus agere hoc p amo
 re omnipotentis dñi ex toto corde pre
 ualet nisi is cuius animū spūs sanctus
 assumpserit. **N**unq; em homo ex sua
 virtute sufficit terrena despiciere. cele
 stia amare. pacem cum deo querere. se
 cum rixam subire. in cogitatione se
 metipsum reprerhendere et gemitibus
 penitere. **N**ullus hxc agere nisi quem
 diuina gratia roborat valet. **U**nde et
 subditur. **M**anus enim domini erat
 mecum confortans me. **A**d bona sur
 gere perfecte nō possumus nisi nos spi
 ritus et preueniendo eleuet et subsequē
 do confortet. hxc gregorius. **E**
Videmus igit per predicta qualiter p
 amorem celestium nonnulli consurgant
 ad ptemptū terrenoꝝ ac odiū vitioꝝ et

pro sceleribus perpetratis se tradunt ad
p̄m̄e lamentū. Vultū em̄ valet ad p̄tē
p̄tū rex t̄paliū et huius seculi vanitatū
diligens meditatio celestiu gaudioꝝ.
De hoc d̄t beda. Oīa si te dilectant
aliq̄n̄ gaudia hūana falsa breuis huius
seculi gloria et caduca potentia. illuc
mentē euacua ubi vera sunt gaudia et
oīa reputabis ut ster cora. Et br̄s ber.
Si p̄sideremus que et quāta sint que p̄
mittunt nobis in celis. vilipenderes
oīa que h̄ntur in terris. Dicit etiā de
hoc beatus greg. in q̄dam omel. sic Si
p̄sideremus q̄ et quāta sint q̄ nobis p̄
mittunt in celis vilescerent aīo oīa q̄
h̄ntur in terris. Terrena nāq̄ sustan
tia sup̄ne felicitati p̄pata pondus ē nō
subsidium. T̄paliū vita eterne p̄pata
mors est potius dicenda q̄ vita. Ipse
em̄ quotidianus defectus corruptōis
quid est aliud q̄ quedā p̄lixitas mor
tis. Que aut̄ lingua dicere vel quis in
rellectus cape sufficit illa sup̄ne citi
tatis quāta sint gaudia angeloz et cho
ris interesse. cum beatissimis spiritibz
glorie p̄ditōris assistere. p̄ntem deivul
tū cernere. incircūscriptū lumen vide
re. nullo metu mortis affici. incorrup
tionis p̄prie munere letari. Sed ad
hec audita inardescit aīmus. iāq̄ illic
cupit assistere ubi se sp̄at sine fine gau
dere. Sed ad magna premia puenire
non p̄t nisi p̄ magnos labores. Unde
et paulus d̄t Non coronabit nisi q̄ le
gitime certauerit. Delectat igit̄ men
tem magnitudo p̄mioꝝ. s̄ nō delectat
certamē laboz als deterreat. hec greg.
Apparet igit̄ p̄ predicta quō nonnulli
p̄pter amorē celestis patrie relinquūt
mundū et se tradunt p̄m̄e et sancte con
uersationi ut illam asequi valeant in
futuro. Unde vnusquisq̄ qui se sentit
in statu vitioso et in p̄ctōꝝ sordibz p̄sti
tutum. reuocet ad memoriā tormen

ta gehenne que incidere potest et ne tar
det quātorius conuerti ad dominū et
penitentiā. ne forte tardando incidat
in iram ipsius et eternā damnationem
¶ Ad hoc faciendum hortatur nos
beatus greg. sic dicens Dum t̄p̄s est
vnusquisq̄ p̄p̄ritatē suā deserat et dei
patientiam p̄mescat. ne quem nunc
tranquillū despicit iratum postmodū
nequaq̄ euadere possit. Omnipotens
em̄ deus peccantes misericorditer ex
pectat. t̄p̄s ad p̄m̄am tribuit quos nō
cōuersos ad grauioris reatus testimo
nium d̄tit. patienter iram retinet quā
quōq̄ irtractabiliter fundit. hec gre.
De hoc etiā p̄ sapientem sic d̄t. Non
tardes p̄uerti ad dominū et ne differ
ras de die in die. subito em̄ veniet ira
illius. et in t̄p̄e vindicte disperdet re.
ne adicias p̄ctm̄ sup̄ p̄ctm̄ et ne dicas
miserario d̄m̄ magna est multitudinis
peccatoꝝ meoꝝ miserabitur. Via em̄
et ira ab illo cito proximant. et in pec
catoꝝ respicit ira illius. Hec sapi
ens. Ex his igit̄ dictis colligere poss
sumus periculosum esse tardare peni
tentiam et differre conuersionē de die
in diem. quia quanto quis diutius p̄
trahit suam ad deum per penitentiam
conuersionem. tanto magis in pecca
tis induratur et difficilius ad penitenti
am resurgit De hoc dicit Pelman
dus in quarta parte speculi hystoria
lis sic Festina post lapsus ut resurgas
nam si resurgere hodie ē difficile cras
erit difficilius. Qui nō est hodie cras
minus aprus erit. Unde quanto iacet
bis diutius tanto cades profundius
ipsum namq̄ iacere cadere. Cadere
fateor humanū est. sed nihilominus
humanum est resurgere. non resurget
re nullo modo humanum est dicendū
sed dyabolicum cuius tora vita ruina
est. ¶ Notandum q̄ quatuor

sunt. s. stare cadere surgere et non resur-
gere horum duo media hominis sunt.
homo enim cadit et resurgit. Stare ve-
ro absque casu solius angeli est. Non resur-
gere solius dyaboli est. Qui ergo stat
et non cadit angelus est. Qui autem cadit
et post casum non surgit non quia non
potest sed quia non vult. Perfecto dyabo-
lus est. **Hec** Iulianus. Colligat ergo
vniuersusque peccatorum ex his vbiis quod mul-
tum periculosum est iacere in sordibus
vicio et differre penitentiam et puer-
sionem ad deum et ideo quatuordecim festinet
alio ad penitentiam et sanctam puer-
sionem se convertere ad deum aut per introitum re-
ligionis aut manendo in seculo mundi-
vanitates peccata seu occasiones pecca-
torum fugiendo. **Sed** in seculo multe
sunt occasiones per quas homo trahitur
ad vicia et retrahitur a sancta conversione
ut docet experientia. **Idcirco** magis cau-
tum est qui se sentit ad peccandum fragi-
lem ac propter occasiones que occurrunt
in seculo se a viciis non posse continere
ut per ingressum religionis se a peccatis
restringat et de preteritis penitentiam
agat sancteque ibi uiuat ut post hanc vi-
tam ad eterna gaudia peruenire valeat.
Hec de difficultate autem abstinendi
a peccatis in mundo propter diuersas oc-
casiones que se offerunt in seculo et de fuga
mundi atque ingressu ordinis supradic-
tus. **Hec** Iulianus satis lucide ponit sic
dicens. **Vis** extingere libidinem amoue
ligna ab igne et alio non subsistet incen-
dium. **Que** sunt inquis ligna que non sunt
struenda in igne. **Ista** que sunt. **Ocia**
segnities. somnus. caro. febra. vinum
prosperitas. ludus. carmina. forma pu-
er. **Hec** ergo sunt omnia irritamenta
vicio. **Hec** sunt incitamenta voluptatis
tormenta castitatis. **hoc** oleo. **hoc** pice
hoc stupa. **his** sacramentis incendit

fornax babilonis. **Vis** ergo fugere incen-
dium voluptatis fuge hoc omne genus
fomitis. **Sed** quo fugies a facie istorum
torum circumspice mundum vbiusque dyabolum
hamum peccati aliquo fomite delectati-
onis infestat. **Fugiendus** ergo est mun-
dus ut eius concupiscentie fugiantur
Alioquin si in mundo remanere volueris
nec abscisis manibus nec truncatis
pedibus nec effosis oculis eo quod scan-
dalifauerint te scandalo non carebis
Igitur quicquidem nec sine membris of-
ficialibus possumus viuere nec illis scan-
dalifantibus bene viuere necessario que-
rendus est locus non tam corporibus que
moribus salubris vbi corpore sensuum
non carentes officiis illis scandalis ca-
reamus. **Et** quis locus ad hoc condone-
us nisi claustrum vbi pax includit bone-
stas claudis excludit voluptas mala
secludit libido. **Cede** ergo de fornace fer-
rea ad claustrum refrigerium ut in loco as-
sumissimo sub domino nostro Iesu christo per-
fimo voluptuose transigas presentis
huius miserie breuem calamitatem.
Sed dicis nunquid soli claustra-
les saluantur aut omnes peunt seculares
sane neutrum. sed isti soli facile saluantur
illi omnes difficile. **Cur** hoc nisi quia
turior ab incendio remotus ab igne que
proximus igni. **Hec** Iulianus. **Ecce**
patet per predicta quod convertere in mundo
et esse ibi absque peccato mundum valde
fit difficile quia propter occasiones que
occurrunt in seculo periclitantur virtutes
dicente beato Hieronimo. **periclitans** castitas in
deliciis. **humilitas** in diuitiis. **pietas** in
negociis. **charitas** in hoc seculo neque.
Hec beatus Hieronimus. **Unde** propter tot pericula fugiendus
est mundus et appropinquandus reli-
gioni per ingressum ordinis vbi occasio-
nes vicio tolluntur et materia ad bene-
operandum ministrat ac copiosior merces
seu premium acquirunt. **De** quo beatus Hieronimus sic

dicit. Bonum est nos hic esse. s. in clau-
stro qz uiuit ibi hō purius. quiescit se-
curius irrorat frequētius. cadit rari⁹.
surgit facilius. incedit rucius p̄m̄iaf
copiosius. **Dec ber.** Uitemus ergo cla-
re ualde fructuosum esse ⁊ salubre con-
uersari in monasterijs p̄ habitū religi-
onis cū tot bona occurrāt x̄po dilectis
Queramus ḡ dei gr̄as p̄ ingressum or-
dinis ⁊ ip̄e dignabitur nos suscipere in-
ter brachia sui amoris testāte br̄o ber.
qui d̄r. Bonus es dñe anime q̄renti re-
occurris amplecteris sponsū te exhi-
bes qui es dñs ymo q̄ es sup̄ oīa deus
bñdictus in secula. **Dec ber.** Fugiam⁹
igif mundū qui amaritudine plenus
est p̄ introitū religionis leuēmus cor
ad celū p̄ affectū dilectōis ubi solū
ra est dulcedo ⁊ iocūditas dicēte br̄o
aug. in glo. sup̄ ps. Amaritudine ple-
nus est mūdus apud solūz deū est iocū-
ditas. **Uñ** cor leua in celū p̄ quos gra-
dus. Gradus affectus sunt iter tuū
uoluntas tua est. Amādo ascendis neg-
ligendo descendis. Stans in terra in
celo es si diligis. non em̄ sic leua⁹ cor
quō leuatur corpus ut leuetur locum
mutat. Quocūqz ḡ cor se p̄uerterit in
terrenis rebus amaritudinem inuenit
vnde dulcescat non habet nisi leuet se
ad deū **Dec aug.** Et qz pressura ⁊ ama-
ritudo ⁊ fallax est pax in mūdo pax ar-
vera est in dño dicente ip̄o dño in mū-
do pressurā habebitis in me autē pacē
Uñ adleramus deo p̄ sanctā cōuersa-
tionē ut pacem habeamus **R** De
hac duplici pace d̄r **Hugo** in libro de
claustro aīe. Duo sunt gr̄a pacis vna
qm̄ x̄pus dat. altera qm̄ dat mundus
pax mūdi est ut a deo recedas ⁊ diabo-
lo p̄sentias pax uero x̄pi est ut expellas
diabolū ⁊ diligas deū. pax mūdi est ut
mūdus tibi ⁊ tu mūdo placeas ⁊ sic fa-
ciatus terrenis uoluptatib⁹ inferni cru-

ciatibus in eternū succūbas pax x̄pi ē
ut aduersa mūdi vsqz ad mortē paciē-
ter tolere⁹ ⁊ sic post mortē future uite
felicitatē securus expectes. **Dec bul-**
go. Sectemur igif x̄pi uestigia eius do-
ctrinam ⁊ exempla imitando p̄ ingrel-
sum religiōis inibi seruiēdo sancte re-
ligioseqz uiuendo ut post hanc uitā ad
ip̄sum puenire ualeamus ip̄e enim est
uia uitas ⁊ uita. **Sup** quo dicit br̄s
augu. **Ac** si cui libet sectori suo dñs di-
cat. Quouis ire per me uade quia ego
sum uia si per me uadis laq̄os euadis.
Quo tēdis uenire ego sum ueritas. ad
me ueni. festina simpliciter uenire ut pos-
sis feliciter puenire. **Si** in ueniendo f-
uas qd̄ iussi in pueniēdo reddā quod
promisi. **Ueritas** em̄ sum mentiri nel-
scio ubi uis p̄manere cū puenieris ego
sum uita in me mane. **Si** in meis vi-
ner ueniendo ⁊ pueniēdo in me mane-
bis sine morte uiuēdo. **Dec aug.** **fi.**

De modo cōuersionis ad deū ⁊ de
uocātōe qualiter dñs suos quos
p̄elegit sibi ab eterno soleat uocare
ad penitentiā ⁊ sanctam cōuersionē
sufficientē modo habeo informatōem
Sz nūc quero ut illi qui relinq̄ntes
mūdū gratia spiritus sancti inspirati
et se trāfferentes ad sanctā p̄uersionē
habitū religionis assumēdo paciūtur
aliqua impedimēta siue tēptatōes an-
te ingressū ordinis uel intra tempus
probationis. **Caplm. XII.** **Pater**

Sire te uolo qz
penitentiam ⁊ conuersionem
ad deum multa sunt impe-
diētia maxime tū hęc **U** uidelicet
inuidia dyabolica fragilitas siue infir-
mitas humana. ⁊ consuetudo peccan-
di mala. **Malignus** enim spiritus ho-
stis generis humani cum p̄siderat pec-
catorē gratia se uisitāte esse compū

etum et velle relinquere mundū atq; p
penitentiam et conuersionē appropin
quare deo. mutando vitam vel habitū
p ingressum religionis. omnē modū
querit hoc impediendi. aut p se: aut p
suos nūcios. videlicet malā societate
dissuadētes ea que sunt salutis. hoc est
ingressum ordinis validius tamen p
se immitendo quendam terrorem in men
tem hominis faciens eum p̄mescere
habitum et conuersionem sibi incōsue
tam et inusitatam. quia vt cōmuniter
ista magis faciunt penitētes formida
re aut quodāmodo abhorere. quia oī
bus in rebus grauis est inceprio p̄
ma. et primus aggressus ad viam peni
tentie et mandatorū dei est difficilior.
De quo cris. sic dicit. *D*yabolus sci
ens qd hi qui multa opati sunt mala.
Si se ad penitentiam cōuertūt districte
satis veltēter hoc faciunt v̄pote sci
entes quid egerint. metuit em̄ ne quis
horum incitiū aliquod plenitudinis ca
piat. Si enim cepint iam nequeunt re
tineri. Sed in modum ignis peniten
tie calore succensū. aut purgato pur
gatiores reddunt animas suas. et me
moriam conscientie velut spiritū quodā
flante ad portū salutis spe gubernante
pueniunt itineris sui habentes caute
lam maximam exhorrore p̄teritorū
gestorum atq; in hoc pene eos qui nun
quā aliquos incurserūt lapsus viden
tur procedere dum cauciores eos red
dit experientia. *A*crius em̄ expetimus
ea que pdidimus q̄ que nondū posses
sa desideramus. Acquirere ergo tan
tum incitiū vt fiat in hoc omnis est diffi
cultas vt p̄mos aditus aggrediamur
penitentie in ipso em̄ ingressu fiat mi
nans et terrorib; spirans et volētes ad
ire etiā atrocitatez depellit cuius si ter
rorum fumos et inanem nebulā p̄tem
is nec ille aliquid valebit vltra et tuo

occupatus aditu valentiozem sered
dit sciens supiozemq; effectum ini
mici terrorib; gratulaberis atq; p̄fa
cile tibi derelinq; istius agonis vias vi
debis. *H*ec cris. *M*agnū em̄
est tormentū demoni penitentia homi
nū et conuersis ad deū. quia p hoc que
possidebat amittit et ideo maioribus
nouisq; pulsatur infidys et innumeris p
turbatur temptatōibus qd faciunt homi
nem ad odium virtutū inducat et a via
salutis auertat ac etiam expulsiois sue
vindicta inuriā. *L*estatur hoc beda sic
dicens. *S*epe enim dū conuerti ad de
um post peccata conamur. maioribus
nouisq; antiqui hostis pulsamur infid
dys qd faciunt odium virtutis incuri
at vel expulsiois sue vindicta inuriā
*M*agnū enim tormentum demoni in
fert. a lesione hominū cessare et tanto
dimittit grauius. quāto possidebat di
ucius. *H*ec beda. dicit etiā de hoc gre
go. iij. moē. sup illo *J*ob. *Q*ui parati
sunt suscitare leuitan. *O*mnes enim
qui ea que mundi sunt plena intentio
ne desiderant. leuitan contra se susci
tant qz eius maliciam instigatōne sue
p̄uersionis inflammant. nam qui eius
volūtati subiecti sunt quasi quieto ab
illo iure possidentur et supbus eoz rex
quasi quadā securitate p̄fuitur dū eo
rum cordib; incōcussa potestate domi
natur. *S*z cū vniuscuiusq; spiritus ad
conditoris sui desiderū recalescit cū
torporem negligentie sue deserit et fri
gus insensibilitatis pristina igne san
cti amoris incēdit. cū libertatis īgeni
te meminit teneri ab hoste erubescit.
*Q*uia vero idem hostis se p̄siderat des
pici. quia vias dñi videt app̄hendit vo
let contra se captum teniti et mox zelo
accenditur mox ad certamē mouetur
et ad temptationes innumeras cōtra
rebellantem mentem se excitat atq; in
g. ij.

omni arte lacrimatōnis instigat vt p
 temprationū iacula in torquendo cō
 fodiat cor qđ dudū quieto iure posside
 bat. Quasi dormiebat quippe dum sop
 pitus in prauo corde quiesceret s; exci
 tatur in prouocatōne certamīs cū ius
 amiserit puer se dñationis. Huic ergo
 nocti maledicāt qui pati sunt suscita
 re leuiathan idest hī se cōtra peccatū
 fortiter iudicio discretōis erigant qui
 in suis tempratōib; excitare antiquū
 hostem nō formidāt. Quisquis enim
 accingi diuino seruitio properet qđ a
 liud q̄ se cōtra antiqui hostis certamē
 parat als; vt liber in certamine ietus
 suscipiat als; suscitāt qui quietus sub
 tyrannide in captiuitate fūiebat. **Hec**
greg. Ecce quomō dyabolus mentem
 quā prius propter sordes viciozū qui
 erus possidebat postmodū repugnans
 tē sibi p penitentiā et vite emendationē
 crudeliter p diuersa temprationū ge
 neraxat. **¶** Unde necesse est vt
 vnusquisq; qui viam penitentie et sanc
 te puerfionis aggredi inchoat tempr
 tionibus antiqui hostis viriliter resis
 stat. quia idem hostis cum considerat
 aliquem incipientē ingredi viam salu
 ris statim obuiat ei p diuersas tempr
 rationes vt possit eū auertere a sancto p
 posito et retrahere ab intentōe salubri.
Hec probat abbas ysaac syrie in quo
 dā tractatu sic dicens. Cū volueris fa
 cere incium bone opationis aduentu
 ras tibi tempratōes prius prepara te
 metipsum nam psuetudo inimici est vt
 cū videt aliquē incipientē bonam cō
 uersationē fide feruenti et conscientia
 pura obuiat ei varijs et diuersis tempr
 ratōibus vt exinde in timorē veniens
 arefcat a bono proposito nec habeat a
 liquatenus calorē appropinquādi deo
 nō q̄ talem virtutes habeat aduersari
 us. nam nullus possit facere bonū sed

promittit a deo. sicut in beato iob docti
 sumus. Tu vero prepara temetipsum
 viriliter ad obstandū tempratōibus
 quibus virtutes inducunt. Ac te inde
 virtutes incipe opari q; nisi prius pre
 paraueris te ad resistendū tempratio
 nibus a virtutū opatione recedes. **Hec**
yfaac. Pater igit qualiter dyabolus i
 pediat salutes hominis cū cepit appo
 pinqre deo p penitentiā aut p ingressū
 ordinis vel religionis. **¶** Quidēdū
 est etiam quomodo infirmitas siue fra
 gilitas carnis reuocat siue impedit ho
 minē a proposito salutis. Cum em̄ nō
 nulli peccatores pro suis delictis com
 pungunt et locum ad penitendū vident
 licet religionē vel aliū quemcūq; statū
 sibi tamen aptum adire decreuerit ab
 hac sancta intentōe carnis infirmitas
 sepius reuocat. **¶** Ultra igit penitentes
 siue incipientes ante oculos ponāt. nūc
 vigilias nūc ieiunia austeritatē vite et
 ceteras obseruācias ordinis q̄ primel
 centes subsistere nō posse formidāt s;
 diuina gratia adiuti et spe future glie
 roborati talē metum abiciūt et hoc qđ
 in animo proposuerunt deuote psequē
 tur. hoc tangit bñs greg. in. mo. sup
 primo Job. Et vincula eius quis solu
 uit subaudi nisi ego dñs. **¶** Soluūtur
 vero vnus cuiusq; vincula dum diuino
 adiutorio interna desiderioz carnalia
 terinacula dirūpuntur. Cum em̄ pia
 intentio ad cōuersionem vocat sed ad
 huc ab hac intentōe carnis infirmitas
 reuocat quasi quibusdā vinculis liga
 ta prepedi. multos em̄ sepe videmus
 viam quidem sancte puerfatiōis appe
 tere. sed ne hanc assequi valeāt modo
 irruentes casus modo futura aduersa
 formidare qui incerta mala dum qua
 si caute prospiciunt in pccatorū suoz
 rum vinculis incaute retinent. **¶** Ultra
 em̄ ante oculos ponunt que si eis in

conuersione eueniant non subsistere se
formidant. De quibus salomon ait.
Iter pigrorū quasi seps spinarū. nam
cū viam dei appetūt eos velut spine ob
stantius sepiū formidinū suarū oppo
site suspiciōes premūt et pugnāt. Quō
q̄ electiōes p̄pedire nō solet bene il
lic secutus adiūxit via iustorū absq̄ of
fendiculo. Iusti quippe in cōuersatiōe
sua si q̄dlibet eius aduersitatis obstacu
lū eterne spei interne p̄templatiōis sal
tu transcendūt. Solut itaq̄ deus vin
cula q̄n ab electiōis cuiusq̄ animo i
firmarū cogitationū nodos rumpit et
p̄cipuus dissipat omne q̄d illectā men
te ligabat. **I**te gre. **E**cce q̄l iter
spes futuroꝝ animat penitentes ad exe
quendū bonū hoc quod facere propo
suerūt. Sed si adhuc aliquis p̄pter as
peritatē religiōis patitur aliquas dif
ficultates reuocet ad memoriā tormē
ta ifernalia et leuius sustinebit ea que
sunt difficilia. De hoc p̄quēdā i quod
tractatu sic d̄. Multis grauis videtur
et aspera in monasterio sui ipsius pro
p̄o t̄p̄alis abnegatio reminiscant q̄
amara sit illoꝝ tormentoꝝ diuturna
excruciatio incōpabiliter enim leuior
est vita claustralis vbi tam corpoꝝ q̄
animarū necessaria sine sollicitudine q̄
runtur q̄ penarū loca in quibus misē
ri pro peccatis in hac vita nō emenda
tis non tantū maximis sed etiā minimis
negligenter multiplicatis diutur
na miseria cruciari credunt. **Q**
Sunt aut̄ peccata que minimā vel pua
sue leuia dicunt. non q̄ pua vel leuia
sunt sed quoniā in hac vita vere penitē
tibus leuiter a deo dimittit. Que si q̄s
emendanda in futurū distulerit p̄tem
nēdo nō leuia sed graua ymo grauis
sima in penis ea sentiet expiēdo. **N**e
mo se de peccatoꝝ leuiū leuitate quia
ita appellatur blandiēdo seducat. quā

to em̄ fuerit leuiora tanto fit culpe ma
ioris eozū in intermi iudicis examine
corrigendi negligentia nullū omnino
peccatū puū estimare debemus vt di
strictus iudex puū estimaret aliq̄d pec
catū. Nōne omne peccatū p̄p̄uatio
nē als p̄uaricatōem deū ex honozat.
Quod ergo peccatū audemus dicere
puū. Deum em̄ ex honozare quis sane
mentis diciturus est puū. Quid respō
debimus cū exigatur a nobis vsq̄ ad
ictum oculi rocius p̄ntis vire curius.
Tunc quippe p̄dem nabiē quicquid in
uentū fuerit opis ociosi. vel sermonis
ociosi vel etiā silenci vsq̄ ad minimā
cogitationē. Quis vel mente captus
audat affirmare peccata fore leuia q̄b̄
amara debet gelenna. Und̄ hic cogite
mus que gestimus et in futuro que su
mus accepturi. Si multa bona pauca
mala fecimus: multū gaudeamus. Si
multa mala pauca bona multum luge
mus. exigetur em̄ a nobis vsq̄ ad vtri
mū quadrantem aut hic cum misericōdia
et benignitate aut in futuro cum seueri
tate et iusticia quod absit. **N**ec ille. **E**c
ce q̄ salubre fit penitentibus et ad con
uersionē tendētibus reducere ante fa
ciem mentis penas ifernales vt eo fa
cilis possint sufferre labores corpoꝝ
les. nam ipsa mens humana assueta il
lecebris et cōcupiscentiis prius fugit
labores abstinentiā. vigiliās. et cere
ras corpoꝝ castigatiōes. **R** **S**z cū
inspirante gratia ad mētē redacta fu
erit dies mortis pondus future pene i
ferni premiū celestis gaudiū contra su
as p̄cupiscentias et passiōes ipse ani
mus bellum aggreditur ipsis victis et
male p̄suerndim viriliter resistendo et
vim quodāmodo sibi faciēdo vt ad
victoriam carnaliū passionū puenire
mereatur. **H**oc testatur b̄tus ambro.
exponēdo illud. **R**egnū celoꝝ vim pa
g. 14.

tif et dicit nouissimus quod famulariter
 mens humana in diuersis huius mudi
 di illecebris et concupiscentis prauis de
 uicta fugit labore experit voluptates et
 vix adducit ut consuetudine praua pri
 oris vite a se excludat. Sed cum cepit
 ultimi diei necessitate ac futuri iudi
 cij pondus considerare incitatur vel solli
 citatur voluntati bellum indicit alio passi
 omni reprobatione et vim facit pristinis
 desiderijs et violenter seipsam vincere
 prendit. non enim sine violentia potest fieri
 de abundantia et delicijs ad fame et
 sitim et abstinentiam et ad crucem transferat.
 et somno prius et ocio amica carnem
 peritione nunquam sine violentia fieri potest
 ut vnusquisque iracundiam patientiam sus
 pbiam humilitate commutat amore paup
 raris ac sufficientia effluetiam super vio
 lentiā sine gula sobrietate luxuriam casti
 tate premnet et homo subito transferat
 in virum perfectum et transformet et quodam
 modo alter reddat ex altero ac si a talibus
 regnum celorum violenter et per violentiam di
 rigitur. **De** ambro. Videmus quomodo
 vere penitentes oportet vim sibi facere
 ut victoriam vicioz et carnalium volupta
 tum valeant obtinere maxime tamen hi qui
 malum usum et longam consuetudinem in for
 dibus peccatorum et opibus criminosis ne
 cesse habent scilicet magis et minus vim
 sibi facere viriliter carnalibus desiderijs
 et concupiscentijs resistendo. **De** quo
 dicit beatus greg. Tanto facilius quis
 puerit quanto minore consuetudine co
 arctat. vitata vero culpa obligat mentem
 et nequaquam surgere valeat ad recti
 tudinem. **De** grego. **S**ed sic in
 telligendum est quod sine labore valido non
 potest quis resurgere post consuetudinem lon
 gam vicioz inueteratam ad vias vite et
 quanto maioribus criminibus quis impli
 catus fuerit et diucius in ipsis persevera
 uerit tanto difficiliore et maiore pug

nam et labore in resistendo victis eum
 habere oportebit. Quod etiam attestatur
 beatus aug. sic dicens. Contra ingenitam
 concupiscentiam tanto amplius in ea su
 pda voluptas laborabit quanto maio
 res eius vires consuetudo dedit. **De** aug.
Hoc idem sentit yfido. cum dicit. **S**u
 tis delicate se palpat qui vult sine labo
 re vicia superare tamen peccati legem quam sibi
 deseruendo victis fecit sine violentia
 doloris refecare non possit. **De** yfido.
Qui necesse est nouicijs seu nouiter con
 uersis laborare et faciat sibi consuetudinem
 contra consuetudinem affectum contra affectum
 donec mereatur vincere delectationes car
 nis et seculi. **E**t hoc beatus bern. attesta
 tur in quadam auctoritate sic dicens. **A**d
 ea que dei sunt percipienda homo se ar
 tingat necessitate sibi faciat contra ne
 cessitate. et consuetudinem contra consuetudi
 nem et affectum sibi formans contra affectum
 donec mereatur plenam delectationem con
 tra delectationem ut delectationibus car
 nis et seculi saltem delectetur carere quan
 tum prius delectabatur habere. **De** bern.
Notandum etiam quod nouiter conuersi ad reli
 gionem tempore probationis inter cetera que
 sustinet maxime duo paciuntur. **P**ri
mum est incosuetudine vite nouitas raris
 in assumptioe habitus quam etiam in mo
 rum alteratione siue mutatione. **S**ecundum
 est subtractio gratie infuse et prius ha
 bite per quam solent consolari et confortari in
 cipientes. **P**rimum autem incosuetudine vite
 nouitas. nam dum aliquis per punctum
 pro suis delictis sanctam religionem in
 greditur habitum ordinis assumendo per
 cessum tempore cessante primo seruiore
 occurrit menti aspirans habitus et auste
 ritas vite et peruersationis incosuetudine vide
 licet vigilia. ieiunium. silentium. obedi
 tia. castigationes. et cetera obseruan
 tie regulares. **I**ncipit autem animus
 adhuc carnalis ea abhorere et gemit

sub graui sarcina cōuersationis. **T**res
pidat em̄ caro ⁊ ab horret subire vias
duras ⁊ asperas sentire ꝓtra ꝓsuetudi
nē ⁊ recurrit fantasmatā pctōꝝ ymagi
nationes vite ꝓioris qualiter in secu
lo liberaliter vixerit ⁊ suam voluntatē
in delicijs diuersis ⁊ voluptatibus ha
buerit ⁊ vexatur carnaliter carnalis a
nimus ex eo nimirū ꝓ ꝓhibetur ab ali
is ⁊ subtrahit qđ turpiter libuit ⁊ ꝓe
cipit ⁊ ꝓꝓonit qđ sancte libet als li
cet sed carni nō facile libet. **E**x hac autē
difficultate ⁊ temptatōe incipit homo
instabilis esse ⁊ nōnūq̄ volere de igres
su religionis ⁊ vias q̄rere euasione.
Unde sunt nōnulli qui ꝓst assumptū
habitū religionis instigante dyabo o
et ꝓꝓria fragilitate ꝓstꝓosito timoꝝ
re dei ⁊ verecundia hōim reuertunt ad
seculū. **E**t sunt nōnulli qui ꝓꝓter ꝓudo
rem hōim verecūdanē deponere habi
tū hī tales nōnūquā fingūt se aliquā
infirmitatē habere aut debilitatē vt cū
honore ꝓssint ingum ordinis euadere
et a religione recedere. **E**t ꝓꝓter hanc
fictā occasionem q̄ plures a sancta cō
uersatōe recedūt. **E**t sunt nōnulli qui
ꝓꝓter diuersa temptamenta efficiū
tur instabiles ⁊ se volent intrasse reli
gionē siue ordinē sed ꝓꝓter votum qđ
emiserunt cor suū firmant ad manen
dū. plurimi tñ ꝓst voti emissionē in
stigante dyabolo ab ordine discedunt
Et sunt nōnulli qui multū feruentes
sunt tempe ꝓꝓatōis quos ꝓsiderās
dyabolus sub specie boni mittit ꝓuer
tere. **U**nde suggerit eis ꝓ non ꝓssint
ordinē ꝓꝓꝓt scriptū ⁊ mandatum est
in regula ⁊ in statutis ordinis observa
re tam ꝓꝓter suā fragilitatē q̄ etiā
ꝓ in pluribꝫ ipsam regulā vsqꝫ ad ꝓ
fectū ꝓsiderant a ꝓsonis ordinis nō ex
equi nec ꝓficere ⁊ iō instabiles efficiū
tur. quia ꝓꝓterant si ꝓꝓessionē fecerit

sibi ex hoc piculum iminere ⁊ si ꝓ hoc
antiquꝫ hostis ꝓꝓualere nō ꝓrestit. tūc
immitit quendā affectum indiscretū
ita ꝓ aliqui corpus suū ꝓvigilias. iei
iunia. ⁊ orationes. ⁊ alias castigatio
nes nimis indiscrete affligunt in tan
tū ꝓ ꝓꝓter hoc incidunt in debilita
tē corporis ⁊ capitis ⁊ ob hanc causam
aliqui sic debilitati de ordine egrediū
tur. si autem remanent ab hac infirmi
tate diu nō refoꝝmant. **U** **I**tem
aliqua plurima que patiuntur nouelli
ꝓꝓe ꝓꝓatōis instigatu dyaboli que
faciunt eos fluctuare ⁊ esse in ꝓꝓositi
o instabiles sicut quotidiana experiē
tia quā plurimos docet in tali existen
tes. **C**ontra ista impedimenta ⁊ temp
tationes sunt hec remedia **X** **P**ri
mū est habitare inter multos. quia ha
bitando inter multos videmus pluri
mos qui eandē forte temptatōem ha
bent ⁊ viriliter sustinent ⁊ multos qui
iam euaserūt ⁊ ad maiora ꝓꝓecuerūt
quos intuentes animamur ⁊ i nostris
temptatōibus nō deficimus **A**
Secūm est exempla respicere seniorū
habentiū timorē ⁊ amorē dei quorum
exemplo ꝓssimus accendi ⁊ in bono
ꝓꝓosito firmari **B** **T**ercū est a ꝓ
re ꝓscientiam. multum enim valet ad
reꝓꝓatōes mitigandas manifestare su
as ꝓꝓiones ⁊ impugnationes senior
ibus ꝓ hūilem cōꝓessionem. **C**
Quartū quod est maximū querere su
ꝓer hōim temptatōibus ⁊ ꝓꝓlexitari
bus a senioribus timorē dei habentibus
ꝓꝓilia qꝫ nihil ita efficacē est ad euaden
dū laqueos dyaboli quē admodū sunt
ꝓꝓilia de hūili corde ꝓꝓcedentia qui
bus ꝓꝓiliꝫ dyꝫnusquisqꝫ nouellus ⁊ i
his temptatōibus laborās acquiesce
re ⁊ in cor suū monita salutis q̄si a deo
ꝓꝓolata assumere. **A**d hoc faciendum
beatus grego. hortatur nos dicens.

Collocutiois vix plusq̄ lectiois fmo
torpētia corda excitat ⁊ de mortua pel
le ad hōiem viuū recurre. deuz in hōie
consule. ap̄i impedimentū ⁊ quere me
dicamentū. ausculta in mēte nō hōi
nē de se mendacē sed p̄ hōiem deū ve
racem respondentē. docentē. psolantē
exhortantē. ⁊ discite diligenter ne sensu
proprio pro tollēto impedimēto rali
sōzitan vtrariō remedio d̄ quo postmo
dū nascat impedimentū maioris occa
sio. sicut estuans cōtra estū aqua se in
frigidat ⁊ exinde postea magis estuat.
Hec greg. Cū vero p̄cepto cōsilio me
diante gratia dei. hōmo in mente stabi
licus fuerit ⁊ in p̄posito firmatus infū
ditur sibi abundantior gratia deuotio
nis. Nam fit castus in cogitatōe deu
rus ī oratōe suspēditur desiderijs est lu
it lacrimis sanctis affectibz abundat.
vigilias. ieiunia. ⁊ ceteros labores li
benter suffert. **Sed** ne hōmo de
tot bonis ⁊ psolatōibus presumat aut
eleuetur omps deus gratiā dulcedis
quam p̄tulit ad hōzā subtrahit ex qua
subtractōe efficitur rediosus ad opus
bonū in deuotus in oratione ⁊ in cete
ris obseruātijs regularibus ⁊ incipit
hōmo tribulari ⁊ angustiari in semet
ip̄o eo q̄ nō sentit in se prioris gratie
et deuotionis dulcedinē. Contristat
mente ⁊ timet propter sua pctā que fe
cit se nō placere deo eo q̄ suam gratiā
quam prius habuit ab ip̄o distulerit.
Et hęc est secūda tribulatio siue temp
tatio vt ē p̄missum est. quā paciuntē
nouerit p̄uersi. **E** Contra hanc tri
bulatōez ⁊ recuperatiōē gratie qua hō
mo priuatus ē. sunt hęc remedia. Pri
mū est lectio sanctarū scripturarū que
lectio sancta instruit in moribus pdit
temptatōes ⁊ donat psolatōes. Secun
dū est patientia vt patienter sustinea
mus hęc aduersitatē nec moueam̄ pro

pter hoc a sc̄to p̄posito. Tercū est frer
q̄ntia suspirioz qz nō debemus cessare
a gemitu donec misereaf n̄i deus nos
ster nobis suā grām infundēto. Quar
tū ⁊ maximū est timor cū hūilitate. nā
sicut p̄pter supbiā subtrahit gratia ita
p̄ hūilitatē ⁊ timorē recuperatur. qz de
supbis resistit hūilibus aut dat gratiā
De hoc dicit br̄s bern. In x̄itate vi
dici nil tam efficac̄ ad gratiā p̄mereri
dā retinendā ⁊ recuperandā q̄ si omni
tpe corā deo inueniaris nō altū sape s̄
timere. **Q̄n** beatus es si cor tuū tripl̄
ci timore repleueris. vt timeas quide
pro accepta gratia amplius p̄ amissa
longe plus p̄ recuperata qz vbi tibi gra
tia deficit deficiis ⁊ tu. argumētū ergo
supbie priuatio gratie est. **Hec bern.**
Vides ḡ p̄ predcā q̄ subtracta gratia
p̄pter supbiā p̄ hūilitatē ⁊ timorē t̄uo
catur ⁊ reformaf. **Etiā** sciendū q̄ pi
us d̄ns psiderans ⁊ vidēs fragilitatē
singulorū ip̄is nouellis ⁊ incipienti
alleuiat pugnas temptationū ⁊ psola
tur dulcedine gratie sue ne ex distul
tate temptatōnū ⁊ tribulationū distol
uant ⁊ ad seculū reuertant. quos vero
pspexerit fortiores etiā in ip̄o p̄nci
pio inchoatōis p̄mittit eos pati pug
nas temptationū vt p̄fectius a pctis
purgent ⁊ citius coronent. **De**
hoc dicit iohānes abbas mōtis synay
in tracta. de. xxx. gradibz sic disp̄san
ue dicēs a novis incipientibz pugnas
alleuiat aliqui ex p̄ncipijs confestim
in mundū deuuo resoluif igitur gaude
te in d̄no semp omnes serui eius in vo
bis metip̄is hoc signum charitatis re
gis ad vos cognoscentes. **Sunt** etiā
viriles anime ⁊ statim ex p̄ncipijs
pugnans permittit in eis relaxari vol
lens ipsas in brevi coronare. **Hec iohā**
bannes abbas. Et quamuis aliqui
dulcedinem diuine gratie. vt dictum

est rpe inchoatōis et pbatōis accipiāt
 plures tñ propter pctā diuersa in secu-
 lo cōmissa amaritudinē temptatiōnū
 et tribulationū paciunt̄ vt p lacrimas
 ac cōpunctionē cordis a foridibus vis-
 cioz purgari mentis oculos ad supna
 valeant eleuare et postposito timore su-
 uili ex caritate et pfideria ad amorem
 celestis patrie suspirare. **Qd** pbat ysi-
 do. sic dices. **S**ciendū q̄ puer
 si ad deū plerūq̄ alq̄ incipiūt dulcedi-
 ne. alq̄ rēptatiōnū amaritudine. **O**m-
 nis puer sus aīte ex fletu inchoat pecca-
 torū et sic transeat ad desiderū supno-
 rū. Prius em̄ lacrimis purganda sunt
 uicia que gessimus et tūc mūda men-
 tis acie id qd̄ queremus p̄templemur
 vt dū antea flendo pctā caligo a nobis
 detergitur mūdatis cordis oculis libe-
 re supna inspiciant̄ ante necesse est ti-
 more cōuerti ad deū vt metu futurarū
 penarū carnales illecebze deuincant̄.
Deinde oīz abiecto timore ad amorem
 vite eterne transire. **P**erfecta em̄ cari-
 tas foris mittit timorē. **Q**ui aut̄ timet
 habet penā et nō est pfectus vñ necesse
 est omni puerfo vt post timorē cōsurge-
 re ad charitatē dei debeat quasi filius
 ne semp̄ sub timore iaceat q̄si seruus
 tūc em̄ amorē n̄re puerfōis oīdīmus
 si deū et patrē diligimus quē prius sui-
 li mente vere vt dñm formidabamus.
Hec yfido. **N**otandū etiā q̄
 deus quos ad magnū sanctitatis statu
 pmouere desiderat. **P**rimo fouet eos
 dulcibz blandimentis. **S**cdo exercet
 duris et asperis temptatiōis. **T**ercio
 firmā et stabilē dat tranquillitatē mē-
 tis. **P**rimū exhibet incipientibz. **S**e-
 cundū proficientibz. **T**erciu pfectis.
Deus igit̄ suis electis i primo aggres-
 su vite occurrit eis p̄solatōnē dulcedi-
 nis infundendo blandiensq̄ eis atq̄
 fouens foridicūculis dulcibus diuine

p̄solatōis vt p hoc eos ad sue familia-
 ritatis gratiā introducat. **Q**d benigna
 dei dispēlatione agitur qz si eoz imiciū
 amaritudo temptatiōis exciperet faci-
 liter ad ea que reliquerāt redirent vñ
 deus occurrit eis paternis amplexibz
 infundens eis tantā deuotiōis gratiā
 vt flere valeāt in oīombz suspirare in
 meditatiōibus dulcia sentire in affecti-
 bus ita vt omīa aspera et dura sint eis
 dulcia et oīa que agunt iocūda sint et fe-
 stiuat̄ q̄si p oēs dies illos p̄uimū du-
 cant. **D** hac deuotiōis gratia dicit bñs
 bern. **P**ius dñs p̄uillos corde bñmō-
 blandicys in puerfōnis incio solet al-
 licere sed nouerint tales hanc gratiā
 sibi p̄stitam et nō datam vt in die ma-
 lorū memores sint bonorū. **P**ost hoc
 scdo exercet deus suos duris et asperis
 temptatiōibus naz subtracta gratia di-
 uine p̄solatōis incipit hō tepescere et
 in bonis opibus attendiari. fastidit em̄
 omne bonū teder legete orare nō dele-
 ctat meditatiōes non inuenit nec bona
 audire nec loqui desiderat. **E**x quorū
 p̄sona dicit ber. **N**on sine causa ab heri-
 ti et nudus tercius inuasit me quidam
 languor anime et mentis eberudo et in-
 solita quedā inercia spiritus vñd̄ ista
 sterilitas anime mee et in deuotiōis q̄m-
 patrioz exaruit cor meū et factū est sine
 aqua tibi compungi nō valet ad lacri-
 mas. legere et orare non delectat medi-
 tationes solitas non inuenio ideo ad
 opus manuum piger ad vigilias som-
 nolentus. **H**ec bernar. **N**on solum au-
 tem huiusmodi defectum in spiritua-
 libz patitur sed etiam de diuersis vi-
 cys taz carnalibus q̄ alqs temptatur
 homo et vexatur vt nullam requiem in
 se habeat sed omnem tribulationem.
In his omnibus aduersitatibus si hō
 mo temptatiōibus nō cesserit sed pa-
 cientiam et humilitatez habuerit et in

timore dei pseuerauerit consolationē magnam consequetur a deo **vt** p̄missum est dat tercio firmā tranquillitatem mentis de qua ps̄ dicit. **Secundū** multitudinē dolorū meorū in corde meo psolatioes tue letificauerūt aīam meā. **Et** apostolus sicut abundāt passiones in nobis sic p̄ xpm̄ abundat cōsolatio n̄a. **De** hoc etiā dicit br̄s bern̄. **De** cū ad mentē redit. temptationū nebulas discutit et solē iusticie reducit atq; sic oñdit quantū nos diligit. **Quomodo** autē ad mentē veniat subiūgit dicēs cū omnis malorū caligo et tristitia abstergit tunc resplendente rapti cōsciatōe incircūscripti luminis mens illustratur quo vtrūq; conspicio in gaudio cuiusdam securitatis absorbetur et quasi defectū vite p̄ntis vltra se rapta in quadā nouitate aliquociens recreatur. **De**bet. **Uñ** talis mens bene sibi cōscia quocūq; psideratōis oculos vertit. testimonium salutis inuenit p̄pter qd̄ vocationē suā cū gaudio prestolatur. **De** hac leta psidentia d̄r in prouerbis. **Expectatio** iustorū leticia. **In** qua leta expectatōe stetit patriarcha iacob cū dicebat. **Salutare** tuū expectabo dñe. **De** istis tribus mōis quos solent habere incipiētes proficientes et p̄fecti et q̄ inchoatōe incipiētes inueniūt blandimēta dulcedinis et proficiētes certamina temptationū et p̄fecti plenitudinē p̄fectionis. **Beatus** greg. satis clare et largis verbis loquit exponens illa p̄ba libri Job dicta p̄ lxlii. vide licet. **De** omnia opatur deus. tribus viciibus p̄ singulos sic dicens. **Solenter** intnendū est que iste tres vices sint q̄bus vnusquisq; homo anxietate meroris afficit et post merorem ad securitatem leticie reuocat. quia grauis prior meror afficit et magna postmodū leticia attollit. **Igitur** si vigilanter inten-

dimus has tres vices meroris et leticie vnusquisq; electi aīmū istis alternari mōis inuenimus id est cōuersione temptatōe et morte. **In** prima quidem quā diximus alis cōuersionis vite grauis meror est cū sua vnusquisq; peccata cōsiderans curarū seculariū vult cōpedes rumpe et viā dei p̄ spaciū secure p̄uersarōis ambulare desideriorū tempaliū graue onus abicere et leue iugū dñi libera sūture portare. **Cogitāci** ista occurrit ista familiaris sua carnalis delectatio q̄ inueterata dudum q̄n to em̄ diucius sustinuit tanto arcius stringit et a se tardius abire permittit. **Et** quis ibi meror et anxietas cordis quādo hinc spiritus vocat. caro reuocat. hinc amor noue p̄uersarōis iurat hinc vsus vetustate p̄uersitatis impugnat hinc desiderio ad spiritualē patriā flagrat et hinc in semetipso carnalem delectatōem seu p̄cupiscētiā tollerat que cū aliquo mō etiā inuitū delectat. **Sed** qz̄ diuina gratia diu nos difficultatibus affici p̄mittit ruptis peccatorū nostrorū vinculis citius nos ad libertatē noue p̄uersarōis psolidando p̄ducit et ad precedentem tristitias subsequēs leticia replet et fouet ita vt p̄uersi vnusquisq; animus eo magis ad dñm suum pueniēdo gaudeat quo magis se pro illo meminit laborando voluisse. **Fit** cordi immensa leticia qz̄ ei quē desiderat iam p̄ spem charitatis appropinquat. **Et** ne p̄uersus quisq; sanctū iā sanctū se esse credat et quem pugna meroris supare nō valuit ne ipsa postmodū securitas sternat dispēsate deo p̄mittit vt post p̄uersiōem suam temptationum stimulis fatigat. **Jam** quidē p̄uersiōne rubz mare transitū est sed adhuc in extremo p̄ntis vite ante faciem hostis occurrunt. **Jam** peccata preterita velut extinctos egypti-

os post terga relinquimus sed adhuc
vicia quasi alij hostes obuiant ut ad ter
ra promissionis pgentibus ceptum iter
intercludat iam priores culpe velut in
sequentes aduersarij sola diuina virtute p
strate sunt sed temptatorum stimuli quasi
hostes alij contra faciem veniunt qui et cum
nullo labore superant. Conuersatio videli
cet securitatem parit mater aut negligē
cie solet esse securitas. Ne ergo securi
tas negligentiam generet scriptum est fili
accedens ad futurum dei sita in iusticia
et timore et prepara animam tuam ad temp
tationem non enim ait ad requiem sed ad
temptationem. quia hostis noster adhuc in
hac vita nos positos quanto magis nos
sibi rebellare conspicit tanto amplius
expugnare contendit. eos enim pulsare
negligit quos quieto iure possidere se
sentit. Contra nos vero eo vellemus
incitatus quo ex corde nullo quasi ex iure p
prie habitatiois expellitur hoc enim in
seipso dominus sub quadam dispensatione
figurauit qui dyabolum non nisi post bap
tismum se temptare permisit ut signum no
bis quoddam future conuersationis innue
ret quod membra eius postquam ad deum profi
cerent tunc acriter temptacionum infi
dias toleraret. post primam ergo vicem
meroris atque leticie quam unusquisque p
studium conuersationis cognoscit hęc secu
da suboritur quia ne securitas negligē
tia dissoluatur in pulsu temptacionis
afficitur. Et quidem quisque in ipso con
uersationis incipit magna plerumque excipi
tur dulcedine solatiois sed durum labo
rem postmodum probatiois expititur. **T**
res quippe modi sunt conuersorum incho
atio medietas atque perfectio. in inchoatio
ne inueniunt blandimenta dulcedinis
in medio quoque tempore certamina temp
tationis ad extremum vero perfectionem ple
nitudinis. prius ergo illos dulcia susci
piunt qui consolentur postmodum amara

que exerceant et tunc demum suauia atque
sublimia que confirmet natus et sponsam suam
vir quisque prius dulcibus blandimen
tis fouet quam cum iam coniunctam asperis in
crepationibus probat probatio vero securius
cogitationibus possidetur et plebs israel
helitica cum spondente se deo ad factas
mentis nuptias ex egipto vocaretur qua
si arrax vite prius accepit blandimenta
signorum. Coniuncta autem probatio exer
cet in extremo probatio vero in promissio
nis terrarum virtutis plenitudine confirmat.
Ante igitur in miraculis degustauit quod
appeteret. postmodum in labore tempta
ta est si custodire nosset quod gustasset ad
extremum quoque plenius accipere meruit
quod laboribus probata custodiuit. Ita er
govita uniuscuiusque conuersi et inchoa
tio blanda permulcet et aspera medietas
probat et plena post perfectio liberat natus
sepe conuersi quisque in ipso adhuc ad
itu inchoationis sue vel tranquillitatem pa
catissimam carnis vel dona peccati vel
predicamenta doctrine accipiunt post
autem duris temptacionum probationibus fa
tigantur a quibus increpationibus adhuc cum
inciperent valde liberos se esse credide
runt. Quod diuine gratie dispensatione
agit ne inchoatione sua temptacionum af
peritate tangantur quia si eorum incipit a
maritudo temptacionis excipiet tam fa
cile ad ea que reliquerant redirent quam nec
longe discesserant. nam temptacionis pri
us vicis quasi iuxta positus replicantur
vnde scriptum est cum emisisset pharao po
pulum non eos duxit dominus per viam terre
philistinum que vicina est interpretatus ne forte
peniteret eum si vidisset aduersum se bel
la surgere et reuerteretur in egiptum
Ex egipto itaque exeuntibus e vicio bella
subtrahuntur. quia relinquentibus seculum que
dam prius tranquillitas demonstrat ne in ipsa
sua teneritudine atque inchoatione turbati
ad hoc territi redeant quod euaserunt. **P**rius

ergo suauitatem securitatis sentiunt: prius pacis quiete nutriunt post cognitam vero dulcedine tanto iam tolerabilius temptationum certamina sustinent quanto in deo altius cognouerunt quod ament. Unde petrus cum in montem ducitur prius tranquillitate transfigurationis dominice contemplantur et tunc demum temptari ancilla interrogante permittitur ut per temptationem factus ex infirmitate sibi conscius ad illud flendo et amando recureret quod vidisset ut cum eius timoris vnda in peccati pelagus raperet esset prioris dulcedinis anchora que retineret. **S**epe autem tam diuturna sunt temptationum certamina quam longa inchoatione fuerat blandimenta. **S**epe vero magis datur inchoatione dulcedinis minus labore probationis nunquam vero laborem temptationis dispar sequitur perfectio firmitatis. quod iuxta summam certaminis remunerat quisque plenitudine perfectionis. **P**lerumque autem in eo quisque puer sus labitur dum quibusdam donis gratie dulcedine inchoationis excipitur firmationem se accepisse perfectionis arbitratur et plenitudinem consumationis estimat que adhuc blandimenta esse inchoationis ignorat unde fit ut dum subito temptationis procella tangitur despectum se a deo et perditum suspicetur quod si inchoationem sue non passioni cederet adhuc in prosperis positus mentem ad aduersa prepararet et vicibus venientibus postmodum tam firmus resisteret quam ea etiam sagacius preuideret que quidem tranquillitas si preuideret tolerat eorum tamen certamina etiam si preuideat non declinet quia usus nostri itineris nequaquam agitur sine puluere temptationis. **P**lerumque autem puer sus quisque talibus temptationum stimulis agitur qualiter ante puerionis gratiam nunquam pulsatum se esse reminiscitur non quia tunc eadem

radix temptationis deerat sed quod non apparebat. **M**arianus quippe animus multis cogitationibus occupatus sepe fibimet aliquo modo manet incognitus. ut omnino quod tolerat nesciat. quod dum per multa spergitur ab interna sui cognitione remouetur. **S**i autem deo vacare appetat et ramos multimode cognitionis abscidat tunc libere respicit quid de intima carnis radice procedit. **C**arduus namque in via nascitur itinerantium pedibus teritur ipso usu transeuntium eius superficies ne appareat confringitur sed quibus de superfructificantes spine non apparent sub terra tamen radix occulta perdurat. **S**i autem eum pertranseuntium pedes terere et calcare cessauerint mox in superficie surgendo progreditur et per spinam prodit in publicum quicquid in radice videbat occultum. **I**ta in corde secularium sepe occulta quedam temptationum radix non facile apparere exurgere quod velut via actionum sic transeuntium teritur pede cogitationum et per innumeras curas quasi multis itinerantium primis pedibus nevideat. **S**i autem per conuersionis gratiam a via cordis curarum turbata emouetur ut nulla illud insolentia occasionum coterat nullus cogitationum tumultus premat tunc quod occultum latebat agnoscitur tunc radicem viciorum pungit libere spina temptationum contra que benevolentis manu agitur ut in quantum potest fieri non tegatur occulta sed radice euellat. **Q**uod tunc nec fiat omnium cuiusque conuersi animi ita hec spina conturbat. ut sepe percussione subita pene supari sentiat eiusque puluis medullis inflicto excrucietur. **P**rimescat plerumque vero ipsi temptationum stimuli dum in usum veniunt dilatantur et non quidem aciores sed longiores existunt. minus autem dolent sed magis sibi insciunt quia dum meti diucius

adherent tanto sunt minus pauidi quam
tomagis assueti. Inter hec ergo depre
hensa mens huc illucq; distenditur et
sepe hinc inde prouocata cui tempran
ticio obuiet vel quod penitentia ignoret
Unde plerumq; euenit ut dum nimis in
surgenti uicia cruciatu cum repugnatis
animu iam iam quasi in lapsum de
spationis inclinant. Couersus quisq;
hanc ipsam sublimitatis uiam quam
sibi ad remediū elegit expauescat et quod
si in summo eductus turbat qui in imo
solidus stabat. ita uero circumfrenti
bus temprationu motibus angustat.
ut recte de eo dici debeat abhominabi
lis et in uita sua panis et aīme eius ci
bus desiderabilis. **R** Sed quod mi
sericors deus probari nos permittit tēp
tationibus non reprobari sicut scriptum
est. Fidelis autem deus qui non patitur
temptari supra id quod potestis sed faci
et cum temptacione etiā puenit ut possi
tis sustinere citius solatiois opus oc
currat et surgentes temprationu stimu
los mitigat impugnantescq; se cogita
tionu motus interna pace tranquillat.
morq; iam immensa de spe celesti leti
cia percipit. dum deuictu malū respicit
quod tolerauit ut iure de hoc temprato li
beratoq; homine dici debeat uidebit fa
cie eius in iubilo et liberabit aīam suā
ut pgeret in interitū. sed uiuēs lucem
videret. his itaq; duabus uiciis id est
persionis et probatiois pmerore leti
ciamq; transactis superest tertia cuius
merore adhuc sustineat et gaudia cose
quant. post persionis namq; certamā
post probatiois erumnā restat adhuc
dura tempratio quod uenire non potest ad
perfecta gaudia libertatis nisi prius de
bitū soluerit humane pdicionis. Couer
sus autem quisq; sibi cautus sollicitusq;
tacite secū considerate non cessat eterni
iudex quod districtus adueniat suūq; ter

minū prospicit et ante seueritatē tan
te iusticie quas rationes uite sue sit posi
tus attendit et si cuncta praua opa quod
intelligere potuit deuicitur uerturus tū
corā districto iudice illa magis que in
seipso non intelligit pmescit. Quis
enim considerate ualeat quanta mala pmo
meta tempore ipsis incōstantibus cogita
tionu motibus perpetravit? **F** Sa
cile est autem opa pueria uirare sed minus
difficile est ab illata cogitacione cor tē
gere et tū scriptū est uer qui cogitatis in
utile. Et rursum. in die illa iudicabit
dominus occulta hominum humana auctē
aīma semel eternitatis statū deserens
ad fluxū tpalitatē delapsa hanc muta
bilitatē alternatiū motuū non quod dū
cadere uolens appetit et dum conat sur
gere cogit multa tolerare. in de quippe
puita ē uer delectata ē. quā pueria habe
ret labore certamē unde non couersa
appetit gaudiū uoluptatis. **S**epe ergo
electis etiā nolentibus in cogitacione sur
ripit quod ipsi solliciti inspiciūt et ante
dei oculos quanti sint reatus attendūt
et cum de omnibus semp districta iudi
cia pmescat tūc tamen lxxlxxmēter
meruūt cum ad soluendū humane cōdi
tionis debitū uenientes districto iudi
cio propinquare se cernunt et sit tanto
minus acrior quanto et tribulatio eter
nauicimior. Ante oculos autem cordis ni
hil tūc trāsuolat de fantasmate cogita
tionis. quod subductis de medio omnibus
se et illū tantūmodo considerat cui ap
propinquat. Crescit pauor uicina re
tributōe iusticie et uer gente solutōe car
nis. quā tomagis districtū iudiciū ias
quē quasi tangit tanto formidat uer
menti? **M** Mandata dei se nūq;
pretermisisse meminerūt. formidantes
tū illa que nesciūt quia uidelicet semet
ipsos diiudicare et cōprehendere oīno
non possunt atq; uer gēte exitu subtiliori
b. j.

terrenū metu. vnde redemptor noster solutoi carnis appropinquās et ad mē batorū suorū spēm factus in agone cepit prolixius orare. Quid em̄ pro se ille cū agonia peret qui in terra positus celestia cū potestate tribuebat sed appropinquate morte nostre mētis in se certamē expressit q̄ vim quandā terroris ac formidinis patim̄ cū p̄ solutoez carnis eterno iudici p̄pinquamus neq̄ em̄ tūc cuiuslibet aīma immerito terre tur q̄n̄ post pusillum hoc inuenit qd̄ in eternū maturare nō pōt. Considerem̄ quippe q̄ viā p̄ntis vite nequaq̄ sine culpa transire potuimus. Consideremus etiam quia nec hoc quidē sine aliquo reatu nostro est qd̄ laudabiliter gessimus si remota pietate iudicemur. Quis em̄ nostrū vitā precedentū patrū valeat vel supari vel asequi. Et tamen dauid ait nō intres in iudicū curseruo tuo: quia nō iustificabit̄ in cōspectu tuo om̄is viuēs. Nihil mihi conscius suz addidit. Sed nō in hoc iustificatus sum iacoby dicit. in multis em̄ offēdimus om̄s Jobānes si dixerim̄ q̄ peccatū nō habemus ipsi nos sed uicimus et veritas in nobis nō est. Quid ḡ faciūt tabule si p̄remiscūt columne aut q̄n̄ virgulta imobilia stabunt si huius pauoris trepidudine etiam cediti q̄ riant. Solutoi ergo carnis appropinquās nō nūq̄m terrorē vindicte etiā iusta aīma turbat̄ cui et si quid trāquillū in hac vita saepe potuit mortis articulo interueniente p̄cutit. Sed q̄ iustorū anime a leuibus quibuscūq̄ cōragiis ipso sepe mortis pauore purgant̄ et eterne retributōis gaudia iam ab ipsa carnis solutoe p̄cipiūt. Plerūq̄ vero p̄templatōe quadā retributōis interne etiā prius q̄ carne expolient̄ hylarescūt et quia dum vetustatis debitū solūūt noui muneris leticia p̄fruūt recte

dicif̄ videbit faciem eius in iubilo vel certe liberabit aīaz suam ne p̄gat in interitū. sed viuens luce videat. iusti itaq̄ anima in iubilo faciem dei cōspicit q̄ tantū d̄ leticia interna p̄spicit vel p̄cipit quantū capevol̄ assumpta vix possit. ibi igif̄ luce vidēs videt q̄ spiritalē oculū in radio interni solis ifigit. ibi lucē et viuens videt om̄i imutabilitate atq̄ vicissitudine et obumbratōe calcaraveritati eternitatis inhxret atq̄ inhxrendo ei quē cernit ad similitudinē incōmutabilitatis assurgit atq̄ ad semetipsam auctoris sui incōuerfibilem spēm dum alias respicit a sumit. que em̄ ad mobilitatē p̄ seipsam lapsa est ad immutabilitatis statum surgit. Igitur lxlii de afflicto quolibet liberatoq̄ homine q̄ primū meroris et amaritudinē et postmodū apte subiūxit hęc om̄ia opatur deus tribu vicibz p̄ singulos videlicet p̄batōis p̄uerfionis et mortis q̄ p̄ hęc tria et duris primū stimulis meroris afficitur et magis postmodū securitatis gaudijs refouet. Et quia electi vniuscuiusq̄ mens tribu vicibus. i. vel labore p̄uerfionis vel p̄batōe temptatiōis vel formidine solutionis atterit̄ atq̄ ipsa attritōe purgata liberat̄. Apte subiūgit̄ vt reuocet animas eoz̄ a corruptōe et illuminet lumine viuentiū. lux quippe morientius est quā corp̄is cernimus oculis. Qui autem huic mūdo viuunt luce morientū tenebre scūt illuminant̄ aut a lumine viuentiū qui respecto tpali lumine ad splēdorē eterne claritatis occurrūt vt ibi viuāt vbi verū lumē sentiēdo videant vbi nō aliud lumen alia vita sed vbi lux vita sit vbi sic nos exterius circūscribat vt interius impleat vt incircūscripta externis circūscribat. Illuminant̄ ḡ in lucē viuentiū quā tanto tēsubtilius p̄spiciēt q̄to nūc ad illā pu.

eius vivant hucusq; Greg. in libro. xx
 iij. mo. vlt. igitur ostendere in aliquo pre
 paucioritate viri Greg. statum incipienti
 um proficentium et perfectorum a materia no
 stra quas tractamus aliqualiter digressi
 sumus. Sed redeamus nunc ad propo
 situm et statum incipientium prout dominus dona
 verit exequamur. Sic enim superius dictum
 est. quod opus deus quos preordinavit ad
 vitam eternam diversis modis ad se vocat
 maxime tamen hoc ipsum per duplicem modum
 corrigere solet aut per flagella correptione
 nis aut per affectum dilectionis. postquam vero
 tales per penitentiam et emendationem vite ad de
 um conversi fuerint diversas impugna
 tiones et labores sustinent. sed sustinere de
 bent patienter quod per transitorium laborem ab
 eterno dolore liberantur. de quo loquitur
 Greg. vi. mo. super illo iob. ipse vulnerat
 et medetur sic dicens. **N** Duobus
 modis dominus omnipotens vulnerat quos vult
 reducere ad salutem. Aliquos enim carnem
 percutit et mentis duriciam suo pavore ca
 lescit. vulnerando ergo ad salutem revo
 cat cum electos suos affligit exterius ut
 interius vivat. Unde per moysen quoque
 loquitur sic dicens. Ego occidam et ego vi
 vere faciam. Occidit enim et vivificat per
 cutit et sanat. Quia idcirco foras fla
 gella admouet ut intus vulnera delicto
 rum curet. Aliquos etiam si flagella exteri
 us cessare videantur intus vulnera affligit.
 quod mentis nostre duriciam suo deside
 rio percutit. sed percussione sanat. Corda
 enim male sana sunt cum nullo dei amore
 fauciantur cum per generationis sue erumnas
 non sentiunt. sed vulnerantur ut sanentur quod
 amoris sui spiculis mentes deus
 insensibiles percutit. mox eas sensibi
 les per ardorem caritatis reddit. Unde
 per sponsam in canticis canticorum dicitur vul
 nera caritate ego sum. Vale enim sana
 aia atque in hoc exilium ceca securitate pro
 strata nec videbit dominum nec videre req

rebat. percussa autem caritatis spiculis vul
 neratur in intimis affectu pietatis. ardet
 desiderio contemplationis et miro modo vivi
 ficatur ex vulnere quod prius mortua iacebat
 in salute estuat. anxietate. etiam videre de
 siderat quem fugiebat. percussio ergo ad
 salutem reducit quod ad securitatem quietis
 intume amoris sui perturbatio reuocatur
Sed fauciata mens cum anxietate in deum
 cepit cum contra mundi huius blandimen
 ta despicit ad supernam patriam per deside
 rium tendit ad temperationem et prorsus
 vertit quicquid amicum prius in seculo bla
 dumque putabat. nam qui peccata ante ama
 re consueverat recte vivente crudeliter in
 pugnat et erectus in deo animus carnis
 sue bella tolerat in qua prius victus fui
 ens delectabiliter iacebat voluptates pri
 sine ad memoriam redeunt et per radicem
 mentem graviter tamen affligunt. Sed dum
 per hoc transitorio labore atterimur a per
 petuo dolore liberamur. hoc Greg. **D**
Quicumque ergo de eterno seculo ad sanctam
 conversionem siue religionem per dei gratiam vo
 caris et conversus fuerit siue per flagellari
 onem siue per dilectionem aut quocumque alio
 modo ut supra pluries premissum est fiet
 firmus in proposito nec propter temptatio
 nem aliquam impugnationem seu adversitatem
 a sancta intentione et avia salubri quam per
 propter peccata sua penitenda et eternam remu
 nerationem resistat assumpsit. Sed virili
 ter cum adiutorio dei istis impedimentis
 resistat. Cum adest gratia dei aut cooperatio
 agat gratiam deo. et studeat hanc conservare
 in se per humilitatem et simplicitatem cordis
Cum desit propter hoc non deficiat sed per ge
 mitum et piis affectum ad deum iterum eam req
 rat donec inveniatur. Cum vero pulsatus fu
 erit per varias tribulationes et temptatio
 nes patienter sustineat. ne propter hoc in
 stabilis efficiatur. sed per patientiam et lon
 gaminitatem ac prequisitionem consiliorum a
 senioribus timentibus deum has impugna
 b. ij.

trōes studeat in seipso mitigare ac etiā enadere qz impossibile est vt deus illū sine psolatōe derelinquat qui facit qd in se est videlicet temptatōibus paciēter resistendo tribulatōes sustinendo. psilia vt dictū est ab alijs querēdo et ī ipsīs psilijs acquirēdo et in his oībus viriliter agendo ac pseuerādo. qz fide lis est deus. vt dicit apłus paulus qui nō patit nos tēptari sup̄a q̄ possum? sed facit cū temptatōe etiāz p̄uentū vt possumus sustinere. Amātes igit ex hoc pseueremus in via et in p̄ceptis dñi nihil hēsitātes et salui erim? Fili?

De impedimētis et temptatōibus qua patiunt incipientes et nouiter conuersi ante ingressus ordinis et tpe probatōis ac etiā de remedijs contra hoc satis clare informatus sum. Nūc igit audire desidero de p̄nia quam subire debēt penitētes et de seculo ad ordinem conuersi. Et primo quid sit penitētia. Capitulum XIII. Pater.

Penitētia quid sit. sc̄ti doctores in suis dictis diffiniunt. in hoc verba primo ambro. sic dicit. **P** P̄nia siue vere penitere est preterita mala plangere et plāgēda itēz nō p̄mittere. Item br̄s greg. penitere est añ acta p̄ctā flere et itēz r̄u flēnda nō p̄mittere. Et beatus aug. dicit. Penitētia vera est penitēda nō admittere et admissa flere. Dicit etiā br̄s bern̄. Verus penitens est semp in labore et dolore. dolet de preteritis. laborat pro futuris cauēdis. Ecce quō sancti patres cōcordāt in vñū asserentes p̄niam esse in dolore p̄peccatorum victorū seu facinorū et de cetero nō admittendorū. Quia qui adhuc agit qd penitet procul dubio penitens non est s̄ irritor. vt dicit ysidorus inanis ē penitētia et infructuosa quo ad salutem

quā sequēs coinquinat culpa. nihil est profunt lamēta si replicent peccata nihil valeremā a malis p̄scere et mala denuo iterare. dicit etiā ambro. hoc est vera p̄nia cessare a p̄ctō vnde vera p̄nia hoc requirit vt homo de p̄ctis p̄missis doleat et post eadē nō admittat. hoc ceteris stat beatus bern̄. sic dicēs. vera siquid p̄nia est sine intermissiōe omni tpe dolere de peccatis sic plāgere vt nūq̄ cōmissa amplius admittat nec volutate nec facto. hoc bern̄. Qui em̄ vere penitet et digne nō iterat lapsum sed a se om̄nē mortis repellat casum. Nam felix ille est vt ait ambro. Qui in animo hoc p̄stituit vt p̄missa deplangat et plangēda amplius nō admittat. hic talis verus penitēs est et veram p̄niam ducens qz hoc qd nequiter p̄petrauit ex animo dolet. et a similibus vicijs et p̄ctis p̄ponit d̄ cetero firmiter abstinere. d̄ hoc ait richardus de sancto victore diffiniens verā p̄niam sic dicens. vera p̄nia est de preterita preuaricatōe dolere cū firmo proposito cōfitendi satisfaciēdi et cū omni cautela cauendi vnde publican⁹ vacat h̄c richar. **Q** Quia ad hoc qd homo bene peniteat quatuor erigunt. Primū qd doleat de peccato. Secundū qd cessat vltērius a peccato. Tertiū qd proponat cessare peccare v̄s in finē vite sue. Quartū qd emēdet benefaciendo. p̄fitendo. et satisfaciendo. **R** Etiam sciendū qd p̄nia p̄m et h̄mologiam dicitur quasi pena reonax. quia omnis p̄nia penalis esse debet. Nunquā etiāz sine interiori vel exteriori pena vel dolore deo satisfacere potest quis p̄ peccatis aut quia punit deus aut punit homo vñd publicanus percussit pectus ne p̄nteretur. nec vnq̄ dimittit peccatum nisi homo p̄ interiorē dolorem cōteratur. nisi em̄ se se cisse doleat quod p̄fitetur veniam non

meretur. Sic igitur patet quid sit penitencia. Tunc videndum est de effectu penitencie siue fructu quem asequuntur penitentes et veram penitencia agentes. **¶** Unde primo sciendum quod omnia peccata siue originalia vt in infantulis siue actualia vt in adultis per sacramentum baptismi cum suscipiuntur non solum quo ad culpam. sed etiam quo ad pena. Sed quia valde paucissimi innocetiam susceperunt in baptismo illibatam custodiunt. nam quasi comunitur post assumptum baptismum homines in diuersa peccata aut consentiendo vel mala opa faciendo labuntur. perpetrato vero peccato innocentia perditur et culpa incurritur per quam ad eterna damnatione obligatur. Ab hac igitur macula et peccati culpa baptismus abluere non potest. quia semel susceptus nec custoditus virtutem tollendi maculas peccatorum non habet. Dominus autem deus noster cuius misericordia super omnia opa eius videns oculo pietatis sue infirmitatem nostram fragilem esse ad peccandum cauendum prouidit nobis ad remedium pro quod post peccata id est naufragium ipsius misericordiam et gratiam obtinere possemus videlicet penitentie medicamentum. penitencia quippe est secunda tabula post naufragium ad quam peccator potest recurrere quod diu est in statu presentis vite quantum quocumque et quocumque diuinam misericordiam voluerit implorare. **¶** Duplex est enim naufragium scilicet peccati originalis et peccati actualis. De primo igitur liberamur per baptismum qui virtutem accipit et efficaciam a tabula crucis christi. **¶** De secundo autem liberamur per tabulam penitentie quam diuina clementia prouidit homini. quia pro peccato actuali non potest

test quis iterum baptisari. de hoc dicitur in quadam omelia sic. per baptismum renascimur et immortalitatis promissa accipimus si post baptismum nos a peccatis obseruamus. nam si post baptismum in peccatum prolabimur sine quo impossibile est fragilitati consistere non ad immortalitatem. iterum per baptismum possumus reformari sed per fontem lacrimarum per penitentiam et confessionem eandem possumus adipisci immortalitatem per gratiam et misericordiam dei. Ad mundiciam igitur quam consecutus est per baptismum conseruanda et ad penitentiam si postmodum lapsus fuerit agenda. beatus Augustinus sic loquitur dicens. habete tunicam mundas sicut accepistis de baptismo nullus eam maculet moribus malis seruate quod accepistis. Qui vero polluerit restituet istas lacrimis munda et a malis se separet. confessionem celebret et correcta vita iam non redeat ad vomitum sicut canis. **¶** Nec dicit Augustinus. Et notandum quod baptismus spiritualis in vera penitencia et cordis contritione ac in effluentis lacrimarum attestacione consistit quia sicut baptismus sacramentale ex aqua et spiritu sancto habet vim regenerationis sic baptismus spirituale ex aqua lacrimarum et spiritu contritionis consequitur efficaciam et virtutem. **¶** Hoc baptismum vocat Hieronymus secundam tabulam quam post naufragium deus peccatoribus misericorditer ordinatur et cum ad primum baptismum nobis peccantibus redire non licet in huius baptismi lauacro commissis crimina abluens. quia ipsa penitencia reformat ipsum baptismum per peccatum violatum. **¶** Hoc testatur beatus iohannes abbas monte synai in tractatu de xxx gradibus ira dicens. Prima est reuocatio baptismatis. prima est pactio ad deum. **¶** b. iiij.

secunde vite p̄ma est indefinēs desperatio
 corporalis consolationis. p̄ma est
 recociliatio domini p̄ bonam opatōez
 penitentia est p̄ scientie emundatio hęc
 iohānes abbas. vñd̄ p̄fundant̄ hī qui
 dicunt post baptisina peccata perpetra
 ta p̄ penitentiā nō posse deleri. De qui
 bus dicit iuxophilus. Lacrimę petrū
 christo p̄ p̄miam adduxerunt cōfundā
 tur itaq̄ nouaciani qui dicunt q̄ qui
 post susceptionē baptisimatis peccave
 rit nō suscipit a deo vt sibi delictū res
 mittatur. Ecce petrus qui et corpus cri
 sti sumpsit et sanguinem p̄ p̄miaz est res
 ceptus. Etenim sanctorū defectus ideo
 scripti sunt. vt et nos si p̄ incautelaz ce
 ciderimus recursum habeamus p̄ eoz
 exempla ad christum et speremus p̄ pe
 nitentiam subleuari. hęc iuxophilus.
X Ineffabilis quippe pietas di
 peccatoribus post gratiaz baptismi in pec
 cata cadentibus aliam gr̄am videlicet
 remedium p̄m̄e misericōiter prouidit p̄
 quam possit post lapsum baptismi. ite
 rum veniam et misericordiaz inuenire.
 De q̄ gratia dicit abbas ysaac in quo
 dam sermone siue tractatu. Gratia p̄
 gratiam data est hominibus in p̄m̄a.
 Penitentia em̄ est porta peccatorū que
 apta est p̄sequentibus eam. p̄ hanc por
 tam intramus ad diuinam misericōiam
 et absq̄ introitu isto nō inuenimus mi
 sericordiam. q̄ omēs peccauerūt iux
 ta diuinam scripturam iustificati gra
 tia p̄ gratiam ipsius dei. P̄m̄a est gra
 tia secunda et oritur in corde ex fide et
 timore. Timor autem est baculus sp̄i
 ritualis gubernans nos quousq̄ p̄ue
 niamus ad paradysum spiritualiū bono
 rum et cū ibi applicauerimus dimittit
 nos et reuertitur. Paradysus est chari
 tas dei in qua est delectatio cūctarū be
 aritudinum. et sic sicut impossibile est
 transmeare magnū mare sine nauī sic

non pōt aliquis sine timore ad carita
 tem transmeare. Cum nauī ergo p̄m̄e
 transferare possumus habentes remi
 gatores timoris q̄ si hī non gubernāt
 nauem hanc p̄m̄e cum qua transimus
 mare huius mundi ad deū submergi
 mur in mari. Penitentia est nauis. ti
 mor gubernator. charitas portus diui
 nus. Facit ergo timor nos sedere in
 nauī p̄m̄e et transfert nos mare mundi
 feridum et ad portum diuinū qui por
 tus ducit nos ad quaz respiciūt omēs
 qui laborēt et tribulantur in p̄m̄a. Cū
 q̄ p̄uenimus ad charitatē p̄uenimus
 ad deū vt vita nostra p̄ficiatur. hęc ab
 bas ysaac. Hanc igitur gratiā videli
 cet remedium p̄m̄e vnusquisq̄ pecca
 tor qui prolapsus est in scelera necesse
 est vt a deo si suorum criminū veniam
 a domino obtinere desiderat. De talibz
 ad deū post peccata cōmissa redeuntibz
 ad p̄m̄am beatus grego. xxvii. mo
 raliū sic dicit. Sepe cōtingit vt pleri
 q̄ deū delectant vt vite sue tpa carnali
 bus delectatiōibus expendant. sed ta
 mē supra gratia respecti in extremis
 suis ad deum redeūt que sint eterna iu
 dicia cognoscunt cuncta que egisse se
 p̄uerse meminerint fletibz puniant ar
 q̄ hęc eadem insequi rectis opibus oñ
 dunt quibus subsequente iusticia pro
 fecto totum dimittitur quod ante de
 liquerunt quia graui luctu afficit eadē
 gratia que post facinora mentē repel
 let. nam male gesta ad memoriā redu
 cit sibiq̄ hominem q̄ sit iuste damnan
 dus ostendit vnde fit vt pctm̄ omē qd̄
 se egisse remiscitur quotidianis fletibz
 insequatur et quo magis valet qd̄
 iustum est cernere eo ardētius appetit
 iniustū se gemitibus punire. Que cum
 dñs illustrando p̄pleuerit eius vitam
 proculdubio in lamentū vertit atq̄ illu
 miniat mētē quo magis eterna supplē

cia infinnat eo hanc dicitur de trāfacta
nequitia gemitibus fatigat et tolet ho
mo q̄ fuit peccator. qz bonum incipit
iam quod nō fuit. odit qualē fuisse se
meminit amat qualem se esse debuisse
agnoscit et solam iam p̄ne amaritudi
nē diligit. quia caute p̄siderat in quā
tis voluptatibz sua delectatoine pecca
uit. Bene ergo p̄ helui: dicit post eū ru
gitus et sonitus. quia cū mētem deus
ingredīē p̄stat proculdubio qz mox pe
nitentie gemitus sequatur vt ei iam sa
lubriter flere libeat qui prius de iniqui
tatibus flendis iocūditate gaudebat
Et quo vberius culpa fletur eo altior
cognitio veritatis attingitur. qz ad vi
dendū internū lumen polluta dudum
cōscientia lacrimis baptisata renoua
tur. hxc grego. **A**manda ergo et deside
randa ab omnibus est virtus p̄ne que
nō solum abstergit facinora verū etiā
p̄solatōnem in gratiā sancti spiritus
penitentibus et lugentibus solet impe
trare. Testatur hoc quidam doctor sic
dicens Qui vere penitet et veraciter do
let de pctis absqz mora indulgentiam
accipiet et quanto quis frequētius quā
roqz vehementius de suo reatu interno
dolore afficitur. tanto certior tantoqz
securior de indulgentie venia efficitur
inde est q̄ aiā p̄ne lacrimis afflictā
tam frequenter quāz libenter p̄solatur
spiritu sanctus illā frequenter visitat.
et illam libenter p̄fortat et ad venie fidu
ciam plene reformat quāz sua scelera
flendo damnare et damnando flere cō
siderat. incipit namqz extunc quedāz
familiaritas inter deum et aiā fieri et
ex eius aduentu nō tantum iam. conso
lari p̄mo aliquotiens quodam inestā
bili gaudio repleri. **S**ed ad hxc quis
p̄doneus p̄fecto verus penitens et cō
fitens post baptisnū cū nullum aliud
nobis cōstitutū remediū est q̄ penitēs

cie et cōfessionis. hxc ille **P**atet igitur
ex p̄cedis satis clare quō baptisimus
p̄ peccatum violatus p̄ penitentiam re
formatur. **Filius.**

Pero etiam de hoc informari vt
omnia peccata qualitercūqz com
missa possint p̄p̄iam deleri vel si est a
liquod peccatum tam grande qd̄ care
at indulgentia aut remissione.

Capitulu. XIII. Pater. A

Sire debes qd̄
omnia peccata p̄p̄iam deleri
possunt fm aug. Qui sic dicit. non est
quicquā in criminibus qd̄ non peni
tudine deleatur excepta tamen despe
ratione que facit despare de dei miserī
cordia et obstinatōne que obdurat cor
ad penitendū. hxc em̄ duo scilicet despe
ratio et impenitentia carent venia **B**
De desperatione dicit ysidor. Nulla
esse tam magna culpa que nō habet ve
niam solū desperationis crimen est qd̄
non habet venia nec mereri potest. **E**t
beatus augu. Peccatum desperatiōis
vera mors est. Dicit beatus hieroni
mus de penitentia. **N**ihil tam
repugnat deo q̄ cor impenitens solum
crimen est qd̄ veniā non habet. hxc hie
ronimus **I**sta igit̄ duo solū modo vide
licet desperatio et obstinatio siue impe
nitentia iuxta sn̄iam sanctorum docto
rū vt dictum est. veniam nō merentur.
Eteravero omnia peccata quibz enoz
mia p̄p̄iam delentur. Testatur hoc be
atus augu. sic dicens quecūqz necessi
tas cogat ad p̄niam nec quantitas cri
minis nec breuitas temporis nec v̄tre
enozmitas nec hore extremitas si pur
ra fuerit et voluntatū mutatio excludit
a venia. sed in amplissimos sinus suos
mater charitas reuerentes recipit. p̄
digos et velit nolit nouatus hereticus.
semper penitentes suscipit deus. hxc
b. iij.

augu. Confolentur ergo crisi fideles de tanta pietate dei et nullus licet in multa peccata et enormia lapsus fuerit de diuina misericordia desperet quia eius pietas excedit omnium viciorum et peccatorum quantitatem et numerositatem. nam omnia peccata ab origine mundi commissa diuine misericordie propata sunt quasi vna gutta aque respectu totius maris. quod probat beatus bernardus in quadam auctoritate sic dicens. Excedit pietas ihesu christi in quantum quantitatem seu numerositatem.

S Item dicit **S**eres profusa. **S**eres monstruosa peccatorum desperantius de dei misericordia cum omnia peccata originalia siue venialia et mortalia ab origine mundi commissa diuine misericordie coparata sint quasi vna gutta aque contra pelagus totius maris. hxc bernardus. Nullus igitur peccator audiens de dei pietate diffidat. si tamen per penitentiam conuertitur ad dominum. quia bonitas eius superat omnem malitiam delictorum. De hoc per originem sic dicitur. Nihil desperandum est in illis qui pungunt et qui conuertuntur ad dominum. non superat enim bonitatem dei malitia delictorum. unde si peccator fuisti. tantum si puerus es et desisti a peccato iam sanctus appellaris. hxc origenes unde si quis est propter sua flagitia in desperatione positus redeat per penitentiam ad dominum nihil hesitans quia etiam desperatos si ex toto corde conuersi fuerint. in gremium sue pietatis letanter suscipit christus. De hoc dicit ysidorus. **S**epe dyabolus eos quos conuertit ad penitentiam aspiciet immunitate scelerum percussus ad desperationem perducit subtracta spe venie trahat in diffidentiam quos non potuit retinere perseuerantes in culpa. **S**ed penitens prouidere debet callidas contra se hostis infidias sicque dei iusticiam metuat tamen quauis in magnis sceleribus de misericordia et

confidat. Amplius igitur letetur de desperata et aliquando conuersa quia de ea que nunquam extitit peritura: nullus ergo desperare debet de venia etiam si circa finem vite ad penitentiam reuertatur. hxc ysidorus. **I**tem de magna pietate dei quam frequenter peccatoribus exhibet. dicit beatus gregorius. **S** ineffabilia viscera pietatis dei culpas insequitur. et tamen peccatos protegit. iratus se indicat et tamen ab hostibus defendit cum ipsis non eraret vinceret. et tamen cum ipsis erat ne ab hostibus periret mater percutit delinquentem puerum. et tamen prohibet si eum videt ire in precipitium. hxc gregorius. **H**ec ergo omnia premissa tante pietatis beneficia debent vnusquisque peccator ex medullis cordis attendere et confidenter de venia peccatorum suorum presumere. sic tamen presumat quantum a peccatis contra deum commiserit per penitentiam se purgare studeat. De hoc dicit cyprianus sic. **Q**uisque penitens debet de venia peccatorum presumere non quia tamen cesset se purgare de culpa. **S**ic debet confidere se esse in dextera dei et caueat illius sinistra feriri. hxc cyprianus. **G**audiant ergo omnes peccatores audientes tantam pietatem et bonitatem esse in visceribus dei nostri. et nullus negligat tante misericordie finem. **E**t si quis est iuuenis et non est prolapsus in maiora crimina conuertatur ad dominum et maiorem gratiam ab ipso consequatur quia multum vtile est de oculo carum a iuuentute et in iuuentute et sanitate peccati confiteri et penitere. **E**st enim vtile propter multa. primo quia quando mutatur conuersio in iuuentute est grata et sanctificata tanquam primicie etatis et vite nofite domino. **S**z illud tamen. **iiij.** Bonum est viro cum portauerit iugum domini ab adulescentia sua. **S**ecunda quia facilius et expedita quia talem conuersio

nem minus impedit precedens peccā
di consuetudo et peccatorum multitu-
do et dō preteritis multa et onerosa satisf-
actio et venie desperatio. nam quanto
minus quis peccauerit tanto citius p-
suis excessibus satisfacere potest deo et
devenia gaudere. **Tercia** quia secura ē
et multiplicat merita. mens enim que
non est onerata grauibus peccatis fre-
quenter est in gaudio. nam ubi bona cō-
scientia et secura mens tibi est quasi in-
ge cōuinū. **Quarto** quia virtutes con-
gregate in iuuentute semio cōfectos so-
lent consolari et letantes facere. quod
probat iohannes abbas in tractatu de
xx. gradibus sic dicens. da prompte
labores iuuenturis iesu christo. et gau-
debis in semio sup diuitias impassibi-
litate. in iuuentute em congregate se-
nio cōfectos solantur et nutriunt la-
bozemus iuuenes frequenter curramus
vigilanter. quia mors est incerta vere
malignos et crudeles dolosos astutos
potentes et non dormientes immateri-
ales et inuisibiles inimicos habemus
in manibus ignem tenentes et templū
domini dei iesu christi cōburere cupi-
entes et nitentes p flāmam que est in
eis. **Tullus** ergo iuuenis existens ini-
micos suos demones recipiat dicētes
Ne conteras carnem tuam et corpus
tuum ut nō laboribus et infirmitatibz
concedas. **Ixc** iohannes abbas. **S**
Et sic habemus quō valde salubre sit
in puericia et in etate iuuenili deo adhe-
tere per pfectam conuersationem. **S**i
quivero in adolescētia sua et iam in ad-
ulta etate peccā et facinora graua lapsi
fuerint anteqz per longum vsu et cō-
suetudinem ipaviciavemiant et menre
in nequicia indurent. necesse est ut fes-
tinent quantotius ad remedium pme
per quam possint obtinere a deo grati-
am venie et messe. tales namqz nōnūqz

postqz cōuertuntur ad deum p penitē-
tiam tanto fortioza acta pagunt quan-
to maiora peccata contra suum condi-
torē cōmiserunt. de talibus peccatori-
bus et alijs in statu innocentie ad deū
vocatis et conuersis beatus **Gregori-**
xviiij moē. sic dicit. **P**ensandum est qz
occulto psilio omnipotens deus quos
dā ab ipsis exordijs suis innocentes
custodiat et vsqz ad virtutum summa p-
uehit ut etate crescente simul in eis p-
ficiat et annozz numerus alios nume-
rositas et celsitudo meritorum. alios
vero in exordijs suis deserens scaturī-
entibus vicijs ire per abrupta pmittit
plerumqz tamen eos respicit et ad se-
quendum se sancti amoris igne succē-
dit atqz inolitas in eozū cordibus pru-
rigines viciozum vertit in feruorem
rum et eo magis ignescunt ad deside-
rium requirendū pietatis dei quo ma-
gis erubescunt memoriā iniquitatis
sue sic sepe cōtingit ut in pugne certa-
mine miles ante ducis sui oculos con-
stiturus hostili virtute turpiter cedit et
enoimter prebens terga feriat qui
tamen hoc ipsum quod turpiter gessit
erubescens ante ducis sui oculos ma-
iores ex ipsa verecūdia vires sumit tā-
toqz fortioza postea exercet quanto sa-
ragit. ut pntem gloriā virtutis pera-
gat et preteritam ignominiam debili-
tatis tergat. **S**ic igit nōnunqz quidā
in dei pūcio ex antea acta acius debili-
tate roborantur eosqz ad custodiendā
mandata et futurozū trahit desiderū
et impellit memoria preteritorum ut
hinc ad futura amor puocet illinc de-
steritis verecūdia instiget. **Ixc** greg.
Sunt sunt nōnulli qui nec ī pueri-
cia nec ī adolescētia vel iuēture a ma-
licia sua vel mala vita ad deū se cōuer-
tere studēt dicentes in cordibus suis
quam diu iuuit etas iuuenilis fruamur

voluptatibus et desiderijs et postquam senes-
erimus de malis factis nostris penitentiam
agemus quorum stulticia abbas effrem
in vñ. omel. sua sic commemorat dicens
Quando te obnoxium pro peccatum senes-
eris ad penitentiam conuerti non veredudaris
seu confundari. quia qui hic penituerit in
nouissimo non penitebit. clementer enim
dominus ad penitentiam profugientes suscipit
ne in misericordia domini fretus peccatis
peccata adhaerens. ne velis dicere vige-
ras mea. carnis concupiscentiam exerce-
bo et postremo in senectute malorum me-
orum penitudinem geram pius namque
est dominus et multum misericors nec ultra
facinorum meorum memorabit. summa
namque est stulticia hec in mente percipi-
re. quis enim nouit horam siue diem exi-
tus sui. non enim omnes in senectute hac
luce priuant. sed in diuersis etatibus
de hoc mundo migrant et in quibus ac-
tibus vocabitur homo in eisdem neces-
se est eum reddere rationem. nemo enim
in inferno confitebitur domino. sed tu nec
cuncteris ad penitentiam conuerti semp-
ante oculos tuos versetur ultimus die-
es. Cum enim diluculo surrexeris ad
respice ambigas puenire et cum in le-
cto ad quiescendum membra posueris
noli considerare de lucis aduentu et facili-
us te poteris refrenare ab omnibus. hec
abbas effrem. Videmus igitur per predi-
cta quod valde stultum sit talia in mente con-
cipere. et in tali insensata cogitatione
perseuerare. quia multum infelix est qui
iuventutem suam in vicijs consumit. dy-
abolo seruiendo et postea senectutem su-
am vult offerre christo. Teste beato ber-
nar. qui dicit. Infelix est qui florere iu-
uentutis sue offert diabolo. et fecem se-
nectutis sue christo. hec bern. Tales ergo
qui sic ad penitudinem senectutis tem-
pus expectant. multum timere debent ne
dum sperant a deo misericordiam incidunt

in eius iudicium. De hoc dicit beatus
greg. Satis alienus est a fide qui ad a-
gendam penitentiam tempus senectutis
expectat. metuendum ei est ne dum spe-
rat misericordiam incidat in iudicium. hec
grego. Ecce patet quod valde incautum sit
differre penitentiam et emendationem vi-
te usque ad etatem senilem. Sed quod
est adhuc grauius multi ipsam penite-
tiam differunt usque ad extremam horam
mortis quod multum est periculosum. De
quo dicit beatus greg. in registro Qui
penitentiam differat ad horam sui obitus
estimo quod a merito penitentiae eternali-
ter maneat alienus. nam secundum aug. Pe-
nitentia sera raro est vera. Quomodo enim
quis potest penitentiam agere dolore in-
firmitatis pregrauatus ac in extremis
vite finibus constitutus. aut quomodo potest
penitentiam agere qui opera nulla satisf-
actionis iam exercere valet unde pe-
nitentia que ab infirmo seu moriente
petitur. timendum est ne ipsa moriatur.
De periculosa hac in extremis peniten-
tia dicit beatus aug. in quodam ser-
mone sic. Parum est peccatorem penite-
re nisi penitentiam peregerit. ad emen-
danda enim crimina vox penitentiae
tantum non sufficit. nam in satisfactioe in-
gentium peccatorum non verba sed etiam opera que-
runt. Datur etiam quidem in extremis pe-
nitentia et non potest negari sed aucto-
res esse non possumus quod qui sic peccat
rit mereat absolui. Quomodo enim agit pe-
nitentiam lassus. Quomodo agit penitentiam
in extremis finibus vite constitutus.
Quomodo penitentiam agere valeat qui iam
nulla opera satisfactiois per se operari
potest et ideo penitentia que ab infirmo
petitur infirma est penitentia que a
mortuo petitur. tantum timeo ne ipse
sa moriatur. Et ideo dilectissimi qui
cumque vult inuenire misericordiam dei
sanus agat penitentiam in hoc seculo

ut sanus esse valeat in futuro. Hec aug.
 Videmus igitur ex dictis quod periculosum
 sit differre usque ad extremam horam mor-
 tis penam iam egrotus quisque circum-
 datus infirmitatis dolore vix cogitare
 valz aliud quam quod sentit. quia tota mens
 eius versatur ibi ubi vis est doloris et
 si penitet ex dolore penitet. non ex timo-
 re quod valde displicet deo. **¶** De
 hoc dicit beatus hieronimus sic. Age pe-
 nitentiam dum sanus es dum peccare po-
 tes ut ex amore non ex timore videaris
 penitere et peccata relinquere non ipsa
 te quia si egrotas quomodo scis quare
 peniteas vix aliud cogitare potes quam quod
 sentis. illuc enim rapitur tota intentio
 mentis ubi est vis doloris. Hec hiero.
 Valde igitur salubre est ut homo penam
 agat adhuc incolimus an quam veniat hor-
 ra mortis. ne dum cum potest penitere
 noluerit et cum tarde voluerit omnino non
 possit et qui praeveniundo penam prius
 movult agere in mortis articulo huius
 est valde dubia remissio. Quod tangit
 est valde in tractatu de summo bono.
 yfidorus in tractatu de summo bono.
 sic dicens quis quisque sit peccator im-
 pius si ad penam convertat consequi
 possit veniam credidit. nullus enim de dei bo-
 mitate dubitet. sed sola accipientium pra-
 vitas conferre sibi indulgentiam abne-
 get in hac vita tantumdem penam latet li-
 betas post mortem nullam esse correctio-
 nis licentiam. Unde per prophetam dicitur
 date inquit domino de vestro gloriaz
 id est antequam mors eterna preveniat in
 hac vita dum estis deum per penam glo-
 rificate adhuc in seculo penam agentibus
 et operantibus dei misericordia subvenit
 in futuro autem iam non operamur sed ra-
 tionem operum nostrorum ponimus. per id
 deteriorantur plerumque iniqui qui per
 patientiam dei spacium accipiunt emen-
 dandi quam illi moraviendi non videntur
 ad penam. sed ad peccandi usurpantur.

audaciam. A malo autem in deterius
 vadit qui tunc sibi ad penitendum indul-
 to ad libertatem pravi operis utitur.
 Festinare debet unusquisque ad deum dum
 potest ne dum si potest noluerit. cum tar-
 de voluerit omnino non possit. proinde
 propheta ait. Querite dominum dum
 inveniri potest invocare eum dum pro-
 pe est. Et ubi inveniri potest nisi in hac
 vita in qua etiam et prope est omnibus in-
 vocantibus eum. nam tunc longe est
 quando dixerit. ite in ignem eternum.
 Notandum enim non videtur et prope non erit
 quia et videri poterit et non poterit in-
 veniri. Sed quando quis peccare po-
 test penitere et vitam suam vivens ab
 omni crimine corrigit non dubium quod ad
 eternam transeat requiem. Quis autem
 praeveniundo penitentiam in mortis ar-
 ticulo agit sicut eius damnatio incer-
 ta est sicut remissio dubia. Qui ergo
 cupit certus esse in morte de indulgen-
 tia. sanus penitet sanusque peccata fa-
 ctiora desinat. Et alius cum tamen qua-
 vis per penitentiam propiciatio sit pec-
 catorum sine metu tamen non debet esse
 homo. quia penitentiae satisfactio divi-
 no tantum propensatur iudicio non hu-
 mano. proinde quia miseratio dei oc-
 culta est. sine intermissione flere neces-
 se est. neque enim unquam oportet penitentem
 habere de peccato securitatem. nam secu-
 ritas negligentiam per negligentiam ante
 sepe ad vicia transacta reducit. Hec yfi-
 do. **R.** Sciendum tamen quod opus dei etiam
 et simili etate constitutos non deserit si ad
 ipsum veraciter per penam conversi fuerint.
 nam tales beatus gregorius in vna omel. ad
 penitendum hortatur sic. Qui vigilare in
 seculis vigilia noluit terciis vigiliis reme-
 dia non amittat quod in invectura ad vias
 vite si vigilabat satis in tenebris resipi-
 scat. Sepe enim in extrema est positi neci-
 tate perperam visitante se gratia dei et illa

que male gesserunt p[ro]flatus diluunt a[e] p[ro] bona opa ut p[ro]valent deum placat[ur] restituent quibus misericorditer ignoscitur quod deliquerunt. De talibus dicit ysidorus i[n] libro de summo bono sic m[er]iti supra gratia respectu in extremis ad deum reuertuntur p[ro] p[ro]p[ri]as et que cu[m]q[ue] male gesserunt quotidianis fletibus purgant atq[ue] in bonis opibus male gesta commutant quibus iuste totu[m] quod deliquerant ignoscitur. quia ip[s]i quod male gesserunt penitendo cognoscunt. h[ec] ysidorus. Sed adhuc sciendum q[uo]d omnipotens deus etia[m] circa finem vite peccatozem non respuit. si tamen veraciter penituerit. nam s[an]cti augustinu[m] nulla penitentia est sera dummodo sit vera. Dicit etia[m] ysidorus no[n] dubitamus circa finem etia[m] iustificari ho[m]inem p[ro] p[ro]p[ri]e compunctionem si bona est in extremis compunctio et conuersio. multo melio[r] tamen est ante fines ut ab hac vita securus transeat. h[ec] ysidorus. Sed quia homo p[ro] certo scire non potest vtru[m] bona[m] et veram co[m]punctio[n]em in extremis habere valeat p[ro] qua[m] possit veniam suorum delictorum obtinere ac dei misericordiam inuenire et etia[m] dubiu[m] sit et incertu[m] vtru[m] hi qui in peccatis multis sunt et differunt p[ro]p[ri]am vsq[ue] ad horam mortis cu[m] queru[n]t absolui a sacerdote sic absoluantur i[n] deo valde necessariu[m] est qui securus vult esse de venia ut no[n] differat p[ro]p[ri]am vsq[ue] ad semel etatem vel quod peius est vsq[ue] ad articulum mortis. Sed in iuuenili etate vnusquisq[ue] et cu[m] sanus potest peccata sua pe[n]iteat peccata et iuste viuat q[uo]d si sic fecerit proculdubio et gratiam a domino obtinebit. De hoc tractat beatus augustinus. sic dicens. Si quis postus i[n] vltima necessitate voluerit accipere p[ro]p[ri]am fateor vobis non illi negamus quod petit. sed si securus hinc exierit

ego nescio. penitentiam dare possim? securitat[er] vero non. nu[m]quid dico dam nabitur. sed nec dico liberatur. **U**is ergo a dubio liberari age p[ro]p[ri]am dum sanus es. si sic egeris penitentiā ego dico tibi quia securus es quia p[ro]p[ri]am egisti eo tempore quando peccare potuisti. **S**i vis ergo agere penitentiā quando iam peccare no[n] potes peccata te dimiserunt non tu illa. **I**tem due res sunt. aut ignoscitur tibi: aut non ignoscitur tibi. quoru[m] tibi futurū sit. nescio ergo tene certum. dimitte incertum. h[ec] augustinus. **C**ernentes igitur tam magnū bonu[m] et tam copiosu[m] fructu[m] esse i[n] virtute penitentie nullus negligat salutē anime sue sed vnusquisq[ue] qui se sentit grauatu[m] peccati onere currat ad remediū penitentie. p[ro]p[ri]am enim soluitur homo a peccato restituit[ur] ecclesie: reco[n]ciliatur christo: donis spiritualib[us] ditatur. de filio dyaboli efficitur filius dei paradisu[m] aperitur. h[ec] est que angelos iustificat. ip[s]ios iustificat amissa bona reuocat. penam eternā vitat ad quam appetendā sacra scriptura nos inuitat dicente augustinus. **S**imp[er]is auctoritas scripture et omnibus bonorum et beatorum via[m] ostendere conatur q[uo]d sit appetenda penitentiā que languores sanat febratos m[un]dat. mortuos suscitatur. vicia fugat. virtutes adornat. mētem roborat. omnia bona confert. et ad susceptiōnes christi preparat humana peccata. **D**ec augustinus. De virtute etia[m] penitentie et eius commendatione iohannes crisostomus i[n] quodam sermone sic dicit. **P**enitentiā que peccata deo miserante remittit et paradisu[m] referat que contritum sanat homines que tristitiam exylarant vitam de interitu reuocat fiduciam reformat gratiamq[ue] abundantiozem refundit. **P**enitentiā quid de tereferam. omnia ligata tu

foluis omnia soluta tu seruas omnia ad
 uersa tu mitigas omnia contrita tu sa
 nas oia desperata tu aimas. **O** mira
 pnia rutilantior auro splendidior sol
 le quam non vincit peccatum nec defec
 tio superat nec desperatio delet pnia res
 spuit auariciam horret luxuriam fugit
 furorem firmat amorem calcit supbiaz
 liguam prinet componit mores odit ma
 liciam. excludit inuidiam. **P**erfecta
 pnia cor mundat. animas sanctificat co
 git peccatorem omnia libenter sustinere
 pnia cor mundat. animas sanctificat
 ad suscipiendum deum interiora prepa
 rat naturalia reparat gratuita recupe
 rat. deo recociliat. angelos letificat de
 mones fugat carnem domat spiritum
 roborat celum impetrat. **H**ec cris. **E**c
 ce quante sunt in pnia efficacite sine
 tutes et quanta bona confert his qui ag
 greduntur et assumunt eam unde quilibz
 peccator qui desiderat a peccatis absolui
 et saluari non negligat eam. **S**i quis
 iuuenis est pueratur ad dominum et penite
 tiam non differat usque ad senilem etate
 ut securior possit esse terrena peccatorum
 et gloria celestis patrie. **S**i quis vero
 senex est et penam distulit ex sua negli
 gentia et incuria usque ad senectutis eta
 tem tamen desperare non debet sed agat
 penam eo feruētius et diligentius quo
 diuicius se conspiciat in via uiciosa et sor
 dida iacuisse. nullus uero differat ex p
 positio usque ad horam mortis penam p
 preter picula et dubia salutis emranda
 superius per sanctos doctores sufficien
 ter expressa. **F**ilius.

De pnia et eius effectibus ac utilita
 tate sufficienter instructus sum.
 nunc igitur de gradibus siue pribus pe
 nitentie et alijs eius circumstantijs cu
 pio edoceri.

Capitulum. XV. Pater. I

Antequam pro

cedatur ad explanationem pen
 nitentie et eius partium. Sciendum quod
 omnipotens deus propter transgressi
 onem suorum preceptorum et peccati ma
 culas odio habet omnes peccatores sed
 misericordiam prestat peccando peniten
 tibus testante sapiente. **E**ccl. xij. qui de
 Altissimus odio habet peccatores et mis
 rus est penitentibus. **S**i igitur non vis
 odiri a deo displiceat tibi iniquitas et
 odi peccatum et eris deo amicus. quia hoc
 odis quod ille odit nec hoc tantum sufficit
 ut displiceat peccata. sed necesse est ut p
 peccatis sceleribus penam subsequatur.
 quia peccata impunita esse non possunt.
De hoc dicit beatus aug. in glo. super
 psal. sic. **A**udis quia deus odit iniquita
 tatem et times si odit iniquitatem nun
 quid te sed in te est iniquitas odit illam
 deus oderis et tu. eris enim deo amicus
 si odisti quod odit. **D**ispliceat ergo in te
 ipso tibi iniquitas tua. puniaturus est et
 peccatum malorum deus. preueni illum. non
 vis ut ipse puniat. tu puni. differ ma
 nam a peccatis. tu noli differre conuertere te
 ad puniendum peccata. quia peccata impuni
 ta esse non possunt. punienda ergo erunt
 aut a te aut ab ipso tu puni et agnosce
 ut ignoscat. **E**t quid misericordius est
 deo qui tantum peccat peccatoribus et qui in
 omnibus conuersis ad se non curat preter
 ita. **H**ec aug. **P**er hec dicta colligere
 possumus quod non sufficiat homini post
 peccata ad deum conuertere a malis actibus
 abstinere et vitam in melius mutare nisi
 si etiam domino per penitentiam dolo
 rem pro suis excessibus studeat satisfac
 cere. testante eodem beato augustino.
 qui sic dicit. ad agenda penitentiam non
 sufficit uita in melius conuertere et a ma
 lis actibus recedere nisi et de his que fa
 cta sunt satisfacias domino per penitentiam dolo
 rem

humilitatis gemitus per contriti cor
bis sacrificiū coopāribus elemosinis
ad proximū Augustinus p̄dica dicit
hoc idem br̄s greg. testat sic dicens.
Admonēdi sunt qui pctā admīssa de-
serūt. nec tñ plangūt ne iam relaxataf
estimēt culpas q̄s ⁊ si agendo nō mul-
tiplicāt. nullis tñ fletibus mundant.
neq; enim debitoꝝ absolutus est q̄ alia
nō multiplicat nisi illa quib; se ligau-
erat soluat itaq; cū deo delinquimus ne
quaq; satisfacimus si ab iniquitate ces-
samus nisi voluptates q̄s dileximus
ecōtrario oppositis lamētis insequam̄
hoc greg. **N**ecessariū igit̄ est valde vni-
cuiq; pctōri vt p̄missa delicta p̄ p̄m̄as
in se puniat atq; deleat. q; ipsa pecca-
ta vt p̄dictū est impunita esse nō pos-
sunt. ⁊ iō qui non vult a deo puniri p̄
se peniteat. puniat p̄m̄as agēdo. de hoc
dicit br̄s greg. ix. moē. sup iob. **S**ci-
ens q; nō p̄ceres delinquentibus sic se
delinquenti non p̄citur quis ab eterna
morte eripit. cū a delicto mundus ne-
mo reperit. **S**i penitenti p̄citur q; delin-
quenti nō p̄citur delicta plangimus neq;
q̄ iam delinquentes sumus. **S**ed quid est
q; petrus negans respicit ⁊ redempto-
ris negati respectu ad lacrimas vocat̄
Quid q; paulus cū redēptōris nomē
in terra conaret̄ extinguere eius verba
de celo meruit audire. sed tñ culpa in
vtrōq; punita. q; ⁊ de petro scriptum
est. **R**ecordatus petrus vbi iesu egres-
sus foras fleuit amare ⁊ paulo veritas
dicit. **E**go oñdam illi quantū oportet
at pro noīe meo pati. **D**elinquenti em̄
nequaq; p̄citur quia delictū sine vltione
nō deserit. aut em̄ ipse homo hoc in se
penitens punit. aut hoc dñs hoīem vin-
dicās p̄citur. nequaq; igit̄ peccato p̄ci-
tur. quia nequaq; sine vindicta relaxa-
tur. **S**ic dauid post cōfessionem audire
meruit dñs transtulit peccatū tuum ⁊

multis post cruciatibus afflictus reatus
culpe quā p̄petrauerat exoluit. **A**b elec-
tis ei suis iniquitatū maculas studeat
tpali afflictione tergere q̄s in eis non
vult imp̄petuū videre. hoc greg. **S**alu-
bre ergo est homini multū vt pctā qua
litercūq; p̄tracta siue maiora siue mi-
nora p̄ afflictionē p̄m̄e studeat abster-
gere atq; deletere quia nec memoria pec-
cata impunita erūt si non fuerint p̄ pe-
nitentiā deleta. testatur hoc br̄s aug.
sic dicens. **P**eccata siue pua siue ma-
gna sint impunita esse nō possunt quia
vel homīe punient vel a deo vindican-
te plectunt. cessat autē vindicta dīna
si p̄uersio p̄currat huāna. **D**ec aug.
Quod etiā sentire videt̄ beatus greg.
iij. moē. exponēs illud iob p̄cat dies i
qua natus suz ⁊ dicit. **N**equaq; hō ad
delectationē peccati rapit. nisi p̄ius
p̄voluntarias mētis tenebras infirme-
tur. **A**nte em̄ cecus in mente fit ⁊ post
modū se reperiat incauta. mētis infir-
mitas delectatōi substernit. dicat̄ ergo
p̄cat dies i tēst̄ p̄cat delectatio que in
culpā hoīem rapuit p̄cat incauta mē-
tis infirmitas que eū vsq; ad tenebras
p̄raui cōsensus excecauit. homo em̄ dū
blandimēta delectatōis caute nō p̄spi-
cit. etiā in noctē nequissime p̄petra-
tionis ruit. **S**olert̄ ergo vigilandū
vt dū blandiri culpa inclinat ad quan-
tū interitū mēs trahat̄ agnoscat. vñ ⁊
ap̄te **A** Dies p̄tat̄ in tenebras cū
culpa in ipso delectatōis exordio ad
quē perditōis finē rapiat videt̄. **D**ie
in tenebras v̄rimus cū nosmetipsos di-
stricte puniētes ipsa delectatōis p̄ra-
ua blādīmēta p̄ districte p̄m̄e lamēta
cruciamus cū flendo insequimur quic-
quid quotidie in corde taciti ex delect-
tatione peccamus. quia enim fidelis
quisq; i iudicio subtiliter cogitatōes
exquiri nō ignorat semetipsum intro-

sum discutiens ante iudiciū diligenter
examinator districtus iudex et iam tran-
quillus veniat quo reatu suū quē discu-
tere appetit iam pro culpa punitū sen-
tendo et recte subiūgit non requirat
eum deus desuper. Requirit deus quē dis-
cutit iudicando nō requirit que ignos-
cendo suo iam iudicio impunita dere-
linquit hic itaq; dies id est peccati de-
lectatio a domino nō requirit sed aī ad-
versione spontanea punit paulo atte-
stante qui ait **A** Si nosmetipsos
iudicaremus nō vtriq; a domino iudi-
carem. deū ergo diē vestrū requirere ē
contra mentē nostrā subtiliter in iudi-
cio de culpa indagare in qua .s. requi-
sitione illū tunc seuerius percutit quē si
bi nūc mollius pepisse deprehendit be-
ne aut sequit et nō illustret eū lumine.
in iudicio namq; dñs apparet omne
quod tūc redarguit luē illustrat. qua-
si em̄ sub quadam obscuritate tegitur
quod tūc in memoria iudicis nō re-
uocatur. **S**criptū quippe est. **O**mnia
aut que arguunt a luē manifestant q̄si
quedā tenebre peccata penitētie absco-
dūt. **D**e quibus p̄ prophētā dicit. **B**e-
ati quorum remisse sunt iniquitates et
quorum recta sunt peccata. **Q**uia ergo
omne qd̄ tegit in tenebris occultat in
die extremi iudicij nō illustrat lumē
quod nō discutit vlcioē. actus namq;
vestros quos tūc iuste punire noluerit
ipsa sibi quodāmodo abscondit sciēs
diuina misericōdia. in lumine vero ostendit
quod quicquid tūc in cōspectu oīm demō-
strat. hic ergo dies vertat in tenebras
vtrūq; videlicet omne qd̄ deliquimus nos
p̄ penitentiā feriamus. ipse aut iudex
uenturus est qui cūcta penetrat cuncta
p̄stringat qui q̄ vbiq; est locus quo fu-
gias nō est. **S**ed q̄ correctiōis nostre
fletibus placat solū ab illo locū fuge ī-
uenit qui post p̄petratā culpā nūc se in

penitentia abscondit et q̄ nullū pecca-
tū dñs inultū relaxat. **A**ut em̄ nos hoc
flendo insequit aut ipse indicando. re-
statyr ad emendationē suā semp̄ mēs
solerter inuigilet et p̄fitens tergat. **S**z
si diē quē peccati delectatiōez dicim?
tor impeti p̄cibus audimus vt. .s. cir-
cūdantes fletus expient quicquid delec-
tatus p̄ negligentia aimus delinquit.
quanta aduersiōe p̄mē huius diei nos
feriēda est videlicet ipse iam p̄sensu
ad culpā. **S**icut ei moris est culpe cū
carnaliter mens in delectatiōez rapit.
sed tū delectatiōi sue p̄ spiritū relucta-
tur. ita grauioris et plene est nequicie
ad peccati delectationē non solum de-
lectatiōi p̄trahi. sed etiā p̄sensu famu-
lari. tāto ergo arctiori manu p̄mē mēs
a pollutione tergendā est quāto se con-
spicit p̄ cōsensum sordidius inquina-
tā vnde apte subiūgitur noctem illam
tenebrosus turbo possideat. **Q**uasi em̄
quidā turbo tempestatis est p̄cirus
spiritus meroris nam dum p̄ctm̄ quis
q̄ qd̄ fecit intelligit dum p̄auitatis
sue nequiciā subtiliter pensat merore
mentē obnubilat et quasi cōcussio fere-
ne leticie aere omnē in se tranquillita-
tem cordis p̄mē turbine deuastat. nisi
em̄ recognoscentē se animū iste turbo
se cōtereret nequa q̄ prophētā dixisset
in spiritu vclmēti p̄teres naues thar-
sis. **T**harsis quippe exploratio gaudij
dicit. **S**ed cū vclmēs p̄mē spiritus
mentem occupat omnē in ea explorat-
ionē reprehensibilis glorie et gaudij
p̄trabat vt nihil iam ei nisi flere libeat
nihil nisi q̄ se terrere possit attēdat. po-
nit namq; ante oculos illinc restrictō-
nē iudicis hic meritū culpe p̄gnoscit.
p̄spicit quo supplicio digna sit si p̄cen-
tis pietas desit que p̄ lamēta p̄ntia ab
eterna eruere pena consuevit. **S**piri-
tus ergo vclmēs tharsis naues con-

terit. tam enis p̄p̄ctōis valida mentes nostras huic mūdo quasi mari de dicata salubri terrore cōfundit. Sciē dum vero est q̄ cū peccata impunita relinquitur a nocte possidemur cū vero hęc aī aduersione penitētie plectimur nimirū nos nec rem quaz fecimus possidemus. Sed tūc peccatū cordis sub iuris nostri possessione reducitur si tū incipit reprimi unde diuina voce cogitanti praua Cayn dicit. in foribus peccatū aderit. in foribus quippe peccatū adest cū in cogitatōibus pulsatur eius appetitus subter est ei q̄ homo dominatur. Si cordis nequitia inspecta citius premittit et priusq̄ ad duriciam crescat reluctanti menti subigat ut ergo delictū suū citius animus sentiat et culpe tyrannidē sub iure suo penitēdo restringat dicatur recte noctē illaz expellere. Ac si apte diceretur ne captiua mens culpe sue seruiat culpā a penitētia liberam nō relinquat. Et quia hęc q̄ flendo insequimur nequaq̄ nobis aēturō iudice abici speramus unde si de nocte. i. culpa nostra moueri tēp̄ inquisitionē nolumus magnope curandum est ut in eius discussione vigilemus ne quelibet culpa nobis impunita remaneat ne mens puerfa que fecit defendere audeat et defendendo nequitie nequitia adiungat. **S**unt namq̄ nōnulli qui nō solum nō desistunt q̄ faciūt. sed etiam defendere nō desistunt et nimirū cū defendit culpa unde p̄ quendaq̄ dicit. peccasti non adicias iterū. peccato quippe peccatus adicit q̄ male gesta etiā defendit. Inter hęc etiam sciendū est q̄ illi culpā suam ueraciter insequuntur et mala transacta per aī aduersionē penitētie corrigūt qui iam ad bona fallenda alias fallentia nulla delectatiōe rapiunt. nam quos adhuc alia noxia delectat falsus est q̄

cernit quia peccata alia deplorat. hęc grego. Ex his igitur verbis doctorū colligere possumus q̄ non solum maiora peccata uerū etiam minora sunt p̄ penitētia absurgēda unde unusquisq̄ cōscientiā suam discutiat et pro ut gessit inique cōtra dominū ira et studeat sua scelera penitendo et seipsum iudicādo penitere uel punire. valde em̄ ualet ad salutē aīe sup̄ius d̄iudicatio. **N**am tales seipso iudicantes ac sua facinora punientes a deo diliguntur et non solum nō iudicabunt. sed etiam quādam securitatē de sua saluatōne a christo percipiunt. De hoc dicit beatus bern. Diligit deus aīam que in cōspectu suo sine intermissione siue dissimulatione d̄iudicat seipm̄ idq̄ iudicium non nisi p̄pter nos a nobis exigit quia si nosmetipso d̄iudicauerimus non utiq̄ iudicemur. hęc bern. Dicit etiam de hoc iudicio beatus grego. xv. mo. exponens illud iob uel heli. **T**et̄ q̄ em̄ ultra in homis potestate est ut ueniat ad deū in iudiciū sic. **N**otandum est q̄ aliud est coraz illo atq̄ aliud ab illo iudicari. Coram domino iudicatur qui corde dominū cōspicit et actus suos sub eius presentia sollicita inquisitione discernit quem tanto quis secretus expectat quanto quorūdie uirā suā suspectius examinat. Qui em̄ ad extremū eius iudiciū uenerit nō iam coraz illo sed ab illo iudicatur. De hoc mentis iudicio obliuiscēti aīme dominus p̄ proxima dicit. Reduc me in memoriam ut iudicem̄ siml̄ narra si q̄d habes ut iustificeris. debz em̄ uniuscuiusq̄ mens et causas suas apud d̄m̄ et causas domini cōtra se sollicita inq̄ sitōe discutere debz et caute p̄sare uel que ab eo bona p̄ceperit uel que mala bonis illius p̄se uirēdo respondit. **Q**uod electi quidem quorūdie facere

omnino non cessant. Accedunt enim ad secretarium iudicis intra finem cordis considerant quomodo districte quamque feriat qui diu patienter expectat. Verum in his que se egisse meminerint et puniunt flent quod perpetrasse se intelligunt timet quod subtilia diuina iudicia etiam de his que in semetipsis intelligere fortasse non possunt. Vident enim videri diuinitus quod ipsi per in se humanitate non vident conspiciunt districtum iudicem quem quo tempore diu venit eo seuerius percutit. Sancto etiam patrum refidere contentum cum eo pariter premissis eorumque vel exempla vel dicta se premissis se reprehendunt atque in hoc secreto iudicij interioris ipsa mentis sue executione constituti penitendo feriunt quod superbiendo commiserunt. Ibi namque aduersi in se quiddam impugnant enumerant ibi ante oculos suos anime quod desceant discernant ibi quiddam peritiam districti iudicis decerni possit intuentur ibi tot paciuntur supplicia quot pati riment nec deest in hoc iudicio mente concepto omne miserium quod punire reus seruos plenius debeat. nam conscientia accusat ratio iudicat timor ligat dolor cruciat quod iudicium eo certius punit. quo interiorius seuit. vnusquisque enim cum causam huius examinis contra se egredere aggredi cepit. Ipse est auctor qui exhibet ipse reus qui exhibetur. Dicit se quem se fuisse meminerit est ipse qui est in se ipso insequitur illum qui fuit atque ab ipso tempore aduersum semetipsum fit quedam rixa in animo perturbans pacem cum deo. Hanc cordis rixam dominus requirebat cum dixit per prophetam. Attendi et auscultavi nemo quod bonum est loquitur nullus est qui agat penitentiam super peccato dicens quid feci. Quia ergo nunc in potestate est internum mentis nostre contra nos habere iudicium recognoscendo accusamus nos ipsos quales fuimus. penitendo toto

queamus non cessamus. dum licet iudicari quod fecimus audiamus caute quod dicitur. neque enim ultra. Reproborum namque esse proprium solet semper praua agere et nequaquam que egerunt retractare. Omne enim quod faciunt ceca mente transierunt factumque suum nisi cum puniti fuerint non agnoscunt. **¶** At contra electorum est actus suos quotidie ab ipso cogitationis fonte discutere et omne quod turbidum profluit ab intimis exiccare. Sicut enim non sentimus quomodo membra crescunt corpus proficit mutat species migro capillum albescit in canis. hec quippe omnia nobis nescientibus agunt in nobis ita et mens nostra per momenta viuendi ipso curarum visu a seipsa permutatur et non agnoscimus nisi vigilanti custodia ad interiora nostra residetis profectus nostros quotidie defectusque pensamus. hoc ipsum enim in hac mortalitate consistere quasi ad vetustatem ire est. Et dum indiscussa mens relinquitur in quodam semio torporis sopiturque sui negligens et propositum robur insensibiliter perdens. a forma peroris fortitudinis dum nescit senescit. cum vero seipsam querit et subtiliter penitendo discutit. ab hac ipsa vetustate sua loca lacrimis et merore incensa renouat et que iam pena a seipso penitente iueterata vix erat per submissa. internum amoris studium nouum calet. **¶** Sed ad hoc agenda valde exempla patrum et sacri eloquij precepta nos adiuuant. Si enim sanctorum opera inspiciamus et diuini iussu obaudiemus prebentur alia nos contemplata alia audita succedunt et cor nostrum torpore non restingitur dum imitatione non puocat. Unde bene ad moysen dicit leui. vi. Ignis in altari meo semper ardebit quem mittet sacerdos subiciens mane ligna per singulos dies. Altare quippe dei est cor nunc in quo iubetur ignis semper ardere quod necesse est ex illo ad vnum caritatis flammam indefinenter

ascendere cui p singulos dies sacerdos
 ligna subicit ne extinguat. quia neces
 se est fidelis quisq; ne in eo caritatis
 flama deficiat in corde suo tam exem
 pla precedentiu patrum q; sacre scriptu
 re testimonia congerere no desinat. na
 quasi quedam fometa igni dare est in ex
 citatōe caritatis vel exempla patrum vel
 precepta dnica ministrare. Quia eniz
 interna nostra nouitas ipsa quotidie
 huius vite puerfatio exetera scit ignis
 iste charitatis his adhibitis nutrien
 dus est ut dum possum se nostre extusa
 tis extenuat. p patrum testimonia et ex
 pla reuiuiscat. Ignis em iste in altari
 dni. i. in corde nostro no citius exting
 uit nisi solerter adhibitis exēplis pa
 trum et dniciis testimonijs reparet. **Ver.**
 aut illic subdit Et imposito olocausto
 desup adolebit adipes pacificoꝝ. naz
 quisquis in se habet igne caritatis ac
 cendit semetipsum vtiq; olocausta de
 sup imponit. q; omne vicium quod in se
 male uiuebat exurit. Cum em cogita
 tionu suaru interna p̄siderat et vitaz re
 proba p̄ imuratiōis gladiu mactat in
 ara se sui cordis imposuit et igne cha
 ritatis accendit de qua hostia pacifico
 ru adeps redolebit. quia interna noue
 vite impignatio pace inter nos et deu
 faciens odore nobis suauissimum red
 dit. Quia vero eadem caritas in cordi
 bus electoꝝ inextinguibilis manet ap
 te illic subdit ignis est perpetuus qui nu
 q; deficiet ab altari. Nunq; ab altari
 ignis iste deficiet. quia etiaz post hanc
 vita coru mentibus feruor charitatis
 interna quippe p̄templatōe agitur ut
 omps deus quomagus cernitur. eo am
 plius diligat vno necesse est ut ad cor
 da nostra redeam. discutiamusq; om
 ne facinus. Et quicquid in nobis di
 uine rectitudinis regulam offendit ac
 cusemus ut apud districtu iudice ipa

nos accusatio excuset. In hoc em men
 tis nostre iudicio tanto citius absolu
 mur quanto nos districtius reos esse
 tenemus nec ad hoc agenda p̄termit
 tenda sunt ipa quib; vacat q; ad hoc a
 genda post huius vite tpa non vacat.
 vacue quippe no dō. neq; em erit vltra
 idcirco naq; memorem qd tuc no poss
 sumus negligamus. **hxc grego.** Habe
 mus igitur p̄predicta q; omps deus
 se d̄iudicantes non iudicat. se peniten
 tes no punit sed saluat et p̄cra cōtra se
 dimissa relaxat. **hxc vero omia p̄ reme
 diu fieri solent vnde quilibet peccatoꝝ
 quotiens lapsus fuerit in aliquod pec
 catu no tardet currere ad p̄me bonum
 ipsa em omni tpe valens est ad purga
 dum corda peccantiu. Testat hoc bea
 tus grego. qui dicit. O felix lauacru
 p̄me quod totiens valet ad purgandu
 quotiens eo indiget cor humanu. La
 uemus ergo p̄ctoꝝ maculas in hoc sa
 lubri p̄me lauacro ut mundari et pur
 gati possimus puenire ad auctore vite
 et mūdicie. His p̄missis igit de pe
 nitentia nunc de eius p̄ibus est viden
 dum.**

**Incipit scda distinctio primi libri
 malogranati. Capitulum .I.**

Sciendū qd
 p̄tes p̄me sunt tres vi
 delicet p̄ritio cordis
 p̄fessio oris. et satisfactio
 opis. **Et**
 sunt iste tres p̄tes q̄si p̄tes integrales
 fm esse p̄me p̄fectū. **Sūt aut hxc p̄tes
 itegrales p̄me videlicet p̄ritio in aīo
 p̄fessio in v̄bo. satisfactio in facto in q̄
 bus tuc p̄ma integraf cū peccatoꝝ om
 nē mortale culpā p̄petratā et facto de
 deserit et verbo accusat et aīo detestatur
 pponens nuq; iterare peccatū. his au
 tem debito modo p̄currentibus cū ab**

soluōe facta ab eo in quo est ordo clauis ac iurisdicō. absoluit homo a peccato et reunitur ecclē et recōciliat xpo mediante clauē sacerdotali. **Q**uod autem sint tres pres pnie sic ostenditur. **P**rima enim est quōdam spontaneū iudiciū in quo contritio est quasi quedā citatio ubi sequitur rei apud iudicē spontanea confessio deinde sequitur emendatōis p iudicē impōsite solutio. **S**ed in hoc differt iudiciū fori a iudicio poli. qz ibi confessio de iure damnat et hic absolvitur. **A**lia est etiā sufficientia istarū ptiū. qz cū omne peccatū committatur corde vel ore vel opere iustū est ut ista curent p contrariū ut peccator culpā detestetur animo verbo accuset et facto puniat. **E**t sicut tribus modis offendimus deum. scilicet delectatōe cogitationis impudentia locutōis et supbia opis sū regulat ut contraria contrariis curent tribus modis appōitis fatissamur. **Q**uia igitur peccando innocentiam perdidimus restat ut p pniaz refortemur. dicente bō hieronimo. **S**i quis innocentiam peccando corrumpit pnie remedio poterit reparare. **Q**uia ut ait ber. qd dñs nō imputare decreuit sic est q̄i non fuerit. **S**i ergo decreuimus innocentiam reparare et psequens ianuā celi p pniaz referare curemus ut nostra penitentia sit pfecta. **D**e qua dicit cris. pfecta pnia cogit peccatōre omnia libenter sufferre. in corde cōtritio. in ore cōfessio. in ope tanta hūilitas. **H**ec cris. **Q**ue tunc veraciter corā deo pfecta dicitur si ipsam pniaz ad omnia loca in quibus peccauimus dilatemus. **E**t quia peccauimus in corde malis p̄sentendo in ore vana et turpia loquēdo in corpore crimina p̄petrando. ideo ad hec tria loca pnam extendimus ita videlicet ut cordi demus amarā p̄tritionē. **O**ri fidelem p̄fessionē. corpi penalē et aspectū satisfactōnē hec tam diu cōtinuan

tes quousqz spiritus sanctus testimonium p̄beat spiritui nostro qd dimissa sint nobis pctā nostra. **E**t qz omnia peccata mortalia ab yno dō auertūt et ymē gratie opponunt et vnā p̄ncipalē recititudinem hominis peruertunt. **U**inc est qd ad hoc qd pnie medicamentum sit sufficienter ex suis p̄ribus integritū necesse est qd pnia habeat de omnibus pctis quantū ad p̄teritū de p̄petratis quantū ad p̄ns p̄ cessationem de p̄petrandis et quantū ad futurū p̄pōsitum nunqz reciduat vel in id vel in aliud genus peccati. ut totaliter sic recedendo a culpa p̄p̄iaz diuina gratia suscipiat p̄ quaz obrinet remia omnia peccatōrū. sed qz in p̄ribus pnie cōtritio p̄imū locum tenet. ideo de ipsa tractanda est. **E**rgo sū yfidorū **C**ōtritio est p̄p̄ctio et humilitas mentis cū lacrimis veniens de recordatōne peccati et timore iudicij. **I**tem in tractatu de spiritu et anima de p̄p̄ctioe sic dicit. **C**ompunctio est q̄n ex p̄sideratione malorū suorū cor interno dolore tangitur. **I**tem sū dictū iohānis abbat̄is. **C**ōpunctio p̄p̄ie est dolor anime non elatus nullā sibi p̄p̄i p̄solatōz p̄bēs solā qz suam resolutōnē ymaginās omibz hōris. et cōsolatōem dei p̄solantis sic aquā frigidā expectans. **C**ōtritio etiā a magistris sic diffinit. **C**ōtritio est dolor voluntarie assumptus pro peccatis cū p̄posito p̄f̄tēdi. **P**ro cuius intellectu sciendū qd sicut in naturalibus durum dicitur quod nō cedit tractatū. hoc autem frangi dicitur q̄n p̄ aliquod fortius in pres magnas diuidit. **C**ōtritio vero q̄n totaliter in minimas pres diuidit vel regreditur et quasi annihilat. **A**tra methaphorice cor hominis durum dicitur q̄n diuine inspiratiōi quasi manū se tangenti nō cedit sed obuiat. dum i affectu peccati moratur. **F**ragi vero cū

a proposito respiscere incipit quis non totaliter puerat. Ceteri vero qui affectus peccati sunt omnem sui partem in eo totaliter destruitur et hoc fit quando voluntas perfecte ab effectu peccati respicit unde talis respitio dolor quidam est. ideo pro dolore tanquam per genus essentialiter diffinitur. addit autem voluntarie sumptus pro peccatis et hoc puenit contritioni pro ut est actus virtutis. Sed ut est pars sacramenti sic oportet ut addatur aliquid in compensatione ad alias partes et ideo superadditur cum proposito restituendi et satisfaciendi. Et sciendum quod est differentia inter contritionem et attritionem. **B** Attritio dicitur accessus ad perfectam contritionem unde in corporalibus dicuntur attrita que aliquo modo sunt similia sed non perfecte. sed contritio dicitur quando omnes partes sunt simul recte per divisionem ad minima. Et ideo attritio in spiritualibus significat quandam displicentiam de peccatis commissis. Contritio autem perfectam displicentiam. **C** Utrum autem requiratur contritio de omni peccato actuali et mortali. Pro illo sciendum quod in omni peccato est actualis auersio voluntatis a deo ad peccatum. et ideo cum contraria contritione curentur oportet quod in omni remissione peccati mortalis sit actualis auersio a peccato ad deum. hoc autem auersio appellatur contritio. Purificatio enim voluntatis manentis in peccato non tollitur nisi per fractionem voluntatis omnimodam que appellatur contritio. et ideo contritio est necessaria in omni peccato mortali. **D** De peccatis autem oblitis. si oblitus est homo totaliter sufficit contritio generalis quam autem in parte recolit debet conari ad recordandum et dolendum in speciali quod si non potest sufficit contritio generalis. Sed ad hoc quod homo non potest recolere peccatum nisi solum de peccato oblitio debet dolere in genere. sed etiam de obliuione eius de

bet dolere que ex negligentia contingit. Debet etiam homo dolere simul de omni peccato commissio quia vnum sine alio non relaxatur. ideo contritio propter est habenda de singulis. Testatur hoc beatus augustinus sic dicens. Remittentem oportet simul dolere de omni crumie. hoc est dispositio immediate ad gratiam. nam dolere de vno peccato sine alio non sufficit ad salutem. **E** Unde quilibet peccator qui sentit se viciose sece sordidatum per remedium penitentiae. et primo per contritionem ac percussione cordis studeat sua facinorosa emendare. nam anima illecta malis moribus amittit de corem virtutum quem non potest recuperare nisi per penitentiam lamentum. hoc est contritione vera. quod nunquam peccatum dimittit nisi homo per interiorum dolorem preteratur. de hoc dicit beatus hieronimus. nulla vnum culpa remittitur ob quam homo non alia amaritudine aut tristitia anxiosa. nam tunc peccatorum salus veraciter incipit. ut dicit hugo de sancto victore. quando veraciter per delictis ingemiscit. quod amaritudo cordis siue gemitus qui assumitur pro peccatis mentem purgat et deus misericordem ac placabilem reddit homini. probatur hoc beatus sic. d. Amaritudo cordis mentem purgat. angelos letificat. deum placat. Et remigius. Tunc nimis misericors est ipse deus dum noster ob culpam animus tristis sibi in et fuerit et molestus. Item de eodem beatus ambrosius. Quis ambigit quam misericordia perimitur hominis oculos sibi viciose lenter attrahat perditionis. Et quod deus cor contritum et humiliatum non despicit. ideo assumamus veram cordis contritionem et percussione amaritudinem qui per voluptates et carnalia desideria a deo discessimus. Ad hoc hortatur nos beatus augustinus sic dicens. Non sint in nobis ficta sua spiria et simulata. sed cum ingenti siti fructum deamus adhibere remedia preteritis peccatis ut semper solliciti simus cauendo

Liber .I. Dist. II. Ca. I.

de futuris. **D**ñs em̄ noluit in mundo
p̄sperari s̄z grauiā pari vt nobis oñ de
ter qui p̄ delectatōez cecidimus cū qñ
ta amaritudine redire debeamus. h̄c
aug. **S**z sunt nōnulli q̄ in m̄ta
sunt facinora p̄lapsi nec tñ vt decet p̄
suis excessibz p̄pugunt quibz necesse est
vt supplicia reproboz ac gloriā brōzū
babeant p̄re oculis cordis vt possint ad
p̄mā p̄pungi. Ad hoc faciendū h̄c
tur b̄t̄s greg. sup̄ ezechiele exponēs
illud. Et scripte erant in libro lamēta
tōes in carne & sic vicēs. Lamenta
tōes videt. Quia ibi scripta est p̄mā
p̄ctōz Carmē vero q̄z p̄nūciant gau
dia iustoz. & at q̄z illic expressa est dā
natio reproboz. vt q̄ peccata peniteas
alio p̄mas lege q̄ in hoc volumē scrip
ta sunt lamenta. Risus vester in lucrū
puerit & gaudiū in merorem. Et rur
sum miseri estote & lugete. vt autē de p̄
missiōe gaudiū seq̄ntis hylarescas p̄g
nosce scripta esse carmīa laudis eter
ne. Beati qui h̄itant in domo tua dñe
in seculū sc̄i laudabūt te **S**z si adhuc
p̄nti sc̄o mēte teneris adhuc terrenis
voluptatibz delcāris si amare nō potes
gaudia eterna q̄ audis. cognosce q̄ in
hoc volumē qd̄ scriptū est atq̄ p̄ ip
sum ab aīmo p̄ timore expelle qd̄ dili
gis vt possis ex iudicio carmen amare
qd̄ legis. ibi quippe dānatis dicitur.
Discedite a me maledicti i ignē eter
nū qui parus est dyabolo & angelis e?
In hoc quippe volumē cuncta q̄ edifi
cāt oīa que erudiūt scripta p̄t̄nēt. pec
casti & iā te penitet illicita p̄petrasse vt
ad agendā p̄mā docearis ibi inueīs
lamēta. si p̄ celestīū gaudiōz mentē te
leuare desideras ibi ad p̄solatōem tuā
inuenis carmen. **S**ibz & mala p̄petra
sti & hoc te p̄petrasse nō penitet s̄z cerui
cē mēt̄is erigis ad nullaz p̄mē lamēta
tōem inclinatis nulla celestīū gaudīo

tū expectatōne corrigaris velis nolis
audies scriptū esse. **V**ere his quos nec
timor ad p̄mā humiliat nec spes ad
supna p̄mia exaltat dānatōis sue iā
tunc penā p̄spiciat. & sine excusatōne
in eternū supplicīū cadat. **Q**uid agen
dū est iḡt miseris nobis nisi vt euiḡ
lemus ad hui? volumis v̄ba que nos
egisse memimus d̄fleamus vt p̄ lamē
ta p̄mē p̄ueniamus ad carmē vite ne si
affligi modo p̄p̄māz nolumus vt possi
modū sine fine sentiamus. nec nos no
strozū vulnerū multitudo in despatio
nē deprimat q̄z maior est p̄mā medici
q̄z magnitudo languoris n̄i. **Q**uid eī
est q̄ ad salutē repare nō possit qui po
tuit ex nibilo creare. h̄c greg. **G**

Ne ergo p̄tingat nos p̄ nostris reati
bus sustinere eterna tormenta. timeas
mus futurū dei iudiciū sup̄ nos & p̄ fle
tus ac lamenta iniquitates p̄petras
diluerē studeamus qd̄ electi agere nō
cessant. q̄z p̄ p̄ntem p̄ritōem ac lacri
marū effusionē se euadere eterna sup
p̄licia nō dubitant. **D**e hoc tractat bea
tus greg. sup̄ ezechielem sic. **D**. Redē
ptoz iḡt humani generis cū appuerit
iudex speciosus iustis terribilis erit in
iustis. **Q**uē em̄ mansuetū aspiciēt ele
cti hunc eundē pauidū atq̄ terribilez
cōspiciēt reprobi sed hūc ideo tūc ele
cti terribilē non videbūt. q̄z modo ter
rozē illius cōsiderare non cessant. stu
diosi em̄ cōsiderant q̄z terribilis ad iu
diciū veniet culpas antea ctas d̄flēt
im̄nētes declinant panozē illius quo
tidie ante mentis oculos ponūt & quā
do tremendus appareat sine cessatōne
suspecti sunt atq̄ quotidie agunt peni
tentiā. ne quando venerit p̄mescant.
Ne cesse ergo est vt peccata admissa cū
viuimus d̄fleamus. in assiduis em̄
fletibus in quotidiana nostra p̄mā ha
bemus sacerdotes in celis qui interpel
i. iij.

lat pro nobis. De quo p iobānem dicit
Si quis peccauerit aduocatum habet
 mus apud deū patrū ihesum christum
 iustū et ipse est ppiatio pro peccatis nos-
 tris. Ecce exultat animus cū aduocati
 nostri potentiā audimus s; exultatiōe
 nostra iterū remordemur. qz ipse qui
 nobis aduocatus est iustus dicit. nos em̄
 causas iusticie nō habemus. iustus ad-
 uocatus i iustas causas nullo mō susci-
 pit nec vba dare pro iniusticia p̄sentit
P Quid igitur agimus fratres mei s;
 ecce occurrit aīo quid agamus mala
 que fecimus et desleamus et accusem?
 Scriptū quippe est iustus in p̄cipio
 accusator est sui. quilibet em̄ peccator
 cōuersus in fletibus iam esse iustus in-
 clinat cū cepit accusare quod fecit. Cur
 em̄ iustus nō sit qz contra suam iustici-
 am p lacrimas seuit. iustus ergo aduo-
 catus noster iustos nos esse agnoscet i
 iudicio. quia nosmetipsos et cognosci-
 mus et accusamus iniustos. non ergo
 in actibus nō in fletibus nostris sed in
 aduocati nostri allegatōib; p̄fidamus
 hęc greg. Ecce patet q̄ fructuosa sit et
 salubris sit sup̄his accusatio et lacri-
 marū effusio. Sunt autē nōnulli qui q̄-
 dem peccata p̄sententur sed ea d̄flere cō-
 temnūt. Electi dō nō solū sua facinor-
 ra p̄sententur s; ea que nequiter p̄petra-
 uerūt fletibus diluūt atq; de ingratitu-
 dine pro beneficijs sibi a deo collatis
 seip̄os reprehendūt ac p lamēra puni-
 unt. de talibus b̄tus greg. viij. mo. sic
 dicit **S**ciendū quoq; est q̄ sepe
 reprobi peccata cōfiteant. sed flere cō-
 temnunt. Electi autē culpas suas q̄s
 vobis p̄fessionis aperiant districte
 animaduersiōis fletibus insequuntur.
 Sed qui mala quidem que p̄petrauit
 insinuat sed flere que insinuauit recu-
 sat quasi subducta esse vulnus d̄regit
 sed for̄penti medicamentū vulneri nō

appōit. Confessio igitur a vocali est ne-
 cessaryt meror̄ excutiat. ne vulnus pro-
 ditū sed neglectū quo licentius iam p
 humanā noticiā tangitur d̄terius pu-
 trefcat. Quo cōtra p̄psalmistā dicit.
Iniquitatem meam ego annūciabo et
 cogitabo pro peccatis meis. Pro nō
 ciādo et em̄ occultū iudiciū d̄regit co-
 gitando autē quid aliud q̄ medicamē-
 tū vulneri appōit. Sed afflicte menti
 et sua solite damna cogitanti rixā p
 semetipsa oritur p̄tra semetipsam. nāz
 se ad lamenta p̄m̄e instigat occulta se
 increpatiōe laniat vel dilaniat. Unde
 apte p iob dicit. Confabulabor cū ama-
 ritudine aīme mee. pauore nāq; diuini
 iudiciū afflicti dum quēdāz malege-
 sta plangimus. ipsa nostre via amarit-
 tudinis ad discuciendas vigilantiū
 excitati alia etiā in nobis que ampli-
 desleamus inuenimus. nam sepe q̄ for-
 p̄ntes lauit fletibus subtilius in note-
 scit et afflicta mens certius inuenit ma-
 lū qd̄ fecerat et nesciebat ei q̄ rixā sua
 verius apit q̄ntū a d̄itatis pace veniat
 nit. Succrescēs quippe amaritudo pe-
 nitentiē verecūdanti cordi importuna
 ingerit illata que p̄misit. Districtū cō-
 tra hoc iudicē on̄dit suppliciorū minas
 incurit pauore animū ferit pudore cō-
 fundit motus illicitos increpat quies-
 tem noxie securitatis turbat q̄ ei bona
 p̄ditōz p̄tulit. que ip̄e bonis ipsius ma-
 la respondit enumerat q̄ iure ab eo cō-
 ditus q̄ gratuite nutritus q̄ p̄ditōz is-
 grāuocatus q̄ sepe ip̄se vocatus noluit
 q̄ vocātis misericōdia vt furdū hūc veniē-
 tē q̄ desperit q̄ petōrez suū sup̄na gra-
 tiav̄ p̄tempta dereliquit. Cū igitur affli-
 ctā mentē mō p̄replacōem donoz
 dei mō p̄imp̄opia actōnis sue tanta
 seueritate increpat habet in corde iusto
 rū amaritudo aīe lignam suā que rari-
 to eis subtilius loquit̄ q̄ntoz interiorū

audiatur. quiavis doloris que pctā sin-
gula reputās torpentē animū ad lamē-
ta excitat quasi ad deū verba p̄fabulati-
onis format. in quibz semetipsum cor-
rectus inueniat. ⁊ ad sui custodiā solli-
citor exurgat. hxc greg. **R**edē-
teranda est ergo nobis valde cōtritio
siue p̄punctio lacrimarū. qz fm̄ beatum
cyprianū. nulla est medicina p̄stātis
orāimaz q̄ deuota effusio lacrimarū.
nam absqz p̄punctōe ⁊ fletu nō remit-
titur pctm̄. Teste hugōe qui dicit. Absqz
fletu ⁊ lacrima nequa q̄ remittit ipsa
culpa. Qui vero ob culpā lacrimatus
nō fuerit. lacrimae exp̄s eternaliter ne-
qua q̄ erit. Magnā emz virtutē hnt̄ la-
cime. delent quippe culpā ⁊ extinguit
gelx̄nā. vñ bern̄. Q̄ntavis est in la-
cimis que oēs abluūt culpā extinguit
gelx̄nā. flectūt sn̄iam. Et beatus aug.
Una lacrima de puro corde procedēs
totū ignem inferni extinguit. hxc aug.
Sciendū etiā est q̄ vestis innocē-
tie p̄cepta in baptisate p̄ pctā mox
talia sordidat ⁊ p̄p̄s eterna damna-
tio incurrit. sed p̄ lacrimarū effusioez
ipsa vestis que p̄ peccatū maculata fue-
rat abluif ac mūdatur. de hoc cris. sup̄
illud psalmi. Fuerunt michi lacrimae
mee ⁊c. Dicit. lacrimae sunt que celum
pulsantes. expellūt crimina ⁊ p̄sciam
deor̄nant sonent in ore p̄m̄e h̄ba. ⁊ mo-
nent verba in pctōre pietatis veniam.
implet caput aqua. tumescunt oculi.
irrigant̄ gene. decurrūt riuuli ⁊ deus i-
dulgentiā mentē ex hylarat lacrimae
sunt que reconciliant deū a pctis redi-
mūt aīam ⁊ sanāt languores. eius sor-
tentē aīme vestē lacrimae lauāt ⁊ dant
illi remissionē. Item dicit. Sicut ve-
hemens ymber cū prorūpit fit serenity
sic lacrimis effusis apparet tranquillitas
⁊ perit caligo reatum ⁊ sicut per
aquā ⁊ spiritum sic p̄ lacrimas ⁊ cōfēs-

sionē de nouo mundam. hxc cris. **E**
Ecce quō per p̄punctionem ⁊ gratiam
lacrimarū vestis innocentie p̄ peccatū
sordidata mundat ac reformat. dñs
namqz ipsas lacrimas de corde p̄rito
effusas pro baptisate reputat. Teste
ysidoro qui dicit. Lacrimae penitentū
apud deū pro baptisate reputantur.
Quia misericors d̄s patet est nobis
peccata p̄cere ⁊ p̄m̄am nostrā ad inno-
centiā deputare si p̄ lacrimas renasci
studeamus. De quo dicit beatus greg.
Libenter obliuiscit̄ deus q̄ nocētes su-
imus patet est nobis p̄m̄am nostram
deputare ad innocentiam si inquinati
post aq̄s salutis renascim̄ ex lacrimis
hxc greg. Et nisi om̄s d̄s ex sua benig-
nitate remediū penitentiae p̄punctioez
ac lacrimarū effusionē hom̄ibus. pui-
disset raro aliquis saluatus fuisset. qz
sicut baptisatus abluif a pctō origina-
li ⁊ auicijō p̄p̄ratis sic p̄rito siue cō-
punctio ⁊ aqua lacrimarū purgat a ma-
lis criminibus post baptisatū p̄missis
restat hoc ioh̄es abbas montis synai ⁊
tractatu de. xxx. gradibz sic. d. Luctus
seu lacrimarū fons maior est sup̄ ba-
ptisatū baptisatus p̄stitutus lz quē ad
modū presuptuosus si ex p̄te quod d̄z
eo q̄ ille quidē ab īgēncis nobis ⁊ an-
te patris malis est purgatorius. iste
vero postea patrorū. Et illū quidem
puuli om̄s suscipiētes sordidauimus
p̄ hūc vero ⁊ illū repurgamur. Qui n̄
si ex dei benignitate hom̄ibus datus fu-
isset raro vel difficulter inuenirent̄ qui
saluari fuissent Et quidē suspiria ⁊ me-
sticia ad dominū clamāt. que vero ex ti-
more sunt lacrimae intercedūt. Que ve-
ro sanctissime charitatis supplicatōez
acceptā deo nobis declarant. Sicut n̄
nil ira humiliati sicut luctus conuenit
ita nihil ei sicut risus contrariatur de-
tinens beatam sancte compunctionis
i. iiij.

gaudentē trifficiam ⁊ ne desistas ab ea
 opatiōe que in ipsa est quo vsq; cū cōfi
 dentia subleuata ab his p̄tereuntib; ⁊
 et mundū te cristo cobibeat. **E**sto ergo
 merens absq; amore oñsionis ad tuū
 cor inquisitionē faciens seu agens. ti
 ment em̄ merorē demones sicut latro
 nes canes. **N**on est nobis ad p̄ns. o
 amici in his que sunt ad nuptias puo
 catio. **O**m̄io igit qui vocauit nos nūc
 in his ad p̄ns ad luctum vtriq; vocauit
 Quicūq; in luctu incessabili s; deum
 graditur iste diē festu; agere quotidie
 non quiescit. **Q**ui vero corporaliter diē
 festum agere non desistit. hunc luctus
 eternus suscipiet in futuro. **N**ō
 est in carcere gaudiū his qui iam sen
 tentiā receperūt ⁊ non est veris mona
 chis gaudiū sup̄ terrā. **E**sto ergo tam
 q̄ rex altus in corde tuo in humilitate
 sedens iuberi sin vade ⁊ vadit ⁊ dulci
 luctu veni ⁊ venit ⁊ suo nostro tyrāno
 corpi fac hoc ⁊ facit vnde etiam si ma
 gnas ⁊ altas aliq; p̄uersiones exequi
 mur cor aut merens nō possidemus ip
 sas q̄si vanas existimemus. **O**portet
 em̄ ⁊ vere optet post lauachū iterū in
 quinos igne p̄pūctōis ⁊ misericōdia dei
 suas ip̄sorū manus ab inquinamento
 picis abstergere. non aut inculpabim̄
 o amici in exitu aīme aut inquireretur a
 nobis quare non fecerimus mirabilia
 sed nec q̄re nō theologisauerimus nec
 q̄re p̄templariū nō fuerimus s; ratio
 nē om̄ino dabimus deo. q; p̄m̄am nō
 egerimus ⁊ q; humiles nō extiterim; ⁊
 et q; indefinēter nō luxerimus. **H**ec iō
 hānes abbas. **D**e virtute etiā istarū
 lacrimarū dicit rabanus sic. **L**acrime
 humide nature sunt vt sordes anīe ab
 luāt ⁊ pditū bap̄tismū restituāt. false
 vt fluxum carnis restringant. calide vt
 frigus torporis excutiāt. clare vt lacri
 mantē ad eternā claritatē p̄ducāt. **H**ec

rabanus. **E**t sicut p̄ vitā viciōsam d̄s
 effugatur a corde sic lorū p̄ a quā lacri
 marū iterū ad cor renouatur ⁊ efficit
 homo habitaculū dei. **D**e hoc dicit bea
 tus bern. **C**or fonte lacrimarū misericō
 baptisatum. hoc dulce dei maiestatis
 hospitiū d̄ adoptatum. **H**ec bern. **H**ec
 etiā aqua anīas que erāt sponse x̄pi. s;
 p̄pter sordes pctōrum repudiate a ma
 culis p̄vicia p̄tractis abluit ⁊ deo spon
 sam acceptā reddit. **D**e quā dicit br̄s
 augu. **A**qua lacrimarū balneū est quo
 abluantur sordes vt fiat celestis regni
 sponse. **H**ec ille. **N**am vita pctōris deo
 indigna esse nō p̄t que sordes p̄peccā
 tū p̄tractas p̄ cordis p̄pūctionē ⁊ fletū
 lauare studet. **D**e hoc dicit beatus gre.
 tāto nāq; ampli; pcti rubigo p̄sumit
 q̄to pctōris cor cū magno caritatis ig
 ne de cremat. **A**d vos igit fr̄es oculos
 mētis reducite q̄cūq; vos i adolefētia
 q̄cūq; i iuuetute deliq̄sse mem̄istis re
 flete. morū op̄e q; maculas lacrimis
 tergite. **E**cce ad recipiendos nos sup̄
 ne pietatis sinus ap̄itur nec maculosa
 in nobis vita p̄remittitur p̄ hoc em̄ q; in
 quinationē phor̄escimus interne ias
 mundicie recordamus. **R**euertentes
 nos d̄s clemēter amplectit. q; pecca
 torū vita indigna ei iam esse nō p̄t que
 fletibus lauat vnd̄ vnusquisq; nēm ad
 p̄m̄e lamēta recurrat dū flere ante per
 cussionē vacat. **H**ec grego. **A**d
 exhortatōem igit huius sanctissimi vi
 ri ad lamenta p̄m̄e ēcurramus dū tem
 pus vacat i hac luce sumus ⁊ nostras
 iniquitates ⁊ pctā per lacrimas dilua
 mus. **A**d hoc faciendū monet etiā ab
 bas effrem omelia. iij. cū dicit. **Q**ui
 cūq; d̄no peccauerit modo dum tem
 pus est hominū vitam amittere aut re
 nere desleat incessanter vt p̄ lacrimas
 possit gratiam indulgentie promereri
 assidue lauet corpusculum lacrimis ⁊

pectus tunc dat gemitibus vñ aī s vñū
 volo vos scire fratres eo q nō est sup
 terram dulcius gaudio p̄nuiciōis in
 hora illa qñ quis ad deū ex toto corde
 suspirat cū lacrimis tūc letatur dñs ⁊
 p̄pter lacrimas repromittit illi gaudi
 um in futuro. Beatus igit̄ ⁊ vere br̄s
 qui habet p̄punctionē s̄m deū. Audite
 carissimi virtutē p̄punctionis. Cōpun
 ctio sanitas anīe est. Cōpunctio pctō
 rū remissio est. Cōpunctio spiritus ac
 tū ducit ad se. Cōpunctio v̄m gemitū cri
 stū facit habitare in se. Lacrime apud
 deū fiducia dāt semp vbi lacrima abū
 dant ibi cogitatōes male non approxi
 māt. Quid dulcius dulcedie lacrima
 rū. quid desiderabilius beatitudine il
 lius qñ ipsum dñm vidit aīa orans ⁊
 ipsum meditat̄ die ac nocte. **L**exaur?
 ergo bonus est p̄punctio cordis ⁊ ienu
 merabile gaudium. **L**ex abbas effrem.
 magne em̄ sunt efficacie lacrima q̄ ex
 puro ⁊ humili corde procedunt. nam
 iram dei placant gratiam amissam re
 parāt infirmū dissipant pctōres iusti
 ficant angelos letificant celos referāt
 istas prerogatiuas lacrimay. beatus
 bern. r̄git cū dicit. **O** beatissima lacri
 ma de penitētis q̄ diuinā placas iram
 tu es archa recōciliatōis gratie repa
 tris. **O** felix lacrima effusio referans
 celum inebrians angelos satians san
 ctos iustificās peccatores dissipās in
 fernū. Gaudēt namq̄ angeli in p̄ue
 rione ⁊ p̄mā peccatorū. salutes hominū
 expectantes ⁊ sicientes lacrima p̄mē
 vinū eorū. quia in illis odor est vite s̄
 p̄ gratie indulgentie gustus sanitas
 redeuntis innocētie serenitas vel p̄sci
 entie suauitas. **L**ex bern. **O** deure etiā
 lacrimay ⁊ eay fructuoso effectu p̄re?
 damiani sic dicit. quicūq̄ frater secu
 lū p̄fecto corde deseruit mentis sui la
 ribuluz petat vbi ad videndam creato

ris sui faciem totis visibus inardescat
 ad lacrimas an̄xlet. **L**acrimas a deo
 quotidianis precibus flagitz. lacrima
 rū quippe madoz aīam ab omni labe
 purificat ⁊ ad p̄ferēda v̄rutū germi
 na nostri cordis terrā fecundat. **P**or
 ro lacrima que a deo sunt diuine exau
 ditōis tribunal fiducialiter aduenit ⁊
 impetrantes p̄esto qd̄ petunt. de pctō
 rum nostrorū certa remissione p̄fidunt
 lacrima sunt veraces ac doctissime in
 q̄libz hūane ignorantie dubierate ma
 gistre. **P** Nam dubitantes ex ali
 quoytrū deo placeamus necne nunq̄
 meliorē certitudinē capimus q̄ cū ve
 raciter lacrimātes oramus. tūc em̄ q̄c
 quid agēdū mens nostra de creuerit su
 per hoc rursus ambigere necariū iam
 nō erit. **P**orro lacrima diluūt spurci
 ciarū om̄e in meretrice p̄tagiū ⁊ imun
 dis manibz tribuūt vt nō solū pedū s̄
 et dñici capitis mereant attrahum. **L**a
 crime tribuūt vt negatoz aplūs modo
 non pereat om̄io post lapsuz. sed vltro
 etiam vt supra ceteros celestis curie se
 natores obtineat principatum. **L**acri
 me contulerunt dauid post adulterij si
 mul ⁊ homicidij profundissimum ba
 raturum non modo regnū cū vita nō p̄
 deret sed vltro etiā p̄missionē h̄re
 dis ex se nascituri cū iuramento susci
 per qui ⁊ regni sui solum om̄ regna p̄
 perua possideret. **P**orro aut̄ ⁊ si cūcta
 lacrimarū dona p̄currere vluero p̄s
 forte dies claudis q̄ exemplorū copia
 subtrahatur. **D**e sunt em̄ q̄ ⁊ anīam a
 peccatorū labe purificāt ⁊ cor vagū in
 oratione p̄firmant. **D**e sunt que dino
 rore pauerūt gaudiū ⁊ dum p̄ oculos
 carnis erumpunt ad spem se eterne et
 supne beatitudinis erigunt. nō em̄ pos
 sunt in sua petitione p̄remi que ⁊ ma
 gnas habēt vices quas p̄fecto vices
 ille ad eum frequenter emiserat ⁊ qd̄

adoptinendū possz subtiliter nouerat qui dicebat audi orationē meam dñe et deprecationē meā auribus p̄cipe. lacrimas meas em̄ nō oculis attendi: s̄z auribus p̄cipe. lacrimas postular voces inesse lacrimis manifeste designat. lacrimas nemp̄e cū in p̄spectu iudicis supplicat m̄bil̄ h̄sitant. sed sic misericordiaz tanq̄ p̄p̄rii iuris sibi merendicāt̄ et impetrasse se qd̄ petierant p̄sidenter exultant. **L**acrime deliciae spirituales super mel et fauū atq̄ om̄i nectare dulciores q̄ mentes ad deū erectas iocūda saporis intimi suauitate reficiūt et arida atq̄ tabescentia corda haustuūt superne gratie medullitus irrigant. terrenozū namq̄ dapū saporis atq̄ dulcedines superficiem quidē palati gustantis oblectant. viscera aut̄ interiora non penetrant. Sapor vero diuine p̄emplationis oīa interiora nostra replet vegetat et obdulcat. lacrimantes equidē oculi dyabolū terrent et sic lacrimarū erumpentū expanet impetū ac si procellosi ymbribz grandinē vel fluētū vndiq̄ v̄torū effugiat quis tempestatē. nam sic spinosi torrentis sup̄ueniēs cunctis aluum sordibus purgat sic lacrimarū profluentū cursus ex mente fluētis diabolicæ versucie semina et om̄s sordentiū viciozū pestes eliminat. h̄c petrus damiani. **E**t notandū q̄ quicūq̄ h̄c gratiā h̄e desiderat. necesse est vt diuini ignem amoris in corde habeat. nam ex igne dilectōis dei h̄c vnda profluit et ecōtrario quanto valentior vnda lacrimarū a penitēte profluxerit tanto maior ardor diuine dilectionis in corde h̄mōi hominis incalescit qd̄ probat ibidē petrus damiani p̄ pulcrū exemplum scripture sic dicens. h̄c in quā aqua videlicet lacrimarū compūcti ex igne p̄fluit. vt quisquis affluere ymbribz inundatione desiderat diuini

amoris ignē prius necesse est vt in camino sue mentis accēdat qd̄ facilius exprimere possumus si quod in sc̄do libro macha. prohibet̄ hystoriat̄ gestum ad mediū deducemus ait q̄ scriptura. **C**ū in p̄fidem inquit ducerentur patres nostri sacerdotes qui tūc v̄i cultores erant acceptū ignem de altari occulte absconderūt in valle vbi erat puteus altus et ficcus et in eo cōcitari sūt eum. ita vt oībus esset ignorus locus. **C**um aut̄ p̄terissent multi anni placuit deo vt mitteret̄ neemias a rege p̄sidis. hic misit nepotem sacerdotē. illozū qui absconderent ad requirendū ignē. et sicut narrauerūt nobis nō inuenit̄ ignē. sed aquā crassā. **I**n quibus om̄ibus verbis illud v̄nū attendēdum est v̄bum specialiter q̄ in alto et sicco vallis puteo prius absconditur et postmodū nō ignis sed aqua crassa a quā renibus inuenitur. mens quippe since ra atq̄ p̄fecta deum intentōe querens nō incongrue p̄ puteum vallis altū designatur et siccu que nimieū a fluidis illecebratū carnaliū voluptatibus et terrene p̄cupiscentie rudibus alte defossa et in vere humilitatis est cōuale fundata. huic itaq̄ puteo sacrificij ignis mittitur. cū in electi cuiuslibet mēte diuini amoris flāma p̄cipitur atq̄ ad celestū desiderū pius animus inflammat. s̄z hic ignis in aqua verit̄. qz ex igne diuini amoris lacrimarū p̄punctio generat̄. **E**t notandum q̄ nō pura aqua dumtaxat. sed crassa aqua narrat̄ illic reperta. **Q**uid em̄ est crassa aqua nisi lacrimarū p̄punctio diuine proculdubio gratie pinguedine saginata qua videlicet licet saginari pinguedine estuabat proplexa cū diceret. **S**ic adipe et pinguedine repleatur anima mea. **N**ec p̄terea undū q̄ abscondentes hunc ignē concutari quidē fuisse non autē funditus

extrinse referunt quia nimirum ignis
 diuini amoris quem in ara nostri cordis
 attendimus ut ex aromatibus bonorum
 operum suauiter deo sacrificium offeramus
 ipso nostre peruersionis initio intus qui
 debet occulte semper ardere non autem for-
 ras se pro vacue glorie flammis expandere
 Concurat autem sopitis flammis non autem
 ut prius ardoris ut non proorsus intere-
 ar se postmodum mirabiliter ignis
 in aquam vertat. hoc porro aqua pun-
 ctio videlicet lacrimarum non solum nos a
 peccatorum pragione purificat. sed etiam
 ut placeat ipsa deo bona nostra comen-
 dat. omne namque bonorum operum sacrifi-
 cium in conspectu superni iudicis suauiter
 redditur. si lacrimis aspergatur unde il-
 lic apte subditur. **Et sacrificia inquit que**
imposita erant in suis sacerdos neemias
aspergi aqua ipsa et ligna que erant sup-
posita. Sed cum operum nostrorum sacrificium
vere punctiois aqua profundius mox
mentes nostras splendor irradiat et quic-
quid obscurum quicquid in eis tenebrosum
eatenus latebat illustrat. Quidam namque
nobis se tunc intus lucis radius aperit
et omnes anime nostre latebras iocunda
fulgoris serenitate perfundit qua propter
illuc cum premitur quia iussit haurire et
auferre sibi et sacrificia que imposita e-
rant iussit sacerdos neemias aspergi aqua
ipsa et ligna que erant supposita pro-
terius hystorie series addidit hoc cum sac-
rum esset et tempus affuit quo sol refulsit pro-
terius erat in nubilo et accessus ignis mag-
nus ita ut omnes mirarentur. Audiuimus
antea quod aqua pro igne repta est. Tunc
contrario dicitur quia per aspersionem aque
ignis magnus accensus est. Ergo et ex
igne aqua nascitur et ex aqua ignis in-
uicem procreatur. quia videlicet ex ig-
ne diuini amoris gratia punctiois
oritur et rursus ex compunctione lacri-
marum desiderij celestis ardor augetur.

Alterum siquidem pendet ex altero et
 sibi in se utrumque prestat dum ex amore
 dei lacrimarum compunctio profluit.
 Rursusque per lacrimas ad amorem dei
 mens nostra feruentius inardescit. in
 qua autem mente huius alternatis re-
 ciprocavarietas agitur ab omni pro-
 culdubio reatus sui squalore purgatur.
 unde illic non incongrue postremo sub-
 iungitur. **Appellauit autem neemias hunc**
locum. netphar quod interpretatur purifi-
catio. Locus itaque noster ubique sacrifi-
cium offertur ubi aqua ignis ut dictum
est varietas alternatur. fidelis est anima
que profecto non incongrue purificatio
dicitur quia dum nunc superni amoris
igne decoquitur nunc contriti cordis fle-
ribus mundatur velut secundum baptismi
fluentis abluitur. hoc petrus damiani.
Ecce appet satis clare per precedentia
dicta sanctorum patrum quare virtutis
lacrimae penitentium quantere efficaciter
sunt. Et ideo a cunctis fidelibus maxi-
me tamen a peccatoribus penitentia in-
digentibus sunt desiderande lacrimae
me. **Filius.**

Non sufficio gaudens admirari
 de tam excellenti dono dei eo quod
 gratia compunctionis et lacrimarum tan-
 tam habeant efficaciam et virtutem. **Sed**
 rogo de hoc informari qualiter homo
 carens gratia lacrimarum et eam deside-
 rans habere. per quem modum possit illam
 a deo obrinere.

Capitulum. II. Pater. R.

Sire debes quod
 punctio siue lacrimarum effusio
 procedit ex spiritu sancto. testare leone papa.
 quod dicit in quodam sermone sic. **Ab ipso enim**
videlicet spiritu sancto sunt lacrimae penitentium
Quisquis propter sua peccata in suo corde
se senserit punctum. sciat hanc gratiam a deo
sibi esse infusam. nam deus inhabitando

per spiritum sanctum in corde hominis
cōpunctos et lacrimantes facit. de hoc
quidam doctor sic dicit. Quisquis peccatorum
memoria p̄pungitur ad lamenta. iam
dei circa se presentiam sciat. quoniam ex eo quod
admisit se recollit interius erubescit.
suorum iudicio penitendo iam se punit. hoc
ille. Hanc p̄punctiois gratiam desiderabat
iob cum dicebat dimitte me ut plangam
paululum dolorem meum. Super quo
greg. ix. mo. sic dicit. Tunc ad plan-
gendum dolorem nos dominus dimittit. cum
et mala que fecimus demonstrat. atque
ad huc eadem flenda que cognoscimus
adiuvat. culpas oculis obicit. et pia
manu gratie vincula cordis soluit. ut ad
vocatorem patris mens nostra se erigat et
carnis soluta pedibus in auctorem suum
libera gressum amoris tendat. hoc gre-
go. Et quia p̄punctio lacrimarum ut pre-
dictum est ex gratia nostri conditoris
procedit necesse est. qui donum lacri-
marum habere desiderat. ut ab omnipo-
tenti deo per humiles preces ac virtuo-
sam vitam istud querat. Per hoc igitur
duo videlicet per orationes humiles et
p̄uersationem virtuosam. si quis in his
perseueraverit et donum homini perierit
gratiam p̄punctiois et lacrimarum pro-
culdubio obtinebit. quod autem oratio-
nes humiles querenda sit gratia lacri-
marum. **S** Beatus greg. exponens
illud iudicium ubi dicitur quod caleph tri-
buit axe filie sue irriguum inferius et su-
perius. dicit sic. Axa super azinum sedet
cum irrationabilibus carnis motibus a-
nima p̄sudet. que suspirans a patre ter-
ram irriguam petit. quia a creatore cum
magno gemitu cordis querenda est gra-
tia lacrimarum. Sunt enim qui iam rece-
perunt libere pro iusticia loqui oppres-
sos non teneri. indigentibus tribuere.
ardorem fidei habere. sed adhuc gratiam
lacrimarum non habent. hi terram bene austra-

lem arantem. sed adhuc irrigua indigent
quod in bonis operibus positi in quibus et
feruere sunt. oportet ut timore iudicii
vel amore regni celestis mala etiam que
perpetrauerunt deplorent. Dat igitur pater ut
irriguum superius cum se in lacrimis celestis
regni desiderio affligit. irriguum non in-
ferius accipit cum inferni supplicia flen-
do p̄mescit. prius autem inferius et post
irriguum superius datur. Sed quod p̄punctio
prius dignitate necesse fuit ut prius
superius irriguum et post inferius poneretur.
hoc greg. **T** Quod vero per vitam virtu-
osam et sollicitudinem diligentem circa sa-
lutem anime sue. fit etiam querenda a deo gra-
tia lacrimarum. petrus damiani probat
sic dicens. si gratia spiritus sancti homini de-
fuerit licet mentem quis ad supernam glo-
riam subleuare pretendat. licet bene sup-
plicia vel peccata preterita ad memoriam
reducatur vel etiam diuine passionis recolat
propter hoc tamen omnia lacrimae non erunt
punctae. cui mentis archana peccatis ex-
igentibus obdurescunt. Tu autem sicut pru-
dens et opus agricolae. agere tuum inde-
finenter exerce. terram tuam cordis et cor-
pis comere sancte discipline. p̄scinde
viciozum repes extirpare pretende. et sic
patus quotidie tensis in celum oculis
superi ymbribus mundiciam prestolare. nam
superius ille arbiter videlicet occultus in-
spector licet ad tempus aqua p̄uida dispen-
satione contineat. si te sic solerter agere ac
vigile esse spererit. agere suum in proxi-
mo crismatis ymbribus irrigabit et ita
virtutum floribus diuersis ager orna-
bit. ut que eatenus squalidus ac sterilis
videbatur iam prouentu exuberantium
segetum cumuletur. Quisquis ergo non
tam arido corde merere quod et lacrimarum
tuum inundantia queris effluere. non so-
lum te a negotiorum strepitu secularium
remoueas sed et a fraterum sepe col-
loquij. mutua confabulatione te com-

pescere. Omnes a temeritate actio-
 nes curas ac sollicitudinis amputas.
 et eas tanq̄ rudorū moles ⁊ meatus
 obstacula obstructi fontis submouere
 festina. Sic enim in caverna terre de
 abyssoremens aqua colligitur. sed ob
 icibus oppressa nō effluit sic in huma-
 no corde p̄siderata profunditate diui-
 ni iudicij tristitia nascitur. que tñ per
 fletum lacrimis erūpentibus nō ema-
 nat. si terrenorū actū sufflumen obfi-
 stat. Tristitia quippe lacrimarum ma-
 teria est s̄ vt huiusmodi fontis possit
 vberatiz vena p̄fluere. satage cūcta ne
 gocij obstacula remouere. Valiciam
 quoq̄ iram ⁊ odiū ⁊ reliquorū viciozū
 pestes d̄ atro tui cordis elimina. ne si te
 accusari ⁊ p̄scia forte timor deat. in es
 tua intimi rois vacua facta in ardori-
 bus ariditate formidistat p̄scat. San-
 ctitatis quippe fiducia ⁊ testis innocē-
 tie p̄scia est ⁊ puraz mentē celestis gra-
 tie riuulus irrigat ⁊ esoluit in lacrimas
 duriciā squalidi cordis emollit ⁊ fluē-
 di mearū fletibz apit. sit ergo p̄scia tu-
 a pura mitida mōda. sit sincera atz ab oī-
 labe nequiciarū spūalius defedata. vt
 dum p̄tricio cordis erumpe properat
 obex mordacis p̄scientie non obsistat.
 hec pe. da. Ecce habemus qliter querē-
 da sit ⁊ obtinenda gratia lacrimarū vi-
 delicet p̄ deuotaz orationē ⁊ p̄ vite pu-
 ritatē. Si quis igitur in his p̄seuerat
 nerit gratiam p̄dictā a dño p̄sequē-
 Tam spiritus sanctus videns hominē
 virtutibus adornatū cor illius ingre-
 dit ⁊ p̄ suā p̄ntiam illud in amore suo
 accendit ⁊ p̄ntis ad lacrimas funden-
 dū cōpungit. Maculosa ⁊ acviciosa
 corda inhabitare dedignat. ⁊ ideo la-
 crimarū p̄punctionem habere non me-
 rentur.

Filius.

Quomodo si homovita suā emen-
 dauerit a vicijs abstinēdo ⁊ pro

ut dñs donauerit religiose viuendo ⁊
 effuderit humiles preces coram deo p̄
 pter gratiaz lacrimarū obtinendā nec
 talem gratiam assecutus fuerit vtrum
 cōtritio siue p̄punctio absq̄ lacrimis
 valeat ad delenda peccata. Et vtrum
 aliqua p̄punctio possit vicem supplere
 siue locum lacrimarum.

Capitulum. III. Pater. G

Habes questio

nes prout gratia dei inspira-
 uerit ita respondeo. Om̄s igit̄ deus
 cui a p̄ra ⁊ nota sunt om̄ia corda filio-
 rū hominū. respicit voluntatē singulo-
 rū ⁊ quicquid boni facere homo nō p̄t
 quod tñ libēter facere veller si possz hoc
 deus pro facto deputat. Testat̄ hoc bea-
 tus ambro. sic dicens. Affectus tuus
 opi tuo nomen imponit. quicquid vis
 et nō potes deus pro facto reputat. hec
 ambro. Vñ quisquis est peccatis gra-
 uatus ⁊ non pōt pro suis excessibus la-
 crimas effundere. valeat tñ ex toto cor
 de se offendisse deū ⁊ lugeat. veniam a
 dño p̄sequetur. qui piam voluntatē se
 humiliter inuocantiū respicit. nā con-
 tritio ⁊ meror ⁊ suspicia etiam sine la-
 crimarū effusione cū haberi non p̄t va-
 lent p̄ctā diluere. De hoc dicit iobēs
 abbas mōris synai in tractatu de. xxx.
 gradibus sic. Sunt aīe que lacrimari
 ⁊ lugere nō valent. sed p̄triciā ⁊ me-
 rorem ⁊ p̄tritionem multaq̄ suspicia
 peccata diluunt ⁊ abstergant. hec ille.
Hoc idē sentit petrus damiani sic. d.
 Cum igitur mēs hominis celestis gra-
 tie rore perfunditur p̄ compunctionis
 fletum lacrimarum mundantium ym-
 bibus irrigat vbi ⁊ si ex carneis ocu-
 lis lacrimae nō erumpant. ipsa tñ ama-
 ritud cordis a lacrimarū fructibz nō
 elongat. Quia qd̄ ex ramo exterioris
 accidētie nō colliḡ in ipsa cordis bu

midivirenti sem pradice servat. suffi-
 cit em si mens sit flebilis etiã si iugiter
 nõ possit. vnde cū visibiles lacrimas
 non potest quis ex oculis carnis expri-
 mere sufficiat excessus p̄rios itra cõ-
 triti cordis archana deflere. lxx petrus
 damiani. Patet igit̄ ex predictis qua-
 liter gemebunda p̄punctio etiam sine
 lacrimarũ effusione debeat peccatũ. que
 tñ gratia quãuis haberi nõ possit debz
 tñ ab unoquoq; desiderari. Solet aut̄
 pius dñs a se etiã timentibz hanc gra-
 tiam plerumq; subtrahere quia cernit
 ex hoc dono posse aliquos superbire. ⁊
 ideo non donat vt in humilitate p̄ma-
 neant. Confert tñ penitẽtibz ad se cõ-
 uertentibz validam p̄punctionis gratiã
 que delet peccatũ ⁊ supplet locuz lacri-
 marũ. sed talem p̄punctõem sine lacri-
 marũ effusione nonnulli penitentes p̄
 modico ducũt ⁊ in timore ⁊ humilita-
 te ac statu bono p̄servantur. ista tangit
 iohãnes abbas in tractatu de. xxx. gra-
 dibus sic dicens vidi in quibusdã lu-
 ctum ⁊ vidi in alijs p̄pter penurias lu-
 ctus. luctum qui licet habentes tanq̄
 nõ detinentes afficiunt p̄ bonũ ⁊ p̄ bo-
 nam ⁊ pulcrã ignorantia impreda-
 biles manent. solet em ⁊ ipsuz larima-
 rũ donum magis vacuos plerumq; ex-
 rollere q̄ ex re quibusdam nõ datur vt
 huius p̄uatiõne ⁊ inquisitiõne in suspi-
 rijs in meroze ⁊ tristitia aĩme seip̄os
 affligant. ⁊ profunda tristitiõne ⁊ ex-
 tenuatione penurie luctus angustient̄
 que locum lacrimarũ sine piculo hñt.
 quãuis ab eis hec cõuenientius pro ni-
 hilo reputentur. lxx abbas iohãnes.
 Hec hanc autoritatẽ sancti v̄fri colli-
 gere possumus q̄ p̄tricio meroze ⁊ p̄pũ-
 ctio ⁊ suspiria que habentur pro pecca-
 tis etiã sine fletu locũ supplet lacrima-
 rũ. Patet igit̄ responsio ad sup̄ius in-
 terrogata q̄ p̄tricio siue p̄punctio q̄ ex

mesto ⁊ humili corde p̄cedit etiã sine
 lacrimis p̄t tanta esse q̄ delet peccatũ ⁊
 supplet locum lacrimarũ. **A** Sed
 sciendũ q̄ sunt nonnulli qui post peccatã
 p̄petrata ad deũ per p̄miam redunt. ⁊
 statim in p̄ncipio p̄uersiõis sue gra-
 tiam lacrimarũ a dño percipiũt quãz
 etiam gratiã per timorem dei ac bone
 vite studiũ ⁊ humilitatẽ in seip̄is cu-
 stodiuũ ⁊ p̄servant. Et sunt nonnulli. q̄
 quidẽ lacrimarũ gratiã in cõuersiõis
 novitate p̄cipiũt. sed hãc per incuriã
 seu negligentia vel vitam inordinatã
 ac viciõsam perdũt. Et sunt nonnulli.
 qui quãuis p̄ suis excessibus ⁊ peccis
 doleant. valde ac p̄pungant. lacrimas
 tñ pro delictis suis fundere nõ valent.
Et sunt nonnulli qui in p̄ncipio. siue
 p̄uersiõis sua peccatã flere nõ valent. fa-
 ciunt tñ quod possunt se per p̄punctio-
 nẽ cordis seu gemituz ac meroze affli-
 gentes. vitamq; suam emendantẽ ⁊
 cū diligentia custodientes. **I**ta tales
 sic in tali proposito perseverantes per-
 cipiũt processu temporis ex dono dei
 et gratiaz lacrimarũ ⁊ sic vtq; homo
 p̄solat̄ interior gemendo exterior flet
 do. nihil em̄ ita reficit aĩaz peccatice
 siue p̄solatur quẽadmodũ humilis effu-
 sio lacrimarũ. De hoc dicit richar-
 d̄ sancto victore super illo v̄bo fuerũt
 mihi lacrimę mee ⁊c. **O**mõĩ panes ho-
 mo interior aliqñ solus comedit. alit̄
 aliquando etiaz vt secum comedat co-
 mellicum suum vix multa fatigacione
 compellit. **P**anem suũ spiritus solus
 comedit. qñ animus quidem de pecca-
 tis dolet. verum tamẽ lacrimas nulla
 ratione extorquere valet. panem volo-
 ris pariter comedunt ⁊ cibum vinum
 quasi vnanimiter sumunt. cū interior
 homo profunde ingemiscit. ⁊ ad eius
 gemitũ exterior homo vbertim lacri-
 mas fundit. **I**ter hec etiã

am sciendum q̄ sunt nonnulli. qui cō
punctionē lacrimarū p̄cipiūt. sed hūi
militatē circa eandē gratiā non habēt
nam contra proximorū vitam nōnūq̄
se erigunt. vel contra p̄ditoris ordina
tionē murmurant. aut etiā p̄opter cō
modum r̄pale seu vanam gloriā hoc
agere student. **De talibz beatus greg.**
ix. mo. exponens illud iob. **Si lotus**
fuiro quasi aquis miuis sic dicit Sunt
nonnulli qui lamenta habent. sed humi
litate nō habent qui afflicti plangunt
sed tamen in ipsis fletibus. vel contra
proximorū vitam supbiunt vel contra
ordinationē cōditoris erigunt. hi ni
mirū aquas habent sed miuis aquā nō
habent. r̄ mundi esse nequeūt. quia hūi
litate fletibz minime lauant. **Aquis**
autē miuis a culpa se lauarat. qui confi
denter dicebat. **Cor contritū r̄ humili**
liatū deus non spernit. Qui em̄ lamen
tis affligunt sed murmurādo rebelles
sunt. mentē quidē p̄terunt. sed humili
ari p̄temnunt. **Quāuis** aque miuis in
telligi r̄ aliter possint. **Aqua** em̄ fōris
er fluminis ex terra oritur. aqua vero mi
uis ex aere proruit. **Et** sunt pleriq̄ q̄
p̄orationū lamenta se cruciant. sed to
tis lamentorū laboribus. ad desideria
terrena exsudant p̄pungunt in p̄cisi
bus. sed felicitatis transitorie gaudia
exquirunt. **hos** itaq̄ miuis aqua nō ab
luit. q̄ eorū fletus ab ymis venit. **Qua**
si em̄ ex terre aqua profusi sunt. qui p̄
terrenis bonis in precibus cōpugunt
Qui vero idcirco plorant. quomā p̄e
mia eterna desiderant aqua miuis hos
deluit q̄ celestis p̄puctio infundit. nā
cū p̄xennē patriā p̄ lamenta appetūt
eiusq̄ desiderijs accensi plāgūt a sum
mis accipiunt vnde mūdētur. **Sed**
quousq̄ pena corruptōis astringimur
quātūlibz rectis opibz luceamus verā
mūdiciāz tñ nequaq̄ app̄elndimus.

sed imitam̄ vnde apte p̄ iob subditur.
Tamen sordibz intinguis me. **Deus**
nos sordibz intinguere dicit. i. intinc
tos sordibz demōstrare. q̄ quanto ad
illū verius p̄ bona opa surgimus tāto
subtilius vite nostre sordes cognosci
mus. quibz ab eis mundicia discorda
mus. **Est** ergo. **Si** lotus fuero r̄. ac s̄
apte dicat. **Quāuis** lamētis supne cō
pūctōis infundat. quibz p̄ studia recte
opatōis exerceat. in tua tñ mundicia
video q̄ immūdus sum. intentū quip̄
p̄ deo aiā ipsa adhuc corruptibilis
caro diuerberat. eiusq̄ amoris pulcri
tudine obscenis r̄ illicitis cogitatio
nū moribus fedat. nāz mūdōs nos ad
p̄fectū reddere vel vita vel lacrima nō
valent. quousq̄ nos mortalitatis nē
corruptōis tenet p̄ditio. **hxc gre.** **B**
Unde quisq̄ gratiā lacrimarū a dño p̄
cepit illam studeat p̄ humilitatē r̄ bo
nam p̄uersatōem in seipso cōseruare.
C **Si** quis vero hanc gratiāz habi
tā p̄ incuriā aut negligentia seu etiaz
vitā inordinatā a se elongatā senserit
p̄ p̄mā r̄ gemitū cordis ac vite emē
dationē conetur illaz in semetipso re
formare. **Si** quis donū lacrimarū nō
dū est assecutus. p̄ hūiles oñones r̄ la
menta p̄mē ac vite puritatē laborat a
dño illud obtinere. r̄ dū donū p̄dictū
adeptus fuerit videat ne p̄ negligentia
am aut aliq̄d viciū seu elationē mētis
hoc p̄dat. **Si** q̄s dō p̄dictā grām lacri
marū ex corde hēe desiderat r̄ p̄ illa ob
tinēda se p̄ gemitus r̄ lamēta ac mero
rē aīe intus mactat. nec tñ asseq̄ vale
at q̄d p̄ecat. talis nō desper. s̄ sua fla
gicia r̄ pctā p̄p̄ritōez r̄ p̄p̄ctōez cor
dis ac lamēta p̄mē studeat abstergere
quia cōpūctio ac meroz seu gemitus.
que procedunt ex humili corde etiam
sine lacrimis valent vt supra dictum
est peccata delere. quia cor̄p̄ritū r̄ hu

miliarū deus nunq̄ despiciat Diligen-
da tamen valde est et desideranda com-
punctio lacrimarū. quia nihil mouet de-
um ad miserandū siue etiam cogit. sic
humilis lacrimarum effusio. Testatur
hoc beatus augu. cū dicit. Omnia alia
habent effectum mouentis vel suppli-
cantis. sed sola lacrima effectū cogen-
tis. **Hec augu.** Hoc idem affirmat bea-
tus hieronimus sic dicens. Oratio de-
um leuit: sed lacrima cogit. Ecce quos
modo humiles lacrimae cogunt deū ad
prestandum misericordiam et misericordiam penitē-
tibus. ipsa enim lacrima ex pio cordis
procedens affectu iudicis nō timet ter-
rorē accusantibus inimicis silentium
imponit. sola intrat ante deum. sola vir-
tute vincit inuincibile. hoc probat bea-
tus bern. sic dicens. **O humilis lacri-**
ma. tua est potentia. tuū est regnū aspe-
ctum iudicis non vereris. inimicis ac-
cusantibus silentiū imponis. sola in-
gredieris ante deū. sed nunq̄ sola aut
vacua exhibis. quid plura. vincis iui-
cibilem ligas omnipotentem. **Hec bern.**
Et iam dictis possumus cognoscere
multū validam esse virtutē lacrimarū
quia vincere possunt inuicibilem et ad
miserandū inclinare omnipotentē vni-
de quilibet peccator etiam maximis et
multis sceleribus inuolutus vim facit
omnipotenti deo nō eū cōpellendo. sed
flendo. nō prouocando. sed lacrimis
exorando. et p humilitatē gemendo.
De hac salubri violentia beatus aug.
sup illo verbo **O Regnum celoz**
vim patitur sic dicit. vim facimus do-
mino nō ppendo sed flendo nō pro-
uocando iniurijs sed lacrimis exoran-
do non blasphemando p supbiam sed
p humilitatem merendo. **O bona vio-**
lencia que vim patiēti bonitatē elicit.
et utilitatem tribuit inferenti. **Quis-**
quis violentioz christo fuerit religio-

sioz habetur a cristo. **Aggrediamur** in
quā illum non ferro nō fuisse non saxo
sed cōsuetudine ac boni opis castitate
hec sunt arma nostre fidei. quibus in-
gressione certamus vt autē his armis
vri in via ferendo possumus. ante cor-
poribus nostris vim quodāmodo faci-
amus et expugnemus membrorum vicia
ac virtutū premia cōsequamur. prius
enim ipsi regnare debemus in nobis vt
regnū possumus diripe saluatoris. **Hec**
augu. **Beatus etiam greg.** eodem verbo
Regnū celozū etc. dicit sic. **Qui peni-**
tentiā peccatoribus indixit. quid aliū
q̄ regno celozum fieri violentiam do-
cuit. **Rogitemus** ergo carissimi. ma-
la que fecimus. et nosmet ipsos assidu-
is lamentis atteramus. **Hereditatē** ius-
torum. quam nō tenuimus. per vitam
capiamus p p̄miam. vult a nobis omni-
potens deus talem violentiā ppeti. nā
regnū celozū rapit vult nostris fleribus.
quod nostris meritis non debet. **Exer-**
ceamus ergo nos ipsos in lamentis ex-
tinguamus fleribus et dignis p̄mē fru-
ctibus culpas. **Hec grego.** **Audientes**
igitur tantā vim ac virtutem esse in la-
crimis vnusquisq̄ qui se sentit in ali-
qua angustia aut necessitate positum et
desiderat consolari vel etiam ab his li-
berari fundat ad deum lacrimas. **Ad**
quod hortatur beatus augu. sic dicens.
E **Si desideras** quod nō habes fū-
de lacrimas. **Et iohānes crisostimus**
Fleuo ad deū flens aliqui accessit. qui
nō quod postulauit accepit. nullus ab
eo bñficia dolenter optauit. qui nō im-
petrauit quod voluit. **Hec cris.** **Et quia**
nihil ita efficacē est ad impetranda ea.
que sunt salutis et amouēda ea q̄ sunt
pretraria salutis sic sunt lacrimae q̄ ex bñ-
li et pio corde procedūt ideo quilibet
homo. maxime tamen penitentes. qui
conuerfi sunt p p̄miam ad dñm in hac

gratia coopante dño. se studeat exerce
re. nam cum aliquis p pñam ⁊ sanctā
puerionē appropinquat dño. olocau
stū deo factus est. Conetur ergo ut mū
dum se olocastū dño pseruet. Si autē
aliquid viciū temptando nitit mac
tare. hoc olocastum p punctionem
et effusionem lacrimarū studeat illud
emendare. Quisquis etiā post puerio
nē in statu religionis existens se sense
rit ppter preterita peccata in corde seu
picientia sua esse grauātū ppingatur
currat ad lacrimas. Si quis vult autē
statim in corde suo seruare castitatē. ⁊
se p turpes ⁊ illicitas cogitatōes tēp
tari senserit. ppingat currat ad lacri
mas. Si quis vero decreuerit in aduer
sis seruare paciētiā. ⁊ se ppter aliquā
aduersitatē senserit ira turpari aut do
lore cruciari. ppingat currat ad lacri
mas. Si aliquis statuit in corde suo
humilem locū tenere: ⁊ hūilitatis vir
tutē in se pseruare. sed cum despectus
pximi aduenit. ⁊ ob hoc se senserit in
dignari ac mestū esse. ppingat currat
ad lacrimas. Quisquis etiā in quacū
q; alia tribulatōe seu temptatōe se cō
spexerit pstiturū. currat ad remediū la
crimarū ⁊ ad medicamentū p punctione
mō vt mūdatus ⁊ purgatus p talia re
media ostia sancta siue olocastū mū
dū in ppectu dei valeat inueniri. Na
gnus em creatoris nostri misericōdie sin
ad recipiendū humiliū stertus. Patet
ergo fons misericōdie. curramus ad lacri
mas. lauemus nos in hoc fonte piera
tis in quo fonte ipse dñs. petrus. mag
dalena. ⁊ latro in cruce loti sunt. Cum
igif pgnoscamus tantos se iaz lauisse
in hoc fonte pietatis. ergo de venia et
emendatōe nostra non desperemus. q̄
tot exempla misericōdie in pignore reti
nemus. De istis iam memoratis ⁊ de
effectibus lacrimarū. beatus grego. in

tractatu sup ezechielē sup illo vbo ibi
lauant olocastū sic dicit. Qui se p fi
dem in cōuersatōe sancta dño deuoue
rūt olocastū dño facti sunt. Sed qui
adhuc multa in se de corruptibili sua
carne patiunt. quia adhuc in eis cor
dis mundicia sordidis cogitatōibus
inquinat quoridie ad lacrimas redeūt
assiduis stertibus affligunt. Sanctoꝝ
etē patrū ⁊ dicta ⁊ facta p siderant. ⁊
cū se indignos pēant in portarū ostio
olocaustū lauant. Ecce etē qui pro ti
more oipotētis dñi esse patēs deuouit
nulli piciū pro picio reddere omīa
eq̄mīter tolerare ⁊ tñ hūc cōtumelia
ab ore pximi illata subito percussit.
turbatus forte aliquid loquit quod lo
qui nō debuit. certe iste iam olocastū
est sed adhuc inquinatū fortasse cōtra
illatas pumelias. quas portat dolore
tangit. eiusq; aīmus in caritate laucia
tur. **P**atia em vera est q̄ ⁊ ipsum
amat quē portat. naz tolerare ⁊ odisse
nō est virtus mā suetudinis sed velamē
furoꝝ. Sic itaq; sepe in cogitatōe
sua se iudicat reprehendat semetipsum
q; dolet nec tamē apud se pualet ob
tinere. ne doleat. iam ergo p bonā vo
luntatē ⁊ deuotionē olocastū est. sed
tamen p dolozē quo tangit adhuc inq̄
natū. Alius ea que possidet apd semet
ipsum decreuit indigentib; cuncta tri
buere. nihil sibimet reseruare. vitā su
am soli gubernatōi supne pmittere. s;̄
dum prebet paupibus q̄ h;̄ fortasse co
gitatio menti surripit. que dicit vnde
vives si cūcta dederis. nec tamen desi
stit tribuere. sed qd letus dare ceperat
postmodū tristis prebet. Quid hūc
mens. nisi olocastū misericōdie est. sed tñ
p tristitiā cogitatōis inquinatū. Ali
p tempra mundi supbia. h;̄ noꝝ atq;
dignitates huius seculi decreuit deu
tare. vltimū apud hōies locū appetit
h. j.

obtinere. ut tanto excelsior inueniatur in pmanenti gloria. quanto humilior aspiciat in transeunti vita. is forte cum subito sese a proximo despici cognoscit. indignatur. cur despiciat. vult qui dem esse in loco humili. sed tamen attendi preteribilis non vult. hunc iam deuotio eleuat. sed adhuc infirmitas grauat iam ergo per deuotionem olocaustum sed adhuc ex infirmitate inquinatum. **S**ciere debemus quod differentia sit inter sacrificium et olocaustum. In sacrificio est pro pecudis. in olocausto vero totum pecus offerri consueuerat. Desemus ergo quid sit sacrificium quid olocaustum. Cum enim quis suum aliquid deuotum et aliquid non vult sacrificium est. Cum vero omne quod habet quod sapit omnipotenti deuouerit olocaustum est. nam sunt quidam qui adhuc mente in hoc mundo retinent. Sed tamen ex possessis rebus subsidia egentibus ministrant. isti in bonis que faciunt sacrificium offerunt. quia et aliquid de actione sua deo imolant. et aliquid seipsum referunt. Et sunt quidam qui nihil seipsum referunt. sed sensum linguam vitam atque substantiam. quam percipiunt omnipotenti deo imolant. Quid isti nisi olocaustum immo magis olocausto sunt. Sed sciendum nobis quod sunt quidam qui etiam seculum relinquentes totum qui de offerunt. quod habent. sed tamen in bonis que agunt minime compunguntur et bonum quod agunt. olocaustum est. sed quia flere et seipsum iudicare nesciunt. sed quod ad lacrimas non accendunt perfectum eorum olocaustum non est. Hinc enim per psalmistam dicitur. Nemo sit omnis sacrificij tui et olocaustum tuum pingue fiat. Olocaustum quippe siccum est bonum opus. quod orationis lacrima non infunditur. Olocaustum vero pingue est quam hoc quod bene agitur corde humili. etiam per lacrimas irrigatur. Unde rursum dicitur olo-

causta medullata offeram tibi. Quisquis enim bonum opus agit sed omnipotentis dei amore atque desiderio flere nescit. olocaustum habet. sed medullam in olocausto non habet. Qui vero bona operatur et visione iactantem creatoris sui inibat. atque ad eterna contemplationis gaudia peruenire festinat. sed ipsum ex amore quo accendit in fleribus mactat olocausta medullata dedit domino. **S**tudendum ergo nobis est. et mala funditus relinquere. et bona que fecimus operari. atque ut ipsis bonis que agimus amore eterni luminis participemus. Considerandum quippe est opus nostrum. quale sit. que cogitatio in opere. que intentio in cogitatione et cum in nostro bono opere admixtum aliquid malicie vel prave delectationis agnoscimus. redeamus ad lacrimas. lauemus olocaustum. Sunt quidam qui semetipsos in magnis actionibus deo deuouerunt atque ad tantam perfectionem perueniunt. ut ab eis nullam difficultatem fleat. quatenus in deliberatione castitatis nequaquam caro in prava cogitatione delectatione animam sternat. Nam et si quando per suggestionem pulsatur surgere non permittitur. quia vigore iudicij calcatur. In deliberatione quoque patientie nec sermo sordidatus ab ore prodeat. nec dolor tacitus animum premat ut in deliberatione humilitatis. nullus delectus animam mordeat. Sed cum iam in his. que recte deuouerunt sese fortiter exhibent. Priora tamen peccata. que ab his ante bonam deliberationem perpetrata sunt. ad memoriam deducuntur et plangunt. quicquid illicite se egisse meminerunt. Hi itaque per vitam quam tenent olocaustum sunt sed per vitam quam ante tenuerant inquinatum. quia mundant lacrimis vitam. quam prauis aliquando actibus inquinauerunt. Nos itaque iterum ad vitam preteritam mentis oculi

los redneam? reminiscam qd fuimus
 cū mūdi hūius p̄cupiscētiās sequere/
 mur. Et si dñz iam toto corde deserui/
 mus qz nos peccasse memimus deslea/
 mus in fletibz olocausū lauemus. Ec/
 ce om̄ipotentī deo deuouimus castita/
 tē nostrā. sed si adhuc imunda cogita/
 tio mentē inq̄nat. redeamus ad lacri/
 mas lauemus olocausū. Ecce patien/
 tiā nos seruare decreuimus sed adhuc
 itea p̄uebat si mētē tacitus dolor ex cru/
 ciat. edeamus ad lacrimas: lauemus
 olocausū. Ecce iā incepimus possessa
 tribuere atqz in hoc mundo hūiles als
 humilitatis locū tenere. Sed tñ si ad/
 buc anim inopie suspitio deprimat. si
 respectus p̄imi in aliq̄ nos indigna/
 tōe p̄fundit. redeamus ad lacrimas la/
 uemus olocausū. Magnus est em̄ cre/
 ator nostro ad recipiēdos fletus hūi/
 līm misericōdie sinus. vbi em̄ innumera/
 biliū hōim fletus suscepti sunt. ibi lo/
 cū suū inuenire sunt qz lacrimae nostrae
 patet ergo fons misericōdie. curramus cū
 lacrimis: lauemus nos in hoc fonte pi/
 eratis. In hoc fonte ipse dō lotus est.
 cū redit ad lamētū p̄mē post maculas
 grauis culpe. In hoc fonte misericōdie lo/
 ta est maria magdalena post pctā mul/
 ta. in hoc fonte lotus est petrus post ne/
 gationē qz latro in cruce. Cur igit p̄/
 gri simus. cur torpentes qz frigidī re/
 maneamus. qui in hoc fonte pietatis
 tantos se iam lauisse cognouimus Et
 go ne de emendatiōe nostra desperem?
 qui tot exempla in pignore retinem?
 Querere ergo fontē pietatis debuerat/
 mus etiā si clausus esset. qz patet qz neg/
 ligimus. mittamus oculos fidei i mū/
 dū vniuersū p̄sideremus q̄nti pctōref
 diebus ac noctibz p̄ lamenta in hoc fō/
 te misericōdie lauant. q̄nti post maculas
 ad noriciā redeūt Curramus cum tali/
 bus post mortis tenebras ad aquā vice

Cōsideremus quantū peccauimus q̄n/
 tum quotidie peccemus atqz vt appare/
 mus mundi post culpas lauemus olo/
 causū. hęc dicta greg. sup̄ ezechielem.
 Ut igitur virtus p̄tritiōis seu p̄punctō/
 nis ac etiā effectus lacrimarū clarius
 patefceret. sermo d̄ hac materia i lon/
 gum est protractus. **¶** Ultimo e/
 tiā videndū est de p̄tritiōe. vtrū p̄tritiō
 siue p̄punctio possit tollere totū reatum
 culpe videlicet qz pene. Ad qd sciendū
 qz p̄tritiō tanta potest esse qz delet totū
 peccatum. Et de hoc dicit beatus aug.
 Peccata longi temporis pereāt. etiā
 vniū hōre momento si fuerit in corde
 vera p̄tritiō. Cōtritiō autē vera multa re/
 quirat. maxime tñ dolorem cordis qui
 ex timore qz pio amore dī pro pctis cō/
 missis procedit. nam quanto cū maio/
 ri dolore lacrimae p̄ facinoribz fundūf
 tanto a benigno cōditore p̄fectius cul/
 pa remittit. ipse em̄ solus laborē qz do/
 lorem p̄siderat qz prout quis magis cō/
 punctus fuerit. tanto portiozem venias
 pro suis excessibus ab ipso p̄sequetur.
 Unde iohānes abbas mōtis synai. iu/
 dicatur penitus a bono qz iusto iudice
 nostro nature virtus in lacrimis. sicut
 in alijs vniuersis. vidi em̄ paruas gut/
 tas cū dolore effusas. qz vidi fontē sine
 dolore manantē qz quidē magis fm do/
 lorem qz non fm lacrimas iudicauī la/
 borantes. Arbitror autē qz et deus. hęc
 ille Et de beato petro legit qz post nega/
 tionez dñi egressus est foras qz fleuit a/
 mare. qui veniam ab ipso statim p̄secu/
 tus est. Ex dictis ergo colligere possu/
 mus qz p̄tritiō intantū potest extendē/
 re se. qz tollat totum reatū quantū ad
 culpam. qz etiā quantū ad penā. Unde
 thomas de aquino dicit. Intentio cō/
 tritiōis potest attendi dupliciter. Uno
 modo ex p̄te caritatis. que displicen/
 tiā causat. qz sic potest in tantū intendi
 h. q.

charitas in actu contritio inde sequens
meretur non solum culpe amissionem
sed etiam absolutionem ab omni pena.
alio modo ex parte sensibilis doloris
quem voluntas in contritione excitat et
quia ille etiam pena quedam est. tantum
potest iterum quod sufficiat ad deletionem culpe
et pene. **E**tiam sciendum quod in contritione
duplex est dolor de peccato. unus in
parte sensitiva que passio est et hic non
est essentialiter contritio prout est actus
virtutis. sed magis effectus ipsius. si
enim passio virtutis exterioris penam suo
corpore infligit ad recuperandam offen-
sam. que in deum commissa est. officio
membrorum. ita etiam ipsi concupiscibi-
bili penam infligit doloris predicti. quia
ipsa etiam ad peccatum coopabatur. **A**-
lius dolor involuntate. qui nihil aliud
est quam displicentia alicuius mali et sic con-
tritio est dolor per essentiam et est actus
virtutis penitentiae. hoc thomas de aqui-
no. **E**t quamvis ut predictum
est per contritionem deleatur culpa et etiam
pena. nihilominus tamen confessio et peni-
tentiae iniuncte expletio requiritur. etiam
tunc non propter remedium sed propter pre-
ceptum. et non solum propter preceptum
tenetur quis confiteri et satisfacere. sed pro-
pter incertitudinem. quia non est certus
quod sua contritio fuerit sufficiens ad suum
reatum totum tollendum. Unde oportet
ut propter preceptum et talem incerti-
tudinem quilibet etiam multum contri-
tus currat ad remedium confessionis
nisi articulus necessitatis hoc excludit
aut impedit. Tunc igitur de secun-
da parte penitentiae videlicet de confes-
sione dicendum est. **F**ilius.

Post informationem de contritio-
ne siue compunctione. Tunc de
confessione que secunda est pars peni-
tentiae ego cupio edoceri.

Capitulum. III. Pater. I

Confessio est ut
ait augustinus. propter quod morbus latens
speciem aperit. Nec est confessio sacra-
mentalis que est pars penitentiae. hic peniten-
ter describitur et per materiam que est pec-
catum et per actum. qui est aperire et per finem
qui est spes venie. Confessio etiam est le-
gittima coram sacerdote peccatorum decla-
ratio vel dicitur simul vel ex toto vel un-
dequodammodo confessio. nam ille confitetur qui totum
fateretur. hoc precipitur per hieremiam. iiij.
Effunde sicut aquam cor tuum ante con-
spectum domini dei tui. Et psalmista. Effun-
dite coram illo corda vestra. beatus au-
gustinus. etiam dicit propter peccatis propter
etiam erubescatis videlicet confitendo.
Erubescant enim remissionis habere pre-
sentem aut teneamur ad confessionem di-
cendum quod sic. **O**mnis enim pecca-
ti siue actualis siue originalis est reme-
dium passio christi. illius enim virtus passi-
onis in sacramentis ecclesie est impressa.
unde non possumus a peccato siue ac-
tualis siue originalis sanari sine sacra-
mentorum susceptione. vel in re quam habetur
oportunitas suscipiendi. vel in proposito
cum articulus necessitatis excludit
sacramentum non pretermissum religionis.
Confessio vero pertinet ad sacramentum
institutum contra morbum peccati mor-
talis ideo tenemur confiteri. hoc est tria
videlicet contritionem confessionem et sa-
tisfactionem scire debemus esse ex pre-
cepto divine scripture. nam contritio
precipitur iohannis. ij. Scindite corda
vestra. De confessione dicit iacobi vlti-
mo. Confitemini alterutrum peccata vestra
De satisfactione habet matth. iiij. Pe-
nitentiam agite. appropinquabit enim
regnum celorum. non est ergo salus sine
confessione. ubi quis habere potest sacer-
dotem cui confiteatur. De hoc dicit ri-
chardus de sancto victore. Nisi enim quis

eodignam p̄fessionem fecerit suorum
 scelerū. ipse saluari nunq̄ poterit ine
 ternū. et b̄tus iero. quotquot em̄ absq̄
 cōfessione decesserint h̄ies. nil aliud
 sibi q̄ eternas debere nouerunt miseri
 as et dolores. **A** Est aut̄ primo sei
 endū q̄ cōfessio peccatorum aut procedit
 ex gratia spiritus sancti aut ex metu fu
 ture iudicij. primū probat augu. sic di
 cens. **D**onū spiritus sancti iam h̄z qui
 p̄fiterur et penitet. q̄ nō potest esse p̄fes
 sio peccati et p̄p̄tio in h̄ie ex seipso.
 h̄c ille. **D**e secundo beatus greg. viij.
 mo. sup̄ illo v̄bo. **E**go non parcā ori
 meo sic dicit. **O**ri suo parcat qui confi
 teri malum quod fecit erubescit. sed in
 stus ori suo nō parcat. q̄ iram iudicis di
 stricti p̄ueniens verbis contra se pro
 prie p̄fessionis seuit. **D**inc psalmista.
Preueniamus faciē eius in p̄fessione
Dinc salomon. **Q**ui abscondit sceles
 ra sua nō dirigitur. qui aut̄ p̄fessus fu
 erit et dereliquerit ea misericordiaz p̄seque
 tur. **S**ed nequaq̄ os pandit nisi cum
 p̄sideratiōe districti iudicij p̄ pauore
 spiritus angustatur. vnde subditur. **I**o
 quar in tribulatione mei. **T**ribulatio
 quippe spiritus linguā p̄mouet. vt rea
 tum p̄raui operis v̄x p̄fessionis impug
 net. h̄c greg. **U**nde vnusquisq̄ pecca
 tor stimulat? amore vel timore deo stu
 deat sua scelera confiteri. quia s̄m bea
 tum aug. **N**ullum grauius peccatū est
 q̄ aliquē morbos suos nolle confiteri
 nullus em̄ qui quesitū remediū perit
 nullus qui cōtempnit euasit. h̄c augu.
Nonet ergo nos sacra scriptura vt q̄
 sine peccatis esse non possumus. illa p̄
 remediū cōfessionis diluere sataga
 mus. vult em̄ pius dominus. vt ea cō
 fiteamur in hoc seculo. ne p̄tingat nos
 pro illis p̄fundi in futuro. **D**e hoc di
 cit beatus aug. in omnibus scripturis
 diuinis admonemur fratres. vt pecca

ra nostra debeamus iugiter et humili
 ter non solū deo sed etiā sanctis et deū
 timentibus p̄fiteri. **Q**uomodo em̄ no
 bis vulnera deesse nō possunt. sic et cō
 fessionis medicamenta deesse nō debet
Non enim ideo vult vt cōfiteamur pec
 cata nostra. q̄ ipse ea scire non possit.
 s̄ q̄ dyabolus hoc desiderat vt inueni
 at qd̄ nobis añ tribunal eterni iudicij
 obiciat. ideo vult vt magis defendere
 q̄ accusare peccata nostra velimus. **C**ō
 trario autē deus nos q̄ pius et mise
 ricors est vult vt ea p̄fiteamur in hoc se
 culo. ne pro illis cōfundamur postmo
 dum in futuro. **S**i em̄ nos p̄fitemur il
 le parcat. si agnoscimus ille ignoscit.
Dec aug. **N**am ille nō habebit quod
 timeat in futuro iudicio. qui nūc cōfes
 siones fecerit de suo peccato. **T**estante
 beato leone qui dicit nō remanet iudi
 cio p̄demnandum. quod fuerit cōfessi
 one purgatum. **E**t cassianus illis non
 iudex: sed advocatus est christus. qui
 se p̄pria cōfessione dānauerunt. **Q**uia
 s̄m quod hugo dicit. **N**ihil deo sit ira
 acceptabile. q̄ confessio in homīe sue
 culpe. **O**mnis ergo qui scelera sua mo
 do accusat. et suam vitā corrigit et emē
 dat. talis nō timebit suum aduersariū
 cum venerit: quia a deo erit excusatus.
Und̄ cris. **O**mnis qui se agnoscit sui
 accusator est. nam qui sui accusator ex
 riterit cū venerit aduersarius. non cō
 fundetur. **O**is em̄ qui se in hoc seculo
 dolēdo accusat et fuerit a se accusatus
 a deo erit excusatus sed illa est fructuo
 sa si secuta fuerit correctio. **C**eterū se
 quotidie accusare et non corrigerē deū
 temptare est. melius est ergo eligo vt
 primo sit correctio et postea accusatio.
 q̄ p̄cedat accusatio et non subsequa
 tur correctio. **D**ec cris. **U**nde si confi
 teremur peccatorū remiam. nō erubesci
 camus subire confessionis medelam.

nam et ipsa verecundia que in confessione habetur. penam temporis quam pro peccato quis pati deberet. Testatur hoc Eusebius qui dicit. Nullus confiteri erubescat. nullus dure reprehendi permiscat. Verecundia enim penam temporis quam pro peccato quis pati debuerat. Et rischar. de sancto victore. **Q**uanto maior verecundia in confessione fuerit. tanto quilibet diuinis oculis clarior innotescit. Ergo postposita omni verecundia sine timore humano siudeamus nostram conscientiam per humilem confessionem expurgare. nam sicut per peccata scripta sunt in conspectu dei. sic confessio delere solet ea. ab oculis conditoris. et tanta est vis confessionis ut demones illa que delata per confessionem fuerint non valeant reuelare. ymo scire ea prohibent. probat hoc sanctus ambrosius sic dicens. tante virtutis confessio nem dixerim quod peccata ipsa que per confessionem abolerent demones reuelare. ymo scire prohibent quod aut omnia sunt nuda et aperta que illicite sunt oculis dei. dicit quidam doctor sic. Non erubescas deo confiteri cui non potes abscondi. ipse enim nouit abscondita cordium eia omnia nuda et aperta sunt. ante cuius conspectum omnia peccata nostra sunt scripta. sed quod scripsit trahit confitio. hoc delet confessio non te pudeat dicere. quod non puduit facere. Nulla etiam est tam grandis culpa. que non habeat veniam per confessionem. Vicia ergo cordis tui et prauas cogitationes illico manifesta. peccatum enim proditum cito curatur. crimen vero tacendo ampliat. Viciu enim si patet fit ex magno pusillu. si latet fit ex minimo magnu. nam velox confessio velociter medicinam facit. Sit ergo in te deuota cordis operatio vera oris confessio. discreti carnis mortificatio. repetita vicio extirpatione.

lora bonorum operum exhibitio. hoc illud. Et quemadmodum peccata hominem sordidum et immundum reddunt in conspectu creatoris. ita confessio iustum et pulchrum exhibet oculis creatoris. quod autem iustum faciat confessio. dicit beatus gregorius super illo sermone. iustus in principio accusator est sui. Quamquam peccator immanissima scelera commiserit. incipit tamen iustus esse. cum incipit confiteri. quia cum confiteretur eius iniusticia displicet sibi. cum autem displicet sibi iustus esse incipit. quod vero pulchrum et decorosum ipsa confessio exhibeat peccatores deo. dicit beatus bernardus. Amara confessio si affectas decorum. Reuera ubi confessio ibi pulchritudo: et decor. si peccata sunt in confessione lauantur si bona opera in confessione emendant. Unde beatus augustinus super psalmistam dicit. Vis esse pulcher confitere. sed uis eras confiteretur sis pulcher. peccator eras confiteretur sis iustus. **E**t est duplex confessio scilicet laudantis et gementis. Confessio laudantis ad honorem principis eius qui laudatur. Confessio gementis ad penitentiam principis eius qui confitetur. Confitemur enim homines cum laudant deum. Confitentur autem cum accusant se et nihil dignum facit lingua. ut ergo illum laudes te accusas: quia illius misericordia est. ut nostra peccata dimittantur. nam si deus uellet pro meritis agere. non inueniret nisi quod damnaret. Venit ergo dicens ut recedamus iam a peccatis nostris et non nobiscum deducat rationem de preteritis. sed tanquam tabule non uehant incensum omnibus cyrographis debitorum nostrorum. Unde confitendo denemus quod fecimus ut ille quod prodenet inueniat. Hec augustinus. Nec mirum est ipsa confessio pulchros et iustos homines peccatores reddit. magne namque virtutis et efficacitatis est. Ipsa enim a peccatorum sordibus mundat. am

mas sanctificat. deum placat. infernū
spoliat et paradysum aperit. De istis
et alijs effectibus ac virtutibus. confes-
sionis dicit. beatus gre. sic Confessio
corpus illuminat. animā sanctificat.
deū placat. remā peccatori donat an-
gelos letificat dyabolos tristat et in-
fernū spoliat. Confessio a morte ani-
mā liberat. aperit paradysus. et spes sa-
lutis tribuit nec meretur iustificari. q̄
in hac vita peccata nō vult confiteri.
vñ etiā augustin⁹. Cōfessio ē salus aī-
mar. dissipatrix vitiōꝝ. restauratrix
virtutū. expugnatrix demonū. obstru-
it os inferni. apert portas paradisi. Et
richardus de sancto victore. Oīa in
p̄fessione lauant. p̄scia mūdā. amari-
tudo tollit. tranquillitas redit. spes re-
uiuiscit. anima hylarescit. Qui itaq̄
vult habere p̄scia mūdā et sanctā. ve-
niat ad p̄fessionē. nā p̄fessio mūdum
p̄fessio sanctum reddit. **Cō-**
fessione facta etiā vnusq̄sq̄ fidelis se
totaliter sentit in corde suo eē alleui-
atum. teste eusebio qui dicit. Vnus-
quisq̄ fidelium p̄fessione facta signā-
ter sentit ac notabiliter se eē alleuiatū
Et si quis habeat parua p̄tritionē de
p̄missis. vadat ad cōfessionis sacramē-
tum. faciat q̄d p̄t. et remittat ei rōe
sacramenti nō rōe parue p̄tritiōis. qz
insufficiēs est ex se p̄pter p̄auitatē
suam et id q̄d nō p̄t p̄a p̄tritio. per-
ficitur ratōe sacramenti. Ex quo ergo
negligat suis vulneribus qui sentit se
varijs criminibus sauciatur tam salu-
bre remediū p̄fessionis adhibere. **Ez**
notandus q̄ sunt nōnulli qui se pecca-
tores fatent. qui tñ peccatores se esse
nō credūt. cū vero tales p̄ suis excess-
ibus arguūt vñ etiā a dño flagellātur
se statim esse peccatores defendendo
contradictū. et se innocētes videri ap-

petūt atq̄ cōtra flagella sui p̄ditoris
murmurāt. de talibus beatus gre. xxiiij.
moralium. super illo iob vt erā dignus
nō accepi sic dicit. Sunt qui peccato-
res plerūq̄ p̄fiterentur etiam qui se pec-
casse nō credūt. nā sepe p̄tingit vt pas-
sim se homines iniquos fateant. sed
cū peccata sua veraciter alijs arguētibus
audiūt defendūt sumope se. atq̄
innocētes videri conant. Vnusq̄sq̄ q̄
cū talē et se deliquisse dicit verū nō di-
cit. quippe qui peccatores se nō ex inti-
mo corde sed verboten⁹ asserit iste em̄
de p̄fessioe peccati ornari vult non
humiliari. p̄ accusatiōe suā humilis
appetit videri nō esse. valde autē facile
ē vt peccatores se quisq̄ cū nihil p̄ pec-
cato suo paritur fateatur. **Securē** vici-
tinos nos dicim⁹. cū vñ detā nullaz
de iniquitate sentimus nā cū peccato-
res nos quidē in tranquillitate loqui-
mur s; cū de peccatis ip̄is flagello in-
terueniente corripimur murmuramus.
Vt itaq̄ iustus qui culpā suā discre-
te p̄siderat etiā i flagello positus dicat
et vt erā dignus nō recepi. **Item** dicit
xxij. mo. sic. **Sepe** nāq̄ p̄tingit vt ela-
tus virtutibus animus dū mltā i estī-
matōe p̄rimoz de se spargi p̄gnoue-
rit. agnosci nō velit. si quid ē. qd̄ rep̄-
hēfibiliter fac. **Quas** vici erroris te-
nebras mēs idcirco tolerat qz cordis
oculū fumo grauat. hęc sunt nāq̄ vere
humilitatis testimonia et iniquitates
suam quemq̄ p̄gnosceret et p̄gnitam
voce cōfessionis apire. **Et** cōtra vñ
tuz humāi gn̄is virtū ē et labēdo pec-
catū p̄mittere et p̄missū negando ab-
scondere. et p̄uictū defendēdo multipli-
care. **Omni** enim peccatori iam ex
ordinem illuminatiōis. est humilitas cō-
fessionis. qz h̄bimē ipsi p̄cere iā rēnu-
tā malū n̄ erubescit p̄fiteri qd̄ fecit et qd̄ de-
fendēdo accusari potuit accusādo cele-
r. iiij.

time defecit. **R.** **S**z sciēdū ē q̄ p̄te
rumq; homines et culpā confitentur
et humiles nō sunt. nā multos noui
mus qui arguēte nullo peccatores se
esse cōfitentur. Cū vero de culpa foras
se fuerit correpti. defensionis patro
ciniū querunt. ne peccatores esse vi
deantur. Qui si tunc cū illud. spōte di
cunt. peccatores se esse vera humilira
te cognoscere euz arguūtur ab alijs
esse se quod p̄fessi fuerant nō negarēt
quia in re iudicia vere p̄fessionis sūt
sicū quisq; peccatores se dicit id de se
dicenti etiam alteri nō p̄radicit naz
quia scriptum est. **Iust?** in principio
accusator est sui nō magis peccator q̄
iustus videri appetit. cū se peccatores
quisq; nullo arguēte cōfiteretur. sed cō
fessionis veritatē probat. quando ma
lum alter quod fecim? increpat. quod
si superbe defendimus. liquet qz pec
catores nos ex nobis fite dicebam?
vñ sūmope curādū est. vt mala que fe
cimus et spōte fateamur. et hoc alijs ar
guenti bō nō negemus. **S**upbie quip
pe vicium est. vt quod fateri de se quis
q; quasi sua sponte dignatur. hoc sibi
dici ab alijs dedignetur. **M**irantur in
iob qui vult castitatis cōtinētiam
mirantur integritates iusticie. mirantur
viscera pietatis ego in eo nō mini
me admiroz p̄fessionem humilimaz
peccatoz q̄ tot sublimia gestavit. **S**
Ficio em̄ qz p̄ veritatis verecūdiā ple
rumq; grauioris est certaminis p̄mis
sa peccata. p̄dere q̄ nō admissa vira
re et vnūq; malum quāuis robusti
tis vitet ut tñ humiliter proditur. **H**
gre. ibi. **E**t sunt nōnulli qui se de mal
ppetratis diiudicando i mente accus
sant. sed qz ipsas voluptates ex desi
derio nō deserūt erubescunt confiteri
quod faciunt sed cū ceperūt carnis de
lectationes in se reprimere etiā peruo

eis confessionem incipiunt se accusa
re. **E**t sunt nōnulli. qui quidē peccata
sua confitentur sed nō gemunt ymo q̄
si gaudentes sua scelera dicunt. sed si
volūt veniam suoz criminum a domi
no cōseq̄. et fiducia de sua salute a dño
p̄cipere necesse est vt per gemitū pu
ntant. quicquid p̄ linguaz accusant. ve
ralib; beatus **Gre. mor. ix. sup illo iob**
Dimitta aduersum me eloquz meum
sic dicit. quasi p̄zo se eloqo suo vritur
qui p̄ua que gessit defendere accusari
omnibus conatur. sed aduersum se elo
quum dimittit. qui accusare in se in
cipit q̄ errauit. sepe vero et cum deli
quimus ea quoq; que agimus diiudic
amus accusat mens ipsa quod perpe
trat. sed quia hoc ex desiderio minime
deserit erubescit confiteri quod fecit.
Cum vero toto iam iudicio carnis de
lectationē p̄mit. audaci voce in ac
cusatōis sue se erigit p̄fessioe. **S**
Sed sunt nonnulli qui apertis vocib;
bus culpas fatentur. sed tamen in cō
fessione gemere nesciunt. et lugenda
gaudentes dicunt. vnde aperte p̄ iob
subditur. **L**oquar in amaritudine ani
me mee. **Q**ui culpas suas detestans
loquitur: restat vt has in amaritudine
anime loquatur vt hec ipsa amaritu
do puniat. quicquid lingua per mentis
iudicium accusat. **S**ciendum ve
ro est quia ex pena penitentie quam sibi
mens irrogat. aliquatinus seculi
tatem percipit. atq; ad irrogationem
superni iudicis fidentior exurgit. vt
seipsam subtilius inueniat. et erga se
quomodo disponatur agnoscat. vñ
additur dicam teo noli me cōdemna
re. **Q**ui peccatorem se in amaritudine
anime asserit quid aliud q̄ ne p̄dēne
tur dicit. qz amaritudo p̄fētis penitē
tie extinguit supplitia se q̄ntis ire. **D**uo
bō autē mōis i hac vita iudicat hoīes

deus. quia aut per mala presentia ir-
rogare iam tormenta sequentia incipit aut
tormenta sequentia flagellis pñibus ex-
tinguit. Nisi enim delictis exigentibus.
iustus iudex et nunc et postmodum quos-
dam peccator et iudas minime dixisset pec-
caui. tradesset sanguinem iustum matth. xxvii
Secundo eos qui non crediderunt perdidit. Et de
iustis presens non diceret. induantur sicut
dyploide profusione sua. Dyplois quip-
pe duplex vestimentum dicitur. Confusio
ne ergo sicut dyploide induti sunt. qui
iuxta reatus sui meritum et temporali et per-
petua animadversio feriunt. Solos quippe
per pena a supplicio liberat. quos immu-
rat. nam quos presentia mala non corrigunt
ad sequentia producant. Si autem neque per-
na presens quosdam a supplicio eterno de-
fenderet. paulus non diceret. Cum iudica-
mur a domino corripimur ut non cum mundo
dānemur. Hinc etiam scriptum est. Quis
diligit dominus castigat. flagellat enim omnem
filium quem recipit. Sepe ergo mens
iustus magis secuta sit altius trepidat
et cum flagellis cingitur. superius iudicis
incertitudine turbatur. Pavet ne iniustum
sequentis damnationis sit: omnem quod patitur. et
per cogitationem interrogat iudicem quod de
vite sue meritis ambit in percussioe. sed
cum vite sue virtus ad oculos mentis
reducitur quasi consolatio a iudice retri-
bitur. quod nequaquam ad perdendum percus-
sit quem in actionis innocentia feriendo cu-
lodit. Bene itaque dicitur. Indica mihi
cur me ita iudices ac si aperte diceretur:
Qui flagellando me iudicas ostende.
quod ad iudicium per flagella securum reddas
quod et aliter intelligi potest nam plerumque
vir iustus petit ut semetipsum iudex si-
bi iudicet quatenus quod ille animadverte-
do percussit hoc in se flendo et ipse casti-
get. Scit namque quod equissimus iudex in-
iuste quempiam nullo modo affligit. et
magno fletu affligitur. quod dolus in ver-

tere et reprehendere perfecte in se non
valet quod deplorat. lxx gze. **Q**ui
igitur vult bonum assequi quod desiderat de-
bet profiteri malum quod fecit. et se in spec-
tu sui peccatoris humiliare. in magnis
enim defectibus et miseris positi sumus.
Per nos namque in peccata cecidimus
sed nostris viribus resurgere non valemus
et quis nunc iusticia electi polleant ne
quod sibi ad innocentiam sufficiunt si in iu-
ditio districte requirant. Hec ergo con-
fidentes humiliemus nos coram ocu-
lis summe maiestatis nostras iniquita-
tes humili confessione pandendo et propter
nostras pravitates eius gratia nos in-
dignos iudicando. ut veniam peccatorum
nostrorum et abundantior gratiam ab ip-
so percipere mereamur. De hoc dicit bea-
tus greg. viij mora. sic. Qui promereri
vult bonum quod expedit. debet malum
confiteri quod fecit. vñ pro iob dicitur quid
faciam tibi o custos hominum. Ecce fateor
malum quod egit. sed bonum quod deo in-
pensatoe debeat offerre non inuenit. quod
ad abluendam culpam quolibet huma-
ne actionis virtus infirma est. nisi hanc
misericordia parentis foueat. et non
iusticia recte iudicantis premar. unde
recte per psalmistam dicitur. Melior est
misericordia tua super vitas. quam li-
ber quis videat innocens. apud districtum
tamen iudicem nostra nos vita modo libe-
rat. si ei reatus sui debitum. misericor-
die benignitas non relaxat. Humilitas
autem nostre destitutiois exprimitur.
cum deus hominum custos vocat quod
si eius nos custodia minime protegit
ante occulti hostis insidias nostre solli-
citudinis oculus vigilans dormit. presens
arrestante qui ait. Quis dominus custo-
dierit civitatem et cetera. Per nos namque
cecidimus. sed nostris resurgere viri-
bus non valemus. culpa nos voluptatis
proprie stravit semel. sed pena culpe detinet

quotidie deprimat ad amissam rectitudinem surgere. studio conatibus nitimur. sed delictorum pondere grauamur. **U**n tunc p. iob subdit. Quare potuisti me contrarium tibi. Tunc sibi deus contrarium hominem posuit. cum homo peccando dereliquit deum. **S**erpentis quispe persuasionibus captus hostis eius extitit. cuius precepta precepit. **S**alubrem enim humilitatem deserens ad infirmitatis iugum supbiendo peruenit et cervicem cordis erigendo suppositus fuit. quod quod subesse diuinis iussionibus noluit sub suis se necessitatibus stravit. **S**ic nimis debuit presumptio corporis sic supbia sterni. **Q**uia enim elatum semel sumpsimus spiritum. esse delictum ens quotidie portamus. sed ab humana genere tunc peccatum plene tollitur. cum per incorruptionis gloriam nonstra corruptio permutat. esse namque a culpa liberi nequam possumus. quousque in corpore mortis tenemur. nam quamaliter iusticia electi polleant. nequaquam tamen sibi ad innocentiam sufficiunt. si in iudicio requirantur. sed hoc nunc ad solatium sue erectiois inueniunt quod nequaquam se posse sufficere humiliter sciunt. **S**ub humilitatis ergo regimine a gladio se rate aduersus abscondunt. et quo terrore venturi iudicis persolantes continuo trepidant eo indefinenter agitur ut reparatiores fiant. **H**ec Grego. **P**ius enim et misericors dominus etiam indignos nos ob peccati prauitatem sordidos non derelinquet. si nostra peccata humiliter et veraciter cognoscimus confitendo te sicut beato Grego. qui dicit. **N**umquam me tem deus deserit. se que in peccatis veraciter agnoscit hec ille. **N**am qui veraciter se recognoscit peccasse. etiam dolere et penitere se deum offendisse. **E**t benignus dominus a remissione pec-

corum se continere non poterit. ubi penitentiam veram in homine esse aspexit. **U**n beatus Bernardus. **A**d veram penitentiam peccatorum immediate sequitur penitentia. ad quam sine ullo interuallo subiungitur remissio. nam qui vere cognoscit malum. quod ex peccato incutimus a penitentia se non poterit continere. multo minus deus cui propter unum est misereri semper et parcere a remissione se continet. ubi viderit penitentiam veram. **H**ec Ber. **C**onsiderantes autem pietatem tantam et misericordiam dei. nullus negligat post peccata facinorosa remedium penitentiae et confessionis subire. ut salutem anime sue assequi valeat et veniam peccatorum obtinere. **F**ilius

De confessione et eius effectibus ac virtute plurima audivi. et cum gaudio cordis mei suscepi. sed qualis deus esse confessio. de hoc rogo informari. **C**apitulum V. **P**ater

Silire debes quod ad confessionem veram et salubrem hec requiruntur. **P**rimo ut humilis sit. **U**n beatus Bernardus. **O**mnia que remordent conscientiam profite humiliter pure et fideliter. **E**t ecclesiasticus dicit presbitero humilia animam tuam. **E**t leprosus de quo habet in mattheo qui significat peccatorem veniens ad Iesum flexo genu dixit Domine si vis potes me mundare unde unusquisque cum sua humilitate currat ad remedium confessionis. **A** Item confessio debet esse veraciter in veritate peccati. **U**nde luce xviij. **P**ublicanus stans a longe non leuabat ad celos oculos leuare sed percussit pectus suam. dicens deus propitius esto mihi peccatori. nam sicut deo multum displicet impudentia hominis peccatoris sic placet sibi veraciter confessio testatur hoc gre. quod sic dicit. **Q**uanto displicet

deo impudētia tantum placet ei et
 bescētia peccator. Et quāuis verecū
 dia sit habēda in confessione tamen
 nihil est celādum eoz que homo neq
 ter pmisit ppter talē erubescētia. Ad
 hoc hortatur nos beatus Bernbar
 d? sic dicēs. Erubescētia peccatū sed ta
 men totum reuela. in confessione non
 abscondas. Sūt em̄ qui pfitēdo quasi
 fabulā enarrāt peccatorū suorū hysto
 riam et egritudiēs anime sue sine cō
 fessione dinumerant. et pene sine pe
 nitentia et affectu doloꝝ. cito em̄ lacri
 mas inuenit et resoluitur in lacrimas
 et gemitus q̄ habet sensū doloris hxc
 Bernhardus. Ad erubescētia vero
 pellendam multū valet timor verus
 dei. q? timor dei pfectus omnē vere
 cundiā ab hoīe repellit nā propterea
 vult deus vt pfitēamur peccata nos
 tra vt patiamur verecūdiā p pena.
 De hoc dicit crisostom? sic. Cōfessio
 igit̄ peccatorū testimoniū est psciētie
 deum timentis. Perfectus em̄ timor
 soluit omnē pudorē et q? ipsuz erube
 scere est pena grauis iō iubet nos de
 us peccata nostra confiteri vt vere
 cundiā patiamur pro pena. nā et hoc
 ipsum ps iudiciū est. hec Crisostomus
 Ipa nāq? erubescētia que habet per
 peccatorum confessionem magna ps
 penitētie et satisfactōis est. testate be
 ato Augustino qui dicit. Erubescētia
 in confessione est maxima ps penitē
 tie. multū em̄ satisfactōis abstulit. q̄
 erubescētie sue dominās eoz que de
 liquit nūcio dei nihil denegauit hec.
 Augustinus. Itē confessio debet esse
 pura scz propter deuz nō propter lau
 dem hominū aut vanam gloriam seu
 aliud emolimentū temporale. Marb
 vi. Attendite ne iusticiā vestrā facia
 tis coram hominib? vt videamī ab
 eis. Pura ergo erit confessio sine om̄

ni fictōe et timore nō seruili sed filiali.
 Item pfectio d? esse fidelis. q? pfiten
 dū est sub spe venie et salutis aliter non
 valeret. sicut p̄ma chayn qui dixit ma
 ior est iniquitas mea q̄ vt veniā merear
 Ad hoc hortat̄ beatus ber. dicens. Sic
 pfectio tua fidelis vt pfitearis in spe.
 de indulgentia penitus nō diffidēs vt
 tuo te ore nō tam iustificēs q̄ cōdem
 nes. Judas certe proditor dñi et chas
 in fratricida cōfessi sunt et diffisi sunt
 Primus peccavi inquit tradens sag
 uinē iustum. Alter maior est iniquitas
 mea et. Licet nil eis profuit infidelis
 pfectio. Item pfectio d? esse vera et nō
 tacens verū. nec admiscēs falsum etiā
 humilitatis ne menciendo dicēs non
 verū incidat in pctm. Un̄ beatus aug.
 Cū humilitatis causa mentiris. si non
 eras pctor ante q̄ mētireris mētiēdo
 efficieris. Et btus greg. Incaute sunt
 humiles. qui se menciendo illaqueāt
 dum arrogantiam vitāt. qui praveritas
 tē se erigunt. quā derelinquūt. Itē cō
 fessio d? esse freqns dupliciter intellis
 gendo. primo si quis freqnter ceciderit
 rit etiā in pctm mortale. etiā freqnter
 resurgat p p̄mam. Alio modo vt etiā
 eadē peccata pfitentur non tñ tenent
 quis nisi in certis casib? vt patebit in
 fra quia quanto aliquis pluribus tur
 pitudinē suam sub spe venie cōfessus
 fuerit tanto priorē gratiā remissōis
 cōsequetur a dño. vnde aug. Quanto
 pluribus cōfitebit̄ quis sub spe turpis
 tudinis criminis. tanto facilius conse
 que tur gratiā remissōis. Itē cōfessio d?
 esse apta. d? em̄ peccator confiteri nō
 bus non palliantib? crimē sed qdlibz
 pctm suo nomīe p̄prio quantum cunqz
 turpe exprimat et nō solum peccata ip
 sa sed et circūstantias quantūcūqz tur
 pes vel abominabiles et sic tota fami
 es apostematis expellatur. Unde psal

missa. **R**euela dñi viam tuā et ipse faciet hoc. **R**euela in quā peccata nude p̄fitendo et ipse faciet veniā criminibus tribuēdo. **I**tem debet discreta esse p̄meditata. s. vt districte ac separatim cōfiteatur singula pctā nō p̄fule. iuxta illud. **L**auabo p̄ singulas noctes lectus meū. i. p̄ singula pctā p̄scientiam meā. **E**t illud. **I**niquitatē meā annūciabo et cogitabo p̄ pctō meo. **I**tem cōfessio debet esse libens siue volūtaria non coacta sic p̄fessio achab qui veniā meruit vt habet. iij. regū. xxi. vñ ps. volūtarie sacrificabo tibi et p̄fitebor. **E**t beatus aug. **A**dbuc deus exigit p̄fessiones vt liberet humilem damnat nō p̄fitem vt punit sup̄bientē. **I**tem p̄fessio debet esse integra vt omnia pctā dicant nō diuidendo inter diuersos sacerdotes. sed vni omnia dicenda sunt. **P**ñs summe bonus. opus imp̄fectiōis idō nō amat. aut totum hominē saluat aut nihil. **U**nde aug. **C**auetas ne uerecūdia ductus diuidas p̄fessionē. **I**tem p̄fessio debet esse secreta. quia nō debet prodere in publicū nisi publice quis peccauerit. **U**nde beda sup̄ marcus. publica noxa publico eget remedio. leuia enī et secreta possūt deleri leui penitentia et secreta. **I**tem p̄fessio debet esse lacrimosa siue amara. **U**ñ ysaias. **R**ecogitabo tibi omnes annos meos in amaritudine anime mee. **I**tem p̄fessio debet esse prompta siue obediens. s. vt totaliter se subdat volūtati p̄p̄rii sacerdotis. **U**nde brūs augu. **P**onat se penitens omīo in p̄tate iudicis in iudicio sacerdotis nihil sibi reseruando sui vt omnia iubēte eo parus sit. p̄o recipiēda ante vita facere quecūq; faceret p̄o euitenda corpis morte. et hoc cū desiderio. quia vitā recuperat infinitā. cū gaudio enī facere debet immortalis futurus. **H**ec augu. q̄ faceret p̄ differēda morte mori

turus. **P**fessio debet esse accusatoria vt dicat se p̄mississe pctā et ex p̄p̄ria malicia accusando se fortiter nō p̄tē dēs excusatōes in peccatis sicut p̄imi parentes. nam s̄m salomonē. **I**ustus in principio accusator est sui. **Q**ui enim mō se nō accusat corā sacerdote dei uicario. in futuro habebit accusatores deū. p̄p̄riā p̄scientiā. dyabolum. peccata. et totum mundū. quia pugnabit orbis terrarū p̄tra insensatos. **Q**ui vero mō se accusat a deo erit accusatus. **I**tem p̄fessio debet esse simplex nō recitanda ea que ad rem nō p̄tinent. sed simpliciter dicendo. de quibus sibi est p̄sciens. **U**ñ p̄ ysaias dicit. **H**arra si quid habes vt iustificeris. **I**tem p̄fessio debet esse p̄p̄ria vt pctōr semetipsum tantum accuset et nō aliū. **P**salmista. **P**er vitam meā annūciaui tibi alias si erimen alterius diceret nō esset corrector illius erroris. sed proditor. **I**tem cōfessio debet esse fortis vt vincat omnē timorē et pudorē. **U**ñ eccl̄iasti. **F**ili mi nō p̄fundaris p̄tēri peccata tua. **B**eatus augu. **L**aborat mens patiendo erubescētia et q̄m uerecūdia est magna pena. qui erubescit p̄o cristo sic digna venia. **I**tem ultimo p̄fessio debet esse accelerata siue festina. **U**ñ sapiens. **N**e tardes p̄tēri ad dñm et ne differas de die in diē. **D**ebet ergo quisq; festinare ad p̄fessionem p̄pter quib; **P**rimo p̄pter incertitudinē hore mortis. **L**uce. x. **V**eniet dñs serui illius i die qua nō sperat. et hora qua nescit p̄ter q̄ cum infidelibus ponet. **I**tem diuini p̄mittenti sibi longā vitā dicitur est sicut te hac nocte repetent aīam tuā. **S**ecundo est festinandū. quia morans in peccatis accumulatur peccatum peccato et p̄sequens penam pene. **U**nde in apocalipsi dicit. **Q**ui in sordibus est fordescat ad huc. **E**t beatus greg. **P**ecca

rum quod p[ro]p[ri]am non deluitur. mor-
p[ro]dere suo ad aliud trahit. Tertio est
festinandu[m]. q[uo]d quanto quis maiore[m] fe-
cerit moram. tantomagis elongabit a
d[omi]no. et p[ro]sequens tanto difficilior erit
eius p[ro]uersio. Unde p[ro]uidium dicit.
Qui non est hodie cras minus ap[er]us
erit. Principis obsta sero medicina
paratur. Cu[m] mala p[ro]longas p[ro]ualuere
moras. Et psalmista d[omi]no. Domine qui
elongant se a te p[ro]ibunt. **¶** Quar-
to q[uo]d in extrema egritudine vix aliq[ui]s
penitere potest. multa enim in illa hora
occurrunt impedimenta. nam morbus
p[ro]iget. pena terret. filij vxor cognati et
totus mundus quos dilexit illicite vo-
cant eum ad se. tene ergo certu[m]. dimit-
te incertu[m]. agas p[ro]p[ri]am dum sanus es
non differendo vsq[ue] ad infirmitatem.
Quinto festinandu[m] est. quia si quis in
presenti vita dominu[m] exhortante[m] et cla-
mantem no[n] audierit exclamabit ipse
postea et a d[omi]no no[n] exaudiet. Dives ei-
in inferno sepultus p[ro] gutta aque cla-
mans non est exauditus. Et de talibus
dicit d[omi]no p[ro] hieremias. Ecce ego iudu[m]
cam sup[er] eos mala. de quibus exire no[n]
poterunt. et clamabunt ad me et no[n] ex-
audiam eos. festinare ergo debemus et
no[n] p[ro]crastinare p[ro]p[ri]am et co[n]fessionem.
vt salui esse possimus a ventura ira.

Filius.

DE circ[um]stantijs etiam peccatoru[m]
et que peccatum aggravant desin-
tero insteui atq[ue] edoceri.

Capitulum VI. Pater.

Co[n]fite[n]s debz

has circ[um]stantias attendere.
Quis quid vbi per quos quotiens cur-
quo quando. Quilibet obseruet a i[n]me-
dicamina d[omi]no. Quis debet emz
co[n]fite[n]s dicere qualis fuerit cu[m] quo
peccauit vtrum. iuuenis vel senex nobi-

lis vel ignobilis. liber vel seruus in dig-
nitate seu officio p[ro]siturus. sane men-
ris vel insanus. sciens vel ignarus. so-
lutus vel p[ro]iugatus. claustralis vel cle-
ricus. vel laicus et similia. Quid vt di-
cat genus peccati videlicet si p[ro]miserit
adulteri[u]m vel fornicatione[m] vel homici-
dium et similia. Item vtru[m] peccatum p[ro]-
petratum sit enorme mediocre vel par-
u[u]m manifestum vel occultum. Item v[er]o
dicere co[n]fite[n]s peccata que p[ro]miserit qui
q[ui] sensibus abutendo. Item vtru[m] diu
in peccato permansit an recenter illud
incurrit et ceteras ingressiones. et hec
omnia p[ro] quid intelliguntur. Ubi in loco
sacro vel p[ro]phano in domo d[omi]norum
vel alibi. per quos scilicet mediatores
vel internuncios. q[uo]d omnes tales sunt p[ro]-
cipies criminis vel damnatois. et ip-
se est reus et obligatus p[ro] peccatis co-
rum. Item p[ro] quos. i. cu[m] quibus et con-
tra quos. Quotiens. debet enim pecca-
tor si potest confiteri non solu[m] ipsa pec-
cata sed etiam vices et iteratioes vt di-
cat quotiens cognouit fornicarias vel
adulteras. vtru[m] vnam vel plures quoti-
ens dixerit p[ro]ximo verba co[n]tumelio-
sa quotiens iterauit et similia que vul-
nus iteratum tardius sanat. Si autem
ex oblivione non potest singula p[ro]ut
commisit confiteri. dicat tamen quan-
to tempore in peccatis perseverauerit
seu p[ro]durauerit. Vtru[m] medio anno vel
integro. aut certe pluribus annis in fa-
cinozibus perseverauerit seu p[ro]duraue-
rit et infra tale tempus v[er]o sepius pec-
catum iterauit. hec et his similia p[ro]ut
valet studeat diligenter confitendo et
narrare. Et hoc ipsum q[uo]d non potest ad
memoriam sua scelera p[ro]pter multi-
tudinem ac oblivionem reuocare co[n]-
netur deplangere ac dolere. Cur scili-
cet tali temptacione hoc fecerit et vtru[m]
p[ro]uenit ipsam temptacionem vel fue-

rit preventus ab ea. vtruz sponte vel co-
actus vtruz cupiditate vel paupertate.
vtruz ludo an nocendi animo et similia
Quomodo scilicet de modo agendi vel
patiendi quod melius actu quam lectone
noscitur. Quando vtruz in tempore sac-
cro et orationi presertim. ut in festiuitate
sanctorum et tempore quadragesimali
et aliorum ieiuniorum. Debet etiam pec-
cato confiteri et dolere de bonis obmissis
que scilicet potuit facere et non fecit. ta-
lia enim dicuntur proprie delicta quasi
derelicta. **D** Item de tempore ma-
lo expenso. De his omnibus circumstan-
tijs aug. sic dicit. Consideret penitens
qualitatem criminis in loco. in tempo-
re in perseverantia. in varietate persone.
et quali hoc fecerit temptatione. et in
ipsius vicijs multiplici executione. **P**
oportet enim fornicatorem penitere propter
excellenciam sui status aut officij. aut propter
modum meretricis aut in modo sui ope-
ris et qualiter suam turpitudinem pe-
gerit vel in loco sacrato. aut cui debuit
excellenciam fidei ut sunt domus domi-
norum et aliorum multorum si in tempore
orationum constituto in festiuitate sancto-
rum. aut tempore ieiunij consideret quam
perseverauerit et desinat quod perseve-
rante peccavit. Item si vltro se pecca-
to obrulerit. Item quod non expectavit
temptationem sed preuenierit volupta-
tem. omnis ista varietas confitenda est et
desinenda. hxc augu. **E** Sed quas
ex istis et consimilibus circumstantijs sic
necesse confiteri vel quarum confessio sit
de bene esse. Notandum quod quedam cir-
cunstancie trahunt in aliud genus vel
speciem peccati. ut peccare carnaliter
cum muliere coniugata. et has tenetur
homo confiteri. quia tenetur dicere ge-
nus peccati. Quedam vero sunt aggra-
uantes in eadem specie. et harum que-
dam sunt aggrauentes non totaliter si-

cut scientia vel magnitudo. et has non
tenetur quis confiteri. quia sunt quasi
venialia peccata. Quedam sunt aggra-
uantes totaliter et notabiliter et has
oportet confiteri. Non enim sufficit illi qui
centum marcas abstulit de alieno dice-
re ego abstuli alienum. cum enim ira bene
possit verificari si accepisset unum de na-
rium. nec sufficit illi qui gladio vulne-
rauit proximum: ego percussi proximum.
Unde secundum quod dicit thomas. Necessario est
solam illam circumstantiam confiteri que
trahit in aliam speciem peccati. quod tunc
solum est necessarium quando circumstan-
tia trahit in aliam speciem peccati mor-
talis. De hoc etiam dicit quedam glossa
quod homo tenetur in professione dicere om-
nia peccata. que occurrunt memorie et
circumstantias eorundem. si tales sunt que
multum aggrauant peccata. vel ponant
illa in alio genere ut cum quis percutit al-
liquem in ecclesia vel ibi aliquid fuerit
Circumstantia loci facit quod homini confes-
sio vel factum sint sacrilegia et sic transfe-
unt in aliud genus peccati. De circum-
stantijs autem peccati carnalis. dicit tho-
mas quod circumstantie particulares pecca-
ti carnalis. que in specie peccati mor-
talis trahunt. semper sunt confitende. Et
omnia talia confiteri quecumque aggrauant
perfectio est. hxc thomas. Ex his igitur
tur dicitur colligere possumus quod ille cir-
cunstancie que trahunt in aliud genus vel
speciem peccati mortalis. et que multum
et notabiliter sunt aggrauentes. de
necessitate sunt confitende. Ceteras ve-
ro circumstantias quascumque aggrauentes
confiteri est de perfectione prout dicit tho-
mas. Nam quanto perfectius quis suam
conscientiam a peccatis et eius circum-
stantijs quibuscumque per professionem humili-
lem expurgauerit. tanto priorum veniam
a deo obtinebit. **Filius.**

Verum peccata venialia sint con-
fiterenda de necessitate salutis.

Capitulum VII. Pater

De peccata venia-

lia confiteri prout plurimi
doctorum asserunt non est de necessitate
salutis quia nullus propter peccata venia-
lia si non assint mortalia a consortio fide-
lium separabitur. Debet tamen quilibet in-
quantum valet. a se etiam minima pecca-
ta propulsare. quia minimum peccatum potest
fieri in conspectu dei magni. dum sibi pla-
cet. unde richardus de sancto victore
quod si ex fragilitate nostra venialia pec-
cata committimus. nequaquam tamen pro huius-
modi de consortio fidelium separamur.
Debemus tamen in quantum valemus
et deus adiuerit ea propulsare de nos-
tris. quodlibet enim peccatum liceat homi-
nibus videatur minimum si non displiceat
apud quod iudicem iustum fit magni. dicit nam-
que augustinus. Nullum peccatum criminale dum
displicet nullum veniale dum placet. Stu-
diamus igitur non solum magna. sed etiam
minima vitare peccata. ne si minima
contemnimus. paulatim defluam. hinc rich-

Unde salubre est etiam de pec-
catis venialibus confessionem facere. quia
dum minoris peccatis medicamenta
non adhibentur. per medium confessionis et con-
fessionis ac alia pia opera. valde cor in-
frigidat hominis. et reddunt faciliores ad
alia maiora peccata perpetranda. pro-
pter hoc dicit beatus augustinus. Non
solum ad confitendum mortalia verum
etiam venialia sic hortatur dicens. Qui
confiteretur peccata sua et accusat ea. iam
pactum cum deo facit. Excusat deus
peccata tua si et tu accusas coniuges
deus. oportet quod oderis in te opus tu-
um. et ames in te opus dei. inicitur om-
nium bonorum operum. confessio est ope-
rum malorum. et tunc facis veritatem

quia non te palpas non tibi blandiris.
fac igitur veritatem confessionis. et ve-
ni ad lucem in operibus bonis etiam pro-
pter illa. que videntur minuta peccata
lingue aut cogitationum aut immode-
rationis in rebus profectis. quoniam mi-
nuta peccata plura. si negligantur oc-
cidunt. Minuta sunt gutte que flumi-
na implent. minuta sunt grana arene
sed si multa arena imponatur. premittit
atque opprimit. hoc facit sentina neglec-
ta. quod fluctus facit irruens sed diu
intrando et non exhauriendo mergit
navem. Quid est autem exhaurire nisi
si bonis operibus agere ne obruantur pec-
cata. gemendo ieiunando tribuendo igitur
noscedo. hinc augustinus. Necessesse igitur
est qui gratiam dei desiderat habe-
re: et in summi sponsi et amici amplex-
ibus frequentius manere ut a pecca-
tis non solum mortalibus. sed etiam ven-
ialibus studeat se cohiberi. Si autem
ex sua negligentia aliquam maculam
etiam venialis peccati contraxerit. pro-
tinus conetur illam per confessionem
et penitentiam a se expurgare. ne cum
gratia et consortio tanti hospitis con-
tingat carere. De hoc quidam doctor sic
dicit. Caveamus quantum possumus
ne aliquid in nobis inueniat dominus
noster ihesus christus. quod oculos eius
offendat et si forsitan ut solet humane
condicionis fragilitas aliquam neg-
ligentie maculam contraxerit. citius
per confessionem et penitentiam lacri-
marum abluere eam omni studio festi-
nemus. ne diu sine amici nostri mane-
amus amplexu. quia paratio est nos
recipere. quam perdere tantum si non tar-
demus de die in diem reverti ad deum
hinc enim duo mala odit deus omni-
potens in omnibus hominibus. id scilicet
negligentiam revertendi et negli-
gentiam sue salutis desiderandi hinc il-

le. Ex dictis igitur colligere possumus bonum et salubre esse etiam peccata venialia per confessionem abstergere. ut eorum magis purgatum ad suscipiendam gratiam. unusquisque possit habere. **Filius**

Sicut etiam desiderio utrum facta confessione teneatur quis iterare confessionem. vel si sint aliqui casus propter quos oporteat confiteri iterare confessionem prius factam. Et si quis peracta penitentia recidivum fecerit iterum cadendo in peccatum. utrum teneatur talis peccata prius confessa propter hoc reiterare confessionem factam resumendo aut penitentiam. **Ca. VIII. Pater.**

Notare deus quod

confessionem semel bona fide factam ei. qui potuit absolvi. nunquam tenetur homo reiterare nisi velit. ut inquit dicitur in libro. in quadam questione de quolibet quod non potest aliquis auctoritate cuiuscumque hominis compelli ad confitendum peccatum. quod alteri confessus est qui absolvi potuit. quia confessio peccatorum est quoddam sacramentale divini imperio subiactis non humano.

Sunt tamen casus in quibus tenetur homo confessionem non rite factam iterare et hoc in quatuor casibus. ut propter defectum confessoris aut propter defectum confitentis. Propter defectum confessoris dupliciter. aut quia defuit ei clavis potentie. eo quod non potest de illo peccato absolvi. aut quia defuit ei clavis scientie. quia nescit discernere. Propter defectum confitentis dupliciter. aut quia dimidiavit confessionem id est quia scienter tacuit aliquod peccatum mortale. aut quia contempsit seu neglexit satisfacere et oblitus est satisfactionem iniunctam. nam si sciret eam implere vellet. non oporteret confessionem iterare. Cum supradictis

scaris videtur recordare in pluribus Raym. et hostiensis. ipsi tamen ponunt etiam casum de eo qui in proposito est non deferendi peccatum. propter tales igitur casus ut premissum est teneatur homo confessionem non debito modo factam reiterare. **Q**uidam confessus fuerit peccata ut debuit et cui debuit. reiterare non tenetur nisi velit. propter magis certum. quia quanto frequentius et pluribus quis sua crimina sub spe venie confessus fuerit tanto portioris veniam suorum scelerum et habundantioris gratiam a domino consequetur. **V**idendum est etiam de hoc utrum post completam penitentiam recidivans teneatur iterare illud recidivum quod omnia alia que commisit confiteri maxime si confiteatur tali qui nunquam alius audivit eum. **N**on credo quod teneatur dicere specialiter et distincte ea que ante confessus est. sed sufficit confiteri generaliter de illis exprimendo ingratitudinem suam et dicendo de multis et magnis peccatis mortalibus liberauit me dominus per penitentiam et ego ingratus existens nihilominus sic offendi eum. ut si forte nesciat exprimere aut non exprimat ingratitudinis nomen non nocet. dum talia dicat verba. quia ex quibus sacerdos ingratitudinem illam possit intelligere. **U**trum etiam liceat confessionem dimidiare dicendum quod non quia oportet quod vni fiat confessio omnium que habentur in memoria. Si vero aliqua exciderint a memoria non debet ob hoc iterari alias reputari confessio dimidiata quod si homo peccatum quod in priori confessione oblitus fuit postmodum confiteatur etiam alteri. non oportet propter hoc totam confessionem iterare. licet hoc quidam senserint sed sufficit quod confiteatur hoc peccatum quod oblitus fuit exprimat se vel explicite. **A**lia autem in generali di

endo q̄ alia multa peccata confitere
tur hoc oblitus fuit. **I** Etiaꝝ noꝝ
tandum q̄ si homo peccatū cōmissum
est totaliter oblitus. tunc sufficit con
fessio et penitentia generalis. si nō to
taliter tunc debet laborare. vt per ea q̄
scit recordetur. etiam ea que oblitus
est. et si recordetur etiam ea teneretur p
eis penitere. **S**i vero nō potest recor
dari sufficit penitētia generalis. de hoc
dicit Augu. Veritatē dicit deo peni
tens quando nihil illi de pmissis sces
leribus celat. nō q̄ et si volūtate celauerit
deus ignoret sed dum veritatē sibi
dicit vult ab eo. vt veniam psequat̄. **S**i
vero aliqua menti exciderint p̄fiteretur
veritatem deo cuz generaliter dixerit.
Deus q̄ nosti occulta cordis et ope
ra mea et delicta mea a te non sunt ab
scōdita. quibus veniā largiaris. **E**t
hec veritas confitentis. quam diligit
deus. vñ psalmista. Ecce em̄ veritates
dilexisti etc. **D**ic insinuat̄ q̄ genera
lis confessio etiaꝝ deleat mortalia pec
cata quorum intelligentia nō habetur
Sed notandum q̄ sunt nonnul
li in ordine constituti ac professi. qui i
graues casus incidunt peccatorum. et
tamen facinora sua ducti quodam ti
more humano ac verecundia nō con
fidentur suis prelati. vel eis qui hñt
auctoritateꝝ absoluendi. sed celāt sua
mala facta aut reuelant p̄fitendo ea p
sonis siue religiosi siue secularibus
q̄d peius est qui nō habēt auctoritatē
eos absoluendi. **Q**uicunqꝝ tales sunt
sciant se eē nō absolutos. **E**t quāuis
absoluti nō sint nō tñ verent̄ accedere
ad mensam dñi corpus et sanguinem
sumēdo ac tractādo nostri saluatoris
nō timētes illud pauli. **Q**ui māducat
carnē meā et bibit sanguinē meum. in
digne iudiciuz sibi manducat et bibit
Et sunt nonnulli qui quidē timorē ha

bent p̄fessionē facere. auctoritatē non
hñtibꝝ q̄ sciūt p̄ tales nō posse absol
ui a suis peccatis nolūt p̄sciaꝝ suā re
uelare suis prelati timēs indignati
onem illoꝝ icurrere. et p̄ p̄s in suis
solatijs offitij seu dignitatibꝝ p̄moꝝ
uēdis impediri. **E**t iō mittūt ad abba
tē vñ platū q̄ eis p̄est vt suā auctozita
tē alteri det qui eos absolvere possit al
legātes se nō posse. nec habere gratiā
suo plato p̄fiteri. **Q**uid de talibꝝ refer
rā ignoro hoc tñ dico q̄ incautū ē. p̄
ter talem carnalē et stultū timorē huiꝝ
mōi absolutōꝝ a suo plato extorq̄re vñ
querere. nisi alia valde rōnabilis cā ex
istat. p̄pter quā subditus cogat hoc fa
cere meliꝝ ē tñ facere p̄fessionem hñti
auctoritatē absoluēdi q̄ nō habēti. ab
solutionē vero sic factā p̄mittamꝝ vi
sceribꝝ misericordie ihesu cristi. **E**t cō
tra tales sic dicit p̄pheta. **S**i q̄ritis q̄
rite p̄uertim̄ et venite hoc ē dicere **S**i
desideratis et q̄ritis veniā v̄oꝝ pecca
minū. querite p̄stāter et efficaciter nō
obmittēdo p̄pter timorē privationis
alicuius solatiꝝ carnalis. seu cōmodi
tēporalis a p̄re p̄scias vestras. plato
vestro humiliter peccata vestra p̄fiten
do. **N** **S**ūt etiā nonnulli qui ita
excecati sunt seu indurati in suis p̄i
ratibꝝ q̄ easdē suas iniquitates suis p̄
latis nō p̄fident vsqꝝ ad extremā ho
ram sue mortis. **E**t hoc iō q̄ a suis
p̄fiteratibꝝ desistere nolūt aut nō pos
sunt vñ manifestare seu innotescere alijs
erubescūt quales sint. **E**t q̄ p̄culosū
fit in tali errore eē dicere nō sufficio.
nā p̄ferre p̄fessionē vsqꝝ ad vltimāꝝ
mortis horā ignoro si quid hōi fit p̄
culosius. in omni em̄ scriptura noui et
veteris testamēti iuenimus solū vnū
homine eē saluatū in extrema penitē
tia latrone vicꝝ qui pepēdit iuxta cru
I .iij.

cem cristi. vñ beatus bernardus. Ut quod homines in vita sua dissimulant age re penitentiam et de extrema presumunt confessionem nam in omni scriptura canonica tantum vñ inuenies in extrema penitentia saluatum et hoc hora dominice passionis. Ex his igitur dictis colligitur quod mortiferum et quod periculosum fit deferre confessionem et penitentiam usque ad extremam mortis horam. Omnis ergo qui se huiusmodi diuersis laqueis tam periculosus irretitus sentit ad cor redeat ex timorem mortis et futurum iudicium seu damnationem perpetuam per oculis habeat et suam conscientiam per vitia seu peccata maculatam per humilem confessionem suo prelato cui tenetur sua secreta pandere postposito omni timore et verecundia patefaciat. multo melius est enim coram vno homine erubescere quam coram deo et omni celesti curia verecundiam sustinere et per consequens eternam damnationem incurrere igitur vnusquisque fidelis non differat penitentiam sed cum se sauciatum per aliqua peccata senserit currat ad remedium confessionis deum iratum iudicem conuertit in piissimum patrem. testate beato bernardo qui dicit. **O** felix penitentium humilitas o beata spes confitentium quod facile vincis inuincibilem quod cito tremebundum iudicem conuertis in piissimum patrem et sic patet de confessione que est secunda pars penitentie.

Incipit tertia distinctio primi libri.
 Valo granati Filius

Dist. explana
 tionem duarum partium videlicet confessionis et contritionis nunc de tertia parte videlicet de satisfactione de fidero informari.

Ca. .I. Patet

Sire debet

quod ad emendationem peccatorum maxime mortalium necessaria est satisfactio. oportet enim vt crimina ad plenum purgentur. quantum ad reatum et quantum ad actum. Quantum ad reatum vt de preteritis satisfaciamus. Quantum ad actum vt tenuo nil tale committam. vñ rich. de sancto victore sic dicit. In criminalium peccatorum expurgatione opus est confessione et satisfactione nam pro peccato et ordo quibus solent ad venialium peccatorum in expurgationem sufficere. criminalia expurgare oportet ad plenum tam secundum reatum quam secundum actum. secundum reatum vt de preteritis satisfacias. secundum actum vt de reliquo nil tale committas: vel committere presumas. **Q**ualis autem debeat esse satisfactio pro peccatis. thomas de aquino declarat sic dicit. Satisfactio debet esse talis per quam aliquid nobis subtrahimus ad honorem dei. nos autem non habemus. nisi tria bona: scilicet bona anime et bona corporis et bona fortune scilicet exteriora. Ex bonis quidem fortune subtrahimus nobis aliquid per elemosinam sed de bonis corporalibus per ieiunium. ex bonis anime non oportet vt aliquid subtrahamus nobis quantum ad essentiam sed quantum ad diminutionem ipsorum. quod per ea efficiuntur deo accepti per hoc quod ea submittimus deo totaliter et hoc per orationem. huc thomas. **U**nde notandum quod satisfactionum quedam sunt partes principales scilicet oratio ieiunium et elemosina. Quedam vero sunt secundarie. que ad has requiruntur vt vigilie peregrinationes et discipline. Dicendum ergo quod omnia opera carne affligentia reducunt ad ieiunium. Omnia vero opera spiritualia ad orationem et omnia opera misericordie ad elemosinam reducunt. Sufficiens vero per

Liber .I. Dist. III. Ca. I.

cium principalit̄ pōt accipi ex preter
mini a quo ē motus satisfactoris . qz
per ieiunū reuocamur a concupiscen
tia carnis per elemosinam a concupiscē
tia oculorū . p orationē a supbia vite .
Secūdo modo sumit̄ sufficiētia ista ex
pretermim ad quē p ieiunū bñ ordi
nat̄ hō in seipō . p elemosinā ad pro
ximū . p orationē ad deū . Tertio mō
sumitur hęc sufficiētia ex parte mate
rie de qua fit satisfactio . qz per elemo
sinā fit satisfactio de bonis exterioris
substantie . p ieiunū de bonis corporis
per orationē de bonis mētis . Quar
to mō sumit̄ hęc sufficiētia ex pre mo
do satisfaciendi . fit em̄ satisfactio tri
bus modis . vel p punitōz . vel fm re
demptōz . vel p supplicatōē . Primū
facimus ieiunādo . scōz elemosinam
dando . tertū orādo . Quinto sumitur
hęc sufficiētia ex pre effectus . per sa
tisfactionē em̄ nobis tria magna bo
na pueniūt scz ipeccatio gratie . remis
sio pene . expiatio reliquiarū culpe . ad
primū videt̄ valere elemosina ppter
multiplicatōz intercessorū . ad scōz ie
iunū . ad tertū oratio . Consistit ergo
satisfactio in his tribus scz in oratiōe
ieiunio . et elemosina . vt ille ternarius
contra istū nephariū ternariū dyabo
li opponat̄ . Oratio videt̄ ptra supbiam
ieiunū ptra carnis concupiscētiā .
elemosina ptra auaritiā . **A**lter
etiam pōt dici videlicet qz satisfactio
consistat in duobz scz largitōe elemo
sine . et carnis maceratōe . **S** **E**l
mosina aut̄ triplex ē . prima consistit ī
cordis p̄p̄ctōe qñ aliquis seipsum
offert deo iuxta illud . miserere anime
tue placēs deo . Qui em̄ pauperi ele
mosinā p̄ter et se ab iniquitate non ab
stinet . talis qd minus est . obtulit . et qd
maius est peccato seruauit . de hoc di
cit beatus gre . Qui indigenti primo

exteriorē substantiā prebet sed vitā suā
a nequitia nō custodit . rem suā deo tri
buit et se peccato hoc qd minus ē ob
tulit auctori . et hoc qd maius est serua
uit iniquitati . hęc gre . Sed penitens
et satisfaciens p suis reatibz studeat
cor̄p̄ritū et corpus mūdū in se exhibe
re deo . vt possit elemosinā acceptā cri
sto offerre . Secūda elemosina ē in cō
passione proximi . qua p̄parimur alie
nis aduersitatibz tāqz nostris . de qua
compassione dicit gre . xx . morali . sic .
Plus nōnūqz esse dicimus p̄pati ex
corde qz dare qz q̄squis p̄fecte indigē
ti cōpatitur minus estimat omne qd
dar . Super afflictū quippe p̄patietes
plangimus . qñ aliena damna nostra
reputamus . et culpas delinquentū no
stris mūdare fleribz nitimur . **N**ō vide
licet agentes plus plerūqz nobis . qz
his pro quibz agit subuenimus quia
apud iternū iudicē ex gratia caritate
asp̄rate p̄missa . queqz p̄fecte diluit
p̄pria . qui pure plāgit aliena . hęc gre .
Qui exteriores diuitias nō habēt in
his operibz misericordiē se exercere
debent . Ad hoc faciendū hortatur rich
ardus de sancto victore sic dicēs . **M**i
sericordia magna est aliene afflictio
ni compati . maior aut̄ pro alienis re
atibz compungi . p̄claruz em̄ genus
est misericordie delinquentes deslere
penitentibus indulgere . aliena deli
cta p̄p̄tis lacrimis delere . In his ope
ribz misericordie nos exercere debe
mus qui exteriores diuitias nō habe
mus . Magna em̄ est elemosina nuduz
vestire maior autē indisciplinatū mo
rū doctrina ornare . **O**ptimū vero ele
mosine genus corripere inquietos cō
solari pusillanimes . paciētes esse ad
omnes . hęc richardus . Et beatus ber .
Plus em̄ est verbi pabulo victuram
in p̄petuū mentem reficere . qz ventrē
l . iij .

periture carnis terreno pane faciare.
Ponit etiam p quosdam septem elemosine pres. s. docere ignorantem. consulere dubitari. solari triste corrigere peccate remittere offendere. portare onerosos et graues et p oibz orare q etiam hoc versu prinest. **C**onsule castiga solare remitte fer ora. Ita tñ q sub eodem intelligatur consiliu et doctrina **T**ertia elemosina psistit in largitione manuali. **U**n dñs in euangelio. **D**ate elemosinā et oia munda sunt vobis. et **B**eatus aug. **E**lemosina mūdāt peccata et ipsa interpellat pro nobis ad dominū qz quicquid dederim? ipz integre possidemus. **S**i vis ergo esse mercator optimus. da qd nō potes obtinere vt recipias qd nō poteris amittere da modicū et recipies centuplū. da teporalē possessionē vt psequaris hereditatē eternā. vtātur diuites psuetudine infirmitatis sue: sed doceāt alif se nō posse. melius em facerēt si aliter possent qz si psuetudines mittas egrotas. concedit tibi vti p̄ciosis da pauperibz vilia. **D**ec aug. **E**t **C**risosto. **S**tricticia est illic relinquere vñ exiturus et illuc non premittere quo iturus es illuc ergo sbām tuā colloca vbi patriam habes. **D**e elemosina etiam dicit pe. da. sic. **V**irtus elemosine. que velut flumen fontis irrigui et peccatorū inquinamenta detergis. et estuantiu vitioy flāmas extingnis. **F**elix elemosina. q de gelxne baratto tenebrarū filios extrahis. adopratos regni celestis luci p̄perue introducis tu de maibz pauperū volas ad celū et illic tuis amatoribz p̄paras hospitū. et p̄bes hereditatē imarcessibile et celestis curie dignitatē. **M**irāda misericordie virtus q peccatorū oim rubiginem purgat. fremētū peccatorū incitāmēta mortificat et splendore celestis

gratie tenebrosas hoiz mētes illustrat felices nūdine. p̄bet panis exiguus. acquirit regnū. p̄rigit munus. p̄paratur aula celoz. nūq̄ deo carus erit qui vel affectū vel effectū elemosine nō habuerit vt scz qui nō habeat rē. habet arvolūtātē. et dū domesticē facultatis res nō exuberat. liberales animi diuitias non amittat. hxc pe. da. **S**ūt etiam fm quosdam septē elemosine corporales. scz pascere esuriētes portare sicientes vestire nudum recolligere hospitē visitare infirmū redimere captiuū et sepelire mortuum. **U**n versus. **V**isito poto cibo redimo tego colligo condo. **I**ste igit sūt tres elemosine siue tria genera elemosinarū. p̄ q̄s penitens satisfacere debet pro peccatis suo creatori. **Q**uisquis ergo habet terrenam substantiā. tenet ad manualē largitōz. vt tribuat elemosinā necessitatē paciēti fm maius et minus. p vt dicit **L**obias **S**i multum tibi fuerit tribue habūdāter. si exiguū tibi fuerit etiaz exiguū libenter ipartiri stude. **X** **S**i quis vero terrenā substantiā nō hz vt sunt paupes vel religiosi. q̄bus nō adest facultas rez tpaliū. seipos offerāt deo p̄ p̄emptū mūdi. et amozē dei ac p̄passionē proximi vt p̄missū ē. et acceptā oblatōz siue elemosinā obtuleit deo. **C**arnis at maceratio psistit i q̄tuor. s. i orōibz ieiunij vigilijs et flagell. **A** **D**e orōe sciēd. **O**rō ē p̄geties vcu ad aliquid obrinēdū et in deum tendētū. ipsa quippe cū ex cor̄ de p̄rito et hūili fusa fuerit. remissioy peccatorū a dño et recōciliatōz obtinebit. **D**e hoc dicit iohānes abbas montis sinay i tractatu de xxx. gradibz sic. **O**ratō fm qualitātē eius ē p̄iunctio et vnio hōis et dei. fm vero opatōz dei ē recōciliatō. lacrimaz mater. peccatorū p̄piciatō. rēp̄ratōnū p̄ns. et tribula

tionū murus. āgloꝝ opus. futura iocū
ditas virtutū fons. delitie anime. mē
tis illuminatio. desperatōis securitas
spei demōstratō. tristitie solutio. diuini
cie monachoz. thesaurus quiescenti
um. **lxx** Johannes abbas. **M**agnum
em̄ remediū est penitentibz ipsa ora
tio. ⁊ contra temptamēta omnia mu
nimentum egregium. **Q**uā etiā comē
dās beat⁹ **Bernardus** sic dicit. **Q**uid
oratione preciosius. q̄ deo est sacrifi
cium. angelis organū. sanctis p̄mi
um. orātibz p̄sidium. p̄teritis vnguen
tum. penitentibz remediū. hostibus ia
culū. temptatis oibz firmamētum. **E**t
p̄out **thomas** dicit. **S**ciēdū fm̄ quos
dam q̄ duplex est orō quedā est p̄tem
plantū. quorū p̄uersatō in celis ē. et
talis totaliter ē delectabilis nō satiffa
ctoria. alia est que p̄o peccatis gemi
tus fundit. ⁊ talis hz penam ⁊ est sa
tisfactionis p̄s. vel dicēdū melius. q̄
quelibet oratō habet rationē satisfacti
onis. qz̄ quamvis aliqua habeat sua
uitatem spiritus. habet tamen afflicti
onem carnis. **Q**uia dicit gr̄e. **D**ū cre
scit in nobis fortitudo amoris inimici
infirmamur proculdubio fortitudine
carnis. **D**ec̄ **thomas** de aquino **D**e se
cundo scz̄ de ieiunio. **B** **N**otādū
q̄ triplex est ieiunū **P**rimū est corpo
ris a cibo materiali **S**ec̄m̄ afflictōis
a gaudio tēpali **T**ertium spirituale a
mortalī peccato **E**t hoc triplici ieiunio
debemus castigare corpus nostrū. pa
rū est em̄ qd̄ prodest ieiunare a cibo ni
si ieiunetur a peccato. **D**e ieiunio tam̄
corporali sciēdū. q̄ abstinētia a cibo
materiali carnem affligit. ⁊ penas ge
nerat ideo est maxima p̄s satisfactōis
qz̄ vt̄ cōmuniter penitentibz ieiunium
pro peccatis indicitur vt̄ p̄ abstinē
ciā castigati cicius a suis sceleribz es
mudent. **E**t de virtute ieiunij. **J**ohā

nes **Abbas** montis sinai in tractatu
de xxx. gradibz sic dicit. **I**eiunū ē vi
olētia nature. decisio delectatōis gut
turis. decisio caloris p̄cupiscētie. me
ditationū malay et intentionū subci
sio. libertas somnioꝝ. mūditiā oratō
nis. anī luminare. mētis custodia. cō
punctōis porta. suspiriū humile. p̄tri
tio hylaris. restauratio multiloquij. oc
casio trāq̄llitatis. obediētie custos. so
mmi euacuatio ⁊ alienatō. sanitas cor
poris. peccatoꝝ remissio. porta ⁊ dicit
e paradisi. **S**z̄ hz ieiunū tyrānū vicz
gulā. q̄ est porta vitioꝝ fluctus ⁊ vn
da iniquationū. ⁊ p̄fundū ignotarum
⁊ indicibiliū imūditiarū **E**x qua etiā
procedit ociositas multiloquiū risus
parratio scurrilitatis. p̄radictō glori
acio. audacia. p̄sumptio. amor mundi
sordida rō. **Q**ui aut̄ possidet paraliti
cū ipse interpellat p̄ra carnē ⁊ ille ex
oratus gulā vitiose oriri nō sinit. **Q**ui
em̄ sunt sine gustu illius penitus p̄ gu
le dulcedinē querūt delectari **D**ec̄ **J**o
hānes abbas. **E**t **I**eiunū aut̄ dicit
cū **lxx** quatuor comitari scz̄ largitas
leticia hora ⁊ mēsurā. **D**e largitate dicit
Beatus ieronimus **Q**d̄ māducatur?
eras si nō ieiunares. da paup̄ibz. vt̄ ie
iunū tuum. sit saturitas anīe nō mar
subij lucrū. **D**e leticia dicit dicit. **C**um
ieiunatis nolite fieri sic̄ ipocrite tristes
De hora ieiunij legit̄ i libro **Regū**
tonathas p̄ueit̄ horā ad iudicatus fuit
morti. **D**e mēsurā dicit beat⁹ **aug.** **N**ēs
aviditate cibozum lassata. p̄dit oratō
nis virtutem **D** **H**unc videndū
ē de vigilijs. de q̄bz dñs dicit vigilate ⁊
orate ne irretis i temptatōem. **E**t **bea**
tus petrus i canoni. sua **S**obriū estote
⁊ vi. **N**ā q̄ sobzeviuit̄ agilior ē ⁊ expe
ditior ad vigilādū. **C**ū vero repletus
fuerit cibo. segnis erit et piger ad ma
ne surgēdū ad deū laudādū nec tal̄ po

terit dicere cū p̄sa' mista. **M**edia nocte surgebam ad p̄fitendū tibi. q̄ aut̄ ieiunia reddant homines agiliores ⁊ expeditiores ad vigilādū. De hoc dicit **Effrem abbas**. Ad vigilādum multū ieiuniū valet sicut em̄ miles plurimorum onere p̄grauatus impedī ad bellū ita ipeditur monachus ad vigilandum cū escarū largitate turgescit. nō em̄ possumus vigilare. cū v̄ter noster fuerit dapibz onustus. sed oppressi sōno vigiliarum fructus amittimus. ⁊ maximū detrimentū anime nostre acquirimus. **Vigilās ergo stude copulare ieiunium. vt cunctis anime virtutibus florere possis. vt caro tua subiecta sit anime tue. ancilla famuletur domine sue. hxc Effrem.** Et quia vigilie quandam fatigationem seu penam annexas habent. ideo sunt partes satisfactionis p̄o peccatis. Ad hanc igit̄ vigiliarū virtutem sectandam hortatur. **Beatus paulus sic dicens. In omnibus exhibeamus nosmetipsos sicut dei ministros in multa patientia in vigilis multis.** **E** Ultimo etiaz videndū est de quarto scz de flagellis q̄ primo consistūt in armis penitentialibus scilicet cinere cilicio ⁊ lacrimis deinde in pectoris tōsione iugi genu flexione et disciplinis. Item in afflictione peregrinatōis. Item in tribulatione et cuiuslibet egritudinis afflictōe qualia flagella sustinuit iob. Quilibet ergo penitēs p̄out p̄tra dominū per sua scelera peccauit. studeat de istis flagellis assumere et suo creatori p̄ talia opa penalia satisfacere. ⁊ qui prius p̄ oblectata carnalia recessit a deo. nunc per afflictionē carnis ⁊ amaritudinē penitentie iterū conef redire. De hoc petrus damascenus sic dicit. Optime penitet. qui dū carnē verberibz macevat. lucrum qd̄ delectatiōe carnis ami-

serat afflictionibz recompenfat. Et salubzē illi nūc amaritudinē ingerit cuius caro olī noxa delectatiōe peccauit. **N**ihil differt quibz penis caro addicitur. dūmodo volūtas p̄cedētis illecebris vicaria represū corpis afflictione mutetur. qz qd̄ leta caro traxit ad culpā. afflictia reducat ad veniā. **De pe. da.** **U**n̄ quisquis p̄o suis excessibus se hic nō afflixerit. nec a deo flagellat⁹ fuerit a p̄ortio filioz dei alie⁹ erit. **U**n̄. b. aug. Flagellat deus omnē filiū quez recipit et tu exceptus eris. Si fueris exceptus a passiōe flagelloz nō eris in numero filioz. Sic igitur patz de satisfactōe que ē tertia p̄ penitentie. **P**ost hxc etiaz sciendum q̄ vnusquisqz tanto maiore afflictiones penitentie seu satisfactōis p̄ suis peccatis dēt assumere. quāto recordatur turpiora ⁊ multipliciora crimia p̄tra suū creatorē se p̄mississe. **U**n̄ bt̄s gre. ī qdā omelia. **U**nusqzqz tāto maiora querat bonoz opū lucra p̄ p̄miaz quāto grauiora sibi iculit dāna p̄ culpā. ne qz em̄ par fructus eē bōi opis d̄z et q̄ minus et eius qui āplus deliquit. tāto quisqz d̄z a se illicita abscidere q̄nto meminit se ⁊ illicita p̄petrasse. **I**n illis d̄b̄is vnus cuiusqz p̄scia p̄ueniēt dēt em̄ quilibet seipm̄ discutere. ⁊ in quibz et in quāris peccatis deliquit artēdere. Et p̄out excessit s̄m̄ maius et minus suis delictis remedia p̄fectiora penitētia studeat adhibere. Et tū circa hoc de misericordia dei presume re. **S**ic tamen presumere. ne p̄ringat ex aliqua negligēti securitate torpore. **E**t q̄uis p̄ditoz nē nō pascat cruciatibz nostris vult tñ ⁊ q̄ voluptate delectati ab eo discessimus p̄fectus ⁊ lamēta amariati itez ad ip̄z ideam⁹. **I**ta tāgit beatus **Gre.** in cura pastora. sic di. **A**mmonendi sunt quippe qui p̄c-

eata deplozant operū et consummata
 mala perfecto diluant lamēto ne pl⁹
 astringatur in debito ppetrati opis .
 si minus solūit i fletibz satisfactionis
Scriptum quippe est. potum dedit no
 bis in lacrimis in mensura. vt videt
 licet vniuscuiusqz mens tantū penitē
 to conpunctionis sue bibat lacrimas
 quantum deo se meminit aruisse p cul
 pas. Ammonēdi sunt. vt incessanter
 commissa ante oculos reducāt atqz vi
 uendo agant vt a disincto iudice vi
 deri non debeāt. **U**nde dō cuz peteret
 veniam dicens. **A**uerte oculos a pec
 catis meis paulo superius itulit. **D**e
 lictum meum contra me ē semper. **A**c
 si diceret peccatū ne respicias. postu
 lo. qz hoc respicere ipse non cesso. **A**m
 monēdi sunt vt singula queqz admissa
 p fiderent. ac sigillatiz ea in se puni
 ant. vnde p ieremias dicit. **D**iuisiones
 aquarum deduxit oculus meus. **D**iuis
 fas quippe ex oculis aquas deducim?
 quādo peccatis singulis disparitas
 lacrimas damus nec vno eodēqz tē
 pore eque mens de omnibz dolet. **S**z
 dum nunc huius nūc illius memoria
 culpe acrius tangit. simul de omnibus
 in singulis p mōta purgatur. **A**mmonē
 nēdi sunt etiā vt de misericordia. qm
 postulant presumant ne vi immodera
 te afflictōis intereāt. neqz em̄ pius do
 minus añ delinquētiūz oculos stēda
 peccata opponeret. si per semetip suz
 ea disincte ferire voluisset. **C**onstat em̄
 qz a suo iudicio abscedere voluit quos
 miserādo pueniēs. semetip sos iudices
 fecerit. **U**nde per paulū dicit. **S**i nos
 metip sos indicaremus. nō vtriqz iudic
 caremur. **R**ursūqz amonendi sunt vt
 sic de spe fidurtam habeāt. ne tamē in
 cauta securitate torpescant. **P**lerūqz
 hostis callidus mētem. quam peccato
 supplantat. cuz de ruina sua afflictum

se respicit. securitatis pestifere blād
 cqs seducit. **M**odo alioz em̄ facta gra
 uioza. mō nihil esse qd perpetratum ē
 mō misericordia domini ioquet. mō
 adhuc subsequēs tēpus ad penitētiā
 pollicet. vt dum per hxc mens decepta
 ducit ab intētōe penitētie suspendat
 quatinus sic bona nulla pceptat quaz
 mala nulla pstrisat. qz plenius obruat
 supplicis qz nūc gaudet etiā in deli
 ctis. **E**t notādū qz deus nē cruci
 atibus nostris nō pascit. sed delicto
 rū morbos medicamētis contrarijs
 medet. vt qui voluptatibz delectari re
 cessimus. fletu amaritati redeamus.
Et qui pillicita deluēdo cecidimus.
 et ab illicitis nosmetip sos restringa
 mus. qz qd insana leticia ifuderat. sa
 lubris mestitia exurat. et qd vulnera
 uerat elactio supbie. curet abiectio hu
 milis vite. **H**xc greg. **P**er ista igif dic
 ta iam colligere possumus vnumquē
 qz penitentem debere perfectam peni
 tentiam prout peccauit suis sceleribz
 adhibere. si desiderat perfectā samita
 tem anime. veniam suozum criminū
 a domino obrinere. **F**ilius.

Quero etiā de hoc vtrum peniten
 tia debeat ad finem vite durare
 an non. **Ca. II. Pater G**

De duratōne pe
 nitentie scire dēs qz penitētiā
 exteriorē nō oportet esse perpetuā. s3
 circa interiorē distinguit. **E**st em̄ pe
 nitentia interior fm habitum et hxc de
 bet perpetua esse. **A**lia est fm actum et
 hanc non oportet esse perpetuam. sem
 per em̄ tenetur quis ad interiorē pe
 nitētiā habitualē. qz velle nō peccasse
 s3 ad exteriorē nō tenet ip. **P**re
 terea ē alius dolor rōnal. qz est peccati
 detestatio. alius est sensibilis qz est pas
 sio: qz primus dolor ē: qz sp debet esse in

penitentia. Secundus vero nō est de necessitate. **E**t quibus nūq̄ sit certus de peccati remissione. tamen propter hoc nō oportet penitentiā exteriorē esse perpetuam. quia nō exigitur in talibus certitudo scientie. sed sufficit certitudo coniecture probabilis. ut est quādo homo fecit probabiliter quod ex parte sua erat faciēdus sc̄z dolendo. confitendo. satisfaciēdo. cauendo. **H** De hac vero penitentiā **Thomas de aquino** sic dicit. Duplex est penitentia quedam interior alia exterior. Interior est qua quis dolet de peccato cōmisso et talis debet penitentia durare vsq̄ ad finem vite. semper em̄ debet homini displicere q̄ peccauit si em̄ placeret peccasse. sc̄z ex hoc ipso peccatū incurreret. et fructū venie perderet. Exterior est. qua quis exteriora signa. doloris ostendit. et verbotenus peccata sua confitetur sacerdoti absoluenti. et iuxta eius arbitrium satisfaciēdo. et hāc nō oportet durare vsq̄ ad finem vite sed ad terminatū tempus s̄m mensuram peccati. Unde etiā ploratus et lacrimae ad actum exterioris penitentiae pertinent. qui nō solūmodo dēt eē continuus sed etiā nec oportet q̄ duret ad finem vite q̄ merces opis penitentis est plena remissio peccati. et quantum ad culpam et quantum ad penam. post cuius consumptionē nō est necesse q̄ homo ulterius exteriorē penitentiā agat. p̄ hoc tamē nō excludit̄ continuitas penitētie qualis dicta est.

Propterea sciēdum est hoc cū contritio quātū ad id qd̄ ē displicentia quedam in appetitu rōis sit. actus penitentiae virtutis nunq̄ pōt esse superfluus sicut nec quantum ad intensiōnem. ita nec quantum ad durationē nisi s̄m q̄ actus vnius virtutis. impedit actus alterius magis necessarius

pro tempore illo. **U**n quantūcūq̄ homo continue in actibus huius displicēcie esse possit magis. melius est dum modo accusaliarū virtutū vacet suo tempore s̄m q̄ oportet. Sed passiones possunt habere superfluum et diminutum et quātum ad intensiōnem et quātum ad durationē. Et iō sicut passio doloris. quā voluntas assumit. dēt eē moderate intēsa. ita dēt moderate durare. ne si nimis duret homo in desperationem et pusillanimitatē et hōmō vicia labat. vnde ad virtutē oportet tenere mediū in passionibus. **T**ristitia autē que in appetitu sensitivo penitentis p̄sequit̄ ex displicentia voluntatis passio quedam est. idcirco moderanda est s̄m virtutem. quia eius superfluitas est viciosa. quia inducit in desperationem. vnde apostolus. **C**onsolamini scilicet penitentem. ne forte habundantiori tristitia absorbeat̄. qui hōmō est et talis p̄solatio debet eē moderatiua tristitiae. **E**t notāduz q̄ gaudium seculi impeditur per dolorem contritiōnis. non autem gaudium quod de deo est. quia habet dolorem ipsum pro materia. **H**ec **Thomas de aquino**. **P**er hoc igitur dicta informamur q̄ debita penitentia et congrua. si adhibetur certis excessibus et peccatis postq̄ perfecta fuerit et consummata plenam remissionem peccatorum quātum ad culpam et quantum ad penam huiusmodi obrinebit. post cuius executionem non est necesse. ut homo ulterius agat penitentiā exteriorē.

Circa quod etiam notanduz q̄ penitentia non est consideranda circa quantitatem temporis sed s̄z qualitatem cōpūctionis et emēdatōis nā quātū plus q̄s compūgit̄ in fletibus et maiorē p̄ suis reatibus dolorē h̄s. tāto citius a sordibus peccatorū purgat̄. **U**n nō

Liber .I. Dist. III. Ca. II.

et petrus post confessionē et lacrimas
statim mundari sunt. de hoc dicit beatus
aug. Dñs noster nō cōstituit peniten-
cie modū in temporis quantitate. sed
in compūctionis et correctionis quali-
tate nā dauid et petrus confessione et
lacrimis statim mūdari sunt et latro-
m in cruce cōfitei dictū ē in ipso mor-
tis articulo. hodie mecū eris in para-
diso. In actōe ergo penitentie nō tam
consideranda est mēsurā temporis q̄
doloris. hęc aug. **U**n sunt nōnulli pe-
nitentes qui statim in exordio sue cō-
uersionis peccata que cōmiserunt ad-
mentis oculos reducunt. et se propter
illa in fletibus puniūt atq; ab omni inq̄-
natione vitioꝝ custodiūt. hi tales q̄n-
to frequētius hęc peragunt penitenti-
am. tanto citius a suis criminibus pur-
gantur. **B**ertrius greg. de hoc in tractatu
super cantica exponens illud verbum
Surge amica mea sic di. **S**urgit ami-
ca cū a peccati p̄p̄tatione se erigit. ve-
nit cum per bona opera desiderij sanc-
ti. passibus ad celestia tendit. **S**anc-
ta etenim mens cum preterite vite tur-
pitudinem conspicit. cū peccata sua
numerat. que fecit. mox secū in p̄scia
erubescit. et quecūq; in mūdo dilex-
erat ad odium sibi transferens fletibus
se punit. et ipsa penitētia facta robusti-
or ab omni inquinatōe se exuit. ab om-
ni torpore negligentie excurit. vt in in-
firmis cogitationibus. nō iaceat sed ad
app̄tēda celestia per sancta desideria
se extrēdat. hęc itaq; mēs surgit et venit
quia a torporis infirmitate per cōpun-
ctionem se erigit. et sanctis studijs se
exercens ad eterna pedibus amoris cur-
rit. hęc greg. **Q**uanto igitur valētius
a fletibus compūgitur tanto perfecti-
us purgatur et quanto est purgati-
or tanto ad contemptum temporalium
fit fortior et ad desiderāda celestia fir-

feruentior. **H**ęc vero operatur diuina
gratia. que talibus infundit. **D**e hoc
dicit hugo de sancto victore. **T**unc ve-
ro ī quibus malis sumus agnoscimus
quando per infusiones diuine gratie
illuminari dulcedinem spiritualium
bonorum aliquatinus degustare vale-
mus. **E**t inde est q̄ post acceptū donū
gratie continuo. mens ad lamēra sol-
uitur. dolore pascitur. fletibus delecta-
tur. et tanta iam impatientius. mala
presencia tolerat: quanto ardētius e-
vicino amonita ad bona futura suspi-
rat. iam nō solum mundum deserit s; fugit.
non solum postponit. sed odit.
Et que prius timore coacta ea que il-
licite possidebat dereliquit nunc salu-
bri dolore compuncta etiā his que hu-
mane conditōis infirmitas exigit ne-
cessitatibus deseruire ingemiscit. **E**t
sicut prius per timores ab illicitis im-
mundicijs se sequestrauit. ita nūc om-
nem mundi speciem quantum possibi-
le est in hac adhuc mortalitate vuen-
ti a cogitatōe funditus excludit. hęc
hugo: **E**cce ad quantam perfectionem
perducit lacrimarū effusio et cordis
p̄punctio. **D**e ipsa enim dicit beatus
gregorius. **S**ola est compunctio que
facit animas horrere pompas. desi-
derare cilitium. amare lacrimas. fuge
verisus. magna agere. et humilia loq̄-
iuste operari et super peccatis timere
ac tremere hęc ille. **D**eus autem penitē-
tiam hominum et p̄punctionem infū-
dendo eius conscientiam purificat a
peccatis sedis. nulla enim cōueniētia
nec p̄māsiō pōt eē lucis ad tenebras
nā q̄ p̄municatio diuine maiestatis et
iniq̄tatis. s; statū vt ingressus fuerit
dñs virtutis sue radios ip̄igit ī tene-
bras dissoluēs et dissipās ī om̄i in-
ictu oculi quicq̄ inuenerit sedutatis
q̄ sic cōtigit. nā p̄ lumē sue p̄ntie nō

pōtania mala que cōmisit ignorare. sed statim vt cognita fuerit displicēt vehementer. que autem displicēt. pēnitēt cōmisisse. Ex dei autē p̄sētia surgit anime cognitio. ex cognitiōe p̄cedit displicētia. ex illa autē surgit pēnitentia. ad quam vt ait crisostomus. Sine omni intervallo sequitur indulgentia peccatorū. nō em̄ poterit se contrinere illa benigna dulcedo et dulcis benignitas. que est in visceribz misericordie dei nostri. cū ex corde nos petere et dolere cognoscit. sed ad gemitum offensam in se commissam misericorditer indulget. nec imputabit vt p̄ illa in eternum puniat sed p̄ie relaxabit. vnde beatus augustinus super illud locum. Quorum tecta sunt peccata. i. cooperta et abolita. Si em̄ tēx peccata noluit advertere. si noluit advertere noluit an̄ advertere id ē punire s̄ ignoscere. Ita ergo dicit a deo tecta vt deus nō videat id est eternaliter non puniat videre em̄ dei est peccata ad penā ip̄tare. Auertere autē a peccatis. hoc ē ea ad penam nō reseruare h̄c aug. Itē ieronimus. Quibz deus dimittit peccata tegit ne in iudicio reuelentur. Ex his aperte ostenditur. q̄ deus ipse penitentes soluit a debito pene eterne sc̄z. et tūc soluit q̄n̄ intus illuminat inspirādo veraz cordis p̄p̄ositionē. cui sententia rō suffragat et auctoritates attestant. nemo em̄ vere cōpūgit de peccato h̄is cor p̄ritū et humiliatum nisi in caritate. qui autē caritatē h̄z dignus ē vita eterna. nemo em̄ simul dignus vita et morte. nō ē igit̄ tūc ligatus debito eterne mortis. fili? em̄ ire esse desit ex quo diligere et penitere incepit. Extūc igit̄ solutus est ab ira que manet sup̄ illū. q̄ nō credit. ip̄e em̄ solus ē q̄ tollit a suis fidelibz et penitētibz peccata p̄missa. testāte be

ato augustino qui dicit. Nemo tollit peccata nisi solus cristus qui est agn̄ tollens peccata mūdi. Tollit autē dimittendo que facta sunt. et adiuvando ne fiant. p̄ducēdo ad vitā vbi om̄ia fieri nō possunt. **Q**uā ex p̄cedentibz colligitur q̄ p̄ p̄ritōz et penitentiam puenit ad amorem dei. Cū igit̄ inter deū et animā nō cadat medium nisi solū peccatū. dicente ysaiā Iniquitates nostre diuiserunt inter vos et terram vestram que peccata cum fuerint per penitentiam et spiritalia exercitia de medio sublata. statim amor dei tanq̄ calor ab igne et tanq̄ radius a sole p̄ringit ad animam. ex cuius cōtactu incipit et ipsa calefcere et vice uersa deum vehementer diligere. vnde de beatus bernardus. Amor dei amor rez anime parit et p̄uenit. Sicut est sol radius super rem obiectam p̄roicit et per modum reflexionis de re obiecta calor contra solem reuertitur sic deus caritas calorem sue dilectionis super animam p̄roicit et de anīa ad deum redit vt sic dilecta rediligat a quo misericorditer est p̄uenta.

Quero etiā vtrū bona opa et meritoria p̄ peccatū sequēs mortificata iterū possint p̄ penitentiā sequentem reuiviscere siue restaurari.

Capitulum III. Pater
Sedero q̄d bona opera et meritoria quibus per peccatum mortificentur. tamen per penitentiam sequentem viuificentur. **U**n̄ thomas de aquino. Quidā dixerunt q̄ opera meritoria per peccatum sequens mortificata non reuiviscunt p̄ penitentiā sequentē p̄siderātes q̄ opa illa nō remanēt vt iterū viuificari possint. **S**ed in hoc impedire nō pōt quia

viuificentur q̄ autem nō habent vim
et efficaciam perducendi in vitam eternam
hoc prouenit ex impedimento peccati
superuenientis. p̄ qd̄ homo reddit indig-
nus vita eterna. hoc autē impedi-
mentum tollitur p̄ penitentiā. in quantum
per eam remittuntur peccata. **Uñ** restat
q̄ opa prius mortificata per peccatum
per penitentiā recuperat efficaciam per-
ducendi eū. qui fecit ea in vitam eternam
quod ē ea reuiuiscere. et ita p̄ q̄ opa
mortificata p̄ penitentiā reuiuiscunt. vñ
versus. Que sub mortali bona fiūt dat
bona terre. Cor reddūt humile minus
unt tormēta gebenne. **Filius**

Quero utrū assumpta vel perac-
ta penitentiā remaneat peccato-
rum reliquie per quas ad iterum pecca-
tum disponantur homines.

Capitulū III. Pater.

Sciendum qd̄

quāuis quis agat vel per-
egerit penitentiā. reliquie tñ peccatorū
remaneat p̄pter vicia prius tracta. **Uñ**
magis et minus q̄ disponūt ad velle
peccandi quemadmodū remanet for-
mes post baptismū. s̄ tñ diminute et
debilitate. ita q̄ nō possunt dominari
vltē resistere cū adiutorio dei. vnde
tho. de aquino. **R.** Notandum q̄
peccatū mortale ex pte p̄uersiōis ior-
dinate ad bonū p̄mirabile quādam di-
spōsiōis causat in anīa vel etiā habi-
tum si actus frequēter iteretur. **Culpa**
vero mortalis peccati remittit. in quā-
tum tollit p̄ penitentiā et gratiā auer-
sionem a deo. sublato autem ab eo
quod est ex parte auersiōis nihilomi-
nus remanere potest id. quod est ex p-
te conuersiōis inordinate. cū hāc p̄-
gar eē sine illa. **Et** tō nichil prohibet
q̄ remissa culpa. remaneat dispōsiō
ex precedentibus actibus causate. q̄

dicitur peccati reliquie. remanent
tamen debilitate et diminute ita q̄ ho-
mini nō dñant. hoc magis p̄ modū
dispositiōis q̄m per modū habitū. sic
et remanet fomes post baptismū. pec-
catum q̄nq̄ inducit debile dispositio-
ne v̄p̄te p̄ actū vnū causatā. **Qñq̄**
aut fortiorē causatā p̄ multos. **S̄** vñ
q̄nq̄ tanta cōmōtione p̄uertit cor ho-
minis vt subito p̄fecte p̄sequatur sani-
tatē spirituale nō solū ad remissā cul-
pam sed sublatā oībo peccati reliquie.
vt p̄ de maria magdalena. **Qñq̄** au-
tem prius remittit culpā per gratiam
opantez et postea per gratiā coopan-
tem successive tollit peccati reliquias
hęc thomas. **Uñ** sunt nōnulli penitem-
tes. qui forte cogitatōe a delectacioni-
bus carnis se separant. nichil vult il-
licitū i sua cogitatōe tolerare. carnis
stimulū p̄fecte cupiūt vincere. et ad sū-
mū virtutum desiderāt p̄ficere. sed
tñ adhuc de corruptione corporis cō-
tradictōes sentiūt incētiua carnis alē-
as. temptatōes carnis tolerantes. de
hoc beatus gre. viij. mora. sic di. **Qñq̄**
hoīs penitētie doloribz pressa i semet
ipsa p̄stringit atq̄ a cunctis delecta-
tionibz carnis forti cogitatōe separa-
tur ad summā proficere appetit. et tamē
adhuc de corruptōe corporis p̄tradictio-
nem sentit. vñ per iob d̄z. **Circūdedit**
sti me carcere. **Carcere** homo circūda-
tur. q̄ plerūq̄ et virtutū profectibz ad
alta surgere nitit et tamē carnis sue p̄-
peditur corruptōe. **S̄** sancti viri quo-
mūdiōri corde celestium archana cō-
fiderant. auctis adhuc quotidie ardo-
ribz anxiant et ibi iam pleni facias
ri desiderant. **Unde** adhuc parum ali-
quid ore contemplationis degustant
perfecte cupiunt carnis stimulum v̄-
cere nihil in cogitatione illicitum de
eius iaz corruptione tolerare s̄ quia

scriptū est. Corpus qđ corrumpit̃ ag-
grauat animaz intentōe quidem iam
vitra semetipsos eminet̃ sed tamē ad
huc infirmitatis sue incertis motibz
subditi corrupōis sue carcere clausos
se dolent. Quod se tamen nec a iustis
superbe requiritur. qui amore verita-
tis succensit̃. infirmitatis sue angusti-
as transgredi pfecte cōcupiscunt. nec
ab auctore iustozū iniuste disponitur.
quam electozū suoz vta differēs. cru-
ciat. crucians purgat. vt ad percipien-
dum qđ desiderat̃ qñqz melius conua-
lescant. Electi autē quousqz ab itima
quiete differūt adcoz suū redeūt. ibiqz
carnis sue tumultibus absconsi quasi
amemissimū secretariū perūt. Sed in
eo sepe temptatōis aculeos. sentiunt
carnis incētia paciūtur et ibi grauis-
simos labores pferunt. vbi magnam
requiem a labore quesierūt. hęc grez.
Sed penitentes vel iam per penitē-
ciam emūdari nō debent turbari. si pec-
cata prius pmissa vel quecūqz alia eo-
rum corda pulsent. aut temptent dum
modo laborēt. ne cadant in opus vel
consensum peccati. **S** Nam sus-
stinere temptatōes sine perfectione
pauozum opozum non est damnatio
sed potius occasio agende virtutis. te-
stante hoc ysidoro qui dicit. Qui ad pe-
nitentiam cōuertuntur perturbari nō
debent si eursum post emendatōz relicta
vicia corda pulsent. dum modo nō
erumpant in cōsensuz vel opus. Fer-
re enim cogitatōes sine perfectōe vici-
ozum nō est ad damnatōz. nec est occa-
sio subeundi criminis sed potius agē-
de virtutis. vtile em̃ est seruo dei post
conuersionem temptari. quatinus a
fozpore negligētie sollicitatibus vitz
ad opera virtutis animū exercitium
preparat vitiōz. hęc ysidor. **R**
Sciendum etiam qđ sunt nonnulli pe-

nitentes qui se pro suis excessibus la-
mētis afficiūt. s; finita orōe. animuz
ad gaudia terrena iterū relaxāt. et fit
vt p̃ nimiu risū hoc perdāt. qđ p̃t̃ p̃
gemitū lucrati fuerāt. de hoc dicit bea-
tus gre. sup̃ Ezechielē. Sūt nōnulli
qđ iā a vitis se abstinēt ac virtutibz ex-
ercent et maloz p̃teritoz p̃seq̃ lamētis
se in p̃cibz afficiūt. s; finita p̃ce. leri tē-
poralibz gaudijs. negligētē animū
dimittūt. ne curāt. ne in eis lacrimaz
mēsura imoderata gaudia transcat.
fitqz vt bonū nimie ridēdo pdant. qđ
plangēdo lucrati fuerāt. hęc gre. Sūt
etiā nōnulli qui iā p̃ua acta nō solū de-
serūt. s; etiā cū magnis gemitibz. que
se male egisse meminerūt deplozāt. et
tū cū recordātur eoz qđ p̃tra dñm pec-
cādo egerūt. magno timore concutū-
tur. et quāuis se p̃fecte ad deuz p̃uer-
tāt. tū de sua salute solliciti formidant
nam ad memoriā veniunt p̃ua o-
pera. que perpetrauerant. Et vtrū di-
gne illa p̃petrauerint nesciunt. et ple-
tumqz iam omnipotens deus peccata
relaxat. sed tamen afflicta mens dum
valde p̃imescit de venia trepidat. hoc
tangit beatus gre. in moralium super
iob. Er̃it seruus liber a domino dicēs
Scriptum quippe est. Omnis qui pec-
cat. seruus est peccati. quia nimirum
quisqz se p̃uuo desiderio subicit. in qui-
tatis dominio dudum libera mentis
colla supposuit. sed huic dominio con-
tradiciunt cum iniquitati. que nos
ceperat reluctamur. cū cōsuetudini vt
olentes resistimus. et desideria peruer-
sa calcantes contra hanc nobis inoli-
bertatis ingente vendicamus. cum
culpam penitudine percutimus. et ma-
culas sordiu fletibus lauamus. Ple-
rūqz aut̃ iā qđ mēs qđ p̃uerse egisse
se meminit deplozāt. iā p̃ua acta nō so-
lū deserit. amarissimis etiam lamen-

his punit. sed tamen dū eorū . que egit
 reminiscit. graui de iudicio pauore te
 netur iā se pfecte puerit. sed adhuc se
 perfecte in securitate nō erigit. qz dūz
 quanta sit districtio extremi examinis
 pensat inter spem ⁊ fortitudinē solli
 cita trepidat. qz iustus iudex veniens
 quid de ppetratis reputet quid relax
 et. ignorat. nam qz praua pmissit me
 minit sed an cōmissa digne reflexerit
 nescit. ac ne culpe inamitas modū pe
 nitentie trāseat metuit. **E**t plerūqz cul
 pam iam veritas relaxat. sed mens af
 flucta adhuc de venia dū valde sibi sit
 sollicita trepidat. **S**eruus ergo hic iā
 liber nō est. qz peccatū suum homo iam
 corrigendo et penitendo deserit sed ra
 men adhuc districtum iudicē de eius
 retributione ptimefcit. **I**bi ergo ser
 uus a domino liber erit vbi de peccati
 iam venia dubietas nō erit. vbi iāz se
 curam mentē culpe sue memoria non
 addicit. vbi nō sub reatu animus tre
 pidat. sed de eius indulgētia liber exul
 tat. sed si nulla ibi hō peccati sui me
 moria tangitur. ereptū se esse vndiqz
 gratulatur aut quō largitori suo grati
 as referat de venia. quam accepit si i
 terueniente. obliuione transacte neqz
 cie. esse se pene debitores nescit. **N**eqz
 em neglecte ptereūdū ē qd psalmista.
 ait. **M**isericordias domini in eternū cā
 cantabo. quō em mīas dñi i eternū cā
 tat si se fuisse miserū ignorat. **E**t si mi
 sericordie trāsfacte nō meminit vñ mi
 sericordie largitori laudes reddit. **S**z
 rursum querēdū est. quō electorū mēs
 perfecta eē in beatitudie possit. si hāc
 inter gaudia memoria sui reatus tan
 git. aut quomodo perfecte lucis clare
 scit gloria. quā reducta ad aīm obum
 brat culpa. **S**ed sciendum est si
 cur sepe nūc tristitia reminiscunt leti
 tia tunc transacte nequitie sine lesione

nostre beatitudis recordamur. **P**lerū
 qz etiā incolumitatis tpe ad memori
 am dolores pteritos sine dolore res
 ducimus. ⁊ quo egros nos recolim?
 eo nos incolumes plus amam?. **E**rit
 ergo et in illa beatitudie culpe memo
 ria. nō que mentem polluat sed que le
 ricie acius astrigat. vt dū doloris sui
 animus sine dolore reminiscitur. ⁊ de
 bitorem se modico verius intelligat.
 et eo magis acceptam salutē diligat
 quo molestie meminit quā euasit. **X**
In illa em leticia sic tūc mala nra sine
 tedio concupiscimus. sicut nūc in lu
 ce positi. sine vlla cordis caligine am
 mo tenebras videmus. qz ⁊ si obscu
 rum est. qd mente cernim? de iudicio ē
 hoc luminis. nō de passione cecitatis.
Et in eternū ergo laudes mīe largito
 ri nostro referim? et nequaquā pscie
 miseria grauamur. qz dū mala nostra
 sine aliquo mentis malo respicimus
 nunqz erit qz corda laudantiū de trās
 actis iniquitatibz polluant. ⁊ semper
 erit qz hęc ad laudem liberatoris accē
 dat. **H**ęc grē. **E**t his ergo dictis san
 ctissimi viri colligere possumus diffi
 cile posse homines perfectam securi
 tatem in hac vita de remissione pecca
 torum habere. hęc em libertas est om
 nis salutis perfecta securitas. que in
 eterna solum patria habebitur. **E**t iō
 laborare debemus. quatinus p penitē
 ciam et bona opa. ad illam requiem
 vbi nullus timor sed pfecta securitas
 ⁊ secreta iocunditas est puenire vale
 amus. **E**t qz quis superius dictū est. qz
 pacta congrua et decenti penitētia. nō
 sit opus vt homo agat vltorius penitē
 ciam exteriorem. s; qz incerti sumus
 de pfecta peccatorū remissione. iō val
 de salubre est omnibz. maxime tamen
 illis qui multa scelera et enozmia cō
 miserūt vt qz diu i hoc corpusculo du
 m .j.

tant in penitētia exteriori q̄ interiori se exercere studeant. melius est amplius facere q̄ minus. ut ex hoc tanto maiorem fiduciam de venia peccatorū ac de celesti gloria ī suis extremis habeant. quanto p̄stantius et diutius in castigatōe sui corp̄is et bonis opibus modo perdurant. De hoc hugo de sancto victore sic dicit. Penitētia alia ē exterior alia interior. Exterior est ī afflictōe carnis. Interior est in p̄ritōe cordis. p̄ exteriorē castigat culpa p̄raui opis. per interiorē emundatur culpa p̄raue voluntatis. Scdm̄ q̄ntitatē delicti mensura correctōis pensanda est. agite inq̄t fructus dignos penitētie. aliud em̄ est fructus penitētie. aliud est ip̄a penitētia. si displicet tibi. quod fecisti. p̄nam agis. si persequeris et punis. quod fecisti. fructus penitētie facis. Et q̄ p̄m̄ mensuram delicti. correctōis mensura pensanda ē ideo fructus dignos penitētie nos facere oportet. Si in correctōe minorē afflictō q̄ culpe delectatio fuit. nō est fructus dignus penitētie tue. **A** Sed dicis mihi quō scire possum quā condigna sit penitētia mea. Quia scire hoc nō potes. iō necesse habes semper penitere satisfacere potes. nimis facere nō potes. melius est ut plus facias q̄ min⁹. Idcirco sollicitus esto satage. da operā. studium impende. ut culpa sit cū fine. deuotio sine fine. **Dec hb.** Et quīs p̄m̄ **Crī.** **B** Sine īteruallo lacrime penitētis et remissio peccatorū s̄l̄ sint. hoc est v̄p̄ quantum ad culpam siue offensam dei quaz statim remittit sine mora. Sed p̄m̄ **Alberrum** qui dicit ī tractatu sup̄ missaz q̄ oportet hominem per multa trahi anteq̄ peccatū penitus destruas. quarum ad maculam. Et ideo ut p̄missum est multū fructuosum est et salubre

propter maiorem securitatem ut homo ī actib⁹ penitētie et bonis operib⁹ perseveret vsq̄ in finem. **C** Circa q̄ etiā notandum q̄ sunt nonnulli. qui p̄durantes in carnis integritate cū se respiciunt minus habere. quod desunt aut ad feruorem spiritus et deuotōis per amorem se inflammare nō curant. Et sepe nonnulli post carnis peccata etiam enormia. ad deum p̄ penitētiā reuertentes tanto se bonis actib⁹ feruentius exercent. quanto se conspiciunt grauius errasse. Et fit plerūq̄ vita istoz deo acceptior q̄ illoz. qui sibi sufficere vite sue innocentiaz putabant. De hoc dicit **Beatus gre.** in cura pastoris. Sepe nonnulli ad deum post carnis peccata reuertentes tanto se ardentius in bonis actib⁹ exhibēt quanto dānabiliores se de malis culpe vident. Et sepe quidez in carnis integritate p̄durantes cū minus se respiciunt habere q̄ desunt. id est plene sibi sufficere vite sue innocentiaz putant atq̄ ad feruorem spiritus nullis se a deuotōis stimulis inflamment et fit plerūq̄ deo gratior amore ardēs vita post culpam q̄ in securitate torpens innocentia. **hxc gre.** Un̄ vnusq̄sq̄ in quocūq̄ statu sit positus. ne tardet p̄ penitētiā et bona opa p̄uerti ad dominū. Si quis carnis integritatem in se nōdū violauit. gratias agat deo de tanto tōno sibi collato ab ipso. reuocet tñ ante oculos mentis si quid per p̄sensum vel delectationē carnalis peccati enarrauerit vel si etiaz p̄ spiritualia vicia seu quecūq̄ alia peccata deum offenderit et pro illis compungatur et agat penitētiā et p̄ bona opa et humilitatē cordis integritatē studeat in se conferuare. nā si talis in castimonia pseuerauerit. et circa hoc timorē dei et humilitatē habuerit. et se in bonis opib⁹ exercat

circaverit maiore grām ac ferventiorē
 caritatē a dño obrinebit. Si quis ho
 lapsus est in carnalia peccata vel alia
 crimina: non tamen multa. redeat ad
 p̄scientiā et p̄ opa penitētie et lacrimas
 fatagat sua facinora emēdare. Siquis
 autē in multa crimina est lapsus. et
 multa peccata enormia et turpia se depre
 hendit commisisse. et longo tēpe in his et
 in alijs vicijs quibuscunq̄ pseuerasse
 nec talis debz desperare sed ex toto cor
 de se debet ad dñm p̄ penitentiā p̄verte
 re. Et quanto se p̄spexerit p̄tra suū cō
 ditorem magis deliquisse. tanto p̄ po
 tiora penitentie opa ac lacrimarū com
 punctionem laboret deo satisfacere. et
 de cetero a similibz cauere. et in bonis
 actibz vsq̄ ad finem vite pseuerare. si
 sic egerit. p̄culdubio veniam peccatorū
 et gratiam a dño obrinebit et p̄sequet̄
 Et norandū etiam q̄ verus pe
 nitens nihil p̄dit de tpe. p̄ satisfactōes
 recuperat tempus p̄teritum. p̄ bona ope
 ra custodit et tenet tempus p̄sens. futu
 rum vero tempus p̄ bonum. p̄positū seu
 voluntatē. Quod p̄bat beatus Bern.
 sic dicens. Verus penitens de tpe ni
 hil p̄dat p̄teritum recuperat p̄ satisfacti
 onem. et p̄sens tenet p̄ bonā opatōem
 et futurū p̄ immobilem voluntatē. Sic
 igit̄ habemus de penitentiā et eius p̄tri
 bus videlicet cōtentione. p̄fessione. et
 satisfactione et de circūstantijs tangen
 tibz ip̄az p̄nam et eius p̄tes. **F**ilius
 Considero vim penitētie. et quor
 dam tremore p̄cutior eo q̄ plu
 res penitētes post p̄versionē suam ad
 deum p̄ introitū ordinis. habitū reli
 gionis assumētes. minus discrete se
 habent. nam p̄ immoderata ieiunia et
 discretas vigilias seu alias castigatio
 nes corpus suum nimis affligētes non
 nunq̄ dolorē capitis et corporis debilita
 tatem incurzunt vel etiā sensum rōnis

pdunt. et p̄ p̄sequens efficiunt sibi et a
 lijs inutiles. ad hoc cauendū rogo te.
 vt de virtute discretionis me instruere
 velis vt in his que agenda sunt sp̄ cau
 tus et circumspectus esse possim.

Capitulum. V. Pater. E

De discretione su

Dper qua peris informari scire
 debes q̄ hęc virtus vicij discre
 tio omni volenti deo seruire multū est
 necessaria. maxime tamen penitētibz
 et nouiter conuersis ad viam salutis.
 nam sunt nonnulli. qui post multa pec
 cata statum religionis assumētes opa
 penitentie aggrediunt̄. et seip̄os per
 abstinentiam nimiaz vigilias ieiunia
 ac ceteras castigatōes corporales. in
 discrete affligūt. et sic corpore debilita
 to vires ad bene agendū in ip̄is defici
 unt. nonnunq̄ etiam sensus amittunt
 spiritus extinguitur et totus spiritual
 p̄fectus dissipat̄. hęc vero indiscretio
 oritur ex feruore spiritus. quez no
 uelli et nouiter p̄uersi habent et a bona
 voluntate s̄m quā etiā sepe regunt nō
 s̄m rationem. nam tales volētes pro
 suis excessibus satisfacere domino se
 metip̄os p̄ indiscreta opa penitentie
 afficiūt et hoc id faciūt. qz p̄talia fac
 ta putāt se placere seu obsequz deo se
 p̄stare s̄z q̄cūq̄ talibz p̄plexis laq̄is se
 circūdatū senserit. sciat eē hoc tēptaci
 onē diaboli subtilē. ip̄e em̄ hostis atri
 quus laborat. vt p̄ vitium indiscretōis
 tollat de corde hōis dilectōz dei. et bo
 ni opis effectū. **S** De quo .b. ber.
 sic dicit. Nō h̄z calidus hostis mach̄
 namērum efficacius ad tollendam de
 corde dilectionem. q̄ si efficere possit
 vt in eo incaute et non cum ratione a
 bulerur. vbi autem vellemēs feruor et
 emulatio. vbi maxime discretio neces
 saria est. que est ordinatio caritatis.
 m .ij.

discretio non tam virtus est quā que-
dam moderatrix affectuū & morū doc-
trix. **U**n̄ qui in discretōe cōuersat. su-
am ipsius salutem operatur. **H**ec ber.
Necessē igit̄ est vt cauti & circūspecti
simus tam in cauendis malis q̄ in a-
gendis bonis. vt nostrā facta forctan-
tur bonum finem. **U**nde beatus greg.
ij. morali. di. **S**epe em̄ qd̄ bono studi-
o gerimus dū discernere negligimus
quo iudicentur sine nescimus. & non
nunq̄ hoc fit reatus criminis. qd̄ pu-
ratur causa virtutis. vnde necesse est.
vt nō solū intueamur quid agimus.
sed etiam cū quanta discretōe peraga-
mus. primū quidē. ne mala quoquo-
modo agamus posimodū vero ne bo-
na incaute faciamus. **H**ec gre. **Q**ui
cunq; ergo operatur opus bonum in-
discrete ultra vires corpus suum af-
fligendo. magis peccat q̄ meret. tes-
tatur hoc beatus bernardus qui dicit.
Derapina holocaustū offert. qui ni-
mia egestate vel somni penuria corp̄
suum imoderate affligit. **E**t **C**assianus
in collationib; patrū magis aut̄ pec-
cat q̄ meretur. qui ultra vires suas bo-
num operatur. **Q**uāz sit vero
periculosum indiscretiōis viciū di.
Beatus bernardus in epistola ad Car-
thuf. **S**unt namq; corporalia exerci-
cia in quib; necesse est corpus labora-
re. sicut sunt vigilie ieiunia & alia hu-
iusmodi. que spiritualia non impedi-
unt. sed adiuant si cū rōe & discretio-
ne fiant. que si ex indiscretiōis vicio
sic agant. vt vel deficiēt spiritu vel lā-
guescente corpe spiritualia impediāt.
qui sic ē corpi suo factēs afflictōz. tu-
lit boni opis effectū. spiritui affectum
proxio exēplū. do honozē. sacrilegus
est & hōzū oīm in deo reus. tamen ali-
quādo affligēdū est corpus. sed p̄terē-
dum. qz modus in omnib; est haben-

bus p̄ter quod ad modicū. sed tñ nō
in concupiscētis cura carnis gerēda
est. agenda vero sobrie & cū spirituali
quadā disciplina vt neq; in modo ei⁹
neq; in qualitate neq; in quātitate ap-
pareat aliquid. quod nō deceat seruus
dei. nō solū in hoc sed & omnem vitāz
nostram. quamuis hominib; occultāz
exhibere debemus sanctāz & honestam
omnē p̄uersatōz nostram. sanctis an-
gelis p̄spicabilem agere & delectabile
quāuis inter domesticos parietes in-
clusam. **H**ec bernardus. **U**n̄ **A**bbas ysaac
Corpus infirmū si sup̄a virtutē
ad opa coegeris obreuebrationē sem-
per imponit anime. & p̄fusione magis
sup̄ inducit. **C**orpus vero forte si ocu-
losit̄ & requiei dederis omnis mali-
tia p̄ficitur in anima habitante in eo.
Unde maior ē omnivirtute discretio
Hec ysaac. **E**x his igitur dictis colli-
gere possumus qd̄ bona opa magis in-
digeant discretione q̄ deuotione. et
quāuis deuotio deum amantis termi-
num nō debeat habere. debet tamē ter-
minum & discretionem habere opus
bene opantis. **D**e hoc dic̄. beatus gre-
gorius. **N**olo vos orare vsq; ad tedium
ieiunare vsq; ad defectum. flectere ge-
nua vsq; ad debilitatem bona em̄ ope-
ra nō tam indigent deuotōe q̄ discre-
tiōe. **E**t beatus bernardus. **S**icut nul-
lum terminū vel finē debet habere de-
uotio amātis. sic suos terminos ad fi-
nes & vigilias d̄z habere actio operā-
tis. nam virtus discretiōis absq; ca-
ritatis seruoze iacet. & vehemens fer-
uor absq; tēpamēto precipitat. **H**ec
ber. **U**nde quilibet homo corpus suū
cū discretiōe castigare debet. & curam
apud illud negligēt̄ quasi circa ego-
tum sibi commendatum adhibere. ad
quod iterum hortatur beatus Bernar-
dus sic dicens. **Q**uia omnis institutō

animalis hominis circa corpus est. et circa proprios exterioris hominis. id est docendus est rationabiliter membra sua castigare. et inter carnem et spiritum que invicem iugiter adversus se concupiscunt iustum rationis ac discretiois habere iudicium. nec alicuius eorum iudicio proferendum. nam eorum accipere docendus est. sic habere corpus suum sicut iumentum commendatum cui etiam multa volenti inutilia sunt neganda. utilia vero etiam non volenti sunt iungenda sic vero de eo agere sicut de non suo sed eius a quo precio magno empti sumus ut glorificemus eum in corpore nostro. **De ber.**

Igitur sciendum est tam magna esse discretiois virtutem quam sine illa virtus potest profici et in suo vigore permanere. nec quemquam ad statum perfectionis sine illa posse pervenire. De qua habet in secunda collatione abbas moysi in hunc modum. **Discretio sine qua nihil agere omnino scripture auctoritate permittitur ita ut ne ipsa quidem spirituale vinum quod letificat cor hominis sine ipsa finamur moderatone percipere sed illud cum consilio omnia opera fac cum consilio vinum bibe. Et iterum sicut civitas muris diruta et non circumdata. sic est vir qui non cum consilio aliquid agit. Cuius privatio quod perniciosa sit monacho testimonium huius exemplum ac figura declarat dirute enim ac sine muris expansa civitati. in hac sapientia. intellectu sensusque consistit. sine quibus nec interior nostra edificari poterit domus. nec spirituales poterunt divitie congregari. secundum illud **Cum sapientia edificabitur domus. et cum intellectu iterum erigetur. cum sensu implentur necessaria omnibus divitiis et preciosis bonis. Quibus manifestissime declarat. nullam sine discretione gratiam perfecte posse vel perficere stare virtutem. Et ita tam beatus Antonius quam veterum sanctorum sententia diffinitum est discretiois****

esse que fixo gradu intrepidum in omnibus eum producat ad deum. ceteraque virtutes iugiter conservat illesas. cum que ad consummationis excelsa fastigia minore possit fatigatione procedi. et sine qua multi etiam propensus laborantes perfectionis nequiverunt culmen attingere. **Omni**um namque virtutum generatrix custos moderatrixque discretio est. **De moyses abbas.**

Rotandum etiam quod sine discretione virtutes bone esse non possunt. quod per indiscretionem ipse virtutes virtutis nomen amittunt. Et ideo sine discretione vera bona animi. que sunt virtutes. nec acquiri poterunt nec conservari. Ad ipsas etiam pertinet diligenter attendere quantum quisque quotidie proficiat vel deficiat et in utilitatem sui corporis seu fortitudinem solerter pensare et per vires superent se ad virtuosa opera extendere. ista et quedam alia tangit richardus de sancto victore in tractatu super beniamin adolescentulo sic dicens.

Tunc veraciter virtutes creduntur esse bone. quando sunt non solum ordinate sed etiam moderate. quod dum virtutes discretiois moderamen excedunt. virtutis nomen amittunt. nam timor sepe minus cadet in desperatorem. dolor minus in amaritudinem. spes immoderata in presumptorem. amor superfluus in adulatorum. leticia supervacua in dissolutum. ira irrepata in furor. In hunc itaque modum virtutes in vicia vertuntur. si per discretiois non moderentur. **U**n apparet patenter quod vera bona animi sine discretione non possunt acquiri nec conservari. merito ergo illa virtus diligenter singulariter sine qua nulla proficit nulla consumatur. **I**tem et notandum quod multa de discretione legendo multa discimus audiendo. verumtamen nunquam ad plenum erudimur sine experientie magisterio. **P**rimum igitur est ut satagamus singulis virtutibus studium frequenter

impendere. qđ dū facimus necesse est nos sepius cadere. oportet nos sepe resurgere et p̄ frequēte lapsū addiscere qua vigilātia. qua cautela oporteat virtutū bona acquirere vel custodire. sic dum longo vsu virtutū disciplina addiscit qñq; mens diu exercitata ad plenā morū discretionē p̄ducit. Quāto em̄ acciozibz temptatoibz v̄gemur quāto crebriozibz periculis exercem̄. tanto p̄fectius ad discretionē erudimur et sepe aliarū virtutum damna. discretionis sunt luca. Etā ad discretionem p̄tinet diligēter attendere. frequēter discutere. quantū animus quoti die proficiat. vel quātum forte deficiat. quibz cogitatioibz magis incurset. quibz affectibz magis t̄ḡit. debet nō solū vicia cordis sed etiā inualitudinem corporis p̄fecte p̄gnosceret et p̄ qđ vñqđq; exigit salutis remedia querere quesita adhibere. ip̄as nosse oportet nō vicia sua. sed et gratiarū munerā et virtutū merita. sed et ip̄a diligēter distinguere. et que sint bona nature vel dona gratie subtiliter pensare. p̄ptū habere dic̄. quibz temptatōnum machinis malignus spiritus euz impugnet. quantis spiritualiū gaudiozū p̄solationibz habūdet. q̄ frequēter eū diuinus spiritus visitet. et vt totū breuiter concludam. Debet discretio n̄a totū interioris et exterioris hoīs statū et h̄itū quātū possibile est plene p̄gnosceret nec solū qualis sit. sed etiam qualis esse debeat subtiliter querere. diligēter inuestigare. Per h̄c eū animus assidue eruditur qñq; p̄ducitur ad plenā p̄gnitōz sui. cūq; animus diu exercitatus in virtutibz in p̄gnitōe sui plene eruditus fuerit. ad p̄gnitōz quoq; dei p̄terit sustolli. **De richardus.** Ecce quāta est virtus discretōis que nō solū p̄uebit ad virtutū p̄fectōz. verū eti

am ad dei p̄gnitōz siue p̄templationē. idcirco ab vnoquoq; religioso et volēti in spirituali vita p̄ficere est merito diligenda. **Filius.**

Hanc discretōis virtutē vt audio homi volenti p̄ficere in religiosa vita multā necessariā eē p̄pendo. s̄ quō quis ad illā puenire valeat vel p̄ quē modū acq̄rit h̄c virtus? et hoc p̄to informari. **Ca. VI Pater**

Silire debes qđ virtus discretōis maxime p̄ duo acquiritur. Primum est diligētia inspectio exemplōz p̄cedentiū patrū nā cum nos studiose legēdo inuestigamus vitā sanctorū patrū qualiter in hoc mundo vixerunt. quid nobis aut quomodo agendū sit per eozū discretionem. et exēpla docemur. **De hoc beatus gre. xxvij. mo.** sup illo v̄bo quif tēdit sup eā lineā sic d̄t. **Sup h̄c em̄ terrā lineā tēdit.** qñ electi vnicuiq; anime ad sūmēdi viuēdi regulā patrū p̄cedentiū exēpla mōstrāf. vñ ex vita illoz p̄sideret. qđ i suis actibz seruet. q̄ tenet respectu iusti limitis tramite. nec infra minia negligēs deficiat. nec vltra maria supbiēs tēdat. nec min⁹ cogēt sup̄plere q̄ sufficit. nec ar̄piat plusq; acceperit. **Ne autē ad mēsūrā quā vñ p̄ueiat aut eādē mēsūrā deserēs extra limitē cadat.** Angusta quippe porta q̄ ducit ad vitā et ille h̄c igredit. q̄ i cūctis q̄ agit discretōis subtilitate. p̄pter h̄c sollicitē coartat. nā q̄ p̄ voluptates p̄prias secura mēte se dilatat. aguste sibi porte aditū dānat vt ergo huius terre mēsura fuerit sup eā diuinitus linea tēdat. **Quia vt nostra opa vñ minorā p̄ficiāt vñ maiorā moderēt. p̄ sacra eloq̄a subtili añ nos sacroz vita expanditur. et quid nobis et quantū sit agendum ostēsa eozū discretōe diffinit.**

Sciendū etiā q̄ plerūq̄ virtus cū indiscrete tenetur amittit cum discretē intermittit plus tenetur. Nec mirū si id in corporeis rebus videm⁹. Ex studio nāq̄ cū arcus distēdit etiā in suo tpe cū utilitate tēdatur qui si oclū relaxacōis nō accipit feriēdi. vī ipso vsu tensiōis perdit. Sic aliq̄ in exercitacōe virtus cū p̄ discretionē p̄termittitur reseruat tanto plus vicia valenter feriat. quāto a p̄cussione interiz p̄udētē cessat. Subtili igitur discretōe sup̄ banc terrā linea tenditur. quāto ostensis vnicuiq̄ anīe exemplis p̄cedentiū patrū et vtiliter ad opacōnē virtus atēditur et nō nūq̄ vtiliter tēperatur. **Hec gre. Q̄** Secūdu est per qd̄ virtus discretōis acquirif veta humilitas. **Oportet** em̄ qui vult ad banc virtutē puenire vt se humiliet et nō solū que agenda sunt sed etiā cogitacōes pplexas sibi adueniētes semiorib⁹ et magis expertis intrinare studet. nec suo sensu adhxreat sed illoꝝ iudicio et diffinitōi adhxreat et acq̄scat. **Qui** igitur sic egerit nō solum deceptōes dyaboli euadet. verū etiam in cūctis que agenda sunt magis securus ē et caurus i cedit. **De hoc** habet in collatōe patrū vbi abbas moyses in secūda collatōe sua sic ait. **Vera** inquit discretio nō nisi vera humilitate acquiritur. **Cuius** humilitatis hec erit prima probatio. si vniuersa nō solū que agenda sunt. sed etiā q̄ cogitāt semiorū reseruant examini. vt nihil suo q̄s iudicio credens illoꝝ p̄ omnia diffinitōibus acquiescat vt quid bonū vel malū debeat iudicare. eorū traditōe p̄gnoscat. **Que** institutō nō solū p̄ veram discretionis viam iuuenē recto tramite docebit incedere. verum etiam a cunctis fraudib⁹ et insidijs inimici seruabit illesum. **P̄** Nullatenus em̄ decipi

poterit quisquis nō suo iudicio sed maiorū vniū exemplo. nec valebit ignorāter altas ignoratōni eius callidus hostis illudere. qui vniuersas cogitacōes in corde nascētes perniciose verēcutia nescit obtegere. sed eas maturo examine semioꝝ vel reprobat vel admittit. illico nāq̄ vt patefacta fuerit. cogitatio maligna inarcescit et anteq̄ discretōis iudicium proferatur. serpens deterrimus velut tenebroso et subterfaneo specu virtute confessionis protractus ad lucem et traductus quodāmodo et de honestatus abscedit. **Tam** diu em̄ suggestiones eius noxie dominantur in nobis. q̄ diu celantur in corde. **Etiā** semper semioꝝ summa caucione sectanda sunt vestigia. atq̄ ad eol cuncta que in cordib⁹ oriūtur sublato confessionis velamēte deferēda. **Nam** sciēdum neminez diffinitōib⁹ suis vli iudicio p̄prio confidentē p̄fectōis culmen aliquādo posse p̄scendere. sed ne dyaboli perniciose quidē illusiōe non decepi. **Omni** igitur conatu debet discretōis bonū virtute humilitatis acquiri. que nos illesos ab vtraq̄ potestimitate seruare. ad vnum em̄ finem nimietas ieiunij ac vracitas puenit. eodemq̄ dispendio vigiliarum imoderatio continuata monachū quo sōnū grauiissimi torpor inuoluit. **Nam** per excessum continentie debilitatum quamq̄ ad illum statum reuocari necesse est in quo negligens quisq̄ pericuriā detinetur. ita vt frequenter quos p̄ castrimargiā decipi nō potuis se consperimus per imoderatōz ieiunioꝝ viderimus deiectos fuisse atq̄ in eandem quaz vicerunt passionē infirmitatis occasione collapsos. vigilie quoq̄ et pernoctatōes irrationales deiecerūt. quos superare nō potuit. **Qua** p̄pter fm̄ Apostolū per arma iu

sticie q̄ a dextris sunt et a sinistris recto moderamine transeūdu est et inter utrasq; nimieras discretōe moderāte gradiēdu ē. ut nec a tradito prinēcie tramite nos acquiescam? abduci. nec rursū remissione noxia in gule venērisq; desideria cōcidamus. Itaq; sicut festinandū nobis est ne appetitu corporee voluptatis in dissolutōz noxiā dilabamur et ante p̄stitutū tps v̄l cibo indulgere v̄l modū eius excedere p̄sumamus. ita est esce somniq; relectio hora legitima ectā si horreat ingerenda. **U**trūq; em̄ bellū aduersarij facione consurgit et p̄nicōsius prinētia immoderata q̄ saturitas remissa sup̄latur. ab hac nāq; ad mēsurā discretōis intercedēte saluari p̄pūctōe p̄scendi potest. ab illa nō p̄t. **H**ec moyses **A**bas. **E**t quāuis corpus durius sit tractandū ne rebellet. tñ cū discretōe faciendum est ut seruire deo sufficiat. **U**n̄ beatus **B**ernardus. **Q** Durius q̄dem tractandū est corpus ne rebellet ne insolescat sic tñ ut seruire sufficiat deo q̄ ad seruiēdu spiritui datum est **H**ec ber. **N**am p̄abstinētiāz carnis vitia sunt extingūda nō caro. iō cū moderamine cūtra sūt agenda. ut sic caro nō lasciuierit et tñ ad bona opa faciēda nō deficiat. **D**e hoc bea. gre. dicit. **x**. mo. **R** Per abstinentiāz quippe carnis vitia sunt extingūda. nō caro et tanto sibimet quisq; debet moderamine p̄esse. ut ad culpā caro nō superbiat et tñ ad effectū rectitudinis in operatōe subsistat **H**ec gre. **S**i aut̄ p̄ter aliquē defectū vel debilitatē deficiunt vires ad bene opantem. bonā volūtatē rem habeamus ad agēdu bonū opus. et mercede nō priuabim̄ **A**d hoc faciēduz hortat̄ **D**ugo sic di. **S**i deficiant vires ad opus aliq̄d aut ad actū. volūtatē prius adhibeamus et affectum

hoc **D**ugo. **S** Unusquisq; ergo suas vires penset ac discuriat et putet valet se in bonis opib; exerceat. et cū discretōe et circūspectōe cūtra q̄ faciēda sunt bona opa pagat. ne in periculum indiscretōis cadat. **M**ensurā etiam in omnib; suis actib; obseruare studeat. ne vno tpe p̄abstinētiā se affligat. alio vero tpe de cibo delicato et superfluo nimis indulgeat. nam sunt nōnulli. qui vno die abstinētiā arripunt. alio vero de carnib; aut alijs cibarijs delicatis se replent vno die in vestibus vilibus incedunt. altero vero ornatissimis et mollib; vestiuntur. hodie p̄lamentacionē et stertum se affligūt. cras risus cū cachino p̄ferunt. hodie humiles et mites. cras superbi hodie q̄eti et obediētes. cras turbidi et p̄radictiores sed tales sic se habentes sunt reprobabilis et virtute discretōis carētes. **D**ebet em̄ seruus dei in omnibus factis vnam regulam p̄gruaz et discretam tenere. per quam deo possit placere et seipsū ac primo vtilem exhibere **D**e hoc tractat **E**ffrem abbas in omelia sua quinta dicens sic **P**ropticiāz a nobis p̄suetudinem malam. et quasi vestimento virtute anime induamur. maxime nos qui iā p̄uersatōz angelicam p̄meruimus. mensuraz ac regulam illam bonā et p̄fectam patrū nostrorum assumamus. ne hodie abstinētiā arripias. et cras p̄uicia celebrare incipias. ne hodie aque potū accipias et cras vina peregrina desideres **N**e hodie discalceat̄ eas. et cras calciamēta diuersa p̄quiras. ne hodie cilicinā vestem. et cras mollib; induaris. ne hodie vilissimo habitu. et cras compresso et ornato incedas. ne hodie humilis et mitis. et cras petulās et superbus ne hodie quietus et obediētes. cras autē turbidus et p̄radictor existas. ne

hodie in fletu et lamentatione. et cras cum chachinno paciter proferas. ne hodie super humum mundum quiescas et cras mollicie lecti delecteris. sed ad unam regulam carissime te constrige per quam possis placere et tibi meriti et primifortile exhibere. **Hec Effrem.** Et sic patet de discretiois virtute. **Filius.**

Dependo venerande pater etiam multa fieri in sancta religione. quae perturbant mentem meam et sancta dalsant animu meum. nam multos aspicio in terra sanctu ordinem. habentes bonu propositu nec tamen perseverant in bono prout ceperunt. sed paulatim de die in diem desideria spiritualia in eis deficiunt. et se ad secularia concupiscenda effundunt. ex qua etiam occasione multa mala oriuntur. **In**surgunt namque ex hoc ambiciones officiorum et dignitatum dissensiones discordie invidie inobedientia et peccatis et dissolutio oris et inordinatio propter que omnia multa scandala fiunt in ordine. **De** his omnibus et alijs inconveniens. quae modo versantur in religione obsecro ut velis mihi aliqua enarrare.

Capitulum VII Pater

Multa bene inconv

veniencia et inordinationes quae plures in ordine fiunt. ut dicis. sed haec omnia habent ortu primo a negligentia conversione incipientium. nam sunt nonnulli penitentes qui venientes ad sanctam religionem fortia facta agere proponunt. sed non perseverant. quia paulatim in virtutibus deficiunt. et sancta desideria in eis languescunt. de quibus per beatum **Gregorium**. xix. moralium. sic dicitur. **S**unt nonnulli qui ad conversionem venientes non tales quales ceperunt perseverant. qui paulisper per emigmata temporum paciuntur detrimere

ta virtutum. sensim quippe in eis desideria sancta languescunt et qui robusta et fortia proposuerunt debilia et infirma consumant. sed electorum conversatio plus finiendo peragit quam proponit inchoando et si tepidius prima inchoat ferventius extrema consumat. **Et** idcirco infatigabilis in novitate perdurat haec **Gregorius**. **T**ales igitur qui sic deficiunt a bono proposito habitum mutant assumptis vestem religiosam sed non animum neque mores quia vicia et acta veteris hominis non deponentes solum de habitu quem sumpserunt fiduciam habentes. **De** quibus dicit beatus **Gregorius** super ezechielem. **X** **S**epe enim videmus non nullos ad vocem predicationis quasi ex conversione compunctos habitum non animum mutasse. ita ut religiosam vestem sumerent. sed antea vicia non calcarent. ire stimulis. agitari malicie dolore. in proximi lesione fervescere ostensis quibusdam bonis ante humanos oculos superbire. presentis vite lucra inhyantem querere et de solo exteriori habitu quem sumpserunt vite sanctis fiduciam habere. **Quibus** quid aliud dicendum est nisi hoc quod magister egregius quibusdam legis exteriora servantibus loquitur dicens. **Q**uia in christo ihesu nec circumcisio aliquid valet nec preputium sed nova creatura. **N**on enim magni est meriti si quid forte erga nos agitur in corpore sed magnopere pensandum est. quid agatur in mente. nam presentem mundum despiciere. transitoria non amare. mentem medullitus deo et proximo sternere. contra illatas contumelias patientiam servare. et custodita patientia dolorem malicie a corde repellere. egenis propria tribuere aliena minime ambire. amicū in deo diligere. **ppE.**

deum eos qui inimici sunt amare. de afflictione proximi lugere. de morte eius qui inimicus est non exultare. **Hec** est noua creatura. ad veteres autem homines pertinet presentem mundum querere transitoria ex concupiscentia amare. mentem in superbiam erigere. pacientiam non habere. ex dolore malicie de proximi lesione cogitare. sua indigentibus non dare. atque ad multiplicandum aliena querere. nullum propter deum pure diligere. inimicitias inimicis reddere de afflictione proximi gaudere. cunctaque verusti sunt hominis quam vicem de radice trahimus corruptiois. **Hec** gre. **Huius** iusmodi autem defectus virtutum maxime causantur ex hoc. quod multi post perpetrata peccata ad deum per penitentiam redeuntes cum ceperint aliqua bona facere. statim iniquitatum suarum quas prius fecerunt obliuiscunt. et mentis oculos in quibusdam bonis operibus suis figunt quam si timerent districtorum venturi iudicis. plus metuerent de malis suis. quam de bonis minus perfectis exultarent. non enim absolutus est debitor. qui reddit multa sed qui reddit omnia. **Vel** quod prodest bonam vitam capere. et non perficere. magis quippe debemus inspicere bona. que nondum fecimus quam illa que egimus. **De** condictione huiusmodi hominum dicit **Beatus** gre. xxi. moralium. **A** Sunt nonnulli qui cum bona aliquid qua faciunt. iniquitatum suarum prius obliuiscunt. et cordis oculum in consideratione bonorum operum que exhibent figunt. atque eo se iam sanctos estimant. quo inter bona que agunt malorum suorum in quibus et fortasse adhuc multiplicati sunt. memoriam declinant. qui si districtorum iudicis vigilanter attenderent plus de malis suis metuerent. quam de imperfectis bonis exultarent. plus inspicerent quedam de his. que adhuc agen-

da sunt quoniam debitores tenerentur. quam quod operantes quedam iam debiti partem solvunt. neque enim absolutus est debitor qui multa reddit sed qui omnia. **Denique** quid prodest longum iter capere et non consummare. **Qui** ergo vitam eternam querimus. quid aliud quam quedam itinera agimus. per que ad patriam festinamus. **Sed** quid prodest si carpiamus multa si ea que ad pueniendum restant negligimus reliqua. more itaque viatorum nequaquam debemus aspicere quantum iam iter egimus. sed quantum superest ut peragamus. **Amplius** igitur debemus inspicere que bona necdum fecimus quam ea que nos fecisse gaudeamus. **Sed** hoc propter humanam infirmitatem ut plus ei intueri libeat. quod sibi in se placet. quam quod displicet. **Plerumque** enim hoc vicio etiam temptantur electi. **Plerumque** eorum cordi suggeritur. ut bona queque fecerint. ad animum reuocent et securitatis iam leticia exultent. **Sed** si veri electi sunt ab eo quo sibi placent. mentis oculos diuertunt. omnem in se pacti boni leticiam deprimunt. et de his que se minus egisse intelligunt tristitiam reuertunt. indignos se estimant. et pene solli bona sua non vident. que in se videntur omnibus exemplum prebent. **Hinc** est quod paulus dum explet in se bona postponeret et si sola adhuc reliqua cogitaret que essent implenda dixit **Ego** me non arbitror apprehendisse. hinc est quod ut posset se humiliare de bonis. que agebat. studebat ad animum preterita mala reducere dicens. **Qui** prius sui blasphemus et persecutor et contumeliosus. **Hec** gre. **Propter** talem igitur negligentiam. quam sic admittimus in sanctis virtutibus prout partes nostras profecerunt non proficimus. illos enim legimus de die in diem proficisse. nos vero utinam possemus in primo proposito permanere. ut non mi-

nus humiles timorati solliciti et mi-
nus feruētes in medio q̄ in p̄ncipio
videremur. **S**z hxc iō nobis accidunt
q̄ p̄ dei misericordiā a pctis p̄penitē
ciā liberamur. ex hac alleuiacōz i con-
scia nostra p̄cipimus. et ex p̄sequēti
nos p̄pter hoc quādam leticiā ineptam
effundimus. q̄d satis volētibz p̄ficere
incautū est. **U**n̄ bea. ber. **N**ō sine cau-
sa cū sint nobis cū patribz eadem p̄ci-
pia. dispar valde p̄fectus iuemat
ip̄os em̄ de die i diē p̄fecisse legimus
et cursum cōsumasse. s̄z nūc magnus e-
stimat quis q̄ ip̄a p̄uersiōis p̄ncipia
cōseruet. vt nō minus humil̄ timorū
sollicitus nō minus feruens i medio
q̄ in p̄ncipio videret. **C**au-
sa aut̄ huius pessime apostasie hxc ē. q̄
cū p̄ dei misericordiā a peccatis libera-
mur et remissionē p̄sequimur pctōz ex
hac alleuiacōe et exoneratōe p̄scie. q̄n-
dam letā et iocūdā deuotionē p̄cepi-
mus. quā dū introitus in spiritū p̄uer-
tere deberemus et ex hoc magis ac ma-
gis seruire deo. iuxta **Grego.** Quanto
maiora beneficia a deo accepimus tan-
to ad seruiēdū ei grauius obligamur.
tandē letam et iocūdā fiduciā nō i
spiritū sed in exteriorē ineptiā p̄mu-
ramus q̄d est iniquitās maxima a qua
cautos nos facit apostolus vi. vob̄ in
libertatē vocati estis. cautū ne detis eā
in occasionē carnis. **U**n̄ ad omnē gra-
tiā nobis datam trepidemus timētes
ne indigne operemur i ea. q̄ aut̄ quos-
dam videmus feruētes eē in serui-
cio dei et in bonis operibz. Quosdam vero
vir ad parua faciēda p̄pelli hoc opera-
tur spiritus sanctus q̄ habitat i illis.
in istis vero non. **T**estatur hoc beatus
Bernardus sic dicens. **S**unt
namq̄ quidam in religione. qui ad
omnia vite necessaria vel exercicia nō
solum ambulant. sed et currunt. ymo

volant vt eis vigilie breues sed labo-
res appetibiles videant. alq̄ nō sic s̄z
cū timore et cū pudore vir ad yma cō-
pellimus. **U**n̄ hxc diuersitas. nisi q̄ il-
los ignis diuinus inhabitat. istos vo-
nō. **Hec ber.** **E** Qui vero sic frigi-
di sunt i amore dei. illis nō sapit lectō
nō oratō. nō deuotio. nō filētum. non
vigilie. nō ieiunia. nec cetera q̄ agunt
in sancta religione eis dulcescūt. et i
deo redet eos vita ordinata. **U**nde cō-
sequēter p̄ huiusmodi tedū desiderāt
et querunt occupari exterioribz offi-
cijs et occupatiombz. vt per talia tem-
poraliter consoletur. quia interiora
bona non sapiunt eis. **S**ed quia non
sunt radicati bene in timore dei et i san-
cta conuersatione. idcirco cum ad ex-
teriora agenda effunduntur seu occu-
pantur. ab omni boni operis statu era-
dicantur. valde em̄ in terrenis acibus
infrigidatur animus. si per intima
dona nō fuerit solidatus. **D**e quo vi-
dit beatus **gregorius** xij. moralium. **N**i-
si em̄ prius cor longo studio et diutur-
na conuersatōe indefidētijs celestibz
conualescat. cum ad exteriora agenda
refunditur. ab omni statu boni operis
eradicatur. **Q**uia sunt nonnulli qui
post p̄uersa itinera sanctas vias appe-
tunt. sed priusq̄ in eis desideria bona
robozentur. quedam illos presentis
seculi prosperitas accipit. que eos res-
bus exterioribus implicat. et eoz mē-
tem dum a calore intimi amoris retra-
bit frigore extinguit. et quicquid de vie-
tutum flore apparere videbatur interfi-
cit. **I**n terrenis quippe actibus valde
frigescit animus. si necdū fuerit per
intima dona solidatus. **S** **U**n-
de necesse est vt loca maiora in exte-
riora opera que humanis sunt necessi-
tariis profutura. illi exercenda sus-
cipiāt qui hxc diiudicare atq̄ semet

ipsos p̄mere ex virtute intima notentur nā cū infirmus quisq; vel ad locū regiminis vel ad exteriora agēda trahitur. quo quasi extra se ducit eradicatur. Quia arbor que radices prius in altū nō mittit cū ventoz impetu sterit. si se ad altā cervicē extollit eoz cū ad yma corruit. quo alci sine radice excrevit. **Hec gre.** Notandū tamen qd nōnunq; etiā religiosi viri p̄ officia exteriora et tpales curas occupantur. sed hoc faciūt nō ex ambitōe alicuius vanitatis seu solatiū tpalis. sed solo timore dei ac vtilitate pximi seu obediētia. et id tales nō deficiunt in bono p̄posito ac sancta cōversatione. sed potius merētur qz aliud habēt in desiderio et aliud exercent officio. **Desiderāt em̄ soli deo vacare sed tam p̄pter timorem eius nō renuūt tpalibus curis subiacere.** **G** Ūn sciēdum qd aliquis p̄t esse ī seculo dupliciter. vno mō p̄ p̄sentia corpālē. alio modo p̄ mentis affectū. Quānis igif religiosi q̄ circa opa actiu e cure occupant sint in seculo fm̄ p̄sentia corpōralem. nō tñ sunt in seculo fm̄ mentis affectū. qz in exteriorib; occupant nō quasi querentes aliquid in mundo. s; solum p̄pter diuinū obsequium. **Urū** tur em̄ hoc mundo tanq; nō v̄tētes. s; dicitū pauli. **De talib; be. gre. xvij. mora. sic di.** Cū p̄ster plerūq; etiam bono non terreno studio terrenis studiis implicari vñ sepius contingit vt qui solam celestem patriā diligūt. terrene patrie curis subiacere videantur. quoz tamen ministerium a p̄uorum operib; plerūq; in actib; nōnunq; v̄ro ante supernum iudicem sola cogitatione discernitur. **Pleni** quippe superna sapientia et gratia discernunt. qualiter debeant ad aliud vacare intrinsecus et ad aliud extrinsecus occupari.

vt si forte occulta dei ordinarōe. aliqd eis nō appetentib; de huius seculi curis imponitur cedāt deo. quē diligūt et p̄ amore eius intrinsecus solam illius v̄fiderent v̄sitarōz alias v̄sionē. **P̄re** timore vero eius impositam sibi extrinsecus humiliter expleant actionem. vt et deo appetāt vacare ex gratia dilectionis et rursus curas sup̄impositas ex condictione expleant seruitutis. **Cunq;** occupationes extrinsecus prostreant. **Intrinsecus** in animo eoz pacatissima quies tenet. **Sicut** em̄ vigor mentis frenandis p̄est moribus carnis sic sepe super impositos tumultus occupationis bene regit animoz qui etis. quia exteriores cure si peruerso amore nō appetūt. nō p̄fuso sed ordinato animo ministrari queūt. **Sancti** et tēni viri nequaq; eas appetunt sed occulto ordine sibi sup̄impositas gemunt et quamuis illā per meliorem intentionez fugiant. tamen p̄ subditā mentē portant. **Quas** quidē summope fliteat vitare festinant. sed timentes dei occultas dispensationes tenēt. quod fugiant. et exercēt quod vident. intrāt em̄ ad cor suū. et ibi consulunt quid velit occulta volūtas dei se seq; subditof debere esse summis ordinationib; congnoscentes. humiliant cervicem cordis iugo diuine dispēfationis. **Quis** vero talis ē q̄ licet tumultus v̄tetur extrinsecus nōq; ad eius exteriora peruēiūt ita vt agatur aliud intrinsecus v̄ro. aliud extrinsecus teneat officio. **Hec gre.** **D**ebent igitur viri spirituales curam exteriorum occupationum assumere cum defuerint aliq; debito modo possent illa administrare. **Unde** beatus gre. xix. moralis sic dicit. **Sciēdū** ē qd cū p̄ximoz causis exteriorib; q̄ apte deferuiāt desinit v̄nt h̄i quoq; qui spiritualibus v̄mis

amaricatu cor ad gaudium suu qñq̄
reducitur atq̄ in eius gaudio extrane
us non miscetur q̄ his qui nūc ab hoc
merore cordis foras se per desideria
eijcit seclusus tunc ab illa intima solē
mitate eius remanebit. **H** itaq̄ qui in
amaritudine anime sunt mori mundo
funditus p̄cupiscunt. vt sicut ipsi in
seculo nihil appetūt ita iā a seculo nul
la obligatōe teneāt. **R** Et plerūq̄
contingit vt iā homo mūdum mente
non teneat. sed tñ mundus hominem
occupatōibz astringat et ip̄e quidem
iam mundo mortuus est. sed ip̄i mun
dus adhuc mortuus nō est. quasi enim
uiuus adhuc mūdus eum p̄spicit. dū
alio intentū in suis actibz rapere con
tendit. **Q**ñ et paulus cū perfecte ip̄e se
culū despiceret et talem se videret ait.
mibi mundus crucifixus est et ego mū
do. **M**undus quippe et crucifixus fuit
rat. q̄ hūc cordi suo iā mortuū nō cur
tabat. sed et seip̄m mūdo crucifixerat
qui talem se ei exhibuerat vt ab eo q̄si
mortuus p̄cupisci nō posset. **Q**uia igitur
nec paulus mundi gloriā quere
bat. nec a mūdi gloriā querebat. et se
mundo et mundus sibi crucifixum esse
glorificabat. **Q**ñ q̄ multi appetūt. s̄
tñ vsq̄ ad culmen extrinectōis om̄ino
de nō assurgūt recte gementes dicunt
Quare data est et. **V**ita quippe ama
ricatis datur cū huius mundi gloriā
tristibus gemētibusq̄ tribuitur. in q̄
mimirum vita pena validissimi timo
ris se afficiūt. q̄ si et ip̄i mūdum non
teneāt adhuc tñ tales se esse metuunt.
qui a mūdo teneāt q̄ nisi ei quantulū
cumq̄ viuerēt hos ad vsum suū p̄cul
dubio nō amaret et mare etenim viua
corpora in seip̄o retinet nā mortua ex
tra se protinus expellit. **S**equit̄. **Q**ui
expectāt mortē et nō venit. desiderant
quippe mortificare se fundit et ab om̄i

ni vita glorie tp̄alis extingere. s̄ ocul
tis sepe dei iudicij vel p̄esse in regimi
ne vel occupari in inunctis honoribz cō
pellūt. atq̄ inter hęc mortificationes
plenissimā indefinēter expectant. sed
expectata mors nō venit quia eorum
vltus temporali glorie etiam nolens
viuit. quam tamen p̄pter diuinū timo
rem tolerant. sed intus quidem desit
derium pietatis. foras autem explet
ministerium ordinis. quatinus nec a
perfectione per intentionem recedat
dispositioni conditoris per superbiā
cōtradicans. mira etenim diuinitatis
pietate agitur. cum is qui p̄fecto cor
de ad contemplationem tendit huius
modi ministerijs occupat. vt etiā multis
inferioribus eius mēs p̄fecta p̄ficiat
et quo seip̄m in p̄fectum respicit
inde ad humilitatis culmen p̄fectior
efficis. nōnunq̄ enim p̄fecti vici vñ
desideriorum suorum detrimenta to
lerant. inde maiora luera conuersis ad
lqs portāt. quia dum eis vacare vt ap
petunt non licet rapere secū alios qui
bus admiscerentur libet. **S**ic ergo mira
dispensatione pietatis dei vt vñ se de
spectores estimāt. inde locupletiores
ad celestis patrie constructionem sue
gant. nōnunq̄ vero idcirco ad accep
ta desideria minime perueniunt. vt ip̄
sa interueniente tarditate. ad eadem
desideria relaxato mentis sinu dilata
tur et que extenuari fortasse impleta po
terant magna dispensatione agitur vt
repulsa crescant. **S**ic quippe mortifi
cari appetunt vt iam perfecte si liceat
conditoris sui faciem contemplantur
sed eorum desiderium differitur vt p̄fi
ciat et tarditatis sue sinu inmitatur vt
crescat. **U**nde bene sp̄osa i sponfi sui
desiderio anxians clamat. **I**n lectulo
meo p̄ noctem quesiui. quem diligis
aīa mea. q̄ siui illū et n̄ inveni abscondit

Sponsus. dum querit ut nō inuentus. ardētī? q̄ra? et differit ut q̄rēs spon-
sa capatioz reddita multiplicius quā
dog inueniat qd̄ querebat. Sequitur
Gaudetq̄ vehementer cū inuenit
sepulchz. Sicut em̄ sepulchz locus ē
in quo abscondit corpus. ita diuina
contemplatio quoddā sepulchz ē mē-
tis. quo absconditur anima. Quasi ei
huic mundo adhuc viuimus. cū men-
te in eum foras agamur. sed mortui ī
sepulchro abscondimur cū mortifica-
ti interius in secreto eterne p̄empla-
tionis celamur. Sancti igit̄ viri ab ī-
portunitate desiderioz sp̄aliū. a tu-
multu inuiliū curaz. a clamore per-
sistentium perturbationū semetip-
sos sacri verbi gladio mortificare nō
desinūt. atq̄ intrus ante dei faciem in
sinu mentis abscondunt. De quibus
Paulus dicit Mortui em̄ estis vos et
vita vestra abscondita est cū cristo in
deo. Qui em̄ mortez querit. gaudet cū
sepulchz inuenit. qz quo mortificare
se appetit valde adiuuentaz requiē cō-
templationis hylarescit. ut extrictus
mundo lateat et a cūctis exterioribz re-
et sp̄aliū p̄rubarōibz intra sinū se in-
tini amoris abscondit. *Dec gre.* Ecce
ce quō de uon viri a religiofi iuri oc-
cupantur cū curis rerū sp̄aliū. q̄ ves-
to ipas occupatōes exteriores subeāt
p̄pter timorē dei et obediētiam quā su-
perioribz suis exhibent hoc faciūt.
Et cōuerso illi timore et amore dei
carent qui secularibz curis libenter in-
tendūt. et quanto magis p̄ exteriores
occupatōes mente distrahūtur tanto
frigidiores ī dilectōe dei et celesti desi-
derio efficiūtur. De hoc p̄ beatus gre.
dicitur. Intenti em̄ curis secularibus
tanto insensibiliores intrus efficiūtur
quanto ad ea que foris sunt studio-
res efficiūt. vsu q̄ppe terrene cura ce-

lesti desiderio obdurefcit aī? et dū ipso
vsu suo durus efficit p̄ actōez seclī ad
ea emolliri nō valet. que pertinēt ad
caritatē dei. *Dec gre.* Qui ve-
ro sic induratur p̄ affectū inordinatū
in actōibz seculi p̄sciētā acquirat p̄su-
sam. cū aut̄ in se requiē p̄pter remorsū
conscientie inuenire nō poterit cuz in-
tentōe foras egredit̄. et in his que for-
ris sunt hoc est in voluptatibz carnali-
bus et lasciujs et ceteris malis dlecta-
cionē querit. De hoc bea. aug. in glo-
sa super psalteriū dicit Quisq̄ in cor-
de p̄mitur mala p̄sciā. inquietū habet
cor. q̄ autem quietū non habet cor. ha-
bitare ī corde suo libenter nō potest ta-
les foras exeūt a seip̄is cum intēōe.
et de his que foris sunt circa corpus
delectantur. quietem in nugis in spec-
taculis in luxurijs et in omnibus ma-
lis querunt. et qua re sibi volunt esse be-
ne extra quia non est in illis intrus bñ
vnde gaudeant in conscientia. *Dec
aug.* Si tales qui sic sunt per
concupias seculi et carnis dissipati.
querunt in hoc mundo prosperari ali-
os rebo et honoribz p̄cellere. quietē q̄
est in monasterio repurant laborem.
Curam vero et fatigationem quā ha-
bent in rebus secularibus existimāt de-
lectationem. *Ista tangit Beatus gre-
gorius. xvi. moralij. sic dicens* Quis-
quis in hoc mundo prosperari appet-
tit. ceteros rebo transcendere et hono-
ribz tumere. huic mirum cura secu-
laris in delectatione est quies in la-
bore. Valde enim fatigatur si desit cu-
ra secularis qua fatigat̄. peruersē em̄
mentes inde delectabiliter pascunt̄.
vñ p̄ inquietudinē īcessāter agāt. *Dec
gre.* Qui igitur sic viuunt et salem dis-
solutā vitā ducūt. hūm quidē religi-
onis deferunt sed concupiscentijs car-
nis dediti mūdo viuūt. Quñ qñ eos cū

secularibus personis occupari vel puer
fari contigerit. habitu et gestu se esse
religiosos simulant et quod non sunt quod predicant
etiam in hypocritis vitium incidunt. quorum
studium est non virtutes amare. sed
vitia palliare et regere. De quibus dicit
beatus Bernardus. **H**ypocritarum non in corde sed in facie est. omnes
sunt habitu et vulpes actu et crudeli-
tate lupi. Neque enim est apud eos vir-
tutes colere sed celare vitia. **D**e beato.
Post hypocritam sequuntur etiam alia vitia
quae monachos tales inordinatos ap-
prehendunt scilicet superbia avaricia. quae in
religiosis sunt valde reprehensibilia.
De superbia eorum dicit beatus Bernardus.
Magis ammiranda est superbia mona-
chorum quam luciferi. ille superbiuit in celo.
isti in cenobio. ille in deliciis. isti in mi-
seriis. ille opus omni lapide precioso.
isti in sacco et cilicio. **R**e de aua-
ricia vero eorum dicit beatus Hieronymus. Qui
amat pecunias deum amare non potest.
Si peculiaritas in monachis sit neque
concordia neque pax in congregatione eorum est
vel erit. Quid est monachi habitus nisi
despectio mundi quod ergo mundum de-
spiciunt qui querunt aures. ubi aures ibi et
vicius. placet tibi cristi militia non que-
ras lucra. Post huiusmodi aures vitia iam
permixta monachum inordinatum et disso-
lutum multa alia inconuenientia sequuntur.
Non sunt multi fratres inordinati
in diuersis partibus. quibus monasterium
vel ambitus carcer est. lectio abho-
minatio. quies veratio. silentium tedius.
Si tales rerum temporalium damna gemunt
ruinam vero virtutum non plangunt ad la-
crimam punctos rudes et indocti ad
recitandum fabularum nugae faciendi cum
stant ad orandum non plorant nec suspi-
rant. Cum vero sunt in auditorio rident
et in cachinno exaltant vocem suam. et
alia quamplura satis reprehensibilia et abho-

minabilia. qui solent exercere religio-
si inordinati et dissoluti. Quorum exer-
cibilem conuersationem. Anselmus in
quodam auctoritate tangit sic dicens
Sunt quidam in congregatione. qui faci-
unt ad oculum seruitium quibus clausura
carcer est. caritas cathena est. primum
pedes. lectio abhominatio. quies ver-
atio. silentium amaritudo. meditatio falsi-
tium. Si tales ad discurrendum huc atque
illuc prompti. et alacres ad sedendum. in
claustro egri et debiles ad precandum te-
num bruti et muti. ad tractandum de bobus
et ouibus astuti et acuti. damna rerum
temporalium gemunt et plangunt. ruinam
virtutum non dolent nec sentiunt ad inueni-
endum lacrimarum punctos rudes et in-
docti. ad recitandum fabularum nugae fa-
cundi et faceti. Cum stant ad orandum nec
plorant nec suspirant cum sedent in audi-
torio in risu et cachinno exaltant vocem
suam. Abbari adherent pro cibis et po-
tibus potius. quam pro vite merito aut fan-
ctitate. Priorem obsequuntur per quamvis
portuncula quam expectant. non pro
spiritualibus exercitiis quae ipsi non amant.
In psalmodia stertunt et somniant in le-
cto terrahunt et diiudicant. isti tales se
se ignorant mundum amant. desideria
carnis adhuc suspirant. ab ignorantia
sui oritur securitas. ex concupiscentia
mundi leuitas. ex desiderio carnis su-
perflua cura et cordis anxietas. Secu-
ritas reddit eos tepidos. leuitas va-
gos. cura diuisos per securitatem repe-
facti vacant per leuitatem. a preceptis
mollescunt. per anxiam curam turbantur
et anxii fiunt. **D**e anselmo. **B**eatus
etiam Bernardus huiusmodi per-
uersas ac viciosas hominum condie-
tiones reprehendens dicit. **P**ro homine velox
ad mensam. tardus ad ecclesiam potens
ad potandum. sicut eger ad psallendum pigri
ad fabulam. somnolenti ad vigilias prompti

ad loquendum. sed inuitus ad psallē
 dum. p̄mptus ad detractōem sed tar
 dus ad orōnem. inuidie amator. chri
 sti p̄secutor. festucam respiciens s̄z tra
 tem non p̄siderans. alterius mala con
 temnens sed sua non deserens ceteros
 resp̄ndis. sed reipsum non corrigis
 malicie inuentor sed discipline destru
 tor. amicus vitiōz sed hostis virtutū
Hec sunt que hōiem excecant et a deo
 sepant. hec sunt que hōiem p̄uersuz ad
 veritatem faciunt p̄uersum monachū
 demonia cū. christianū antichristū. hec
 ber. **Ex** his igit̄ dictis iam p̄missis
 colligere possumus ad quātas inordi
 nationes et dissolutōnes deuenerit sta
 tus monachoz. **Quod** itez beatus ber.
 p̄memorans vitam et p̄uersatōnem de
 testabilem quorundam modernozum
 monachoz sic dicit. **Quis** in princi
 pio cum ordo cepit monasticus ad tan
 tam crederit monachos inertiam de
 uenire **Q**uantū distamus ab his qui
 in dieb̄ antichrij exiterunt monachi
Siquidem illi cū se inuicem per tem
 pus ex caritate reuiserent tanta ab in
 uicem auuiditate panē angeloz p̄cipie
 bant. vt cor̄pis cibo p̄missis oblit̄ di
 em plerumqz torum ieiunis ventrib̄.
 non mentib̄ transigerent **E**t hic erat
 ordo rectus q̄n̄ digniori parti plus als
 prius seruebat̄. nobis autem p̄ueniē
 tibus in vnum iam non est dominicā ce
 nam manducare. panes quoqz celestē
 nemo est qui requirat. nemo qui tribu
 ar. nihil de scripturis. nihil de salute a
 nimaz. sed nuge et risus et verba profes
 tunt̄ inter p̄randendum. quantum fau
 ces vapiō tantū aures p̄seunt̄ rumo
 rib̄. quib̄ totus intentus modum ne
 scias in edendo. interim autez fercula
 ferculis apponunt̄. et p̄ solis carnibus
 a quib̄ abstinent̄ grandium pisciū cor
 pora duplicant̄. tantoqz acuratioze et

arte cocoz p̄pantur. quatenus quā
 tuoz et quicqz ferculis deuoratis prima
 non impediunt nouissima. nec fatie
 ras minuunt appetitū. v̄ter quippe onē
 ratur dum nescit. sed varietas tollit fa
 stidiū. et dum iam stomachus crebris
 ructationib̄ impletū se iudicat. necd̄
 tamen curiositas satiat̄. **I**nfelix ergo
 stomachus cum omnia suscipe cogit̄.
 oppressus magis obruitur q̄z reficitur.
 et iam vero sic surgenti a mensa quid a
 liud liber nisi dormire. **S**i autem ad vi
 giliās indigestum stomachū cogere
 surgere non cantū sed planctū potius
 extorquebis. **V**iroz etenim vnde in
 ter monachos tanta intemperantia inci
 dit et potationib̄. in vestimentis et le
 cisterijs. in equitaturis et p̄struedis
 edificijs molescere potuit. **E**cce em̄
 p̄citas putatur avaricia. sobrietas au
 steritas credit̄. silentiū tristitia repu
 tat̄. **E**contra remissio discretio d̄. lo
 quacitas affabilitas. cachinnatio ioc
 unditas. mollicies vestimentozum et
 equoz fastus honestas lector̄. superflu
 us cultus mundicia. cumqz hoc alteru
 rum impendimus caritas appellatur
Ista enim caritas destruit caritatē. hec
 discretio discretionem p̄fundit. talis
 misericōdia crudelitate plena est. qua vi
 delicet ita cor̄pi seruitur vt anima in
 guletur. hec bernar. **E**cce videmus quā
 ta indecentia dissolutio et inordinatō
 per religiosas p̄sonas modo geritur in
 sancto ordine. et ideo merito dolendū
Nam quilibet qui sic peruerse
 agit in quo abrenūciavit seculo. **I**lle
 vocatus est quippe monachus ad ordi
 nem p̄pter hoc vt tribulatōnem sustine
 at. et de seculari leticia ipse sollicitus
 est. **V**ocatus est ad nuditatem. ad siti
 ad vigiliās. ad lamentatōem. ad faci
 rurnitatē et humilitatē et ceteras virtu
 tes. et ipse in omnib̄ cōtrarium facit.

Quid igitur talis monachus faciet cuius
iudicatur? fuerit in extrema hora mor-
tis sue. De huiusmodi religiosus abbas est
frem. in quadam omelia sic dicens est.
In quo huic seculo renunciasti si hinc
rursum requiescens secularem requiris. in
tribulationem qui per vocatus es. et tu
de seculari periculis leticia in nudita-
tem vocatus es. et tu de vestimento su-
per dolum habes. In firmo quoque vocatus
es. et aqua rennuens vinum bibere de-
lectaris. ad plium nihilominus inuisi-
ratus et sine armis spiritualibus tu ingredi
cupis. Ad vigilias quoque vocatus es.
et tu inercia somni atque pigritia resolu-
eris ad fletum. et ad lamentationem vo-
catus es. et tu cum chachinno risum effu-
ndis. In taciturnitate vocatus es.
et tu multiloquio vano delectaris in se-
patione vocatus es. et tu vicinitatem
negligentium vitam suam non refugis.
heredem te regni sui vocavit christus. et
tu que terrena sunt sapis. In mansue-
tudine et humilitate vocatus es et tu
supb et elatus incedis. In assiduum
meditationem et collationem ubi voca-
tus es. et tu vniuere hore spacium fastidire
incipis. Et quod ei in illa die dicturus
es si tua vitia expurgare neglexeris.
queso dilectissimi sic agite ut cum fidu-
cia simus ante tribunal terribilis et ma-
gni regis et in conspectu milium sanctorum.
hinc Effrem abbas. Est etiam ali-
ud quod satis reprehensibile est in sancta re-
ligione videlicet de prelati et subditis
nam sunt nonnulli prelati. qui propter statum
prelationis. que habent super alios. se extol-
lunt subiectos sibi respiciunt. et quos
potestate precellunt etiam vite meritis se
precellere credunt. cum tunc sapientiores ex-
istimant se esse. quod vident se ceteris am-
plius posse. cum laudant extollunt et ta-
les se esse credunt. quales se foris audiunt
X Sed quilibet prelati sua fragilita-

tem debet aspicere et se in corde suo hu-
miliare ac per humilem puerfarionem suis
fratribus studeat se reformare. et tunc zelo
dei peccantibus. per censuram iusticie de-
obuiare De talibus prelati beatus greg.
xxvj. moral. super illo verbo Deus po-
tentes non abiicit cuius ipse sit potens sic
dicit. In usu vite mortalis. quedam ex se-
metipsis sunt noxia. quedam vero ex
his que circa ipsa sunt. Ex semetip-
sis quedam noxia sunt sicut peccata atque
flagicia. quedam vero nonnunquam nobis ex
his que circa ipsa sunt nocent. sicut te-
poralis potentia. magna est enim temporalis
potentia. que apud deum meritis sum-
me bona administratione regimini in-
uenit nonnunquam tamen qui preminet ceteris
elatione cogitationis intumescit. et tunc
ad usum eius cuncta subiacent. tunc ad
vultum velociter iussa complent. dum omnes
subditi si qua bene gesta sunt laudibus
efferrunt. male gestis autem nulla auctori-
tate perradicant. Dum plerumque lau-
dant etiam quod obiurgare debuerunt sedu-
crus ab his que infra subdunt supra se
animus attollit. et dum foris in meso
fauore circumsat. intus veritate vacua-
tur. atque oblitus sui in voces se spargit
alienas. tale se credit. quale interius
discernere debuit. subiectos respicit.
eosque equales sibi nature ordine non
agnoscit et quos forte potestate excesse-
rit transcendisse etiam se vite meritis
cunctis se amplius estimat sapere. qui
bus se videt amplius posse Plerumque tunc
subiectorum affluentia animus inflat in-
flurum superbie ipso potentie fastigio le-
nocinante corrumpit. Omnis enim po-
testas caura regentis indiget vita. igitur
bene hanc exercet ille. qui scit per il-
lam super culpas se erigi. scit etiam cum
ceteris equalitate promi. Humana enim
mens plerumque extollit. etiam cum nul-
la potestate fulcitur. quanto magis in

Liber .I. Dist. III. Ca. VII.

altum se erigit. et cum se etiā potestas adiungit. Cū ergo potentie tpalis misteriu suscipit summa cura vigilan- dū est. vt sciat quisq; et sumere ex illa quod adiuuat et purgare qd temptat et se equalem cuz illa ceteris tenere. et se tñ peccantibus zelovtrionis preferre. Quam discretōez agnoscimus si paulum imitemur. paulus bene agētibas fratrib; prelaturū se esse nesciebat cū diceret. Non q; dominamur fidei vestre sed adiutores sumus gaudij vestri. Atz ilico subiunxit. fide em̄ statis. Ac si diceret. ideo nō dominamur fidei vestre. q; fide statis. equales ei vobis sumus vbi vobis stare cognoscimus. quasi se prelaturū fratrib; esse nesciebat cum diceret. facti sumus puuli in medio vestry. nos aut̄ seruos vestros habetis per ih̄sum christū. sed tñ cū culpa que corrigi debuisse inuenit. ilico se magistrus esse recoluit dicens Quid vultis. in d̄ gaveniā ad vos. h̄c grego. **A** De subditis etiam sciendū q; sunt nōnulli fratres pventuales qui prelatos suos in factis suis d̄iudicant et etiam super eos murmurant. et mores eorū per verba indecentia corrigunt. seipos vero incorrectos relinquunt. nec aliquā diligentia adhibent vt p̄rium statū ordinent ad p̄fectum virtutis. Quādoq; etiam cogitant si in dignitate aut officio essent melius disponere vellent q̄ illi ordinare h̄c. suum autē statum in quo sunt nec sollicite discutiunt nec emendant. **B** Sed quilibet deuotus ac religiosus subditus suam p̄sciētiam respiciat. et prelatorū suorū facta non iudicet nec reprehendat. Et quāuis forte fuerit in eorū vita qd iure reprehendi possit. ipsi tamen p̄ter hoc suo superiori reuerentiā exhibere nō omittant. opa tamen eorū si qua reprehensibilia sunt imitanda non sunt. Attēde

re etiam debet subditus q; potestas regiminis siue prelatura nō potest admistrari sine studio cure temporalis. Unde q; ipse x̄an̄ in exteriorib; occupationib;. inde subditi sine omni sollicitudine melius vacare possunt in terlan- dib;. Et cuz subditus ac religiosus in suo claustrō ac ambitu existens bonis morib; et virtutib; rutilat. suum superiorem qui curam exteriorē gerit non accuset. De hoc tractat beatus grego. xv. mox. sic dicens Subditoy mēs ad custodiam humilitatis edomaf. si infirmitas p̄pria incessanter attendif sed tunc vires nostras examinare veraciter negligim;. cū de nobis fortia credimus. et idcirco eos qui nobis p̄sunt districte iudicamus. Quo enim nosipos minus agnoscimus eo illos quos reprehendere nitimur plus videmus. **C**ōmunia h̄c mala sunt que sepe a subditis in prelatos. sepe a prelatiis i subditos p̄mittunt. q; omnes subditos qui p̄sunt minus q̄ ipsi sunt sapientes arbitrant. Et rursum qui subiecti sunt rectorū suorū actiones iudicant. et si ipsos regimē tenere p̄tingeret. se potuisse agere melius putant. Unde plerumq; fit q; et rectores minus prudenter ea que sunt agenda videant. q; eorum oculos nebula elationis obscurat. Et nōnunq; is qui subiectus est hoc cū prelatus fuerit facit qd dudū fieri subiectus arguebat. Et p̄ eo q; illa que iudicauerat p̄petrat saltem q; iudicabat erubescit. Igit̄ sicut prelatiis curandū est ne eorū corda singularis sapie loc? supior extollat. ita subiectis p̄uidēdū est ne suorū rectorū facta displiceāt. Si aut̄ magistrorū vita iure reprehenditur. oportet vt eos subditi etiā dum displicent venerent. Sed hoc est solerter in- tuendū. ne aut quem venerari necē est imitari appetas. aut quem imitari de-

n. ij.

spicis venerari premissas. subtilis enim via tenenda est rectitudinis videlicet et humilitatis. ut sic reflexibilia magistrorum facta displiceant. quatenus subditorum mensa seruanda magistri reuerentia non recedat. Sunt vero nonnulli qui si parum quid de spiritali puerfatione inchoant cum rectores suos temporalia agere et terrena considerant. mox ordinem supne dispensationis accusant. quod nequaquam bene ad regendum prelati sunt. per quos puerfationis infime exempla monstrant. Sed hi nimirum dum tempore se a seniorum suorum reflexione negligunt culpe sue negligentibus meritis suis usque ad reprehensionem auditoris excedunt. cuius profecto dispositio inde ab humilibus rectior agnoscitur unde ab elatis non recte iudicatur. quod enim potestas regiminis administrari non potest sine studio temporalis. Aliquam oportens deus mixta dispensatione pietatis vult tenere spiritualium mentes a terrena cura disiuncte sunt. onus regiminis duris ac laboriosis cordibus iniungit. ut tanto hi exterius sollicitudinibus libenter elaborant. In exhibitione quippe suscepti oneris per ipsos quoque utilitatibus subditorum dure vie tolerande sunt humane seruituris. Et sepe ut dictum est misericors deus quos tenere diligit eos sollicitate ab externis actionibus abscondit. Nam et plerumque paterfamilias ad eum laborem seruos dirigit. a quo subtiles filios suspendit. Et inde filii sine veritate decori sunt. vnde serui in puluere fedantur. **C** Quod quod recte in ecclesia diuinitus agatur ipsa tabernaculi constructione signatur. Ad moysen quippe diuina voce precipitur ut ad tegenda sancta sanctorum ex bisso cocco atque iacincto vela texerent. iussumque est ut protegendum tabernaculum vela cilicina et pelles ex-

tenderent. que nimirum vel pluuias vel ventos vel puluerem tolerarent. Quid ergo per pelles et cilicia quibus tabernaculum regitur nisi grossas hominum mentes accipimus que aliquando in ecclesia occulto dei iudicio quantumvis dure sint preferunt. que quod seruire curis temporalibus non remittunt. quod ut temptacionum ventos et pluuias de contrarietatibus huius mundi portent. Quid vero per iacinctum coccum bissum quod signatur nisi sanctorum vita tenera vel clara que dum caute in tabernaculo sub ciliciis absconditur. sua integra pulcritudine seruat. ut enim intra interiora tabernaculi bissum fulgeat coccus chlorus et iacinctus ceruleo colore resplendeat. desuper pelles et cilicia imbres et ventos et puluerem portent. Qui igitur et magnis virtutibus in sancte ecclesie sinu proficiunt propositorum suorum vitam despicere non vident cum vacare eos rebus exterioribus vident quod hoc quod ipsi securi intima penetrant ex illorum adiumento est. qui contra percellas seculi huius exterius laborant. Quam enim candoris sui gratiam retineret si bissum pluuia tangeret. aut quod fulgoris et claritatis coccus et iacinctus ostenderet si hoc susceptus puluis fedaret. Sit ergo desuper textura cilicij fortis ad puluerem. sit inferius color iacinctus aptus ad decorem. ornamentum ecclesiarum qui solis rebus spiritualibus vacant. regant ecclesiam quos et laborum temporalium grauat. Nequaquam ergo contra rectores suorum exteriora agentem. murmurat ista qui intra sanctam ecclesiam spiritaliter iam fulget. si enim tu secure interius ut coccus rutilas. cilicium quoque preteritis cur accusas. hec grege. **D** Circa hoc etiam notandum quod sunt nonnulli subditi. qui cum aspiciunt prelatos et superiores suos vite inordinate et voluptatibus de seruire ac negociis secularibus nimis intendere. eo audacius ad lasciuias et

ad alia inconuenientia etiā ipsi solent
frena laxare. qz tanto minus timēt ex
cedere 7 inordinate uiuere quanto ma
gis p̄siderant illos qui eis deberent p̄
esse viam veritatis ac discipline decli
nare. De hoc beatus greg. in mora. sic
dicit. Sciendū est qz qd a minoribus
voluptuose agit maior disciplina co
hibet. Cum vero maiores ipsi volupta
ti deseruiunt nimis minoribus lasciuie
frena laxant. Quis enim sub discipli
ne p̄strictione se retineat. qm̄ 7 ipsi qui
ius discretōnis accipiunt sese volupta
tibus relaxāt. Quia p̄tra nos hostis tūc
vehementius vires accipit. qm̄ 7 ipsos
qui p̄ custodia discipline p̄relati sunt.
sibi seruire leticie cognoscit. tanto em̄
licentius ad feriendū occupat. quāto
7 hi qui intercedere poterant volupta
ti vacant. Sic etiam dum p̄ utilitate
subditorum rectores nimis temporalibus
curis interuiunt. pleriqz eorum exemplo
decrescunt. qd̄ verum valde quis eē ab
neget curā curari a pastoribus terrena q̄
celestia sollicitius vident. Hec grego.

E Nouere etiam forsā aliquos
potest. cur omnipotens deus nōnullos
qui videbant esse bone 7 sancte vite et
tate permittat 7 in p̄ctm̄ cadere. De
hoc sciendū est qz sunt plures cause. p̄
ter quas hoc accidere solet. Nam sunt
nonnulli qui aliquam virtutē habent.
vel etiam plures per quas innotescunt
hominibus 7 ideo venerant. sed in quibus
busdam virtutibus sine peccatis occulte in
uoluti sunt que a proximis ignorantur.
7 ideo dñs qui est inspector cordium
nonnunqz tales in aperta vitia cadere
permittit vt cognoscant ab alijs mani
feste quales sunt qui prius in occulto
vitiosi fuerunt. Est 7 alia causa p̄pter
quam permittunt in peccatum cadere
videlicet superbia vel elatio. Sunt nā
qz nonnulli qui castitatis virtute p̄emi

nent sed humilitatem cordis non ha
bent. 7 cum occulte per superbiam eri
gunt manifeste in carnis facinorosa cor
ruere permittunt. **S**ed notan
dū qz nōnunqz casus istorū est cautela
electorum. nam electi cū respiciūt tales
in quodam religioso statu esse. 7 tñ p̄
ter occulta alia vitia. aut supbiam in
carnis lubricum vel alia peccata cade
re. talia inqz p̄siderantes incipiunt de
um magis timere. 7 in cunctis q̄ agūt
student cautiores esse 7 in humilitate
perseuerare. **I**sta tangit beatus grego.
xxiij. morali. exponens illud iob. Et
sterneret sibi aurum quasi lutum sic dices.
Nouet forsā se aliquem. cur miseri
coris deus pmittit fieri ista vt leuiathā
iste nunc per suggestiones validas au
rum. id est viros sanctitatis claritate
fulgentes. quasi lutū sibi vitis inqui
nando substerneret. sed citius responde
bimus. qz aurum qd̄ prauis eius per
suasionibus quasi lutum sterni potuerit.
autū ante dei oculos nunqz fuit. **S**epe
namqz homo multis peccatis inuolui
tur 7 in vna aliqua virtute magnus vi
detur. ipsa quoqz virtus inanis deficit.
qz dum innotescit hominibus p̄culdū
bio laudat. eiusqz laus inbianter appe
ritur vnde fit vt ipsa quoqz virtus nō
fit. dum abscondit qd̄ displicet. p̄ die
qd̄ placet. que vtiqz esse merita apud
deum possunt. quando 7 mala occulta
sunt 7 bona publicata. **P**lerumqz em̄
vt diximus later superbia 7 castitas in
notescit. atz ideo diu ostensa castitas
circa finem vite perditur. qz cooperta
superbia vsqz ad finem incorrecta reti
net. **A**lius elemosinis vacat. propria
distribuit. sed tñ multis iniusticijs ser
uit. vel forsā se linguā in detractōnibus
exerit. **E**t fit plerūqz vt is qui miseri
coris fuerat. iuxta finem vite sue 7 rapa
citaris 7 crudelitatis stimulis inarde
n. iij.

scat quod valde iusto iudicio agitur quod perdat ante homines unde hominibus placuit qui hoc unde deo displicuit corrigere nunquam curavit. alius patientie studet sed invidere alijs et servare maliciam in corde non cauet. Fit quicquid impatiens quod latebat tolens. Hi itaque per aliquid aurum sunt et per aliquid lutum atque hoc aurum quasi lutum sternit. quando occultis exigentibus meritis etiam virtus que publice claruerat dissipat. Sepe etenim omnipotens deus occulta quorumdam mala diu tolerat. et aperta eorum bona electorum suorum vobis profutura dispensat nam nonnulli mundum nequaquam funditus deserentes. non perseveraturi angustum iter arripiunt. sed ad querendam angustam portam exemplo suo eos qui perseveraturi sunt accendunt. Unde et plerumque corrigi ut ipsum hoc quod benevident vivere non sibi sed prius solis electis vivant. dum exemplis suis ad benevivendi studia perseveraturos aut non perseveraturi provocant. Sepe quosdam videmus via ingredi ad locum propositum festinare. quos alij quia euntes conspiciunt sequuntur. eundem pariter locum perunt. sed fit plerumque ut irruente aliquo in placationis articulo. post se redeant qui preibant et hi ad locum veniant. qui sequebantur. Idcirco enim virtutis iter non perseveraturi inchoant ut eis qui perventuri sunt. qua gradientur viam ostendant. quorum videlicet casus utilitate non modica electorum profectibus servit. quod illorum lapsum dum aspiciunt. de suo statu preemiscunt et ruina que illos damnat. istos humiliat. Discutiunt enim in superbi adiutorij protectione confidere. dum plerumque aspiciunt de suis viribus cecidisse. Quando ergo bene agere vident reprobi. quasi planum iter electis sequuntur monstrantur.

Et quando vero in lapsum nequicie corruunt. electis post se pergentibus quasi cavendam supbie foveam ostendunt. **Hec greg.** De hoc etiam habet. xxxv. mora. ubi idem beatus greg. tractans illud. Qui docet nos super iumentis terre sic dicit. Jumenta terre sunt. qui vobis vite carnalis yma appetunt. volucres vero celi sunt. qui superbe curiositate studio sublimia perscrutant. illi vivendo se deponunt. infra que sunt isti. inquitendo se eleuant ultra que possunt. illos in infimis voluptas deicit carnis. istos quasi in superioribus erigit libido curiositatis. illis per sacra eloquia dicitur. Noli fieri sicut equus et mulus. quibus non est intellectus. istorum superbo labor increparur cum dicitur. Altiora te ne quesieris et fortiora te ne scrutatus fueris. Docet igitur nos deus super iumenta terre et volucres celi. quia dum hoc quod sumus agnoscimus nec carnis nos infirmitas deicit. nec spiritus superbia elevat. nec defluendo de sublimibus inflammamur. **Qui enim labitur carne. iumentorum appetitu persternitur. qui deo extollit mentem. motivoluctum quasi levitatis penna subleuat.** Sed si vigilanter attendis. vultu meritis humilitas et carnis castimonia teneatur. cito cognoscimus. quia alterum custoditur ex altero. nam sepe superbia luxurie seminarium fuit. quia dum eos spiritus quasi in altum erexit caro in infimis merfit. Hi enim vultus secreta elevatur sed postmodum publice corruunt. quia dum occultis intumescunt moribus cordis. apertis cadunt lapsibus corporis. Sicque elati iusta fuerant feriendi retributione ut quod superbiendo se hominibus preferunt. luxuriando usque ad iumentorum similitudinem detulerunt. hinc quippe cum in honore esse non intellexit. operatus est iumentis etc. Quasi scientie eius illos in altum pena subleuavit.

rat. de q̄bo paul⁹ dicebat **Q**uā cū agno-
uissent deū non sicut deū gloriauerunt
et gratias egerunt. Quomō autem iu-
mentoz aut plus q̄ iumentoz volupta-
te ceciderunt subdit dicens Tradidit
illos deus in desideria cordis eoz in
immundiciā. Ecce caro mersit quo su-
perba p̄scientia subleuauit. et a volatu
volucrum vltra appetituz lapsi sunt iu-
mentoz. atq; inde sub se p̄strati sunt.
vnde super se irrevidebant. Curandū
itaq; est et omni custodia mens a super-
bie tumore seruanda. non enim añ ocu-
los dei vacue transuolant cogitatōes
nostre. et nulla momenta t̄pis per ani-
mum transeunt sine statu retributiōis
Intus ergo videt deus q̄ mentem ele-
uat. et idcirco foris p̄mittit inualesce-
re q̄d deponat. intus prius extollit q̄d
foris postmodū luxurie corruptōe feria-
tur. **O**culam videlicet culpā sequit̄
aperta percussio. vt malis exterioribz
interiora puniant et cor publice corru-
at q̄d latēter tumeat. **P**roinde p̄hu-
militatis custodiam seruanda est mū-
dicia castitatis. **U**nde. Si em̄ pie spi-
ritus sub deo premis. caro non illicite
super sp̄m eleuat. **H**abet quippe spi-
ritus p̄missum sibi dominiū carnis. si
tū sub domino recognoscit iura legit-
ime seruitutis. nam si aurozē superbiē
p̄temnit. et iure a subiecta carne p̄-
lium suscipit. **U**nde et ille primus hō
inobediens mox vt superbiendo peccā-
uit pudenda p̄terit. **Q**ui enim p̄tume-
liam sp̄s deo intulit. mox p̄tumeliam
carnis inuenit. et qui aurozi suo subdi-
tus esse noluit. ius carnis subdire quas
regebat amisit. vt et in seipso videlicet
inobediētie sue p̄fusio redundaret. et
supatus disceret quid elatus amisisset
Sic enim plerumq; virus libidinis de
radice nascit̄ elatiōis. qz tunc caro vi-
dit cū sp̄s latenter intumuit. **H**inc ē

enim q̄ longa p̄tinentia repente solui-
tur. hinc est q̄ plerumq; v̄sq; ad femi-
nam virginitas seruata vitiaf. **S**
Quia igit̄ negligit̄ humilitas cordis
rectus iudex despicit etiam integritatē
corporis. et quandoq; per apertuz
malum reprobos annūciat. q̄ dudum
reprobos in occulto tolerabat. nā qui
diu seruatum bonū subito perdit. ap̄d
semetipsum intus aliud maluz tenuit
ex quo aliud malū subito erumpit per
quod ab omnipotenti deo etiā tunc ali-
enus exitit. quando se ei per mundici-
am corporis inhxere mōstrauit **Q**uia
igit̄ mentis elatio ad pollutōez pertra-
hit carnis. reprobos cor a volatu volu-
crum ad perulantiam labit iumentoz
Sancti aut̄ viri ne appetitu bestiali ad
luxurię raginem deuoluant. sollicit̄
te cogitatōes mentis a superbie vola-
tu custodiunt. ac ne in infima desipien-
do corruant. omne quod sublimiter sa-
piunt humiliter premūt. **R**ecte itaq;
dicitur. **Q**ui nos docet sup iumēta ter-
re. **S**ancti enim viri super iumēta ter-
re edocti sunt. quia quicquid in ymis
potest ambiēti despiciunt. quia nihil in
hac vita quod p̄terit querunt. **S**up
volucres quoq; celi eruditi sunt. **P**er
omnes immundoz sp̄um infidias cō-
prehendunt. et potestates aereas quas
adhuc per carnis infirmitatem tolerāt
etiam vite meritis calcant. **M**entes
quippe sanctorum transitoria cuncta
despiciunt. et sub se labi quicquid sup-
bit. quicquid p̄terit p̄templantur. et
quasi in quodam rerum vertice consti-
tute. tanto sibi omnia subesse despiciūt.
quanto semetipsos auctori omnū sub-
dunt. atq; inde cūcta transcendūron-
te creatori omnū vera humilitate sub-
sternunt. **H**ec greg. **E**x his igit̄ dictis
colligere possum⁹ q̄ cautos et hūiles
nos eē opteat. si in vita religiosa et vit-
n. iij.

tuosa volumus vsq; ad finē p̄seuerare
R Sed q; de statu inordinato qui
 heu modo p̄ quosdam exerceat in ordi
 ne tractare incepimus. restat vt illa ite
 rum p̄sequamur. Unde p̄siderandum
 vt supra dictū est. q; monastica disci
 plina valde modernis t̄pib; deficit. ⁊
 a sua p̄fectiōe languescit. oēs que sua
 sunt querūt. ⁊ sp̄reto celesti desiderio.
 terrena auidē p̄cupiscūt. Cur igit̄ ad il
 la que p̄ diuino amore p̄tempsumus.
 p̄ malū desideriu; iterum redimus. ⁊
 vortum qd̄ p̄misimus deo p̄ inordina
 tam vitam als̄ affectionem violamus
De hoc p̄ petrum damia. sic d̄: Ad rā
 tam quippe fecem quotidie semetipso
 deterior mūdus iste deuoluī. vt nō so
 lum cuiuslibet siue secularis siue eccle
 siastice p̄dictionis ordo a statu suo col
 lapsus iaceat. sed etiam ipsa monastica
 disciplina soletenus vt ita dixerim re
 clinata ab assueta illa celsitudinis siue
 p̄fectione languescit. perijt pudor. ho
 nestas euauit religio cecidit. ⁊ facto
 velut agmine omnium sanctorū virtu
 tum turba p̄cul abscessit. Oēs em̄ que
 sua sunt querūt ⁊ p̄tempo celesti desi
 derio terram incessabiliter p̄cupiscūt.
Et q; sub ipso mundi sine post mundū
 inhyare nō desinunt. quasi post alta pe
 lagi in litus euecti terram remigio in
 amiter pulsant. Nos igit̄ qui mūdi ab
 renunciatores dicimur qui terreni fru
 ctus naufragium euasisse gloriamur.
 cur ad ea que p̄ diuino amore p̄temp
 sumus retrogradis mitentes gressib;.
 male estuanti desiderio recolemus. Et
 dum cautionem quam cū xp̄o pepigi
 mus frangimus. violate fidei porius
 tormenta metuere q̄ p̄mia possumus
 de nostra p̄uersione sperare. h̄c petrus
 damia. **I** Quicunq; ergo religio
 sus violat fidem agendo contra vortuz
 quod suo sponndit creatori. iure apo

stata debet censeri. naz sicut duob; mo
 dis receditur a deo siue vel ope in eorū
 sic duob; modis efficiunt̄ hoīes apo
 state relinquentes fidē aut̄ praua opa
 agentes. Unde si monachus agit con
 tra suam professionem mortaliter pec
 cando merito apostata debet nuncupa
 ri. etiaz si habitum deferat religionis
De quo beatus grego. super ezechie
 lem sic d̄: Sciendum q; sicut duobus
 modis a deo recedit̄. sic duob; modis
 a deo apostate hoīes fiunt. Nam vnus
 quisq; a creatore suo fide recedit. aut
 ope. sicut ergo q; a fide recedit apostat
 ta est. ita qui per aduersuz opus quod
 deseruerat redit ab oīpotenti deo apo
 stata absq; vlla dubietate deparabitur
 etiam si fidem tenere videat̄. h̄c greg
 go. **R** Notandum etiam q; sunt
 in sancta religione. qui solum glorian
 tur de eo q; plures annos habeāt in or
 dine. q; vero ipsi raro vel nunq; glorio
 se vixerunt modicum p̄pendunt. **M**i
 tales q; in virtutib; nondum p̄fecer
 unt noncios se esse recognoscāt ⁊ nō
 monachos antiquos. Unde beatus ber
 nardus. Si in ordine. xl. annos egisti
 ⁊ virtutib; non p̄fecisti sed in p̄
 mo gradu stas quo intrasti. ego noui
 cium te iudico. **I** Est ⁊ aliud in or
 dine multum reprehensibile videlicet
 murmuratiōis vitium. Quod tamē
 beatus benedictus in regula prohibet
 discretissime dicens. Hoc ante omnia
 ammonentes vt absq; murmuratiōe
 sint fratres. quod mandatum regule
 a subditis minime obseruat̄. nā p̄pter
 modicam occasionem nōnulli fratres
 prozumpunt in murmuratiōes inter
 du; causantes de cibo ⁊ potu ⁊ ceteris
 minus discrete. Insuper d̄ iudicātes
 suos supiores ⁊ prelatos ac alios offi
 ciales asserētes ipsos inordinatos vel
 min; p̄uidos aut negligētes eē s; t̄ice

Liber .I. Dist. III. Ca. VII.

debent tales monachi. ne propter vitium
murmurationis provocent iram dei. aut
etiam separent de numero filiorum eius
De hoc etiam beatus Basilius dicit. Non
erit de numero fratrum christi qui murmu-
rare incipiat ob exiguum victus sui. ve-
hementissima enim plaga anime mur-
mur ostendit fore. et susurratio huius
vite. hinc basilius. Et quicumque delecta-
tur in murmure privatur se divina solaci-
tione. Unde beatus iheronimus. Expers
eris solationis divine si solationem
recipis a murmure. hinc iheronimus

Q Et sicut subditi peccant mur-
murando. sic etiam prelati laborare et
studere debent ut non tent illis occasi-
onem murmurandi. ne forte et ipsi in-
currant propter hoc peccatum et iram dei.

N Etiam sciendum est quod sicut pro-
ficientes in ordine efficiunt valde vir-
tuosi. sic econverso deficientes in bo-
nis moribus efficiunt multum vitiosi.
quod tales postposito omni timore dei. fa-
ciunt ea que non expediunt. scelera mul-
ta et enormia committendo. De huiusmodi re-
ligiosis dicit beatus augustinus. Sicut non
vidi meliores quam qui profecerunt in or-
dine. sic non vidi deteriores quam qui de-
fecerunt in eodem. **Q** Et notan-
dum quod omnes qui in statu religionis vi-
vunt inordinate. miserabiliores sunt
omnibus hominibus. quod nec deum habent
nec mundum. nam si explent suas volu-
ptates occulte peccando. tamen spiritum
deprehendi. et ideo frequenter in quadam
cordis angustia sunt constituti. Et ideo
co seculum non habent. quod libere peccare
non presumunt. deum etiam non habent.
quod prevaricando eius indignationem in-
currunt. De hoc dicit beatus iheronimus
Tota de mundi contemptoribus. scilicet mona-
chis et alijs habitu religionis. si propositum
suum religiose vivendo impleverint
cum domino iudices erunt. si autem misera-

biliores omnibus hominibus. quod nec de-
um habent nec seculum. hinc iheronimus
Non solum tales in hoc mundo miserabi-
liores sunt. verum etiam eterna damnatione
apprehendet eos in futuro. Unde beatus
Iacobus dicit. Qui in loco ordinis sine or-
dine vivunt ad illum ordinem deveniunt
ubi nullus ordo sed sempiternus hor-
ror inhabitat. **P** Unusquisque ergo
monachus et religiosus propendat et pro-
melcat periculum anime sue. et abstra-
hat se a concupiscentiis carnalibus. et ab
huius seculi vanitatibus non solum men-
te sed etiam corpore. quod perferari inter
homines seculares monachis minime ex-
pedit. maxime tamen illis qui nondum in
bono proposito et vita religiosa sunt fun-
dati. nam videndo et audiendo ea que in
seculo gerunt debilis animus faciliter
ad temptationem trahitur. et ideo mun-
dus et eius occupationes sunt fugiende
De hoc ysaac abbas syrie sic dicit. Expe-
dit monacho nullatenus commiseri op-
pugnantibus eum. sed ab eorum aspectibus
abstinere. et elongare a propinquitate ip-
sorum. et hoc dico non solum pro ventre. sed
etiam pro omnibus in quibus examinatur
monachorum libertas. Cum enim homo
accedit ad deum fedus init cum domi-
no de his abstinere. que sunt hec. non
videre faciem mulierum. non respicere
formosorum aspectus. non concupis-
cere quicquam. vel epulari delicata. orna-
tum vestium non videre. non videre ho-
minum secularium dignitates. quod multas
vices acquirunt vitia de propinquitate
eorum. laxantium et alterantium arbi-
trarie sapientiam et propositum eius. sicut
aspectus bonorum movet arbitrium ha-
bentis zelum ut inclinetur ad operatio-
nem ipsorum. manifestum est quod ipsorum
contraria potentiam etiam habent ca-
privandi animam et si nihil agit plus
solitatio. ad infestationem tamen pre-

lior adducit. et infructuosa facit mentis perturbacione. Ad unumquodque namque corporis membrum habet homo pugnam. et debet custodire seipsum et dimidnuere pugnam suam in ipsis. Quamuis enim homo sibi facit violentiam ad bonum. piclita est tamen ex eis videndo semper atque percipiendo. hec abbas ysaac. **E**cce quod piculosum est monacho conuersari in seculo. monachi enim officium esse debet fugere turbas. amare silentium. fletibus insistere. simplicitati studere. innocentiam vite ac sanctimoniam amare. Si vero oppositum fecerit a culpa liber non erit. Hoc tangit hugo de sancto victore sic dicens. **L**iber a culpa non est qui alienus usurpat officium. Si monachus es. quid facis in turba. si amas silentium. cur de clamantibus assidue interesse delectaris. tu semper ieiunium et fletibus debes insistere. et tu philosophari quiris. simpliciter monachi philosophia eius. Sed docere inquis alios volo. non est tuum docere sed plangere. Si tamen doctor esse desideras audi quid facias utilitas habitus tui. et simplicitas vultus. innocentia vite et sanctitas pueri. sationis tue docere debet homines. melius ergo fugiendo mundum doces quam sequendo. Hec hugo de sancto victore. Et beatus bernardus. Monachus non habet docentis sed plangentis officium cui opidum carcer esse debet et solitudo paradysus. hec bernardus. Unde quilibet deuotus monachus fugiat mundum et ea que in mundo sunt et religio se uiuat. et quod foris ostendit hominibus per habitum. intus studeat seruare coram deo per bonam vitam. Ad hoc hortatur beatus gregorius sic dicens. Monachus reuerentia sui habitus in actibus in locutione. in cogitatione semper circumspiciat et ea que mundi sunt perfecte de-

ferat. et quod ostendit humanis oculis habitu. hoc ante oculos moribus presentat. hec gregorius. Laborer in quibus monachus ut a vitijs studeat abstinere et in virtutibus se exerceat. sit humilis mansuetus et caritativus et timore dei semper pre oculis habeat. nam de monachis inordinatis dicit abbas pastoz sic. Qui querulosus est qui malum pro malo reddit monachus non est. qui maliciam in corde suo retinuerit monachus non est. qui iracundus est monachus non est. qui elatus et verbosus est monachus non est. Qui vero monachus est semper mansuetus est. humilis caritate plenus et timore dei semper et ubi quibus pre oculis habet non peccet. Hec abbas pastoz. Item qualis debeat esse verus monachus dicit iohannes abbas in tractatu de xxx. gradibus sic. Monachus est qui solum que dei sunt agit cogitat et loquitur christo unitus in omni tempore loco et negotio. Monachus est violentia nature indefinens et custodia sensuum indeficiens. Monachus est sanctificatum corpus expurgatum os et illuminata mens. Monachus est merens et dolens anima indefinenter. memoria se exercens vigilans et torquens. Et quis purus est fidelis et patientis monachus. qui sub obedientia labore et dolore calorem suum custodit inextinguibilem et ad suum exitum ignem igni et feruorem feruori et amorem amori et desiderium desiderio sollicitudinem sollicitudini quotidie addere non cessauit. Hec iohannes abbas. De virtute et conditione deuotorum et bonorum monachorum dicit beatus bernardus sic. Ille verus est monachus. qui deuotionem tenet in choro. patientiam in captatione. disciplinam in labore. meditationem in lectione. feruorem in oratione. castitatem in temptatione. tolerantiam in

aduersitate. humilitatē in prosperitate.
 hec bernat **R** Si vero tantam per
 fectionem monachorum que modo per san
 ctos patres premissa vel alibi in scrip
 tura legitur propter nostram fragilitatem
 seruare nequimus. suppleat hoc in no
 bis humilitate conscientie deuotio. com
 pungamur quoridie in fletibus quod diu
 peregrinamur a domino deo nostro et a luce
 vultus eius. Accusemur et confiteamur
 imperfectum nostrum et defectus nostros
 agnoscetes paupertatem nostram. dominus
 liberabit nos. Ad hoc faciendum horat
 nos beatus bernardus sic dicens. Mag
 nam tactorum professionis nostre supple
 at pietas et deuotio conscientie humilia
 te. Sint nobis lacrime nostre panes
 die ac nocte quod diu de anime nostre ubi
 est deus tuus. hoc est quod diu peregrina
 mur a domino deo et a lumine vultus eius
 Unum quidem erat necessarium. sed qui
 nec in vno figimur nec in multis ope
 rando et laborando exercemur. in quo
 ordine purabimur. utinam cum illo de
 quo apostolus dicit. Et qui non operatur
 credenti autem in eum qui iustificat im
 piū. reputat fides eius ad iusticiam sicut
 positum gratie dei. utinam cum pecca
 trice illa cui multum dimissum est quo
 niam dilexit multum. nam et in diligen
 do deum retributio magna. Sicque fratres
 obsecro non excusemur sed accusemur
 nos et confiteamur. et qui magni nominis
 vmbra et personale quoddam figmentum
 perfectionis apud homines induimus.
 apud deum conscientie nostre cognoscen
 tes paupertatem non vsquequaque a verita
 te recedamus et veritas liberabit nos.
 hec bernat. Et quis propter fragilitatem
 ac defectus nostros non valeamus per
 uenire ad perfectum statum monachorum.
 tamen per volumus cum adiutorio dei
 in bono opere nos exercere debemus.
 mensuram etiam virium nostrarum perpen

damus. et sicut quod superant vires ad ex
 tirpanda vitia et ad virtutes inseren
 das laboremus. Qui igitur ad sanctum
 ordinem nos venisse gaudemus. tota
 nostra intentio circa hoc versetur ut mens
 nostra virtutum armis accincta in spi
 rituali certamine debellare contendat.
 De his et alijs statum religiosorum tan
 gentibus petrus damiani sic dicit. Ple
 rosque vidimus iam dudum in sacro or
 dine constitutos. qui necdum norunt
 quid in ieiunijs. quid in vigilijs quid
 in reliquis celestis discipline ferre stu
 dijs potuissent. Et cum scriptura dicit.
 qui ignorat ignorabit. quo pacto vel a
 deo cognosci vel deum mereat cognosce
 re qui semetipsum in eius obsequio con
 uincit ignorare. Qui ergo semetipsum
 vult vincere suarum virium mensuram
 turpe est noticiam non habere. Quia
 quisquis in militia spiritualis agone pro
 fecerit in hoc probatio est. si iam debilio
 rem contra se vitiorum prumaciam sentit si
 surgentes in se motus carnis facile im
 primit. si tumultuantium cogitationum
 strepitum minore iam labore percipit. si
 nascetes carnalis illecebre spiritus mor
 ut oriri ceperint refecat. si tumentia su
 perbie luxurie ceterorumque vitiorum
 colla gladio prius diuini amoris ob
 truncant. Ceterum quid prodest. diu
 quempiam sacre interesse militiae que
 velut sub ipsa primi tyrocini rudimen
 ta remissis manibus et tenero pede ad
 huc publice videas claudicare. a qua
 nimirum negligentie dissolutione pre
 dicato egregius discipulos prohibet
 dicens. Remissas inquit manus et dis
 soluta genua erigite. et gressus rectos
 facite pedibus vestris. ne claudicans
 quis erret. Docta manus ad prelium
 facile venit ad triumphum. Corpus
 attritum lorica promptum fertur ad
 pugnam. Monacho nempe cui adhuc

impossibile est superbiam premere. auariciam cohibere. inuidie fauces extrin-
guere. nudam mentem a luxurie peru-
lantia custodire. qui virus malicie ad-
uersus offendentem nequit expellere.
qui pro seruanda censura iusticie suc-
cumbit iniuriam sustinere. quid aliud
dicendus est. nisi quod quantum ad pro-
fessionem quidem iam in sacra militia
nomen dedit. sed quid sit spirituale cer-
tamen penitus non agnouit. ymo ad p-
fectionem tendentibus hec totis viribus
observare necesse est ut salubriter rigi-
di magis discant ista nocere atque vin-
cere. **P**udeantque hi qui se mortuos p-
fitent esse cum christo rebelles motus car-
nis. ac passiones animorum adhuc in
se procaciter viuere. **D**iscat igitur mi-
les christi dum adhuc nouus est manus
pserere. discat emergentibus quibusque
vitiis. putres dictauerit obuiare. huc
illuc circumductis viuacis experientie
oculis. quidus vertat. et singulis quib-
usque iaculis que munitur agrue defen-
sionis regmen opponat. ut superbiam
humilitate deficiat. gula sobrietate re-
stringat. mansuetudine iracundiam
calcet. **A**uaritiam largitate refrener.
ardorem libidinis terrore perpetui ig-
nis extinguat. odij trabem flamma sua-
uissime caritatis exurat. **D**electat cer-
te deus isto certamine qui subtiliter ac
pfunde penderit totum quicquid est il-
lud. quod versat in mente. **G**ratulantur
angeli ad tale spectaculum. videntes
quod humana natura in eo quod contra seipsum
pugnat ad eorum se pfortium unde fuerat
eiecta reformatur. et sibi rixando ad
veram pculdubio pacem tendit quas
olim sibi met psciendo quod non repug-
navit amisit. nec conqueramur fratres
mei si ad vorum mox cuncta non vinci-
mus si huius consuetudine certaminis
erumnas labores angustias et grauissi-

imum sepe fluctuantis anime redium susti-
nemus. in hoc enim nobis sine dispensa-
tione. pspicitur. ne repentina victo-
ria in arrogantiam animus noster ex-
tollatur et de altitudine sua pfundius
corruat si non auctori deo sed victorie
vires attribuat. **U**nde fratres carissimi
mi qui ad sacrum ordinem nos venisse
gaudemus. hic nostra tota interior
fari debet. videlicet ut mens nostra vic-
torem armis in spirituali certamine
se semper exerceat. vitiorum potentia.
que circa nos mitescere nesciunt. ser-
uido spiritu debellare contendat. para-
ti simus semper irruentes vitiorum cune-
os ac fremetes bestias de agro nostri
cordis eiecerit. nullumque eis in ea que
nostri iuris sunt permittamus locum p-
uerse dominationis habere. hec peritus
dandi. **S** Audiuius igitur nunc
ex premissis pdictionem et dissolutam
vitam quorundam fratrum in habitu
quidem religionis existentium. sed p-
uerse viuentium. audiuius etiam co-
uersationem sanctam et ordinatam re-
ligiosorum ac deuotorum monachorum.
Quisquis ergo in bono proposito et in
statu religioso se esse deprehenderit. in
eodem sancto proposito ac puerse facione
bona seu virtuosa studeat pficere ac p-
seuerare. ut cum sanctis et religiosis mo-
nachis premium et gloriam post hanc
vitam valeat obtinere. **Q**uisquis vero
indissoluta inordinata ac puerse vita
se positum esse ppererit. timores mor-
tis et penam gehenne ante oculos men-
tis reducat. et penitentiam a suis p-
actibus agere non obmittat. **Q**uisquid
ergo puerse agendo contra dominum
se pmississe senserit hoc totum p opera
penitentie superius pmissa videlicet
per pditionem pessionem et satisfacti-
onem delere studeat. pumat in quibus seip-
sum per cordis pditionem. lacrimas

fundendo. per oris confessionem rubo-
 rem sustinendo. per satisfactōnem ope-
 ray virtuosa exercendo. ⁊ de cetero a si-
 milibus malis cauendo. Qui autem sic
 se punit veniam suorum scelerum a do-
 mino sequetur. De tali penitente di-
 cit beatus augustinus. Quid est homo
 penitens nisi homo iratus sibi. qui ut a
 deo accipiat veniam suo iudicio de se-
 ipso exigit penam. hec augustinus. Non
 solum autem talis penitens peccatorū
 veniam. imo etiam gratiam in presen-
 ti ⁊ si perseueraverit gloriam in futuro.
 a christo domino obtinebit. sed ⁊ sta-
 tum pristinum religiosorum monachorum
 propter mala ⁊ peruersa opera perditum
 per huiusmodi penitentiam se domino
 cooperante reformabit. Sic igitur ha-
 temus de statu incipientium qui ut su-
 pra dictum est persistit in vera penitentia
 ⁊ eius partibus. videlicet contritōne
 confessione. ⁊ satisfactione. ⁊ quibus-
 dam circumstantiis rangentibus eius-
 dem penitentie partes. De quibus om-
 nibus prout dominus donauit tractan-
 do hanc materiam dicta quedam ⁊ au-
 toritates sanctorum patrum in vnum
 collegi ut conditio siue status incipi-
 entium siue penitentium aliquantulum ista
 legentibus pateat.

Explicit liber primus
 Valogranati.

Incipit secundus liber qui tractat
 de statu proficientium.

Distinctio I. Filius

Acepta infor-
 matione a te pater ⁊ doctri-
 na salubri de statu peniten-
 tium seu incipientium. nūc instrui de-
 sidero de statu proficientium. ⁊ primo in
 quo persistit status proficientium de hoc p-
 te cupio edoceri.

Capitulum I. Pater. I

Lire de-
 bes quod status pro-
 ficientium prout su-
 pra dictum est in
 tribus persistit. vi-
 delicet in pecca-
 torum siue vitiorum
 detestatio. in virtutum operatio. ⁊ in
 temptationum perpassio. Postquam igitur
 peccator post multa flagicia ⁊ crimi-
 na est ad deum conuersus per penitentiam
 ⁊ in eadem studet domino cooperante
 cum omni sollicitudine perseverare.
 hic talis statum incipientium est egres-
 sus. **U** Sed necesse est ut quilibet
 penitens seu deo seruans incipiens p-
 acta penitentia. vel adhuc in actu peni-
 tentie existens peccata perpetrata aut
 quecumque alia scelera nondum comis-
 sa ex totis viribus ⁊ cum summa dili-
 gentia vitare teneat omne peccatum mor-
 tale detestando si desiderat statum pro-
 ficientium ingredi. qui ut dictum est
 primo persistit in vitiorum detestatione.

Filius.

Quid est peccatum quod primo
 detestari seu vitare debent pro-
 ficientes.

Ca. II. Pater. X